Kirkeministeriet

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse- sum@sum.dk

Att.: Tove Kjeldsen – tk@sm.dk

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
www.km.dk

Telefon 3392 3390
Telefax 3392 3913
e-post km@km.dk

Dokument nr.: 139596/14

Dette dokumentnr. bedes oplyst ved henvendelse til Kirkeministeriet

Dato: 5. december 2014

Ved breve af 2. oktober 2014 har Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse fremsendt offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Kirkeministeriet har ingen bemærkninger til den fremsendte høring, idet vi har noteret os, at den tillige er sendt til de relevante stiftsøvrigheder.

Med venlig hilsen

Christina Hyldgaard Jacobsen

Specialkonsulent

økonomi og indenrigsministeriet

Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Telefon 72 28 24 00
Fax 72 28 24 01
oim@oim.dk
www.oim.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen, tk@sum.dk

Sagsnr.
2014 - 19757

Doknr.
184719

Dato
19-11-2014

Svar på høring vedrørende Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har ved e-mail af 2. oktober 2014 anmodet Økonomi- og Indenrigsministeriet om eventuelle bemærkninger til den omhandlede høring.

Det meddeles herved, at Økonomi- og Indenrigsministeriet ikke har bemærkninger til høringen.

Med venlig hilsen
Jens Christian Dalsgaard

Fra: Beredskabsstyrelsen, Direktionssekretariatet (dis@brs.dk) <dis@brs.dk>

Sendt: 27. november 2014 15:25

Til: Tove Kjeldsen

Cc: Beredskabsstyrelsen, Nukleart beredskab (nuc@brs.dk); Jeppe Søndergaard Pedersen; Poul Erik Nystrup; Flemming Klokager; Bo Torp Henriksen

Emne: VS: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Vedhæftede filer: [Captia] høringsbrev - offentlig høring om miljøvurdering (DOK1526929).pdf; Høringsliste [DOK1520574].pdf; fesdPacket.xml

Sagsnr. 2007/002626

Tilbagesendes til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse, Sygehuspolitik, idet det kan oplyses, at Beredskabsstyrelsen ikke har bemærkninger til miljøvurderingen af planforslaget. Der henvises i øvrigt til Beredskabsstyrelsens (Nukleart Beredskab) besvarelse af 30. september 2014, 15:42.

Med venlig hilsen

Hans Hornemann

Specialkonsulent
Beredskabsstyrelsen
Direktionssekretariatet

Telefon: (+45) 4590 6000
Direkte: (+45) 4590 6112
hh@brs.dk

www.brs.dk

Fra: Tove Kjeldsen [mailto:tk@SUM.DK]
Sendt: 2. oktober 2014 12:48
Til: ufm@ufm.dk; fmn@fmn.dk; mim@mim.dk; kebmin@kebmin.dk; mbbl@mbbl.dk; fvm@fvm.dk; trm@trm.dk; km@km.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; kum@kum.dk; um@um.dk; Beredskabsstyrelsen (brs@brs.dk); nst@nst.dk; mst@mst.dk; ens@ens.dk; kdi@kyst.dk; post@kulturstyrelsen.dk; email@fvst.dk; kommunikation@naturerhvev.dk; geus@geus.dk; kfst@kfst.dk; info@trafikstyrelsen.dk; vd@vd.dk; at@at.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; bm@bornholmsmuseum.dk; info@holstebro-museum.dk; post@museumlollandfalster.dk; info@museumsalling.dk; roskildemuseum@roskilde.dk; ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk; kmkbh@km.dk; lfstift@km.dk; kmfyn@km.dk; kmvib@km.dk; kmros@km.dk; 8579@SOGN.DK; 8587@SOGN.DK; 7563@SOGN.DK; 7567@sogn.dk; Region Midtjylland; kontakt@rsyd.dk; Region Sjælland; Region Hovedstaden; regioner@regioner.dk; Struer Kommune; Skive Kommune; Kerteminde Kommune; Lolland Kommune; Bornholm Kommune; kommunen@roskilde.dk; kl@kl.dk; bendy@lyngs.dk; info@morads.dk; louise@haxthausen.dk; Kirsten.nordskovvej@gmail.com; ole.waagensen@gmail.com; anne@onsevig.dk; lindo@dbmail.dk; formand@veddelev.dk; jaup@novonordisk.com; info.dk@greenpeace.org; dn@dn.dk; fvd@fvd.dk; danva@danva.dk; info@ecocouncil.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; dd@dekom.dk; fri@frinet.dk; fr@friluftsraadet.dk; info@lf.dk; noah@noah.dk; wwf@wwf.dk; carsten.abild@rsyd.dk; db@dyrenesbeskyttelse.dk; sekretariat.fl@youseepost.dk; mail@byogland.dk; mail@dkfisk.dk; contact@visitdenmark.com; clf@sam.sdu.dk; akl@ruc.dk; gl@plan.aau.dk; dof@dof.dk; dce@au.dk; dca@au.dk; dtu@dtu.dk; info@reo.dk
Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Hermed sendes plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald i offentlig høring.

Fristen for høringssvar er den 5. december 2014.

Med venlig hilsen

Tove Kjeldsen

Specialkonsulent

Sygehuspolitik

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Holbergsgade 6

1057 København K.

Telefon 72 26 94 58

E-mail tk@sum.dk

Fra: Alexander Fredsgaard Benjaminsen (KFST) <afb@kfst.dk>

Sendt: 20. oktober 2014 09:18

Til: Tove Kjeldsen

Cc: DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse; 1-DEP OM2 (enhedspostkasse)

Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

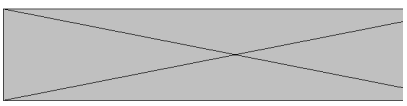
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen er sekretariat for Konkurrencerådet. I den egenskab er styrelsen en uafhængig konkurrencemyndighed. De følgende høringsbemærkninger afgives udelukkende som konkurrencemyndighed.

Konkurrencerådet har ikke bemærkninger til Sundhedsministeriets offentlige høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Med venlig hilsen

Alexander Fredsgaard Benjaminsen
Studentermedhjælper
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen/
Danish Competition and Consumer Authority

Tlf. + 45 41 71 50 13
E-mail afb@kfst.dk

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Tlf. +45 4171 5000

Vi arbejder for velfungerende markeder.

Fra: Nicolaj Golles Rasmussen <NGR@vd.dk> på vegne af PLA-KVA <pla-kva@vd.dk>

Sendt: 5. december 2014 13:05

Til: Tove Kjeldsen; DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Cc: PLA-PA; PLA-PA-VMA; Birgitte Henriksen; Karsten Kirk Larsen; Helga Theil Thomsen; PLA

Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Vedhæftede filer: [Captia] høringsbrev - offentlig høring om miljøvurdering (DOK1526929).pdf; Høringsliste [DOK1520574].pdf; fesdPacket.xml

Til SUM,

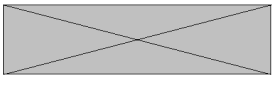
Att. Tove Kjeldsen,

Vejdirektoratet har ingen bemærkning til denne høring.

VD j. nr. 14/13835

Venlig hilsen

Nicolaj Golles Rasmussen
Fuldmægtig
Sekretariat

Niels Juels Gade 13
1022 København K

Telefon +45 7244 3333
Mobil 5082 0197

ngr@vd.dk

vejdirektoratet.dk

Fra: Tove Kjeldsen [mailto:tk@SUM.DK]
Sendt: 2. oktober 2014 12:48
Til: ufm@ufm.dk; fmn@fmn.dk; mim@mim.dk; kebmin@kebmin.dk; mbbl@mbbl.dk; fvm@fvm.dk; trm@trm.dk; km@km.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; kum@kum.dk; um@um.dk; brs@brs.dk; nst@nst.dk; mst@mst.dk; ens@ens.dk; kdi@kyst.dk; post@kulturstyrelsen.dk; email@fvst.dk; kommunikation@naturerhvev.dk; geus@geus.dk; kfst@kfst.dk; info@trafikstyrelsen.dk; Vejdirektoratet(VD); at@at.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; bm@bornholmsmuseum.dk; info@holstebro-museum.dk; post@museumlollandfalster.dk; info@museumsalling.dk; roskildemuseum@roskilde.dk; ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk; kmkbh@km.dk; lfstift@km.dk; kmfyn@km.dk; kmvib@km.dk; kmros@km.dk; 8579@SOGN.DK; 8587@SOGN.DK; 7563@SOGN.DK; 7567@sogn.dk; kontakt@regionmidtjylland.dk; kontakt@rsyd.dk; regionsjaelland@regionsjaelland.dk; regionh@regionh.dk; regioner@regioner.dk; struer@struer.dk; sk@skivekommune.dk; kommune@kerteminde.dk; lolland@lolland.dk; post@brk.dk; kommunen@roskilde.dk; kl@kl.dk; bendy@lyngs.dk; info@morads.dk; louise@haxthausen.dk; Kirsten.nordskovvej@gmail.com; ole.waagensen@gmail.com; anne@onsevig.dk; lindo@dbmail.dk; formand@veddelev.dk; jaup@novonordisk.com; info.dk@greenpeace.org; dn@dn.dk; fvd@fvd.dk; danva@danva.dk; info@ecocouncil.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; dd@dekom.dk; fri@frinet.dk; fr@friluftsraadet.dk; info@lf.dk; noah@noah.dk; wwf@wwf.dk; carsten.abild@rsyd.dk; db@dyrenesbeskyttelse.dk; sekretariat.fl@youseepost.dk; mail@byogland.dk; mail@dkfisk.dk; contact@visitdenmark.com; clf@sam.sdu.dk; akl@ruc.dk; gl@plan.aau.dk; dof@dof.dk; dce@au.dk; dca@au.dk; dtu@dtu.dk; info@reo.dk
Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Hermed sendes plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald i offentlig høring.

Fristen for høringssvar er den 5. december 2014.

Med venlig hilsen

Tove Kjeldsen

Specialkonsulent

Sygehuspolitik

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Holbergsgade 6

1057 København K.

Telefon 72 26 94 58

E-mail tk@sum.dk

De Kulturhistoriske Museer
Holstebro Kommune

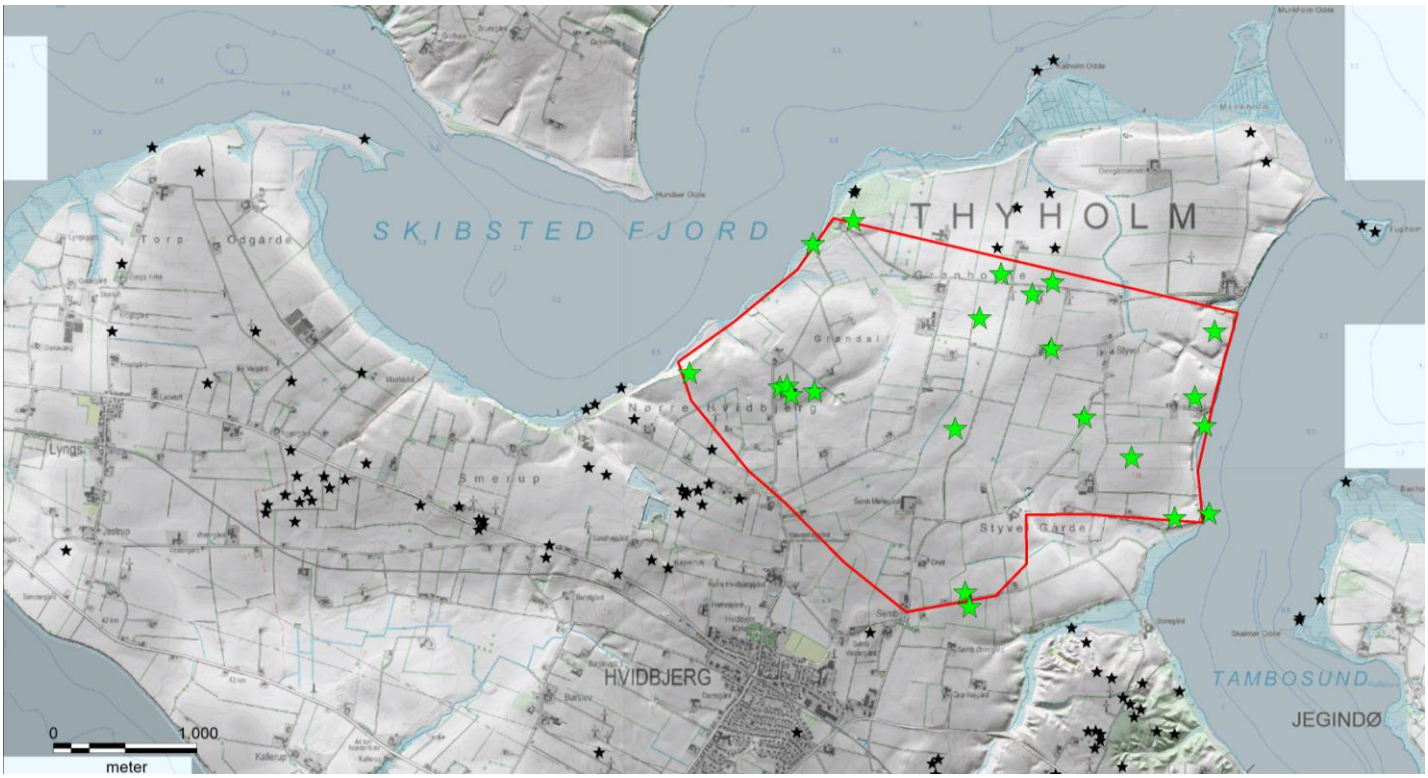
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K
Att.: Tove Kjeldsen

Holstebro den 7. oktober 2014

Udtalelse i forbindelse med offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald ved Hvidbjerg på Thyholm i henhold til Museumslovens §§ 25-27

Inden for projektområdet er der registreret ni overpløjede gravhøje, hvoraf en ligger sammen med et dige, og en ligger sammen med en boplads fra Ertebøllekultur (110607-1, 2, 3, 4, 5, 65, 70, 66, 68). Herudover er der registreret 12 lokaliteter med bopladsspor fra henholdsvis Ertebøllekultur, neolitikum, jernalder samt lokaliteter bredt dateret til oldtid (401186-12, 101 og 110607-63, 137, 139, 141, 142, 66, 168, 128, 67, 133). Bopladserne er identificeret ved fund af flintredskaber, lerkarskår, knusesten, skubbekværne, skiferplade samt ved fundet af mindst 10 gruber på et luftfoto. Her foruden er der fundet en urnegrav fra bronzealderen (110607-69). Der er inden for det berørte areal ikke registreret fredede fortidsminder. Langt det meste af området udgøres af gamle dyrkede marker, mens der mod nord ses lidt gammel hedejord. Hele arealet ligger forholdsvist højt med nogle markerede bakketoppe samt skrænter ned til åløb og kystlinje.

De Kulturhistoriske Museer
Holstebro Kommune

De grønne stjerner er fortidsminder inden for det berørte areal. De sorte stjerner er fortidsminder registreret udenfor det berørte areal. 4-cm kort og Danmarks Højdemodel. © Fund og fortidsminder og Geodatastyrelsen.

Holstebro Museum vurderer derfor, at der indenfor projektområdet kan findes væsentlige fortidsminder i form af forhistoriske eller middelalderlige/nyere tids bebyggelser eller gravpladser fra forhistorisk tid, hvorfor vi vil anbefale en forundersøgelse af de berørte arealer.

Med venlig hilsen

Mette Klingenberg
Museumsinspektør

Tove Kjeldsen

Fra: Stine Jæger Hoff <sjh@museumlollandfalster.dk>
Sendt: 14. oktober 2014 08:27
Til: Tove Kjeldsen
Emne: Høring ang. etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald
Vedhæftede filer: MLF01254_Høringsvar vedr. forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald_MLF.pdf

docId: http://capweb01/sjp/DOK1550339
SJ: 1

Det fremsendte dokument giver ikke anledning til at ændre i museets høringssvar af 30. juni 2014; se evt. vedhæftning.

Jeg skal gøre opmærksom på, at museet anbefaler arkæologiske forundersøgelser i forbindelse med jordarbejde i området.

Med venlig hilsen

Stine Jæger Hoff
Museumsinspektør – Arkæologi
Museum Lolland-Falster
Tlf. 40 89 20 95
E-mail: sjh@museumlollandfalster.dk

MUSEUM LOLLAND-FALSTER
Frisegade 40 | DK- 4800 Nykøbing F. |
+45 54 84 44 00 |
www.museumlollandfalster.dk

Tilmeld dig nyhedsbrev fra museet **her**

Aktuelle udstillinger:

Fra 24. juli - 21. september 2014 på Frilandsmuseet - Frugtkurve
Fra 5. juni - 1. september 2014 på Reventlow-Museet Pederstrup - Picture the Music
Fra 17. maj - 30. september 2014 på Reventlow-Museet Pederstrup - At danne hjertet og forstanden
Fra 15. maj - 15. september 2014 i Reventlowparken - NATUR-lighed – skulpturudstilling mellem romantik og bæredygtighed
Fra 7. februar 2014 på Stiftsmuseet - Hjernen og andre gode sager
Fra 23. januar 2014 på Stiftsmuseet - Livets klæ'r - dragter fra Lolland-Falster
Fra 12. februar 2013 på Stiftsmuseet - Viden i tiden - Mariebo bogsamling
Fra 9. juli 2013 på Stiftsmuseet - Romerske Forbindelser på Lolland-Falster

Kommende udstillinger:

12. september - 15. november 2014 på Falsters Minder - Hej søster – en udstilling om musikeren Trilles liv

Fra: Tove Kjeldsen [mailto:tk@SUM.DK]
Sendt: 2. oktober 2014 12:48
Til: ufm@ufm.dk; fmn@fmn.dk; mim@mim.dk; kebmin@kebmin.dk; mbbl@mbbl.dk; fvm@fvm.dk; trm@trm.dk; km@km.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; kum@kum.dk; um@um.dk; brs@brs.dk; nst@nst.dk; mst@mst.dk; ens@ens.dk; kdi@kyst.dk; post@kulturstyrelsen.dk; email@fvst.dk; kommunikation@naturerhvev.dk; geus@geus.dk; kfst@kfst.dk; info@trafikstyrelsen.dk; vd@vd.dk; at@at.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; bm@bornholmsmuseum.dk; info@holstebro-museum.dk; POST; info@museumsalling.dk; roskildemuseum@roskilde.dk; ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk; kmkbh@km.dk; lfstift@km.dk; kmfyn@km.dk; kmvib@km.dk; kmros@km.dk; 8579@SOGN.DK; 8587@SOGN.DK; 7563@SOGN.DK; 7567@sogn.dk; kontakt@regionmidtjylland.dk; kontakt@rsyd.dk; regionsjaelland@regionsjaelland.dk; regionh@regionh.dk; regioner@regioner.dk; struer@struer.dk; sk@skivekommune.dk; kommune@kerteminde.dk; lolland@lolland.dk; post@brk.dk; kommunen@roskilde.dk; kl@kl.dk; bendy@lyngs.dk; info@morads.dk; louise@haxthausen.dk; Kirsten.nordskovvej@gmail.com; ole.waagensen@gmail.com; anne@onsevig.dk; lindo@dbmail.dk; formand@veddelev.dk; jaup@novonordisk.com; info.dk@greenpeace.org; dn@dn.dk; fvd@fvd.dk; danva@danva.dk; info@ecocouncil.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; dd@dekom.dk; fri@frinet.dk; fr@friluftsraadet.dk; info@lf.dk; noah@noah.dk; wwf@wwf.dk; carsten.abild@rsyd.dk; db@dyrenesbeskyttelse.dk; sekretariat.fl@youseepost.dk; mail@byogland.dk; mail@dkfisk.dk; contact@visitdenmark.com; clf@sam.sdu.dk; akl@ruc.dk; gl@plan.aau.dk; dof@dof.dk; dce@au.dk; dca@au.dk; dtu@dtu.dk; info@reo.dk
Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Hermed sendes plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald i offentlig høring.

Fristen for høringssvar er den 5. december 2014.

Med venlig hilsen

Tove Kjeldsen
Specialkonsulent
Sygehuspolitik
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K.
Telefon 72 26 94 58
E-mail tk@sum.dk

MUSEUM

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K.
Att. Tove Kjeldsen

Nyk. F. den 30. juni 2014
J.nr.: MLF01254
KHS/KQ

Høringssvar vedr. forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Museum Lolland-Falster har, som kulturhistorisk museum for Lolland Kommune, haft ovennævnte forslag i høring.

Museum Lolland-Falster har følgende bemærkninger til planens områdeafgrænsning Rødbyhavn på Lolland:

Museets finder, at det gennemførte omegnsstudie[1], som ligger til grund for nærværende scoping, ikke i tilstrækkelig grad redegør for karakteren og omfanget af den fysiske kulturarv inden for områdeafgrænsningen samt for de lovmæssige bindinger, der knytter sig til den.

Museet vil i den forbindelse henvise til den kulturhistoriske baggrundsrapport udarbejdet til VVM af Femern-forbindelsens danske rampe- og tilslutningsanlæg samt flere nyere arkæologiske feltstudier, der alle viser, at landskabet øst for Rødbyhavn er meget rigt på fysisk kulturarv fra forhistorisk, historisk og nyere tid.

Museet anbefaler derfor, at der foretages en miljøvurdering af planens områdeafgrænsning øst for Rødbyhavn på Lolland med en fyldestgørende kortlægning af områdets fysiske kulturarv (herunder fredede og bevaringsværdige bygninger, beskyttede jord- og stendiger, kulturmiljøer, fredede og ikke-fredede fortidsminder samt kulturarvsarealer), inden der træffes endelig beslutning om en eventuel placering af et slutdepot indenfor pågældende områdeafgrænsning.

Museum Lolland-Falster har igennem en årrække oparbejdet stor erfaring med kortlægning og vurdering af den fysiske kulturarv inden for museets

[1] Gravesen, P. et al., 2012:Lav- og mellem radioaktivit affald fra Risø, Danmark. Omengsstuidier. Rapport nr. 2. Område Rødbyhavn, Lolland Kommune. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse rapport 2012/124

MUSEUM LOLLAND-FALSTER Frisegade 40 | 4800 Nykøbing F | +45 5484 4400 | www.museumlollandfalster.dk

MUSEUM

geografiske ansvarsområde (Lolland og Falster) i forbindelse med bl.a. VVM-pligtige anlægsprojekter.

Museet bidrager gerne med disse erfaringer i forbindelse med en kommende miljøvurdering af områdeafgrænsningen Rødbyhavn.

Med venlig hilsen

Kasper Høhling Søsted
Afdelingsleder, arkæologi
Tlf. 51 21 29 50
khs@museumlollandfalster.dk

Katha Qvist
Museumsinspektør, nyere tid
Tlf. 25 59 34 53
kq@museumlollandfalster.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K.
Att. Tove Kjeldsen

Nykøbing F. den 28.11.2014
J.nr.: MLF01254
AJN, KQ

Høringssvar vedr. forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Museum Lolland-Falster har, som kulturhistorisk museum for Lolland Kommune, haft ovennævnte forslag i høring og har, i henhold til museumslovens kapitel 8 § 23, foretaget en arkivarisk kontrol.

Ifølge høringsmaterialet vurderes et ca. 20 km² stort areal i Lolland Kommune, med henblik på at udvælge et areal på 150 m x 150 m som kan benyttes til endeligt slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Museet kan konstatere, at høringsmaterialet i nogen grad redegør for karakteren og omfanget af den fysiske kulturarv: "*Inden for området er der flere beskyttede sten- og jorddiger. Der er en del registrerede fortidsminder, men heraf er kun et fredet.*"

Museet skal gøre opmærksom på, at ikke fredede jordfaste fortidsminder er omfattet af Museumslovens kapitel 8 § 27.

Arkivarisk kontrol, arkæologi:

Generelt er der tale om et, arkæologisk set, interessant område.

Inden for det ca. 20 km² store areal er der, som nævnt i høringsmaterialet, et enkelt fredet fortidsminde i form af 1 jættestue. Dertil er der, spredt i området, registreret yderligere 41 rundhøje og 2 langhøje. Gravhøjene blev registreret i forbindelse med Nationalmuseets sogneberejsninger i slutningen af 1800-tallet. Halvdelen af disse gravhøje er beliggende i en klynge i områdets sydlige del. Mange af disse høje er ikke længere synlig i markoverfladen, men det er sandsynligt, at rester af flere af de ikke synlige gravhøje, kan være bevaret under eksisterende terrænniveau.

Koncentrationen af gravhøje indikerer i øvrigt, at der i området har været intens aktivitet i en længere periode af oldtiden.

Omkring den sydlige del af arealet pågår der omfattende arkæologiske undersøgelser forud for etableringen af den faste forbindelse over Femern Bælt.

Museet vil i den forbindelse henvise til den kulturhistoriske baggrundsrapport udarbejdet til VVM af Femern-forbindelsens danske rampe- og tilslutningsanlæg samt flere nyere arkæologiske feltstudier, der alle viser, at der her er tale om, et intenst bebygget neolitisk kyst-kulturlandskab. Koncentrationen af gravhøje i den sydlige del af området skal formentlig tilskrives samme forhistoriske kulturområde.

I områdets centrale del er der, som nævnt i høringsmaterialet, en del sten- og jorddiger, som er beskyttede i henhold til museumslovens § 29.

Områdets nordvestlige del berører Lundegårde-komplekset, som bl.a.indbefatter af en gravplads og en velbevaret boplads fra ældre jernalder.

I den sydvestlige del af arealet er fundet et såkaldt hulbælte – et arealmæssigt stort militæranlæg fra ældre jernalder. Imellem hulbæltet og Lundegårde, er der få kendte fortidsminder, hvilket formentligt skyldes den begrænsede bygge- og dermed undersøgelsesaktivitet der hidtil har været i området. Et enkelt sted er der, ifølge privat anmeldelse fra 1934, fundet keramik og knogler, som kunne tyde på, at man i dette område må forvente at kunne påtræffe yderligere jordfaste fortidsminder, som kan ses i sammenhæng med ovennævnte gravplads, boplads og hulbælte. Disse lokaliteter skal formentlig betragtes som værende del af et større jernalder-kulturområde, centreret omkring den nu inddæmmede Rødby Fjord.

I den østlige og nordøstlige del af området findes spredte kendte fortidsminder. Det drejer sig om 7 rundhøje og en overpløjet langhøj i områdets sydlige del. I 2009 foretog Museum Lolland Falster en arkæologisk forundersøgelse i forbindelse med etableringen af et landkabel fra Rasted til Saksfjed-inddæmningen. Alene på den sektion af traceet som krydser nærværende område, er der fundet 5 lokaliteter med bopladsspor fra fra bronze- og jernalder, samt yderligere 8 lokaliteter i nærområdet. Der er således formentlig en direkte sammenhæng mellem antallet af kendte fortidsminder i denne del af området, og graden af arkæologiske undersøgelser.

Det er museets vurdering, at der i forbindelse med et eventuelt kommende anlægsarbejde er risiko for at påtræffe jordfaste fortidsminder. For at kunne give en mere detaljeret udtalelse omkring risikoen for at påtræffe jordfaste fortidsminder i forbindelse med anlægsarbejde i området, har museet brug for mere præcise oplysninger omkring hvilke arealer der vil blive berørt af et eventuelt anlægsarbejde.

Som nævnt ovenfor, er jordfaste fortidsminder er omfattet af Museumslovens kapitel 8 § 27, som fastslår, at den ansvarlige bygherre eller

anlægsmyndighed har pligt til at standse et givent anlægsarbejde i det omfang, det truer et fortidsminde.

Standsningen gælder indtil Kulturstyrelsen har truffet beslutning om, hvorvidt der skal foretages en arkæologisk udgravning af det pågældende fortidsminde. Udgifterne til en sådan undersøgelse påhviler i medfør af Museumslovens kapitel 8 § 27 stk. 4 den ansvarlige bygherre/anlægsmyndighed.

For så vidt muligt at undgå en, for alle parter uhensigtsmæssig standsning af et eventuelt kommende anlægsarbejde, og for at hindre utilsigtede skader på fortidsminder, anbefaler Museum Lolland-Falster i medfør af Museumslovens kapitel 8 § 26, at der forud for anlægsstart foretages en arkæologisk forundersøgelse af det berørte areal.

En forundersøgelse er altid frivillig. Udgifterne til en forundersøgelse afholdes i dette tilfælde af den ansvarlige bygherre/anlægsmyndighed (jf. Museumslovens kapitel 8 § 26 stk. 2).

Formålet med den arkæologiske forundersøgelse vil være:

- At afklare, hvorvidt og i hvilket omfang, der findes jordfaste fortidsminder inden for området.
- At vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang det (jf. Museumslovens § 27) vil være nødvendigt at udføre en egentlig arkæologisk undersøgelse af fortidsminder forud for anlægsstart.
- At vurdere omkostningerne ved eventuelle arkæologiske undersøgelser.
- At give den ansvarlige bygherre/anlægsmyndighed mulighed for at tilrettelægge anlægsarbejdet på en sådan måde, at en arkæologisk undersøgelse af fortidsminder ikke bliver nødvendig.

Såfremt bygherre ønsker, at museet foretager ovennævnte forundersøgelse, bedes bygherre henvende sig til museet i god tid inden anlægsarbejdets start med henblik på at træffe afgørelse om, hvornår forundersøgelsen skal sættes i gang.

Arkivalsk kontrol, nyere tid:

Kystlandskabet og landbrugsmiljøet med små landsbyer og bebyggelser er kendetegnende for området med 1700- og 1800-tallets agerbrugsudskiftning og landindvindingsprojekter.

I områdeafgrænsningen øst for Rødbyhavn er der 28 bygninger med en høj bevaringsværdi. De bevaringsværdige bygninger vidner om den lokale byggeskik og arkitektur.

Desuden findes der en række levende hegn, sten- og jorddiger i området, som markerer matrikelskel. De levende hegn og sten- og jorddiger er en vigtig del af det kulturhistoriske landskab og er med til at berette om strukturelle forandringer i landbruget og landskabet.

Der indgår efter Museum Lolland-Falsters mening to særligt værdifulde kulturmiljøer i det afgrænsede areal:

Inddæmningslandskabet

I den sydlige del af det afgrænsede område for et muligt depot finder man det inddæmmede område som er meget karakteristisk for Lolland. Over århundreder er det blevet skabt for at skaffe mere jord og med diget at beskytte sig mod vandets indtrængen.

"Det bevaringsværdige kulturmiljø ved Rødby Fjord fortæller historien i selve landskabet. Det 60 kilometer lange dige med forland og digegrav, de mange grøfter, kanalerne med sluser og pumper fortæller historien om afvandingen. De lange, lige veje, agerfelterne, de levende hegn og bebyggelsen bag diget er historien om kolonisering. En ligeså vigtig del af denne historie er det rekreative landskab med sommerhuskolonierne ved Hummingen og Kramnitse og stien på digekronen. … Fremtidig planlægning bør sikre, at eksempler på de kulturhistorisk vigtige fortællinger om koloniserings- eller landnamstiden, som den er blevet kaldt, bevares for eftertiden."

(24 kulturmiljøer i Storstrøms Amt)

Herregården Lungholm

I den nordlige del af området for et muligt depot ligger kulturmiljøet Lungholm Herregård. Den sydligste del af kulturmiljøet vil i planens afgrænsningsområde kunne blive berørt.

Lungholm er et herregårdsanlæg som består af hovedbygningen med grave, to sidelænger, staldgård og portal samt avlsanlæg, polakkaserne og ganske tæt på ligger også Olstrup kirke. Hovedbygningen fra 1856, de to sidelænger fra 15/1600-tallet med flere elementer blev fredet i 1988.

Kulturmiljøet rummer ud over de rent fysiske bygninger, også et haveanlæg, en smuk kastanieallé samt store omkringliggende herregårdsmarker.

De ovennævnte enkeltdele af Lungholm herregårdsmiljø udgør tilsammen en sammensat og værdifuld helhed. Anlæggets hovedstruktur trækker tydelige tråde tilbage til det barokke anlæg, men afspejler samtidig som helhed de seneste århundreders udvikling.

Arne Høi skriver i en rapport udarbejdet for den daværende kulturarvsstyrelse i 2009: "Kvaliteterne i Lungholm er både knyttet til de kulturhistoriske, de landskabelige og de arkitektoniske kvaliteter. Samspillet mellem hovedbygningen med grave, staldgård og portal samt den nyere avlsgård og polakkasernen er en væsentlig kvalitet for Lungholm og udgør en af de bærende bevaringsværdier."

Den samlede rapport kan læses her:
https://www.kulturarv.dk/fbb/sagvis.pub?sag=54433159

Lungholm er sårbar overfor ændringer, der forrykker hierarkiet mellem anlæggets store bygninger og det omkringliggende flade og dyrkede landskab. Man bør særligt værne om det oplevelsesrige forløb langs Højbygårdvej og Rødbyvej og de karaktergivende kig mod hhv. avlsgård og hovedbygning.

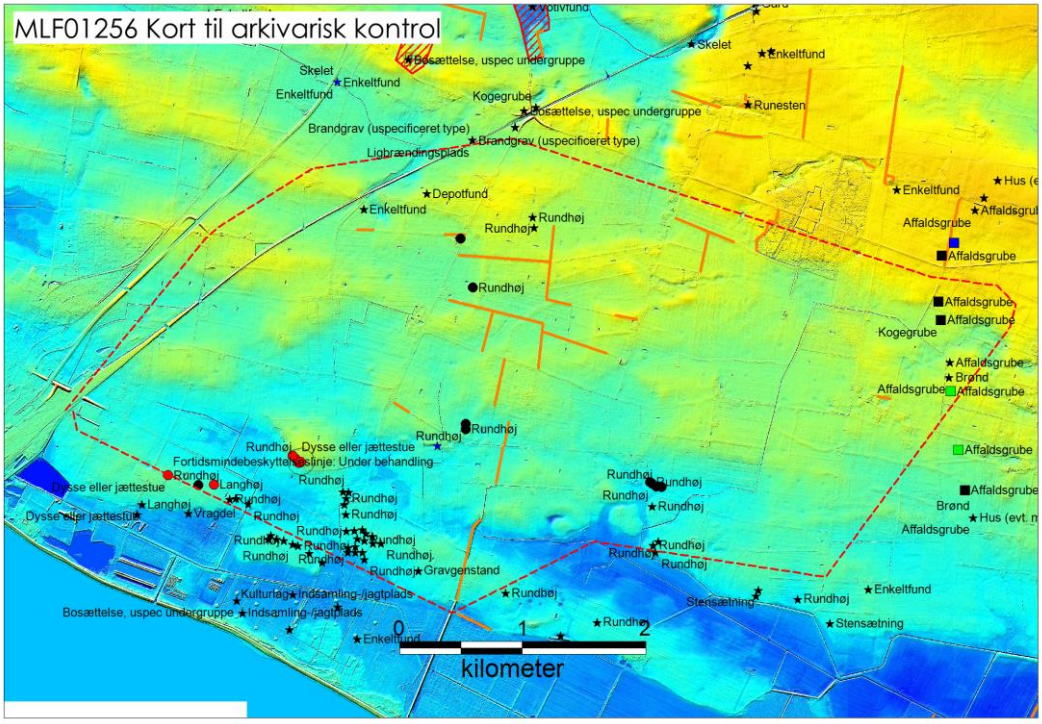
Med venlig hilsen

Anders Jon Nielsen
Arkæologi
ajn@museumlollandfalster.dk
52 51 31 91

Katha Qvist
Museumsinspektør, nyere tid
kq@museumlollandfalster.dk
25 59 34 53

Bilag:

Kort over registrerede fortidsminder indenfor og i umiddelbar nærhed af det aktuelle område.

MLF01256 Kort til arkivarisk kontrol
Skelet
Enkeltfund
Bosættelse, uspec undergruppe
Kogegrube
Brandgrav (uspecificeret type)
Brandgrav, (uspecificeret type)
Ligbrændingsplads
Depotfund
Rundhøj
Runesten
Affaldsgrube
Kogegrube
Brønd
Dysse eller jættestue
Fortidsmindebeskyttelseslinje: Under behandling
Langhøj
Vragdel
Gravgenstand
Kulturlag
Indsamling-/jagtplads
Stensætning
0
1
2
kilometer

Fra: Laura Maria Schütze <laurams@roskilde.dk>

Sendt: 28. oktober 2014 15:03

Til: Tove Kjeldsen

Cc: Iben Bækkelund Jagd; Jens Ulriksen

Emne: Offentlig høring vedr. plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Kære Tove Kjeldsen

Roskilde Museum har ingen bemærkninger.

Mange hilsner

Laura Maria Schütze

Museumsinspektør

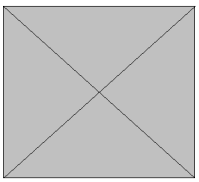
Roskilde Museum

Forsknings- og formidlingsafdelingen

Munkebro 2
4000 Roskilde
Tel // 46 31 65 00
Dir // 46 31 6523

www.roskildemuseum.dk

VIKINGEMUSEET
LADBY

Ladby den 5. december 2014

Høringssvar fra Vikingemuseet Ladby/Østfyns Museer vedr. miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Som anført i tidligere høringssvar dateret 27. juni 2014 ligger Vikingemuseet Ladby – og museets hovedgenstand – Ladbyskibet – inden for det udpegede område, "Kertinge Mark".

Vikingemuseet Ladby har i de senere år været inde i en meget positiv udvikling, og i 2014 har mere end 29.000 gæster besøgt stedet. Museet har aktuelle planer om et udvidelsesprojekt, der både omfatter bygningsmassen og arealerne omkring (6 hektar i alt). Den lokalplan, der skal gøre udvidelsesprojektet muligt, har været i offentlig høring og er nu i politisk behandling. Lokalplanen forventes vedtaget inden jul. Sideløbende hermed arbejder museets arkitekt Poul Ingemann på selve projekteringen af bygning og arealer. Projektet er således rigtig godt på vej.

Ladbyskibet er helt enestående kulturarv – også set i et internationalt perspektiv. Det fremgår også, når man sammenligner Ladbyskibet med de vikingesteder, der er på UNESCOs verdensarvsliste og ikke mindst den ansøgning om optagelsen af syv nye vikingesites: *Viking Age sites in Northern Europe. A transnational serial nomination to UNESCO´s World Heritage List***,** der netop er sendt ind til UNESCO. Der er *ikke* et eneste vikingesite ud over netop Ladbyskibsgraven, hvor et begravelsesskib stadig ligger *in situ,* og dermed ikke er flyttet fra det autentiske sted. Ladbyskibet er et helt særligt stykke kulturarv, som i de foreløbige sonderinger lever op til alle krav om "Outstanding Universal Value", hvorved skibet må vurderes som en særdeles værdig kandidat til verdensarvslisten. Vikingemuseet Ladby er i tæt dialog med Nationalmuseet om den videre proces. Men skal vi videre ad den vej forudsætter det også, at der ikke planlægges forstyrrende anlæg i Ladbyskibets nærområgivelser, den såkaldte bufferzone. Større anlæg – som f.eks. et slutdepot – vil formodentlig gøre UNESCO-satsningen umulig.

I miljørapporten fremføres det, at det alene er på baggrund af lokalsamfundets uvidenhed, manglende kendskab samt utryghed og mistro, at et evt. slutdepot kan få en negativ værdi. Der oplistes også såkaldte "bekymringspunkter". Hermed anerkender man også, at der rent faktisk er en psykologiske mekanisme, som resulterer i denne utryghed. Psykologi og følelser spiller en helt afgørende rolle for kulturarven. Som museum skal vi tage vare på kulturarven, men vi skal også sikre den de bedst mulige formidlingsmæssige rammer. Det betyder også, at vore gæster skal føle sig godt tilpas og skal have en god oplevelse. Ellers kan vi ikke formidle vores arkæologiske og historiske arv. Og hvis ikke kulturarven fortælles og gøres levende, ja så dør den og mister sin betydning og værdi.

Vikingevej 123 · Ladby · 5300 Kerteminde ·Tlf. 65 32 16 67
www.ostfynsmuseer.dk · vikingemuseet@ostfynsmuseer.dk

ØSTFYNS MUSEER

VIKINGEMUSEET
LADBY

Med den frygt og bekymring, der er beskrevet i rapporten, er der således en god grund til at frygte, at et slutdepot vil have en endog meget negativ effekt på Vikingemuseet Ladby – og det helt uanset, hvor i nærområdet et evt. slutdepot placeres. Det er altså ikke kun for museet som institution, at et evt. slutdepot får konsekvenser. Det gør det også for fortidsmindet Ladbyskibet, som er kulturarv med national og international betydning.

I rapporten anerkendes det, at et slutdepot kan være i konflikt med de strategier og visioner, der er opstillet for området, og at den psykologiske påvirkning kan være til stede. Alligevel vurderes det afslutningsvis, at der ikke vil være en direkte påvirkning af Vikingemuseet Ladby, og i en tabel vurderes "Risiko for påvirkning" til at være et klart "Nej". Det kan kun tolkes som om, at man alligevel ikke tager den psykologiske mekanisme alvorligt!

Ifølge rapporten er der ingen kulturmiljøer i området. Vi antager, at der her menes "udpegede kulturmiljøer"? Kulturmiljø er der i hvert fald – og det i en helt særlig klasse. Endvidere er området omkring Ladbyskibet udpeget som et kulturarvsareal, fordi det må formodes at rumme masser af arkæologiske spor.

Et slutdepot vil få afgørende skadevirkning på Ladbyskibet: For kommunens og museets ambitioner om at formidle dette unikke sted på en værdig måde til gavn for almenheden, for satsningen på Ladbyskibet som verdensarv samt ikke mindst for netop herigennem at sikre den unikke kulturarv for eftertiden.
En naturlig ambition for en kulturbevidst nation.

Med venlig hilsen

Mette Ladegaard Thøgersen
Afdelingsleder, ph.d.
Landskab & Arkæologi/Østfyns Museer
Vikingevej 123
5300 Kerteminde

Erland Porsmose
Direktør, dr. phil.
Østfyns Museer
Strandgade 7
5300 Kerteminde

Tove Kjeldsen

Fra: Jeanette Bjørnlund Nielsen <JEBN@KM.DK>
Sendt: 19. november 2014 15:48
Til: Tove Kjeldsen
Cc: DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Emne: Høringssvar miljøvurdering af forslag til plan for etable-ring af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

docId: http://capweb01/sjp/DOK1582730
SJ: 1

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Stiftsøvrigheden har ingen yderligere kommentarer til sagen, men henviser til sit svar af 3. juli 2014.

Med venlig hilsen

Jeanette Bjørnlund Nielsen
Stiftsfuldmægtig
jebn@km.dk
Københavns Stift
Diocese of Copenhagen

Hvis du ikke er rette modtager af denne e-mail: Da denne e-mail kan indeholde fortrolige oplysninger, beder Københavns Stift venligst om at den slettes, og at Stiftet underrettes om fejlen.

Fra:	Københavns Stift <KMKBH@KM.DK>
Sendt:	3. juli 2014 15:55
Til:	Tove Kjeldsen; DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Cc:	Bornholms Provsti; Ibsker Sogns Menighedsråd (7563); kgl. bygningsinspektør Jens Bertelsen (kirke@bsarkitekter.dk)
Emne:	Svar på høring vedrørende forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald
Vedhæftede filer:	80402-14_v1_Svar til Sundhedsministeriet vedr. høring om slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.DOCX; Plan for etablering af slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.; Bilag_1541036_v1_SCAN0001.PDF.PDF; Bilag_1539439_v1_140620 BYGINSP udtalelse - miljøhøring vedr. etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktive affald..pdf.PDF

Til Sundhedsministeriet

Se venligst vedhæftede dokumenter.

Med venlig hilsen
Anne Margrethe Andersen
stiftsfuldmægtig
ama@km.dk
Direkte telefon: 33 47 65 15

Hvis du ikke er rette modtager af denne e-mail: Da denne e-mail kan indeholde fortrolige oplysninger, beder Københavns Stift venligst om at den slettes, og at Stiftet underrettes om fejlen.

Københavns Stift

Diocese of Copenhagen

Nørregade 11 ♦ 1165 København K ♦ kmkbh@km.dk ♦ 33 47 65 00

Den 3. juli 2014
Løbenr.:80402/14
Sagsb.:AMA

Ministeriet for Sundhed og forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
cc til sum@sum.dk

Vedrørende forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald - høringssvar om scopingsrapport.

Københavns Stift er høringspart vedrørende ovennævnte og har i den anledning følgende bemærkninger;

Indledningsvist kan det oplyses, at der i forbindelse med høringen er modtaget udtalelser fra kgl. bygningsinspektør, arkitekt Jens Bertelsen, Ibsker Sogns Menighedsråd og Bornholms Provsti. Disse udtalelser medfølger i kopi.

Københavns stift kan dernæst tilslutte sig de af biskoppen over Viborg Stift fremførte bemærkninger, hvorefter det af de anførte grunde findes uhensigtsmæssig allerede på nuværende tidspunkt at vælge en løsning for slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Endvidere kan stiftet tilslutte sig bemærkningerne om, at det i forbindelse med den forestående udarbejdelse af miljørapport for slutdepot er vigtigt, at den landskabelige påvirkning ved at have et sådant depot beliggende i de foreslåede områder undersøges nærmere. Dette kan som nævnt ske ved en egentlig landskabsanalyse, hvor de pågældende områder beskrives blandt andet med deres æstetiske særkende.

I sammenhæng hermed bemærker den kgl. bygningsinspektør, at etablering af et terrænært depot ved Paradisbakkerne på Bornholm således må forudsætte, at det ikke skæmmer Ibsker Kirke ellers dens nærmiljø i overensstemmelse med den gældende 300 meters kirkebyggelinje.

I forhold til en placering ved Paradisbakkerne peger den kgl. bygningsinspektør tillige på, at kirken vil være sårbar overfor dels mekaniske rystelser ved udboring i området, dels eventuelle ændringer grundvandsspejlet. Derfor bør også undergrundens forhold studeres nærmere med det formål at kortlægge risikoen så en eventuel udboring vil kunne foretages uden at skade på kirkebygningens statik.

Endelig må det påpeges, at Bornholm er et område med udfordringer i form af fraflytninger, og placeringen af et depot ved Paradisbakkerne vil derfor kunne have en yderligere negativ socioøkonomisk virkning på hele området med bl.a. øget fraflytning samt negativ virkning i forhold til øens væsentligste erhverv, turismen.

Med venlig hilsen

p.s.v.

Peter Skov-Jakobsen

/ A.M. Andersen

Anne Margrethe Andersen

stiftsfuldmægtig

BERTELSEN &SCHEVING

København Stiftsøvrighed
Nørregade 11
1165 København K
Att. Dorte Alstrøm

DATO: **20.06.2014**

SAG: **12-03-173 Københavns Stift**

VEDR: **Miljøhøring vedr. etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.**

Vi har modtaget følgende materiale:

- Forslag til "Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald" med tilhørende scoping, udkast juni 2014, udarbejdet af ministeriet for sundhed og forebyggelse i samarbejde med Rambøll.

Forslaget skitserer seks mulige områder hvis jordbundsforhold opfylder kravene for etablering af depotet:

- Østermarie-Paradisbakkerne, Bornholms regionskommune
- Rødbyhavn, Lolland Kommune
- Kertinge Mark, Kerteminde Kommune
- Hvidbjerg, Thyholm, Struer Kommune
- Thise, Salling, Skive Kommune
- Skive Vest, Skive Kommune

Der er tre mulige depotkoncepter i spil af hvilke der først udvælges et når området for deponeringen endeligt er udpeget. Derfor har det også været et kriterium at de kandiderende områder skulle kunne rumme alle tre depotkoncepter. De tre koncepter beskrives kort således:

Jens Bertelsen, kgl bygningsinspektør, Bertelsen & Scheving Arkitekter Aps
St. Kongensgade 59a, 2.sal / 1264 København K
jens@bsarkitekter.dk / mobil 20 55 03 38 / tlf 35 87 47 40

Jens Andrew Baumann, Baumann Arkitekter
Wildersgade 43a, 1.tv / 1408 København K
jab@baumann-arkitekter.dk / mobil 23 25 10 75 / tlf 32 96 05 05

Bertelsen og Scheving
arkitekter Aps
Kgl. bygningsinspektører
Store Kongensgade 59 A, 2. sal
dk-1264 København K
Tel.: 35 87 47 40
www.bsarkitekter.dk

BERTELSEN & SCHEVING

- Terrænnært depot (på overfladen og ned til maks. 30m under terræn)
- Terrænnært depot i kombination med et borehul.
- Mellembybt depot (30-100m under terræn)

I udkanten af det udpegede område Østermarie-Paradisbakkerne ligger Ibsker Kirke (Sct. Ibs Kirke) under Københavns Stift. Denne udtalelse tager udgangspunkt i konsekvenserne for kirken ved etablering af slutdepotet i Østermarie-Paradisbakkerne.

Som udgangspunkt er det ubehageligt at skulle opbevare radioaktivt affald på dansk jord, men affaldet repræsenterer i det hele taget et ubehageligt problem, som vi må tage ansvar for, så længe der er tale om affald fra produktion i Danmark. Vi kan dog kun udtale os om dette forhold set i relation til kirker, der måtte ligge i nærheden af et affaldsdepot.

Ved etablering af et underjordisk depot vil vores bekymring ikke være anderledes end ved andre arbejder i undergrunden. Kirken vil være sårbar overfor mekaniske rystelser ved udboring i området samt overfor eventuelle ændringer i grundvandsspejlet. Derfor bør undergrundens forhold studeres nærmere med det formål at kortlægge risikoen så en eventuel udboring vil kunne foretages uden at skade på kirkebygningens statik.

Etablering af et terrænært depot vil naturligvis forudsætte, at det ikke skæmmer Ibsker Kirke ellers dens nærmiljø i overensstemmelse med den gældende 300 meters kirkebyggelinje.

De socioøkonomiske konsekvenser kan vi ikke forudse, men skulle et slutdepot udløse en øget fraflytning fra egnen, vil det få en indirekte konsekvens for kirkebygningens ve og vel, idet en stor fraflytning fra området kan lede til en lavere prioritering af dens brug og dermed af vedligehold og drift.

I det ulykkelige tilfælde at der i fremtiden skulle komme lækager fra depotet kan vi ikke forudse hvilke konsekvenser det måtte have for Ibsker Kirke, men finder der ikke sandsynligt, at de er af bygningsmæssig karakter.

På inspektoratets vegne,

Med venlig hilsen

Jens Bertelsen

BERTELSEN &SCHEVING

Skrivelsen er fremsendt pr. mail til:
Københavns Stiftsøvrighed, kmkbh@km.dk
c/c til:
Nationalmuseet, kirkekonsulenter@natmus.dk

Tove Kjeldsen

Fra: Birte Kofod <BKO@KM.DK>
Sendt: 24. juni 2014 10:41
Til: Københavns Stift
Emne: Plan for etablering af slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.
Vedhæftede filer: SCAN0001.PDF

Til Københavns Stift!

Bornholms Provstiudvalg kan tilslutte sig Ibsker Menighedsråds høringssvar, hvor der henvises til et borgermøde afholdt den 7. april 2014 med medmodstand mod, at slutdepotet placeres på Bornholm.

Med venlig hilsen
P.u.v.
E.b.
Birte Kofod

Sct. Ibs Kirkes menighedsråd
Formand Arne Frank Howardsen
Gryneparken 31, Ibsker, 3740 Svaneke
Tlf. 56439191 E-mail arne-howardsen@mail.dk

Til Bornholms Provsti

Svaneke, den 23. juni 2014

Høringssvar vedr. "Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og Mellemaktivt affald".

Det modtagne høringsmateriale har været udsendt til menighedsråder for Ibsker sogn på Bornholm den 12. juni 2014, og der er ikke modtaget nogle bemærkninger retur fra rådsmedlemmerne.

På vegne af menighedsrådet vil jeg henvise til de bemærkninger, der er givet på det afholdte Borgermøde den 7. april 2014 – jfr. bilag pkt. 1.3.1. Disse bemærkninger Tilslutter vi os.

Venligst

Arne Frank Howardsen
Formand for menighedsrådet

Tove Kjeldsen

Fra: Henrik Nielsen <HNN@KM.DK>
Sendt: 1. december 2014 14:03
Til: Tove Kjeldsen
Emne: SV: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

docId: http://capweb01/sjp/DOK1590939
SJ: 1

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen

Med henvisning til e-mail af 2. oktober 2014 og den fremsendte plan og miljøvurdering for etablering af dansk lav og mellemradioaktivt affald henviser biskoppen til sit svar i brev af 3. juli 2014 i anledning af myndighedshøringen vedrørende scoping i anledning af miljøvurderingen.

Med venlig hilsen

Henrik N. Nielsen

LOLLAND-FALSTERS STIFT
Henrik N. Nielsen
Chefkonsulent
Østre Allé 2 • 4800 Nykøbing F.
Tlf. 54 85 02 11 • Dir. 54 84 07 08
Mail LFSTIFT@KM.DK • HNN@KM.DK

Fra: Tove Kjeldsen [mailto:tk@SUM.DK]
Sendt: 2. oktober 2014 12:48
Til: ufm@ufm.dk; fmn@fmn.dk; mim@mim.dk; kebmin@kebmin.dk; mbbl@mbbl.dk; fvm@fvm.dk; trm@trm.dk; Kirkeministeriet; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; kum@kum.dk; um@um.dk; brs@brs.dk; nst@nst.dk; mst@mst.dk; ens@ens.dk; kdi@kyst.dk; post@kulturstyrelsen.dk; email@fvst.dk; kommunikation@naturerhvev.dk; geus@geus.dk; kfst@kfst.dk; info@trafikstyrelsen.dk; vd@vd.dk; at@at.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; bm@bornholmsmuseum.dk; info@holstebro-museum.dk; post@museumlollandfalster.dk; info@museumsalling.dk; roskildemuseum@roskilde.dk; ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk; Københavns Stift; Lolland-Falsters Stift; Fyens Stift; Viborg Stift; Roskilde Stift; Brøndum-Hvidbjerg Sognes Menighedsråd (8579); Thise Sogns Menighedsråd (8587); Ibsker Sogns Menighedsråd (7563); Østermarie Sogns Menighedsråd (7567); kontakt@regionmidtjylland.dk; kontakt@rsyd.dk; regionsjaelland@regionsjaelland.dk; regionh@regionh.dk; regioner@regioner.dk; struer@struer.dk; sk@skivekommune.dk; kommune@kerteminde.dk; lolland@lolland.dk; post@brk.dk; kommunen@roskilde.dk; kl@kl.dk; bendy@lyngs.dk; info@morads.dk; louise@haxthausen.dk; Kirsten.nordskovvej@gmail.com; ole.waagensen@gmail.com; anne@onsevig.dk; lindo@dbmail.dk; formand@veddelev.dk; jaup@novonordisk.com; info.dk@greenpeace.org; dn@dn.dk; fvd@fvd.dk; danva@danva.dk; info@ecocouncil.dk; info@danskerhverv.dk; di@di.dk; dd@dekom.dk; fri@frinet.dk; fr@friluftsraadet.dk; info@lf.dk; noah@noah.dk; wwf@wwf.dk; carsten.abild@rsyd.dk; db@dyrenesbeskyttelse.dk; sekretariat.fl@youseepost.dk; mail@byogland.dk; mail@dkfisk.dk; contact@visitdenmark.com; clf@sam.sdu.dk; akl@ruc.dk; gl@plan.aau.dk; dof@dof.dk; dce@au.dk; dca@au.dk; dtu@dtu.dk; info@reo.dk
Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Hermed sendes plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald i offentlig høring.

Fristen for høringssvar er den 5. december 2014.

Med venlig hilsen

Tove Kjeldsen
Specialkonsulent
Sygehuspolitik
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K.
Telefon 72 26 94 58
E-mail tk@sum.dk

Lolland-Falsters Stift
Ex contemplatione innovatio

Ministeriet for Sundhed og
Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen
Mail: tk@sum.dk

Bispeembedet

Dato 3. juli 2014
Dok.nr.: 79853/14

Svar på brev af 3. juni 2014 om myndighedshøring vedrørende scoping i anledning af miljøvurdering af Forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk- lav- og mellemaktivt affald – ministeriets dokument nr. 1465577.

Jeg har haft lejlighed til at gennemgå høringsmaterialet udarbejdet af Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Rambøll A/S og har forelagt dette for Kirkeministeriets kirkegårdskonsulent, landskabsarkitekt, MDL, MAA Charlotte Skibsted, hvis udtalelse af 1. juli 2014 vedhæftes i kopi.

Med henvisning til udtalelsen fra kirkegårdskonsulenten savner jeg en landskabsanalyse af det omhandlede område ved Rødby og Rødby Havn, som beskriver områdets æstetiske særkende.

Det bedes venligst oplyst, om en sådan analyse er udarbejdet. En kopi bedes i bekræftende fald tilsendt undertegnede.

Med udtalelsen fra Kirkegårdskonsulenten har jeg modtaget kopi af artikel fra Femern A/S v/ freelance journalist Kirsten Marie Juel Jensen (Grønt Miljø 5/2014), der tillige medsendes. Det fremgår heraf, at Femern A/S har fået udarbejdet en æstetisk design- manual for projektet, og at der arbejdes ud fra en grundtanke om, at den 18 km lange tunnel skal skabe værdi for selve området med fokus på det flade landskab og skabe en oplevelse og en historie, der fortæller, at man nu rejser mellem Danmark og Tyskland.

Designmanualen er ifølge artiklen udarbejdet af RAT konsortiet bestående af Rambøll, Arup og Artec.

Som det fremgår af kirkegårdskonsulentens udtalelse er der tale om et ganske særligt område, der fremstår overvejende uanfægtet siden 1500 tallet og deler kvaliteter med vadehavet.

I en direkte kirkelig sammenhæng skal jeg bemærke følgende:

I en længere årrække har vi i Lolland-Falsters Stift arbejdet på at udnytte områdets særpræg og helt særlige placering i forhold til naturoplevelser, fordybelse,

Lolland-Falsters Stift • Stiftskontoret • Østre Allé 2 • 4800 Nykøbing F.
Telefon: 54 85 02 11 • Fax: 54 82 02 11 • E-post: lfstift@km.dk
EAN nr. 5798000818699 • CVR nr. 60013713
www.lfstift.dk

kulturturisme, pilgrimsruter og cykelruter, og i skrivende stund er en præst ved at udarbejde en bog om disse pilgrimsruter. Vi har netop modtaget tilsagn om 250.000 kroner fra Vækstforum Sjælland til udvikling af disse pilgrimsruter.

Vi har gennem Refugiet Lolland-Falster udviklet retræter bl.a. for erhvervsledere. Samtidig har vi realistiske forhåbninger til, at der vil kunne blive etableret et egentligt pilgrimscenter i Maribo, inspireret af pilgrimscenteret i Vadstena, Sverige.
Vi har fået tilsagn om 5 mill. kroner fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers fond til almene Formaal.

Hvis det skulle ske, at Lolland-Falsters Stift bliver udtaget som stedet for opbevaring af atom-affald, vil det være en ganske alvorlig svækkelse af dette store arbejde, der gøres for at udvikle lokalområdets særlige kvaliteter, og som det også er omtalt i landskabsarkitekt Charlotte Skibsteds udtalelse om samme sag.

Afslutningsvis vil jeg udtrykke undren over, at man ikke vælger at lade det radioaktive affald blive liggende, hvor det ligger, og i stedet etablerer den såkaldte mellem-lagerløsning, hvor affaldet hverken forsøges gemt væk for en ukendt fremtid eller kørt ud på en farefuld transport. Transporten af det radioaktive affald bør i givet fald naturligvis også være en del af miljøvurderingen.

Med venlig hilsen

Steen Skovsgaard

Kopi:
Kirkeministeriet
Biskopperne

CHARLOTTE SKIBSTED
LANDSKABSARKITEKT MDL MAA
KIRKEGÅRDSKONSULENT
LOLLAND FALSTERS STIFT

Lojesovej 13 • 3670 Vekso
Tel +45 47 17 02 16
mail@skibsted.eu
www.skibsted-landscape.dk
CVR 84 03 28 16

Lolland Falsters Stiftsadministration
Østre Allé 2
4800 Nykøbing F.

Att. Biskop Steen Skovsgaard og
Chefkonsulent Henrik Nielsen

Vedr. forslag til 'Plan for etablering af slutdepot for dansk lav –og mellemaktivt affald ' med tilhorende scoping. Udkast af juni 2014

Vekso
01.07.2014

Vedr. ovenstående forslag til slutdepot for ovennævnte affald, som i et af depoterne er foreslået placeret ved Rodbyhavn Lolland kommune, har jeg folgende udtalelse, som fremgår af nedennævnte.

Indledningsvis vil jeg anfore, at jeg på ingen måde kan anbefale Lolland-Falsters Stift, at dette udpegede område overhovedet skal benyttes til et slutdepot med det anforte indhold ' lav –og mellemaktivt affald '.

Når jeg indleder min udtalelse med at tage så klart afstand til dette forslag, er det ud fra flere vigtige forhold, som ikke primært berorer områdets kirkelige anlæg, da alle kirkerne ligger udenfor det udpegede areal til depot.
Men en placering af det nævnte depot berorer vores opfattelse af landskabet rent emotionelt og i den måde, et sådant sted senere opfattes, efter at slutdepotet er anbragt der. Det vil altid efterfolgende blive opfattet meget negativt for dette særlige kyst - og kirkenære landskab.

Det kan derfor kun undre, at der ikke er fremlagt en landskabsanalyse over landskabet i Rodby - Rodbyhavn området, som beskriver landskabets æstetiske særkende, og som netop beskriver landskabets karakteristika for det sydligste af Lolland.
Landskabet er i udkastet kun rent teknisk beskrevet, bl.a. med dets koteforhold, grofter, kanaler, jordbundsforhold og det 4 m hoje dige. Der er ikke udsendt en æstetisk landskabsvurdering for dette landskab, - enten er den ikke udfort, eller også er den bevidst undladt udsendt.
I VVM ér over nye tiltag / tekniske anlæg i vores landskab, hvor dette slutdepot også er omfattet, udarbejdes altid æstetiske evalueringer, som netop ikke er den tekniske redegorelse.

CHARLOTTE SKIBSTED
LANDSKABSARKITEKT MDLMAA
KIRKEGÅRDSKONSULENT
LOLLAND FALSTERS STIFT

Lojesovej 11-13
DK - 3670 Veksø
Tel. +45 47 17 02 16
mail@skibsted.eu
www.skibsted-landscape.dk

Jeg kan fuldt ud tilslutte mig de bemærkninger, som i pkt. 1.3.2 er fremfort på afholdte borgermoder for Rodbyhavn vedr. lokale forhold og i afsnittet under fokusemner.
Jeg vil gerne yderligere supplere min begrundelse for, at dette depot **ikke** placeres ved Rodbyhavn.

Landskabet i dette område er ganske unikt og særpræget. Det har en uberorthed over sig, der er meget lidt bosætning, det er næsten fladt, horisonten er lav, himmelen hoj, og lyset er ganske specielt.
Landskabets uberorthed aflæses af selve vejtracéerne, vejforlob, der har ligget her siden 1500-tallet, ingen har ændret på noget her, kun opdyrket markerne og opfort bygningerne.
Landskabet holdes inde af dige eller afgrænses af helt flad strandeng, der fortsætter med sin gronne kystvegetation næsten ud i havoverfladen, - analog til, hvad der kan opleves langs Vadehavets kyst.

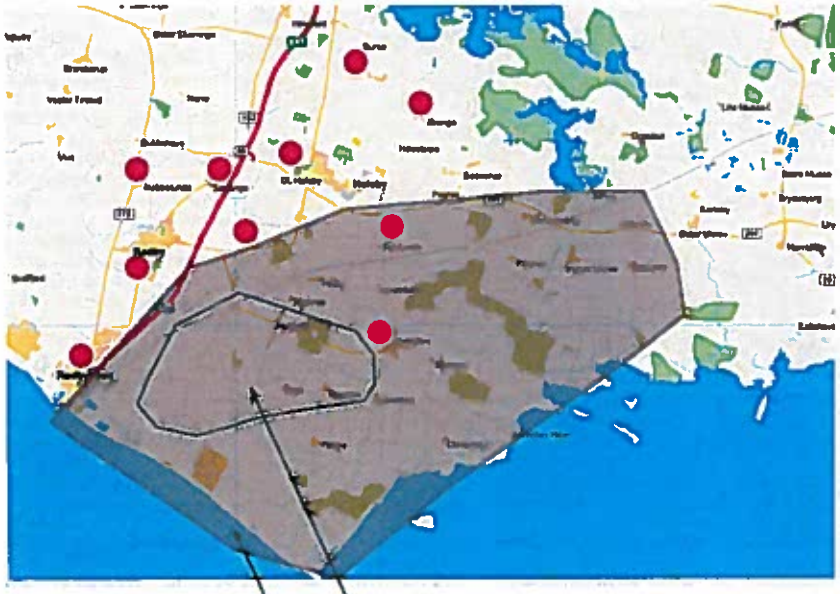
Op af dette flade forland rejser egnes mange meget gamle kirker sig, som horisontale landmarks, og det flade landskab mod syd *danner et gront frodigt uberort fladt forland* foran disse middelalderbyggerier, som kirkerne er.
Det er helt enestående, at der inden for så korte afstande er opfort alle disse kirker, hvoraf flere har kunnet ses ude fra Ostersoen fra sejlende her gennem århundreder.
Det er et potentielt særpræget landskab, det er et enestående udflugtsmål for turisme, for fugleentusiaster og botanikere og det er det forste – og sidste landskab, man vil opleve eller se henover fra motorvej og ved den kommende Femernforbindelse.

Det vil derfor udsende et meget dårligt signal, at dette i dag ældgamle uberorte landskab, skal rumme et slutdepot for lav-og mellemaktivt affald´.
Af alle udpegede områder er Rodbyhavn oven i kobet beskrevet, at skulle have det storste slutdepot.
Om der så aldrig kommer til at ske noget andet i det landskab ud over Femernforbindelsen end de flade marker, de mange drængrofter, hegn, krogede veje siden 1500-tallet, og ingen yderligere bebyggelse; så er det i sig selv en kæmpekvalitet, så længe at landskabet er uden dette slutdepot.

Hvis affaldet anbringes her, får landskabet langt ud over de anviste 20 km2 en langt dårligere status, - alene hele etableringsfasen vil sende så dårlige vibrationer ud i offentligheden, at det ikke senere kan hentes ind eller ændres, - alene fordi landskabet med dette affald får et meget negativt stempel.

Til denne udtalelse har jeg vedlagt artiklen *Femern - tunnel skal skabe landskabelige oplevelser* udgivet Femern A/S, der netop beskriver det unikke landskab i baglandet af den kommende tunnel – det er Rodbyhavn-landskabet som også beskrives her. Det er tankevækkende, at denne artikel udgives i maj 2014, næsten samtidigt med udsendelse af udkast til slutdepot for lav og mellemaktivt affald
På særskilt bilag er indtegnet med ca. placering slutdepotets areal, som det ligger i forslag, hertil suppleret med egnens mange kirker tæt herpå, og med særlig rastesignatur angivet det enestående landskab, som er i dette kystnære område.

Med venlig hilsen
Charlotte Skibsted

Cirka 20 km2 areal udpeget til deponi

Helt enestående kystnært landskab
- potentielt udflugtsområde
- tæt naboliggende til de mange kirker

Kirkeligt anlæg

CHARLOTTE SKIBSTED
LANDSKABSARKITEKT MDE MAA
Løjesøvej 13 • DK-3670 Veksø
Tel +45 47 17 02 16
mail@c-skibsted-landscape.dk

For vejen forsvinder i jorden, kører man over diget og får udsigten ud over havet. Og en påmindelse om at tunnellen venter. Tegning: Femern A/S

Femern-tunnel skal skabe landskabelige oplevelser

Det handler ikke kun om at investere stort i infrastruktur. Tunnelen skal give omgivelserne værdi, give bilisterne en ekstraordinær oplevelse og lokalområdet en ny kystlinje

Af Kirsten Marie Juel Jensen

Der er meget funktionalitet og teknik i et kæmpe infrastrukturprojekt som Femern-tunnelen der skal føre bilister og togpassagerer ned under Femern Bælt mellem Rødbyhavn og Puttgarden fra 2021. Men den 18 km lange tunnel skal også være meget andet. Den skal skabe værdi for omgivelserne og give alle der skal igennem den, en stor oplevelse.

Det er landskabsarkitekt Jorgen Becker-Christensens grundtanke. Han og firmaet Schønherr A/S har ført pennen på den æstetiske designmanual for Femern-tunnelen på vegne af rådgiverkonsortiet RAT (Rambøll-Arup-TEC JV) og i tæt samarbejde med bygherre Femern A/S. Femern A/S er et statsejet selskab der står for projekteringen og byggeriet.

„En bro er et synligt vartegn i landskabet. Med en tunnel havi skullet tænke anderledes, og det har været meget spændende at have så aktiv en rolle i tunnelprojektet. Vi har fokus på at tunnelen skal skabe en oplevelse og en historie de fortæller at man nu rejser imellem Danmark og Tyskland," siger Jorgen Becker-Christensen.

I et fladt landskab

Jorgen Becker-Christensen vil integrere det enorme jernbanetonprojekt som tunnel, portalbygning, ramper og betalingsanlæg er, i det meget flade landskab på Lolland. Og en idé til at skabe en sammenhæng mellem landskab og tunnel, fik han ved at se på Femern hvor tunnelen går i land.

„Her er der en svagt stigende bakke hele vejen hen til det sted hvor tunnelportalen skal være. Bakken er vel kun 12 meter høj, men den betyder at man lige kommer op og får et kig ud over Femern Bælt inden man skal køre ned under bæltet. På den måde bliver man forberedt på at der skal ske noget nyt. Det tema som er skabt fra naturens hånd på tysk side, ville vi tage med over på den danske side," forklarer Jorgen Becker-Christensen.

På dansk side skal tunnelportalen ligge midt i det nye landområde ud for Rødbyhavns nye kystlinje. Den bliver skabt af det havbundsmateriale som graves op fra Femern Bælt for at gøre plads til sænketunnelen. Vest for Rødbyhavn skabes et rekreativt område med strande, laguner og vandrestier, mens der øst for Rødbyhavn skabes mere vild natur med strandenge og vådområder. Af havbundsmaterialet genbruges på denne måde er en pointe i sig selv.

„Den røde tråd for landskabsarkitekturen omkring hele tunnelen er at det skal være værdiskabende. Og ved at etablere nye landområder med havbundsmaterialet gør vi netop dette," siger Jorgen Becker-Christensen.

Klint og dige

Det nye landområde skal i naturlig forlængelse af Lollands kyst også være fladt, men der er dog to undtagelser.

Femern A/S vil etablere en kunstig, men naturligt udseende klint af morræneler øst for Rødbyhavn. Klinten vil naturligt erodere og dermed aflejre materiale som vil blive transporteret længere ned af kysten og aflejres ved bl.a. Hylekrog. Klinten er en ny måde at sikre kysten mod havets erosion. Hvis det bliver nødvendigt, kan man fodre klinten med ekstra sand så man hele tiden sikrer kysten.

Desuden skal diget bevares, for det giver muligheden for at få skabt den rette overgang fra vej til tunnel.

„Vi kan skabe en bakke hen mod tunnelportalen fordi vi alligevel skal hen over diget. Det giver en bedre overgang mellem landskabet, Femern Bælt og tunnelen. Man kommer lige op på bakken, ser ud over vandet, og så kører man ind i tunnelportalområdet som er formet som en slags rummelig skål der fører en videre ind i selve tunnelen. Vi ser dette som et arkitektonisk greb der fortæller om rejsen. Men vi får også højnet sikkerheden omkring tunnelen. For så kommer tunnelen ikke pludseligt og abrupt - bilisten bliver i stedet langsomt forberedt på hvad der skal ske, og at der kommer en tunnel," siger Jorgen Becker-Christensen.

Betaling i grøn zone

Oplevelsen begynder dog allerede ved betalingsanlægget cirka 2 km for selve tunnelportalen. Her har tegnestuen søgt at skabe et sted hvor bilisterne ikke forstyrres unødigt. Et enkelt landskabsrum skal guide bilisterne hurtigt igennem betalingsanlægget hvor alle vognbaner samles under ét stort tag. Ligesom der langs vejen den sidste lange strækning mod tunnelportalen er lavet nøje tegninger af en varieret beplantning, er der det også for betalingsanlægget.

„Vi skaber en grøn zone så når man kommer kørende, ser man ikke en masse teknik, men frodig bevoksning. Udover selve betalingsanlægget vil man dog også kunne se ind til kontrolcentret. Det giver en tryg oplevelse at man kan køre videre mod tunnelen og vide at nogle hele tiden overvåger den," siger Becker-Christensen.

De 18 km gennem tunnelen vil gå ligeud hele vejen med en svag kurve nærmest Tyskland. Derfor har Jorgen Becker-Christensen og hans kollegaer arbejdet med elementer der kan bryde monotonien.

„Vi har arbejdet med tunnelvægge som indeholder en æstetisk lysbearbejdning. Intentionen er at varierende lysoplevelser deler rejsen op. Der skal også være sekvenser af lys der kan animeres. Det kan f.eks. være en bevægelig fugleflugt som følger bilisterne med reference til at strækningen er kendt som fugleflugtslinjen," siger han.

Teknik og æstetik i duet

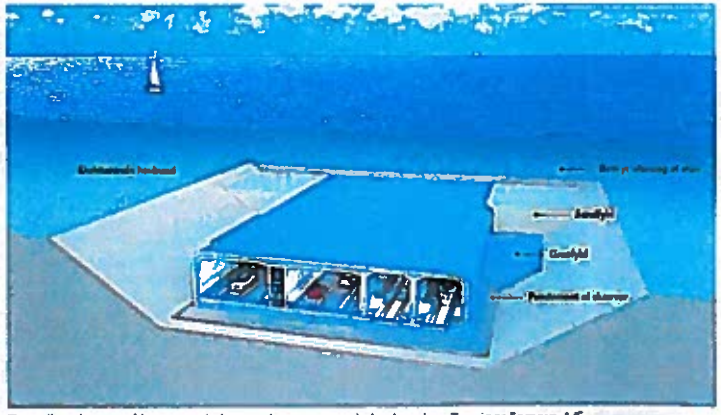
Femern A/S er som bygherre utrolig tilfreds med den æstetiske designmanual som de i samarbejde med Schønherr og RAT er nået frem til.

„Vi mener vi står med et utrolig flot tunnelprojekt hvor praktik, teknik, sikkerhed og æstetik spiller sammen på en helt unik måde. Det ser vi allerede de første eksempler på nu hvor vi er i gang med de fremrykkede aktiviteter," siger Henrik Christensen, kontraktdirektør i Femern A/S.

De fremrykkede aktiviteter går ud på at forberede området omkring Rødbyhavn til tunnelelementfabrikken og det store anlægsarbejde med tunnel og portal. F.eks. anlægges der nu nye veje, og forsyningsledninger. Her har Schønherr bl.a. været inde over tegningerne af en ny pumpestation og af to nye stibroer hen over motorvej og jernbane. Desuden arbejdes der med miljøundersøgelser, arkæologisk afklaring og etablering af erstatningsnatur.

„Med både pumpestation og stibroerne har vi haft den tilgang at vi skal skabe en arkitektur der har en blivende karakter, og som skal spille sammen med landskabet og være funktionelt og lokalt funderet," siger Jorgen Becker-Christensen.

Byggeriet af selve tunnelen er planlagt til at gå i gang i 2015 når anlægsloven forventes vedtaget. Seks år efter skal tunnellen være køreklar. Det samme skal det nye kystlandskab. ❑

Tunnellen dannes af betonsænkekasser der graves ned i havbunden. Tegning: Femern A/S

De 18 monotone km brydes med æstetisk lysbearbejdning, f.eks. fugleflugt på væggen. Tegning: Femern A/S

SKRIBENT
Kirsten Marie Juel Jensen er journalist og arbejder freelance for Femern A/S

Øst for Rødbyhavn skabes - af den opgravede jord fra havbunden - mere vild natur med strandenge og vådområder. Tegning: Femern A/S.

D2

Fyens Stift

Dato:

Sagsbehandler:
Direkte tlf.:

Løbenr. 140530/14

Ministeriet for Sundhed og forebyggelse,
Att.: Tove Kjeldsen
tk@sum.dk og cc til sum@sum.dk

Høringssvar.

Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Ministeriet for Sundhed og forebyggelse har ved brev af 2. oktober 2014 sendt plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald i offentlig høring.

Under henvisning til Kirkeministeriets høringssvar af 19. juni 2014, afgivet i forbindelse med den forudgående scoping, skal Fyens Stift for så vidt angår det udpegede område Kertinge Mark fremkomme med følgende udtalelse:

Stiftet forudsætter, at en evt. placering af et slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald kan og vil ske uden for kirkebeskyttelseslinjen i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3 samt den i kommuneplanen for Kerteminde Kommune særligt udpegede beskyttelseszone (indsigtskile) ved Kølstrup kirke.

Stiftet forudsætter endvidere, at en placering i det udpegede område vil ske i overensstemmelse de statslige interesser, specielt beskyttelsen af det åbne land, herunder de statslige mål for kulturarven, som er fastlagt for kommuneplanlægningen 2013, jf. Naturstyrelsens oversigt over statslige interesse i kommuneplanlægningen 2013.

Placering og udformning af et slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald må ske under størst mulig hensyntagen til alle kirker inden for de konsekvenszoner, der vil være knyttet til det konkrete anlæg, afhængigt af anlæggets størrelse, volumen, udformning, placering m.v.

På det foreliggende grundlag vurderer Stiftet, at Kølstrup kirke, der ligger umiddelbart uden for det udpegede område (del af beskyttelseszonen ligger inden for) vil kunne blive berørt af placeringen af et anlæg inden for området.

Følgende kirker ligger inden for en radius på ca. 6 km fra det udpegede område: Drigstrup, Rynkeby, Revning, Munkebo og Agedrup kirke. Afhængig af den endelige placering kan der være andre/flere kirker inden for en potentiel konsekvenszone.

Med venlig hilsen

Nina Billund

Nina Billund

Kopi sendt til: Kirkeministeriet
Øvrige Stifter, omfattet af høringen

FYENS STIFT KLINGENBERG 2 5000 ODENSE C

Tlf.: 66 12 30 24 Fax: 66 12 35 24 E-mail: Kmfyn@km.dk

Region Hovedstaden

Center for Regional Udvikling

Kongens Vænge 2
3400 Hillerød

Telefon 38665000
Mail raastoffer@regionh.dk

Web www.regionh.dk

Dato: 1. december 2014

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K
att. Tove Kjeldsen

Høringssvar til Miljørapport af Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald – oktober 2014

Region Hovedstaden mener at mellemlager-løsningen og udlandssporet burde være beskrevet som alternativer i miljørapporten for at denne kan leve op til § 7 i miljøvurderingsloven.

Der mangler umiddelbart en generel beskrivelse af holdbarheden af et slutdepot, og en vurdering af mulige konsekvenser efter 100, 1000 eller 10.000 år. I forstudierne er det angivet at slutdepoterne kan holde tæt i 3-400 år, og noget af affaldet vil være miljøfarligt i flere tusinde år. Dette mangler der en beskrivelse af for de 6 områder.

Region Hovedstaden mener desuden ikke at de afledte socioøkonomiske effekter/konsekvenser er beskrevet tilstrækkeligt (se f.eks. afsnit 1.4.4). Miljørapporten har vurderet at de afledte effekter er væsentlige, men der er ikke beskrevet nogen afværgeforanstaltninger for disse effekter. Dette har meget stor betydning for lokalsamfundene, og burde derfor beskrives nærmere.

Region Hovedstaden kan desuden tilslutte sig bemærkningerne i høringssvaret fra Bornholms Regionskommune.

Høringssvaret er sendt til tk@sum.dk og sum@sum.dk

Med venlig hilsen

Nikolaj Thyssen Dam
Råstofplanlægger
Center for Regional Udvikling
Nikolaj.dam@regionh.dk

STRUER KOMMUNE

POSTBOKS 19
ØSTERGADE 11-15
7600 STRUER

T: 96 84 84 84
F: 96 84 81 09
E: STRUER@STRUER.DK

WWW.STRUER.DK

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Att.: Tove Kjeldsen
e-mail: tk@sum.dk

Kopi til: sum@sum.dk

Struer Kommunes høringssvar til miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

DATO
01-12-2014

JOURNALNUMMER
07.13.00-P17-1-14

RÅDHUSET, PLAN OG MILJØ
ØSTERGADE 13
7600 STRUER

E: TEKNISK@STRUER.DK
T: 96848484

SAGSBEHANDLER:
LARS BORRING
T: 96848446

Struer Kommune har den 2. oktober 2014 modtaget Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses "Forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald".

Forslaget er sendt til kommunen som led i en høring af gennemført miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013).

Kommunen har tidligere i processen i forbindelse med afgrænsning af miljøvurderingen (scoping) den 24. juni 2014 indsendt høringssvar til ministeriet.

Struer Byråd har den 25. november 2014 behandlet miljøvurderingen af planforslaget og det har givet anledning til følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger:

Indledningsvist skal det endnu en gang slås fast, at Struer Kommune ikke går ind for at der på nuværende tidspunkt etableres et slutdepot til deponering af lav- og mellemaktivt affald i Danmark. Det er Struer Kommunes opfattelse, at der ikke er tilstrækkelig viden om de langsigtede konsekvenser ved en slutdeponering, og at en sådan etablering risikerer at få uoprettelige konsekvenser. En mellemlagerløsning anses således for at være en bedre og mere sikker løsning, indtil der er tilstrækkelig viden – og evt. ny og bedre teknologi til rådighed – til at behandle affaldet på sikker og forsvarlig vis.

En langtidsdeponering i et mellemlager (op til 100 år) muliggør en overvågning af bygninger/beholdere og en mere optimal behandling, eftersom der opnås mere viden og bedre teknologi på området. Desuden må det formodes, at der samtidig er en større viden nationalt og internationalt om placering og konstruktion af et slutdepot for radioaktivt affald til rådighed, når dette bliver aktuelt.

Struer Kommune forventer, at der gennemføres en miljøvurdering af et forslag til plan for etablering af et mellemlager for det radioaktive affald inden der træffes beslutning mellem de to spor, således at løsningerne kan sam-

Struer Kommune bruger it i sagsbehandlingen. Derfor skal kommunen følge persondataloven og gøre dig opmærksom på dine rettigheder efter denne lov: Når kommunen indsamler og/eller behandler personoplysninger om dig, har du ret til at få indsigt i disse oplysninger og gøre indsigelse, hvis oplysningerne er forkerte. Kommunen skal slette/ændre forkerte oplysninger. Vil du vide mere om persondataloven, kan du læse en udførlig vejledning på Datatilsynets hjemmeside: www.datatilsynet.dk

menlignes på et ensartet vidensniveau. Dette vil ligeledes være i overensstemmelse med udmeldinger om samtidighed i den politiske beslutningsproces mellem de 2 løsningsspor for håndtering af radioaktivt affald i Danmark.

Konkrete kommentarer til miljøvurderingen:

Vurdering af risiko for påvirkninger ved seismisk aktivitet:
Struer Kommune noterer sig med tilfredshed, at det i høringsnotatet til miljøvurderingens scoping er fokus på, at den seismiske aktivitet er på et højere niveau i det nordvestlige Jylland inkluderende Thyholm, end i den øvrige del af Danmark. Uanset at der er tale om lav til moderat seismisk aktivitet, så er det forhøjede risikoniveau i det nordvestjyske område et faktum som bør indgå i denne fase af udvælgelsen af lokaliteter for et slutdepot. Selv om det påpeges, at rystelser med en styrke så det kan påvirke bygninger er meget sjældne, så må det være en risikoparameter som skal indgå i miljøvurderingen, da det må forventes at sjældne seismiske hændelser vil opstå i oplagsperioden, når der er tale om et slutdepot til evig opbevaring af radioaktivt materiale. Der refereres i Omegnsstudiet for Hvidbjerg Thyholm til et jordskælv i 1841 i det nordvestlige Jylland (Thy især), som sandsynligvis er det kraftigste jordskælv som nogensinde er registreret på dansk område, og det må forventes at jordskælv af sammenlignelig styrke – muligvis lidt kraftigere – kan forekomme i fremtiden i samme område. På denne baggrund mener Struer Kommune, at den seismiske påvirkning ikke kun skal fremgå af høringsnotatet, men reelt inddrages i miljøvurderingen.

Komplicerede geologiske strukturer:
Struer Kommune finder det positivt, at miljørapporten for Thyholm-området er opmærksom på de komplicerede geologiske forhold i de palæogene og neogene aflejringer som betyder at lagene er mindre uforstyrrede og sammenhængende end oprindeligt antaget. Det påpeges, at de geologiske enheders optræden i boringerne viser væsentlige spring i lagene, som formodentlig skyldes tektoniske bevægelser i flere tidsrum gennem Palæogen og Neogen. Disse forhold peger ikke på en tyk sammenhængende lerenhed i området.

Netop uforstyrrede, lavpermeable lag af stor mægtighed og horisontal udbredelse er af afgørende betydning for, at der ikke sker udsivning af forurenede stoffer fra depotet ved eventuelle lækager.

De komplicerede geologiske forhold i området skaber desuden usikkerhed om grundvandsstrømningen i grundvandsmagasinet, hvorfra vand indvindes til forsyningen af drikkevand fra Thyholm Private Fælles Vandværk. Usikkerheden forstærkes af at vurderingen af grundvandets strømningsforhold i forvejen bygger på et yderst begrænset datagrundlag.

Vandværket er ifølge kommunens vandforsyningsplan udlagt til det primære og fremtidssikrede vandværk for hele Thyholm og Jegindø, det er derfor af meget stor vigtighed at grundvandsmagasinet ikke forurenes.

STRUER KOMMUNE

Struer Kommune finder på denne baggrund, at konstateringen af de komplicerede geologiske strukturer i det udpegede område på Thyholm samt usikkerheden om strømningsforholdene i det primære grundvandsmagasin til drikkevand, bør føre til en mere konkret miljøvurdering af anvendeligheden af området, i stedet for der blot lægges op til at der skal udføres flere undersøgelser i selve VVM forløbet. Hele formålet med miljøvurderigen er at afklare muligheder og problemer ved de enkelte områder, så der kan ske en prioritering af disse, og derfor er det også nødvendigt med nogle klare konklusioner på så væsentligt et område som de geologiske forhold der skal udgøre en del af barrieren mod evt. spredning.

Interessentanalyse og konklusion om manglende viden:
Struer Kommune kan med tilfredshed konstatere at den interessentanalyse, der er udført på baggrund af borgermøder, indkomne kommentarer samt indsendt materiale i forbindelse med høringen af scoping-rapporten, forholder sig til interessenternes bekymringer.

Analysen viser, at interessenternes bekymringer og usikkerheder ikke blot omhandler de konkrete forhold omkring etablering og drift af et slutdepot for radioaktivt affald. De omhandler også de langsigtede sociale virkninger for lokalsamfundet ved placeringen af et sådant depot f.eks. om turisme, områdets attraktionsværdi for potentielle tilflyttere, påvirkning af erhvervslivet mv.

Det er for Thyholm området noteret, at bekymringsniveauet er højt og at bekymringerne retter sig mod et bredt og diffust risikobillede, som peger på manglende viden om de reelle risici og de tiltag der vil blive taget for at undgå disse risici. Det er desuden nævnt at kommentarerne viser, at interessenterne ikke har tilstrækkelig kendskab til den proces, der vil foregå fremadrettet, hvilket fører til udbredt utryghed og mistro. Endelig fremføres det at interessenterne ikke føler sig overbevist om, at man i den fremadrettede proces i tilstrækkeligt omfang vil undersøge og imødekomme de opfattede risici og involvere interessenterne, så lokale interesser sikres.

I forlængelse heraf er det vurderet, at den negative indgangsvinkel, utryghed og mistro til planen og den fremadrettede proces etablerer en grobund for, at en række negative sociale virkninger kan blive en realitet. Det er i sådan en situation ikke utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte negative effekter på til- og fraflytning, jord- og ejendomspriser, afsætningsmuligheder for varer, herunder muslingeeksporten og lokale økologiske produkter og fødevarer f.eks. østers og maltbyg som følge af påvirkning af områdets ”brand”. Derudover kan der være påvirkning af det generelle psykiske velbefindende for borgere i området mv. alene på grund af utryghed og mistro. Det fremføres derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes.

I afsnittet om afværgeforanstaltninger er der i relation til de socioøkonomiske forhold og de afledte sociale forhold, fokuseret på øget information om

STRUER KOMMUNE

den fremadrettede proces og tekniske forhold, samt en tæt dialog med interessenterne, hvilket skulle medvirke til at sænke utrygheden og mistroen.

Struer Kommune er ikke enig i, at den skabte utryghed og mistro i forbindelse med etablering og drift af et slutdepot for radioaktivt affald, kun er et spørgsmål om øget information og tættere dialog med borgere. Det er givet, at informationsniveauet kan og bør øges væsentligt ift. borgere og andre interessenter, men samtidig er der behov for væsentlig mere åbenhed om processen omkring de parallelle spor og svar på, hvorfor der konsekvent svares afvigende på spørgsmålet om mellemlagerløsningen, som både kommuner og borgergrupper efterspørger som løsningsmodel.

Mellemlager som 0-alternativ:
Gentagne gange - og senest i forbindelse med scopinghøringen før sommerferien - er det tydeligt påpeget, at undersøgelserne af mellemlagerløsningen ønskes fremmet, herunder at der udarbejdes en miljøvurdering af denne løsning også, så der sikres et reelt sammenligningsgrundlag mellem slutdepotløsningen og mellemlagerløsningen.

Det er i den forbindelse langt fra tilfredsstillende, at man i miljøvurderingen afskriver mellemlagerløsningen som "et rimeligt alternativ", idet den ikke anses for at være en varig løsning, i modsætning til slutdepotløsningen.

Netop denne afvisning baseret på en teknisk vurdering af den lovgivningsmæssige ramme for hvad der skal indeholdes i miljøvurderingen og hvad der anses for rimelige alternativer, understøtter et billede af en konsekvent undvigelse fra, at give svar på det spørgsmål som igen og igen stilles af borgere, kommuner og andre interessenter i processen. Nemlig, at der gennemføres en miljøvurdering af mellemlagerløsningen inden der skal tages beslutning om hvilken løsningsmodel der skal satses på og således, at denne beslutning træffes på et ensartet vidensniveau.

Der opfordres derfor endnu engang til, at der sikres reel samtidighed i processen ved, at der igangsættes en miljøvurdering af en mellemlagerløsning. Såfremt der er spørgsmål til høringssvaret kan henvendelse ske til Plan- og Miljøchef Torben Mølgaard

Med venlig hilsen

Mads Jakobsen
Borgmester

Claus Damgaard
Kommunaldirektør

SKIVEKOMMUNE

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen
e-mail: tk@sum.dk

Kopi til: sum@sum.dk

25. november 2014

Høringssvar - Skive Kommune - Miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Skive Kommune har den 2. oktober 2014 modtaget Miljørapport vedr. "Forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald" fra Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Miljørapporten er sendt til kommunen som led i en høring af gennemført miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013).

Kommunen har tidligere i processen i forbindelse med afgrænsning af miljøvurderingen (scoping) den 26. juni 2014 indsendt høringssvar til ministeriet.

Skive Byråd har den 25. november 2014 behandlet miljøvurderingen af planforslaget og det har givet anledning til følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger:

Skive Kommune vil endnu engang slå fast, at Skive Kommune ikke mener det er hensigtsmæssigt, at der på nuværende tidspunkt etableres et slutdepot til deponering af lav- og mellemaktivt affald i Danmark. Det er Skive Kommunes opfattelse, at der ikke er tilstrækkelig viden om de langsigtede konsekvenser ved en slutdeponering, og at en sådan etablering risikerer at få uoprettelige konsekvenser. Skive Kommune anser en mellemlagerløsning for at være en bedre og mere sikker løsning, indtil der er tilstrækkelig viden – og evt. ny og bedre teknologi til rådighed – til at behandle affaldet på sikker og forsvarlig vis.

En langtidsdeponering i et mellemlager (op til 100 år) muliggør en overvågning af bygninger/beholdere og en mere optimal behandling, eftersom der opnås mere viden og bedre teknologi på området. Desuden må det formodes, at der samtidig er en større viden nationalt og internationalt om placering og konstruktion af et slutdepot for radioaktivt affald til rådighed, når dette bliver aktuelt.

Det er Skive Kommunes klare forventning, at der gennemføres en miljøvurdering af et forslag til plan for etablering af et mellemlager for det radioaktive affald inden der træffes beslutning mellem de to

SKIVE BYRÅD

Postboks 509
Rådhuspladsen 2
7800 Skive
Tlf.: 99 15 55 00
CVR-nr.: 29189579
EAN-nr.

www.skive.dk

Reference: 779-2014-22406

Henvendelse til:
Peter Haugsted
Direkte tlf.: 99 15 36 51
peha@skivekommune.dk

spor, således at løsningerne kan sammenlignes på et ensartet vidensniveau. Dette vil være i overensstemmelse med udmeldinger om samtidighed i den politiske beslutningsproces mellem de 2 løsningsspor for håndtering af radioaktivt affald i Danmark.

Skive Kommune finder det stærkt problematisk, at processen med mellemlagerløsning tilsyneladende ikke behandles parallelt med planen for et slutdepot, men derimod forskudt. For at opnå en troværdig politisk proces, er det nødvendigt at begge spor er behandlet lige – med planer og miljøvurderinger.

Konkrete kommentarer til miljøvurderingen:

Skive Kommune har med tilfredshed noteret sig, at de høringssvar, som Skive Kommune har afgivet i forbindelse med scopingen, er behandlet i større eller mindre grad i den fremsendte miljørapport.

Grundvand - Thise
Skive Kommune bemærker, at det om Thise-området er beskrevet, at "Indvindingsoplande til almene vandværker uden for OSD har samme status i grundvandsbeskyttelsen som OSD. Indvindingsoplandet til Thise Vandværk er udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde og indsatsområde, da grundvandet i netop Thise-området er særligt sårbart."
Skive Kommune skal hertil bemærke, at Skive Kommune har brug for alle de drikkevandsressourcer, der er i Skive Kommune, og vi har ikke råd til at løbe nogen risiko med bare et enkelt område.

Komplicerede geologiske strukturer:
Det fremgår af miljørapporten at der i Skive Vest området er mange forskellige aflejringer og jordarter, herunder både moræneler med sprækker og smeltevandssand og –grus mellem de konstaterede forekomster af fed ler. Der er efter Skive Kommunes vurdering meget stor usikkerhed med hensyn til udbredelsen af de forskellige forekomster i området, og vi ved i realiteten meget lidt om de geologiske forhold i området.

Grundvand – Skive Vest
Skive Kommune vil, som i høringssvaret til scopingen, gøre opmærksom på, at der ikke er lavet undersøgelser i Skive Vest området i forhold til begravede dale, hvor der kan være drikkevandsforekomster. Resten af Salling er fyldt med begravede dale, og det er efter Skive Kommunes vurdering ikke usandsynligt, at der kan forekomme dybe begravede dale i området.
Samtidig er det i miljørapporten beskrevet, at grundvandet står meget højt i en stor del af området og dette udgør en væsentligt risiko for indsivning af vand i et eventuelt anlæg.

Risiko ved seismisk aktivitet
Skive Kommune har noteret sig, at der i høringsnotatet til miljøvurderingens scoping af 22. september 2014 er fokus på, at den seismiske aktivitet er på et højere niveau i det nordvestlige Jylland inkluderende Salling, end i den øvrige del af Danmark. Uanset at der er tale om lav til moderat seismisk aktivitet, så er det forhøjede risikoniveau i det nordvestjyske område et faktum som bør indgå i denne fase af udvælgelsen af lokaliteter for et slutdepot.

Skive Kommune er derfor uforstående over for, at emnet ikke er behandlet i miljørapporten.

Interessentanalyse og konklusion om manglende viden:
Skive Kommune kan med tilfredshed konstatere at den interessentanalyse, der er udført på baggrund af borgermøder, indkomne kommentarer samt indsendt materiale i forbindelse med høringen af scoping-rapporten, forholder sig til interessenternes bekymringer.

Analysen viser, at interessenternes bekymringer og usikkerheder ikke blot omhandler de konkrete forhold omkring etablering og drift af et slutdepot for radioaktivt affald. De omhandler også de langsigtede sociale virkninger for lokalsamfundet ved placeringen af et sådant depot f.eks. om turisme, områdets attraktionsværdi for potentielle tilflyttere, påvirkning af erhvervslivet mv.

Det er for begge områder i Skive Kommune noteret, at bekymringsniveauet er højt og at bekymringerne retter sig mod et bredt og diffust risikobillede, som peger på manglende viden om de reelle risici og de tiltag, der vil blive taget for at undgå disse risici. Det er desuden nævnt at kommentarerne viser, at interessenterne ikke har tilstrækkelig kendskab til den proces, der vil foregå fremadrettet, hvilket fører til udbredt utryghed og mistro. Endelig fremføres det, at interessenterne ikke føler sig overbevist om, at man i den fremadrettede proces i tilstrækkeligt omfang vil undersøge og imødekomme de opfattede risici og involvere interessenterne, så lokale interesser sikres.

I forlængelse heraf er det vurderet, at den negative indgangsvinkel, utryghed og mistro til planen og den fremadrettede proces etablerer en grobund for, at en række negative sociale virkninger kan blive en realitet. Det er i sådan en situation ikke utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte negative effekter for afsætningsmuligheder for lokale fødevarer, herunder fra Thise Mejeri, turisme og friluftsliv, eksempelvis lokalpark Flyndersø-Sdr. Lem Vig, jord- og ejendomspriser og det psykiske velbefindende for borgerne i området mv. alene på grund af utryghed og mistro. Det fremføres derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes.

I afsnittet om afværgeforanstaltninger er der i relation til de socioøkonomiske forhold og de afledte sociale forhold, fokuseret på øget information om den fremadrettede proces og tekniske forhold, samt en tæt dialog med interessenterne, hvilket skulle medvirke til at sænke utrygheden og mistroen.

Skive Kommune er langt fra enig i, at den skabte utryghed og mistro i forbindelse med etablering og drift af et slutdepot for radioaktivt affald skyldes uvidenhed og kun er et spørgsmål om øget information og tættere dialog med borgere. Det er givet, at informationsniveauet kan og bør øges væsentligt ift. borgere og andre interessenter, men samtidig er der behov for væsentlig mere åbenhed om processen omkring de parallelle spor og svar på, hvorfor der konsekvent svares undvigende på spørgsmålet om mellemlagerløsningen, som både kommuner og borgergrupper efterspørger som løsningsmodel.

Det er Skive Kommunes opfattelse, at borgernes bekymring netop kommer af, at de har undersøgt hvilke risici, der kan være forbundet med et slutdepot. Netop derfor er folk bekymrede for hvorledes deres egn vil udvikle sig.

Skive Kommune mener at rapportens påstande om, at interessenternes bekymring og usikkerhed bunder i uvidenhed, er en kraftig undervurdering af borgernes engagement i denne sag.

Mellemlager som 0-alternativ:
Gentagne gange - og senest i forbindelse med scopinghøringen før sommerferien - er det tydeligt påpeget, at undersøgelserne af mellemlagerløsningen ønskes fremmet, herunder at der udarbejdes en miljøvurdering af denne løsning også, så der sikres et reelt sammenligningsgrundlag mellem slutdepotløsningen og mellemlagerløsningen.
Det skal ligeledes bemærkes, at ordførerne for alle Folketingets partier i november 2012 blev enige om, at fortsætte undersøgelserne for både slutdepot-, mellemlager- og eksportløsning.

Det er i den forbindelse langt fra tilfredsstillende, at man i miljøvurderingen afskriver både mellemlagerløsningen og eksportløsningen som "et rimeligt alternativ", til slutdepotløsningen med nedgravning. Denne konklusion når man frem til inden slutdeponeringsmuligheden er fuldt belyst – og inden mellemlagerløsningen overhovedet er undersøgt.

Netop denne afvisning baseret på en teknisk vurdering af den lovgivningsmæssige ramme for hvad der skal indeholdes i miljøvurderingen og hvad der anses for rimelige alternativer, understøtter et billede af en konsekvent undvigelse fra, at give svar på det spørgsmål som igen og igen stilles af borgere, kommuner og andre interessenter i processen. Nemlig, at der gennemføres en miljøvurdering af mellemlagerløsningen inden der skal tages beslutning om hvilken løsningsmodel der skal satses på og således, at denne beslutning træffes på et ensartet vidensniveau.

Skive Kommune opfordrer derfor endnu engang til, at der sikres reel samtidighed i processen ved, at der igangsættes en miljøvurdering af en mellemlagerløsning.

Med venlig hilsen

Skive Byråd

Peder Christian Kirkegaard
Borgmester

Thomas Lindberg Ramsay
Teknisk direktør

F3

Kerteminde Kommune

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
v. Tove Kjeldsen

Sendt elektronisk til tk@sum.dk og sum@sum.dk

Tlf. 6515 1515
Mail: kommune@kerteminde.dk

www.kerteminde.dk

3. december 2014

Sagsnr.
440-2013-10448

Dokumentnr.
440-2014-77496

Høringssvar, Miljøvurdering vedr. Slutdepot

Kerteminde kommune mener ikke det er forsvarligt at anlægge et slutdepot for radioaktivt affald på Kertinge Mark

Det er Kerteminde Kommunes klare opfattelse, at en placering af et atomaffaldsdepot vil være særdeles skadelig for kommunens udvikling og fremtidige muligheder.
Kerteminde Kommune mener, at et slutdepot som skitseret i nærværende sag er en uacceptabel løsning uanset hvor det placeres, idet det er umuligt at forudsige fremtidige konsekvenser af et sådan anlæg. Ud fra eksisterende kendt viden mener Kerteminde kommunen, at det er mere forsvarligt at etablere et mellemlager, således at fremtidige generationer har mulighed for at kontrollere og ændre anlægget, såfremt det måtte vise sig nødvendigt, eller når bedre teknologiske løsninger bliver mulige.

Kerteminde Kommunes overordnede anbefaling til den danske Stat er: Sæt slutdeponering i bero og lad mellemlagring og eksport nå op på samme beslutningsniveau. Træf herefter beslutning om den rigtigste løsning inkl. placering, udformning, overvågning mv.

Kerteminde Kommune finder det stærkt problematisk, at Staten lader Sundhedsministeriet (arbejdsgruppen) arbejde videre med processen omkring slutdepot uden at have forholdt sig til muligheden for etableringen af et mellemlager.
På det seneste møde mellem arbejdsgruppen og de kommunale kontaktpersoner (11. november 2014) blev det pointeret at: ”*der gøres et stort arbejde med at udarbejde et beslutningsgrundlag for en mellemlagerløsning*”.
På samme møde blev der fremlagt en ny procesplan (november 2014). I denne fremgår der under primo 2015 – politisk stillingtagen til status for spor: ”*På baggrund af omegnsstudier og den gennemførte miljøvurdering vedr. slutdepotsporet, beslutningsgrundlaget om mellemlagerløsning og status vedr. mulighed for eksport af alt affaldet forventes en politisk beslutning vedrørende spor.*”
Det er ikke det som Sundhedsministeren har fortalt at der skal arbejdes med. Beslutningen om spor skal træffes på baggrund af miljøvurderinger, hvilket kommunerne er blevet stillet i udsigt i efteråret 2013.
Her afholdt Sundhedsministeren og arbejdsgruppen tre møder med henholdsvis de kommunale kontaktpersoner (10. sep.), borgmestrene (26. sep.) og borgergrupperne (1. okt.). I samtlige referater fremgår det at det er politisk besluttet, at man parallelt med arbejdet vedrørende et slutdepot skal undersøge dels mulighederne for etablering af et mellemlager, dels mulighederne for eksport af alt affaldet.

Se Kerteminde Kommunes retningslinjer for registrering af personoplysninger på www.kerteminde.dk

Særligt over for borgergrupperne tilkendegav ministeren: "…*at det ved sidste møde med partierne blev besluttet, at der vælges mellem mellemlager eller slutdepot, når SMV'erne er afsluttet…"*.
De udsendte informationer om de to andre spor er stort set fraværende, og det føles ikke betryggende at slutdepotløsningen tilsyneladende nærmer sig en endelig beslutning uden at mellemlager- og eksport-løsningerne er nævneværdigt belyst.

Kerteminde Kommune er desuden blevet dybt bekymret efter to ganske modstridende oplysninger, der er fremført i dette efterår om affaldets farlighed.
Den tidligere chef for affaldshåndteringen på Risø, Knud Brodersen udtaler, den 6. november 2014, til Fyens Stiftstidende: "*at den lavaktive del af affaldet fra Risø stort set kan opbevares hvor som helst. Man kunne blot have udpeget et sted og så sørget for en opbevaring der var "god nok", men ikke nødvendigvis den bedst mulige geologisk set.*"
Modsat siger Gerhardt Schmidt (Øko-institut, Darmstadt, Tyskland) den 1. december 2014 i en pressemeddelelse at: "*intet af det danske radioaktive affald fra Risø er ufarligt efter de 300 år, slutdepotet er beregnet til at skulle vare.*" Og han fortsætter: "*To typer affald er ufarligt efter 10.000 år og én kræver lidt længere tid, hvorimod de resterende 18 typer affald skal isoleres fra biosfæren i 100.000 år eller mere.*"
Når to eksperter kan komme med så forskellige udtalelser er Kerteminde Kommune nødt til at reagere og afkræve en forklaring. Hvordan kan den danske Stat enten stille unødvendige sikkerhedskrav (ufarligt affald i geologisk sikkerhed) eller stille ikke fyldestgørende sikkerhedskrav (holdbarhed i 300 år, modsat farlighed i mindst 10.000 år)?

Uanset om hvilken af disse eksperter har ret eller tager fejl, finder Kerteminde Kommune at affaldet bedst håndteres i et mellemlager under behørig overvågning.

Det kan være nødvendigt med en yderligere sortering af affaldet i forhold til måden det i dag er opmagasineret på. Kerteminde Kommune understøtter til fulde Gerhardt Schmidts holdning: "*Egentlig skulle man, før man begynder at finde et sted til et slutdepot, temmelig præcis vide, hvilken type slutdepot der er brug for. Og eftersom man ikke har vidst det, har man lavet en søgning efter stedet til et slutdepot, som reelt er værdiløs*".

For så vidt angår slutdeponering finder Kerteminde Kommune, som nævnt i scopinghøringen i sommeren 2014, at anbefalinger fra EU om håndtering af højaktivt affald (dyb geologisk deponering) blandes sammen med det danske lav- og mellemaktive affald. Dette støttes ligeledes af Knud Brodersens udtalelse: "*Man skal undgå, at kvalitetskrav relevant for højaktivt affald kommer til at influere på bortskaffelsen af mere trivielt affald.*"

Kerteminde Kommune finder heller ikke at der i begrebet "dyb geologisk deponering" ligger til hensigt arbejde med 30, 50 eller 100 m. Dybt er i dette tilfælde noget meget dybere. Gerhardt Schmidt udtaler: "*I stedet for et mellemdybt eller overfladenært depot, bør affaldet graves 300-800 m. ned i sikre geologiske lag*". Dette er dybder som de hidtidige geologiske undersøgelser og vurderinger overhovedet ikke har beskæftiget sig med.

Kerteminde Kommune kan se at mellemlagring, som COVRA i Holland, er en reel løsningsmulighed i mindst 100 år frem. Kerteminde kommune bemærker også at intet land har etableret et slutdepot for alle affaldstyper. Der findes kun overfladeslutdepoter for lav- og mellemaktivt affald. Kerteminde Kommune ser ikke grund til at Danmark skal have et ambitionsniveau om at være først på dette område. Andre lande må have større behov, større viden og større ekspertise på området.
En langtidslagring i et mellemlager (op til 100 år) muliggør en overvågning af bygninger/beholdere og en mere optimal behandling, efterhånden som der opnås mere viden og bedre teknologi på området.
Den eksisterende viden på området i dag er efter Kerteminde Kommunes vurdering alt for begrænset til at kunne etablere et forsvarligt og holdbart slutdepot.

En sådan plan eller program for håndtering af radioaktivt affald - mellemlager, slutdepot eller eksport ville efter Kerteminde Kommunes opfattelse også skulle udsættes for en miljøvurdering, således at den rigtige håndteringsmetode kunne findes. Og det er denne miljøvurdering som efter Kerteminde Kommunes er blevet lovet af Sundhedsministeren inden der træffes afgørelse om spor. Socioøkonomi bør også være en del af denne vurdering. Flere eksperter i miljøret (Ellen Margrethe Basse, Aarhus Universitet) og i miljøvurdering (Lone Kørnøv, Aalborg Universitet) har udtalt tilsvarende om at miljøvurderingen af slutdepot versus mellemlager versus eksport mangler eller burde afløse den nærværende miljøvurdering. Miljøvurdering af håndteringen af affaldet burde være foretaget sammen med eller inden beslutning B48 i 2003.

Bemærkninger til Miljøvurdering
Kerteminde Kommune bemærker at mange af punkterne er vurderet på et overordnet niveau, således at konklusionen/vurderingen af et givent emne er den samme for alle 6 områder. Dette gør at beslutningen om de to tilsyneladende bedst egnede områder træffes på et reduceret og ikke reelt grundlag.
Kerteminde Kommune har i miljøvurderingen identificeret i alt 35 behandlede emner. Indholdsmæssigt er 10 af emnerne (Kommuneplan, Nationalparker, Befolkning, Erhverv, Turisme, Rekreative områder, Sundhed og strålebeskyttelse, Socioøkonomi, Overfladevand og Jord) så enslydende, at der ikke kan ses forskel mellem områderne. Nogle af disse enslydende områder er præcis de områder som kommunerne lever af og profilerer sig på: Eksempelvis påvirkningen på befolkningen som er særdeles væsentlig, men ikke er vurderet i miljøvurderingen.
Det kan ikke læses ud af miljøvurderingen om hvilken betydning begrebet naturinteresser har for placeringen af slutdepotet.
Som Kerteminde Kommune læser miljøvurderingen vil beslutningen om to mulige placeringer af et slutdepot blive truffet på baggrund af identiske overordnede vurderinger, samt emner hvor det er uvist om de egentlig har betydning. Kerteminde kommune finder ikke noget reelt vurderingsgrundlag.

Tekniske emner
Formålet med miljøvurderingen er at lægge grundlaget for udvælgelsen af to områder til det videre planlægningsarbejde. Med mindre der kan peges på emner som gør et givent område uanvendeligt til depotet, kan der derfor ikke undgås at der skal foretages en sammenligning af områderne.

Når miljøvurderingen skal bruges til at nå frem til en indstilling om placeringen af et slutdepot, forventede Kerteminde Kommune at der i miljøvurderingen var lagt større vægt på områdernes forskelligheder.
Kerteminde kommune mener ikke denne miljøvurdering kan danne grundlag for en beslutning om placering.

Biodiversitet
Det fremgår af Naturbeskyttelseslovens §3 at slutdepotet ikke kan placeres i et §3-udpeget område, idet dette helt sikkert vil medføre en tilstandsændring. Der kan dispenseres fra dette forbud, men da der i miljøvurderingen for Kertinge Mark (og de øvrige områder) står: "Da bruttoområdet er relativt stort, og der er få beskyttede naturområder, er der mulighed for at placere anlægget således, at det ikke berører § 3 beskyttet natur" ville den kommunale naturmyndighed ikke kunne dispensere, idet der plads til at placere anlægget uden for §3-arealerne. Det ville have været passende at fjerne §3-udpegede arealer fra planområderne, således at den direkte konflikt som minimum også fjernes. Om anlægget kan påvirke et §3-areal sekundært selvom det placeres uden for selve arealet, kan så indgå i den videre planlægning. Tilsvarende bemærkes for strandbeskyttelseslinjen (Naturbeskyttelseslovens §15), hvor anlægget efter miljøvurderingens beskrivelser ikke kan placeres. Fjern disse arealer fra planområderne, så konflikten undgås.
Biodiversiteten kan også kobles med socioøkonomien og de bekymringer som offentligheden udtrykker. Danmarks Jægerforbund Kerteminde udtaler i den sammenhæng: "*Grundlaget for al jagt er gode vildtbestande og en rig og varieret natur. For at sikre dette er det nødvendigt med tilstrækkelige levesteder af den rigtige kvalitet. På den baggrund er vi i JKF Kerteminde nervøse for, at et slutdeponi for atomaffald med tiden i form af et udslip kan få konsekvenser for såvel naturen som nærmiljøet. Med det tænker vi på både de synlige naturværdier i nærområdet og på f.eks. grundvandet. Hvis sidstnævnte bliver forurenet kan det få uoverskuelige konsekvenser for både mennesker og dyr i området.*"

Befolkning og sundhed
Vurderingerne på lokalbefolkningen må inkludere mere end blot de lokale oplysninger om antallet af borgere. I miljøvurderingen har kommunerne i forbindelse med scopinghøringen eller tidligere i processen angivet antal borgere i forskellige byområder i forskellig afstand til planområdet. miljøvurderingens tal viser at en placering på Kertinge Mark vil påvirke op mod 180.000 personer inden for ca. 15 km, mens der for de øvrige områder ikke påvirkes meget over 20.000 inden for tilsvarende afstande. I selve vurderingen af påvirkningen er denne angivet ens for alle seks områder. I udvælgelsen (GEUS report no. 11, 2011) af de 6 områder (fra en liste med 22), der nu miljøvurderes, blev Hindsgavl-halvøen bl.a. anbefalet fravalgt pga. befolkningstæthed. Kerteminde Kommune finder, at placering af slutdepot på Kertinge Mark vil være i strid med de oprindelige retningslinjer om ikke at placere depotet nær større byområder. Kerteminde Kommune bemærker i øvrigt at beskrivelsen af Hindsgavl-område ligger meget tæt op af beskrivelserne i nærværende miljøvurdering: "*Området består af Hindsgavl-halvøen og Fænø. På Hindsgavl er de geologiske forhold velegnede med fede og meget fede lav-permeable lerarter, men området ligger tæt ved både Middelfart og Fredericia, hvilket kan gøre området mindre attraktivt. På Fænø, hvor der er begrænsede oplysninger, ser de geologiske forhold også egnede ud. Begge delområder har begrænsede eller ingen drikkevandsinteresser. Effekter af klimaændringer vil ikke påvirke et depot, hvis det placeres væk fra*

kysten. Der er ingen NATURA2000- begrænsninger." Dette indikerer for Kerteminde Kommune at nærværende miljøvurdering ikke er gået væsentligt dybere end de indledende forstudier.

Sundhed
Under dette begreb peger miljøvurderingen på strålebeskyttelse og transport. For strålebeskyttelse henvises til afsnit 4.2, "da der gælder de samme forudsætninger vedrørende sikkerhedsvurderinger og myndighedsgodkendelser uanset valg af område." I forhold til strålebeskyttelse er placeringen blandt de seks områder altså ikke relevant. Kerteminde kommune mener at strålebeskyttelse er relevant. Placeringen ift. strålingen må have betydning. Særligt såfremt Gerhardt Schmidt har ret i at der vil være farlige radioaktive udslip, når slutdepotet om 300 år ikke længere kan holde på affaldet.

Socioøkonomi
I miljøvurderingen fremgår påvirkningen på socioøkonomien i Kerteminde som: "Det er i sådan en situation ikke utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte negative effekter på turismeerhvervet, afsætningsmuligheder for varer, herunder lokale økologisk producerede varer, det psykiske velbefindende for borgerne i området mv. alene på grund af utryghed og mistro. Det er derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes.
Samlet set kan der være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder også de attraktioner som interesserne peger på i området i form af særligt Vikingemuseet Ladby samt Kerteminde Kommunes generelle visioner for friluftslivet i kommunen. Planen for slutdepotet kan således være i konflikt med de overordnede strategier og visioner der ligger for området, som bl.a. er beskrevet i Kerteminde Kommuneplan."
Kerteminde Kommune mener ikke at de socioøkonomiske forhold er belyst tilstrækkelig. Kerteminde kommune bemærker at Vikingemuseet Ladby kan erstattes med Joboland, Lalandia eller Thise Mejeri, hvorved teksten stort set bliver enslydende med teksterne i de andre områder.

Kerteminde Kommune og vores borgere har rejst disse bekymringer eller antagelser om påvirkning. En analyse og vurdering kan ikke gå på: "Det er ikke utænkeligt" og "der kan være risiko for". Kerteminde kommune mener, at der bør kunne komme et mere præcist indhold frem. Vil anlæg af et atomaffaldsdepot medføre socioøkonomiske påvirkninger?
I forhold til tilflytning til Kerteminde Kommune vil det have en negativ påvirkning. Der findes eksempler på hussalg i Kertinge-området, hvor der var aktivitet inden pressemeddelelsen kom i maj 2011, men som fortsat står usolgte og uden besøgsaktivitet. Yderligere kan der henvises til udtalelser som denne: " *Da jeg måske over tid skal flytte til jeres by, vil jeg høre om i har fået noget at vide om depot med atomaffald bliver Kerteminde kommune, for det ministeriet jeg har skrevet til for nogle måneder siden har ikke besvaret min henvendelse, det er rart at vide om depot for atomaffald kommer til jeres by, da jeg så ikke har lyst til at flytte.*" (mail af 5. november 2014 fra KH)

Grundvand
Kerteminde Kommune finder at grundvandsforholdene under Kertinge Mark er kraftigt undervurderede.
I tabel 10-10 (side 128) beskrives det at en eventuel konflikt (påvirkning) med enkeltindvindere kan undgås ved at de tilsluttes almen vandforsyning. Kerteminde Kommune finder ikke, at der i Lov om Vandforsyning mv. (Lov-BEK nr. 1199 af 30/9-2013) er hjemmel til at påbyde enkeltindvindere at overgå til almen vandforsyning før det er konstateret at deres vand er uegnet som drikkevand, samt at andre forsøg på afhjælpning af situationen er af-

prøvet. Dette kan altså ikke gennemføres som følge af planlægning, men alene på grundlag af konstateret forurening. Selv hvis denne mulighed kan udnyttes ser Kerteminde Kommune dog et problem i forsyningssikkerheden, idet Kerteminde vandværk ikke nødvendigvis kan levere vand til disse enkeltindvindere. Særligt boringerne til erhverv kan være i risiko for at miste deres forsyning, da deres behov måske ikke kan matches af kapaciteten i det forholdsvis lille og sårbare grundvandsmagasin.
Området med særlige drikkevandsinteresser (OSD) sydøst for planområdet er beskrevet "*vigtigt grundvandsmagasin*" og "*den primære grundvandsressource for Kerteminde by*". I strømningsmodellen i "Indsatsplan for grundvand. Kerteminde 2006" henvises der ikke til en strømning fra Kertinge Mark til drikkevandsmagasinet. Kerteminde Kommune finder at denne model er tegnet på et forholdsvist tyndt grundlag, og kommunen må som minimum anmode om at dette undersøges og dokumenteres i en eventuel VVM. Problemstillingerne med nok rent drikkevand i Kerteminde bør ikke forstærkes af beliggenheden af et slutdepot, hverken i den nærmeste fremtid eller om 300 år, hvor depotet muligvis kan lække.
I forhold til påvirkning finder Kerteminde Kommune at der i miljøvurderingens tabel 10-10 under drikkevandsvandsinteresser burde have stået Ja/nej til om påvirkningen kan undgås, idet dette ikke vides med sikkerhed. Og påvirkningsgraden burde sættes til væsentlig, idet drikkevandsmagasinet vil blive væsentligt påvirket indirekte, såfremt enkeltindvindere skal tilsluttes, eller fuldstændigt ødelagt, såfremt der rent faktisk er en strømning fra Kertinge Mark til OSD Kerteminde.

Turisme
Miljøvurderingen beskriver kun kortfattet kommunens visioner og mål på turisme, og i selve vurderingen skrives kun ganske kort: "*Samlet set kan der være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder også de attraktioner som interesserne peger på i området i form af særligt Vikingemuseet Ladby samt Kerteminde Kommunes generelle visioner for friluftslivet i kommunen.*" Kerteminde Kommune finder, at de indsendte forhøringssvar fra Øst Fyns museer (Vikingemuseet Ladby) og fra Turismens Venner er negligeret i vurderingen. Fra Vikingemuseet Ladby er det påpeget, at brandingen af området omkring museet vil være negativ. I forhold til ønskerne og planerne om at blive optaget på listen over Verdenskulturarv vil det være en katastrofe, idet nærområgivelserne også er vigtige. Branding er vanskeligt, idet det handler om personers opfattelse af en ting. Men miljøvurderingen kunne have dyrket det helt konkrete i kravene til udpegninger på Verdenskulturarvslisten. Er der en reel problemstilling her? Turismens Venner påpeger også et problem med branding. Kan økologiske gårdbutikker fortsat kaldes sig økologiske, når de placeres eller får deres varer fra eller nær et slutdepot? Kan man få en økologisk mærkning af varer produceret på/nær et slutdepot?
Kerteminde Kommune finder også her et problem i miljøvurderingens detaljeringsgrad. Der kunne være gået meget tættere på spørgsmålene i de forskellige afsnit.

Sammenfattende konklusion og anbefaling til det videre beslutning
Kerteminde Kommune finder at formålet med en miljøvurdering er at identificere alle relevante miljøpåvirkninger som en plan måtte medføre. Dette ses ikke gjort med den nærværende miljøvurdering, idet der for flere emner blot er henvist til generel tekst.

Kerteminde Kommune finder, at da den nærværende miljøvurdering indeholder 6 ligestillede alternativer, hvoraf der pt. skal udvælges 2, må miljøvurderingen desuden lægges fokus på alternativernes forskellighed. I forhold til den nærværende miljøvurdering vil det være "et terningkast" som afgør udpegningen. Det fremgår ikke hvilken vægtning de forskellige emner har. Der er for flere emner ikke gennemført egentlige analyser og vurderinger, på trods af at relevant viden må forefindes eller forholdsvist let kan indhentes.

Kerteminde Kommune ser ikke den nærværende miljøvurdering som et alternativ til en miljøvurdering mellem håndteringsalternativerne: Mellemlagring inden deponering, derefter Slutdepot eller Eksport.
Miljøvurderingen af håndteringen er også påkrævet inden der træffes beslutning. Kerteminde kommune mener at der bør foretages en miljøvurdering på beslutning B48 før processen fortsættes. Kerteminde kommune er overbevist om at en sådan miljøvurdering vil vise at noget af det radioaktive affald kan mellemlagres, noget eksportes og noget slutdeponeres overfladenært.

Affaldet er den store forhindring.
Mængden er endnu ikke fastlagt. Er der tale om 5.000 eller 10.000 kubikmeter? Er de særlige 233 kg med eller ikke med?
Klassifikationen af affaldet er usikker. Kortlivet lav- og mellemaktivt, langlivet lav- og mellemaktivt, højaktivt eller langlivet mellemaktivt. Dette understøttes af Gerhard Schmidt (Økoinstitut, Darmstadt, Tyskland), der til Information (1. december 2014) udtaler: "*Danske myndigheder har fejlagtigt karakteriseret det meste af det danske atomaffald fra Risø som relativt ufarligt. Planerne om at anbringe alt affaldet i et overfladenært dansk slutdepot er derfor helt utilstrækkeligt, og processen bør gå om.*"
Fremtidigt affald er uafklaret. Er depotet åbent for de årlige 8 kubikmeter nyt affald eller er det lukket? Hvis det er lukket, hvor skal det årlige nye affald så hen?
Når alt dette ikke er afklaret, ved vi intet om hvad vi taler om. Intet kan vurderes, idet man må generalisere, hvorved alt enten bliver ufarligt eller alt bliver ekstremt farligt, afhængig af hvordan man ser på tingene. Klassificer, Sortér og Vej affaldet. Kortlivet affald vil muligvis efter nogle år (30, 300 eller mere) i et mellemlager være ufarligt og kunne udtages til normal genanvendelse af affald. Beton kan nedknuses og indbygges i eksempelvis vejanlæg. Metal kan nedsmeltes og genanvendes. Når den radioaktive aktivitet er under et givent niveau, vil man ikke kunne adskille affaldet fra andet ganske almindeligt affald. Affaldets indhold af tungmetaller bliver måske så det største problem, men det må relevante affaldsmyndigheder håndtere til den tid.

Venlig hilsen

Borgmester Hans Luunbjerg

Kommunaldirektør Timm Jeppesen

lollandkommune

Att. Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

3. december 2014

Brevid: 3562133
Sagsnr.: 270859

Lolland Kommune
Teknik- og Miljømyndighed

Postadresse
Jernbanegade 7
4930 Maribo

Tlf.: 54 67 67 67
Fax: 54 67 67 68

lolland@lolland.dk
www.lolland.dk

Kontaktperson
Miriam Helsing
Teknisk Sekretariat

Tlf.: 5467 6402
mihe@lolland.dk

Høringssvar fra Lolland Kommune vedr. slutdepot for atomaffald

Lolland Kommune har modtaget Plan for etablering af slutdepot og miljøvurdering af planen i høring.

Før Lolland Kommune forholder sig konkret til det fremsendte materiale, skal kommunen gøre opmærksom på, at Lolland Kommune under ingen omstændigheder er interesseret i at huse et slutdepot for atomaffald. Det er Lolland Kommunes klare opfattelse, at en placering af et atomaffaldsdepot vil være særdeles skadelig for kommunens udvikling og fremtidige muligheder.

Derudover ønsker Lolland Kommune at anfægte processen med, at der fra centralt hold udvælges én kommune, der skal tvinges til at huse et atomaffaldsdepot. Lolland Kommune ønsker ikke et atomaffaldsdepot og slet ikke under tvang.

Lolland Kommune finder endvidere, at det er en uhensigtsmæssig løsning at etablere et slutdepot, uanset hvor det placeres, idet det kan være svært at forudsige fremtidige konsekvenser af et sådan anlæg. Kommunen finder det langt mere hensigtsmæssigt i stedet at etablere et mellemdepot, således at fremtidige generationer har mulighed for at kontrollere og ændre anlægget, såfremt det måtte vise sig nødvendigt, eller når der bliver bedre tekniske løsninger mulige.

Den eksisterende viden på området i dag er efter Lolland Kommunes vurdering alt for begrænset til at kunne etablere et forsvarligt og holdbart slutdepot.

Lolland Kommune skal ligeledes gøre opmærksom på, at kommunen finder det stærkt problematisk, at Ministeriet fortsat arbejder videre med processen omkring slutdepot uden at have forholdt sig mere grundlæggende til muligheden for etableringen af et mellemdepot.

Kommunerne blev på møde med Ministeriet tilbage i september 2013 lovet, at de tre spor; slutdepot, mellemdepot og deponering i udlandet ville komme til at køre sideløbende. En sådan parallel proces er lovet fra Ministeriets side flere gange og omtales også i det fremsendte materiale.

Sådan oplever Lolland Kommune imidlertid ikke processen. Lolland Kommune oplever tværtimod, at processen omkring slutdepot kører uanfægtet videre på trods af, at der tilsyneladende, i hvert fald Lolland Kommune bekendt, ikke arbejdes seriøst med at beskrive muligheden for et mellemdepot.

Lolland Kommune opfordrer derfor Ministeriet til at sætte arbejdet med en slutdepotløsning på stand by og i stedet koncentrere sig om at få beskrevet mellemlagerløsningen, således at de to senarier kan beskrives og vurderes på lige vilkår.

En forudsætning for at mellemdepotløsningen kan behandles på lige fod med slutdepotløsningen, vil efter Lolland Kommunes vurdering kræve, at der udarbejdes en plan for etablering af et mellemlager og en miljøvurdering på lige fod med det arbejde, der er foretaget for slutdepot.

En plan for og miljøvurdering af en mellemdepotløsning forudsætter, at der tages stilling til, hvilke lokaliteter der er i spil til en sådan løsning. Dette er der, så vidt Lolland Kommune er orienteret, endnu ikke taget stilling til. Den manglende stillingtagen til mulige lokaliteter i forhold til mellemdepotløsning ser Lolland Kommune i sig selv som et problem. Lolland Kommune ønsker derfor, at Ministeriet tager stilling til muligheder for lokalisering af mellemdepot, og at der for disse gennemføres en strategisk miljøvurdering. Denne strategiske miljøvurdering bør også omfatte de socioøkonomiske konsekvenser. Først når der foreligger en udpegning af mulige lokaliteter og en strategisk miljøvurdering, vil der, efter Lolland Kommunes vurdering, være tale om en parallel proces med et ensartet oplysningsniveau, hvilket efterfølgende vil kunne lægges til grund for en fuldt oplyst beslutning om hvilke fordele og ulemper, der er ved henholdsvis en slutdepot- og en mellemdepotløsning.

Lolland Kommune har tidligere i høringssvaret til scopingrapporten gjort opmærksom på, at Lolland Kommune havde en forventning om, at der i miljøvurderingen vil blive lavet en dybtgående undersøgelse af de socioøkonomiske forhold. Lolland kommune finder ikke, at dette er sket i tilstrækkeligt omfang. Dette forhold vender vi tilbage til. Indledningsvist skal Lolland Kommune blot gøre opmærksom på, at det vil være nødvendigt også i en vurdering af en mulig mellemlagerløsning at analysere de socioøkonomiske forhold. Dette vil imidlertid ikke være muligt, med mindre der er udpeget konkrete lokaliteter.

Som det forhåbentlig står klart i indledningen til vores høringssvar, er Lolland Kommune helt grundlæggende modstander af en slutdepot løsning, og Lolland Kommune er under alle omstændigheder ikke interesseret i, at et slutdepot etableres i Lolland Kommune. I det følgende vil Lolland kommune forholde sig mere konkret til det fremsendte materiale.

Ikke tekniske bemærkninger
Lolland Kommune finder ikke, at den fremlagte plan indeholder en dybtgående undersøgelse af de socioøkonomiske faktorer, der vil blive påvirket af en placering af et affaldsdeponi i området. Lolland Kommune gjorde i kommunens skrivelse af 3. juli 2014, i forbindelse med bemærkninger til scopingrapporten, Ministeriet opmærksom på, at Lolland Kommune havde en forventning om, at den fremtidige undersøgelse ville indeholde en sådan dybtgående analyse. Denne analyse blev bl.a. ønsket af hensyn til en særlig vurdering af de negative, og eventuelt positive, konsekvenser, det kunne få for området at et affaldsdeponi blev placeret ved Rødbyhavn.

På trods af, at der ikke er foretaget en dybtgående analyse af de socioøkonomiske forhold, fremgår det i afsnittet under denne overskrift i den fremsendte plan, at ”Det vurderes på baggrund af borgernes utryghed overfor planens indhold og den efterfølgende proces, at der kan forekomme afledte effekter på befolkning, turisme, herunder det nærliggende ”Lalandia”, fødevareproduktion samt den sociale struktur i forhold til mulig øget tendens til fraflytning fra området.”

Denne vurdering er Lolland Kommune meget enig i. Af samme årsag finder kommunen det, som tidligere nævnt, meget uacceptabelt at placere et slutdepot i nærheden af Rødbyhavn. Området og kommunen i øvrigt er i forvejen plaget af fraflytning, og netop turisme og fødevareproduktion er nogle af de områder, som kommunen satser på i den fremtidige udvikling. Turisme er et af de vigtigste indsatsområder for Lolland Kommune. Turismen kan bidrage til at løfte levevilkår og erhvervsudviklingen i kommunen generelt, og Lolland Kommune har gode muligheder og mange planer omkring udvikling af turismen. Et eventuelt slutdepot vurderes at kunne have en meget negativ indflydelse på turismen i området.

Bekymringer omkring påvirkningen af kommunens fremtidige udviklingsmuligheder beskrives på side 91 i den fremsendte plan. Det fremgår her, at bekymringerne blandt interessenterne i området retter sig bredt, og det udledes af Rambøll, at grunden til dette er manglende viden om reelle risici i forbindelse med realisering af planen, og manglende viden omkring de tiltag der er taget og vil blive taget for at minimere de risici der er. Det anføres endvidere, at interessenterne ikke har tilstrækkelig kendskab til processen fremadrettet, og dette anføres som grunden til den udbredte utryghed, mistillid og mistro til planen. Det konkluderes, at det skyldes disse årsager, at planen om etablering af slutdepot modtages meget negativt af interessenterne. Det anføres endvidere, at den negative indfaldsvinkel, utryghed og mistro til planen og den fremadrettede proces i sig selv kan medføre, at en række negative sociale virkninger kan blive en realitet.

Det konkluderes med andre ord, at det i denne situation ikke er utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte påvirkninger i form af til- og fraflytning, fald i jord- og ejendomspriser, påvirkning af turisme, herunder det nærliggende Lalandia, de rekreative forhold generelt og det psykiske velbefindende for borgerne i området alene på grund af utryghed og mistro. Det anføres, at der ligeledes kan være kumulative effekter, idet planen kan være med til at øge den befolkningsnedgang der allerede ses på Lolland i dag. Samlet set vurderes det, at der kan være risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder turisme og fødevareerhverv. Planen kan således være i konflikt med de overordnede strategier og visioner, der ligger for Lolland, som bl.a. er beskrevet i Lolland Kommunes kommuneplan.

Lolland Kommune er enig i konklusionerne omkring mulige negative effekter, men vil gerne anfægte den hypotese, at den negative indfaldsvinkel blandt borgere og politikere i kommunen udelukkende eller primært skyldes manglende viden. Det synes set fra byrådets side langt mere sandsynligt, at den negative holdning til projektet skyldes, at borgerne på Lolland ikke ønsker et slutdepot.

Lolland Kommune finder det meget betænkeligt at fortsætte planerne omkring etablering af et slutdepot med den viden omkring mulige afledte effekter på området som beskrives. Lolland Kommune kæmper i forvejen med massiv fraflytning og udfordringer med at vende udviklingen. Det synes urimeligt, at kommunen skal pålægges yderligere udfordringer i den retning, uanset om disse udfordringer skyldes et manglende informations/vidensniveau eller om dette skyldes en hel reel effekt af det planlagte anlæg.

Plan, natur og miljøforhold
Da det fremsendte materiale i store træk bygger på scopingrapporten vil Lolland Kommune henvise til tidligere høringssvar og breve fremsendt til ministeriet. Under enkelte overskrifter ønsker kommunen dog at knytte lidt flere kommentarer.

Det bemærkes, at oplysningerne i tabellen 9-5 i afsnittet omkring turisme bygger på oplysninger tilbage fra 2008. Flere af de nævnte attraktioner findes ikke længere, f.eks. Grøn Verden og Ubåd 359 i Nakskov. Til gengæld er nye kommet til. Hvis oplysningerne tillægges værdi, hvilket de må forudsættes at gøre siden de er medtaget i rapporten, burde disse oplysninger efter kommunens vurdering have været opdateret.

Klima
Lolland Kommune bemærker, at klima er blevet et nyt emne i planen omkring etablering af et slutdepot. Dette er vi meget glade for. Lolland Kommune er enig i, at der er række uafklarede forhold omkring klima med påvirkninger i området omkring Rødbyhavn.

Selvom meget er usikkert i forhold til klima, er det dog givet, at klimaforandringer fremover vil medføre et forøget pres på den sydlollandske kyst. Denne kyst er ganske vist beskyttet af et dige, der til dels er fremtidssikret højdemæssigt, men samtidigt er diget i sin tid bygget af forhåndenværende materialer. Skulle det ske, at havvandet gennembryder diget, vil det få uoverskuelige konsekvenser med oversvømmelser i baglandet, hvor en evt. oversvømmelse vil brede sig i det flade, lavtliggende landskab.

Det anføres i afsnit 9.5.2 i rapporten, at en mulig stigning på 1 ½ m i stormvejrs situationer skal tillægges et bidrag fra en stuvningseffekt og en bølgehøjde, hvilket vil være tæt på 4 m og muligvis derover, som er højden på det eksisterende dige. Det forudsættes i planen, at der vil ske en øgning af digehøjden i takt med en eventuel havspejlsstigning ligesom det antages, at der formentlig vil ske en øgning af digehøjden i forbindelse med etablering af den kommende Femern Forbindelse til Tyskland. Hvorvidt diget vil blive forhøjet i fremtiden, er der endnu ikke taget stilling til, men kommunen finder det meget betænkeligt, med det forventede klimascenarie i tankerne, at etablere et slutdepot i et sådan lavtliggende område, og basere forventede fremtidige havstigninger på formodninger om en forhøjning af et menneskeskabt dige.

Senere under overskriften ”Klima” oplyses det, at der er usikkerhed om den reelle risiko for indsivning af saltvand til et kommende depot. Det beskrives senere under overskriften Overfladevand, at der med tiden kan tænkes at ske en indsivning af vand i anlægget og på sigt udsivning af forurenet vand, der kan påvirke overfladevand. Derudover nævnes risiko for udsivning på overfladen. Dette vil bl.a. kunne spredes til vandløb og søer. Påvirkningen kan indtræffe både i forbindelse med fyldning af depot og på længere sigt når depotet er lukket. Det oplyses, at graden af påvirkning vil variere meget alt efter valg af depottype.

I afsnit 9.7.2 oplyses det, at der ligeledes vil kunne ske udledning af stoffer til jorden i overfladen.

Usikkerheden omkring klimaforandringer, og risikoen i den forbindelse for havvandstigning og digegennembrud, forurening af grundvand, overfladevand og jord synes meget betænkelig og fuldstændig uacceptabel, uanset hvor lille sandsynligheden teoretisk set end må være.

Femern Forbindelsen og mulige udviklingspotentialer i området omkring Rødbyhavn
Som det tidligere er bekendtgjort fra Lolland Kommune side i breve og høringssvar til Ministeriet og Ministeren, er der en række forhold omkring Femern Forbindelsen og den mulige udviklingen i området, der taler imod en mulig placering af et slutdepot ved Rødbyhavn.

Ud over at en del af området er reserveret til Femern Bælt Forbindelsen, satser Lolland Kommune massivt på udvikling i området i de kommende år. Således er Lolland Kommunes væsentligste erhvervsudvikling i disse år planlagt til at ske på aksen Maribo-Holeby-Rødbyhavn, hvor der er og vil blive udlagt erhvervsarealer langs motorvejen.

Banedanmark planlægger i samarbejde med Lolland Kommune at anlægge en ny station i den nordlige del af udpegningsområdet. I forbindelse med den kommende kommuneplan vil hele området omkring den nye station blive udpeget til byudvikling. Derudover har Femern A/S fremlagt et forslag til anlæggelse af et nyt forland ud for Rødbyhavn. Det nye forland vil med sine naturområder og den planlagte strandpark have et betydeligt turistpotentiale.

I forbindelse med Lolland Kommunes udviklingsplaner og perspektiverne omkring Femern Bælt Forbindelsen, vil et affaldsdepot efter Lolland Kommunes vurdering i høj grad kunne spolere disse muligheder.

Lolland Kommune mener i øvrigt ikke, at miljørapporten forholder sig konkret til Femern Bælts VVM-redegørelse, med tilhørende VVM-tillæg, herunder den række af naturerstatningsområder, der etableres i forbindelse med Femern projektet og som ligger til grund for anlægsloven for en fast forbindelse over Femern Bælt.

Geologiske forhold
Generelt er der tale om en gentagelse af GEUS rapport nr. 2, omegnsstudier, område Rødbyhavn.

Helt overordnet ved man meget lidt om det område, der er i spil omkring Rødbyhavn. Der eksisterer nogle få boringer i den nordlige del af området, og så ved man rigtig meget om Femern Bælt området samt det prospektionsområde for bentonitten, der blev behandlet i begyndelsen af 90'erne. En stor del af denne information er desværre båndlagt.

Til gengæld må man konstatere, at den geotekniske rapport for Femern, godt nok er refereret i den fremsendte plan, men informationerne er på visse punkter dårligt udnyttede.

Blandt andet er det klart beskrevet, at der er konstateret flager af opskudt og foldet palæocænt ler, der svækker lerets sammenhængskraft helt ned til -70 m. Derfor er beskrivelsen af det Palæocæne ler ikke korrekt, idet der står beskrevet "de uforstyrrede sammenhængende Palæocæne lerlag".

Der lægges desuden meget lidt vægt på saltdiapirtektonikken ved Rødbyhavn, der har presset kalken op i næsten jordniveau ved Rødbyhavn, men til gengæld efterlader en indsynkning langs randen af diapiren.

Disse forhold gør, at vi i virkeligheden ved meget lidt om, hvordan forholdene er i området øst for Femern Bælt reservationszonen, da man ikke automatisk kan foretage en extrapolation ud i dette område.

Afsluttende bemærkninger
Som det er fremgået af dette høringssvar, finder Lolland Kommune, at den videre proces omkring arbejdet med etablering af et slutdepot bør afvente, at der igangsættes en reel undersøgelse af mulighederne for at etablere et mellemdepot. Dette forudsætter, efter Lolland Kommunes vurdering, at der dels udpeges mulige lokaliteter og dels at der efterfølgende foretages en strategisk miljøvurdering af disse, på lige fod med det arbejde der er foretaget i forbindelse med overvejelserne omkring etableringen af slutdepot.

Afslutningsvis skal endnu en gang understreges, at Lolland Kommune på ingen måde er interesseret i at der etableres et atomaffaldsdepot i området ved Rødbyhavn, og at kommunen finder sådanne planer dybt problematiske for kommunens fremtidige udviklingsmuligheder.

Med venlig hilsen
Byrådet i Lolland Kommune

Holger Schou Rasmussen

borgmester

Henrik Høegh

udvalgsformand

Teknik og Miljø
Skovløkken 4, Tejn 3770 Allinge

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Slotholmsgade 10 - 12
1216 København K

Att.: Tove Kjeldsen, e-mail: tk@sum.dk med kopi til sum@sum.dk

Bornholms Regionskommune
Teknik og Miljø
CVR: 26 69 63 48

6. november 2014

J. nr. 07.13.00P05-0001

Høringssvar til miljørapport for plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Bornholms Regionskommune har i medfør af lov om miljøvurdering af planer og programmer modtaget plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Bornholms Regionskommune har gennemgået planen og miljøvurderingen og finder begge dele overfladiske og utilstrækkelige til at udgøre et reelt beslutningsgrundlag for den videre beslutningsproces.
Kommunen mener det er problematisk, at Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har valgt udelukkende at udarbejde miljøvurderingen på eksisterende datagrundlag. Mange problemstillinger har vist sig utilstrækkeligt belyst. Det er derfor vanskeligt at se, hvordan den foreliggende plan og miljøvurdering, skal kunne udgøre et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for den videre beslutningsproces, idet mange af de foretagne vurderinger er foretaget på et datagrundlag som først, såfremt det prioriteres at fremskaffe disse data, vil fremkomme i senere faser.

Kommunen vil gerne gøre opmærksom på at vi sammen med de øvrige kommuner og borgergrupper mod atomaffald samt fra vores nabolande Sverige, Polen og Tyskland har stillet en lang række konkrete spørgsmål til dels den planlagte proces og dels en række konkrete og tekniske spørgsmål. På langt de fleste områder er disse spørgsmål kun overfladisk behandlet og der henvises i stedet til den kommende projekteringsfase og VVM-redegørelse. Vi mener dermed at staten har tilsidesat vigtige forpligtelser, såvel nationale som internationale, for at fremme en hurtigere proces. Danmark har begrænset erfaring med radioaktivt affald i forhold til flere af vores nabolande. Da flere af disse lande har udtrykt bekymring for den danske håndtering af sagen, mener vi ikke at det er rimeligt at udskyde inddragelsen af internationale eksperter, til efter at der er truffet beslutning om valg af løsning samt valg af lokalitet. Blandt de mange konsekvenser man kan forestille sig af placeringen af et slutdepot for atomaffald er øget tidsforbrug i undersøgelsesfasen den mindst bekymrende.

Bornholms Regionskommune har en forventning om at staten som den øverste myndighed med vidtrækkende beføjelser har et særligt ansvar for at gennemføre gennemskuelige og velbelyste processer og rapporter, hvor kommuner, interesseorganisationer og borgere oplever sig oplyste, inddraget, hørt og trygge ved at beslutningerne tages på fuldt oplyste grundlag og i respekt for de konsekvenser som beslutningerne kan medføre. I hele processen med etableringen af slutdepotet og til denne miljørapport må kommunen konstatere at staten ikke i tilstrækkelig grad lever op til de forventninger. Det har medført en stor utryghed og mistillid til det arbejde og det materiale som ministeriet udarbejder. Denne utryghed og manglende tillid er også beskrevet

i miljørapporten og vi håber og forventer at dette tages til efterretning i Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse samt øvrige ministerier og at der iværksættes de nødvendige tiltag til at rette op på dette.

I forsøg på at give et mere klart billede af hvor forventningerne til staten ikke er mødt, har vi gennemgået rapporten og baggrundsmaterialet mere grundigt. Det har givet en lang række bemærkninger, der vedhæftes som bilag til høringssvaret.

Bornholms Regionskommune vil gerne fremhæve at kommunen fortsat mener at den strategiske miljøvurdering bør omfatte både slutdepot-, mellemlager- samt eksportløsningen. Kommunen finder det utilfredsstillende at ministeriet i miljøvurderingen ikke opfatter mellemlagerløsningen som "et rimeligt alternativ" med en begrundelse om at den ikke anses for at være en varig løsning i modsætning til slutdepotløsningen.

Planen, miljørapporten og det øvrige materiale der er til kommunens kendskab giver ikke overbevisende svar på om depotet kan indkapsle de deponerede stoffer tilfredsstillende i hele den periode, hvor stofferne har en potentiel miljøskadelig virkning. Dette må være en forudsætning for beslutningen om at arbejde videre med slutdepotløsningen.

Bornholms Regionskommune vil derfor opfordre til at ministeriet sikrer at beslutningen om dels valg af løsning og dels valg af lokaliteter til videre undersøgelse foretages på et for alle tilfredsstillende oplyst og ensartet grundlag under hensyntagen til vores nabolande såvel som fremtidige generationer.

Bornholm Regionskommune finder at undersøgelserne omkring transporten er overfladiske og ikke i tilstrækkelig grad belyser de reelle risici, der er forbundet med transport over vand.

Bornholms Regionskommune har gennemgået beskrivelserne af de socioøkonomiske effekter og vil på den baggrund udtrykke bekymring for kvalitet, detaljeringsgrad og saglighed af de fremførte vurderinger.
Det er ikke lykkedes ministeriets konsulentfirma at finde sammenlignelige undersøgelser af socioøkonomiske effekter, der kan belyse de socioøkonomiske konsekvenser af placeringen af et slutdepot. I stedet beskrives og konkluderes det at de berørte kommuner og borgeres egen italesættelse af utryghed og bekymring vil skabe grobund for og forstærke de negative sociale virkninger. Kommunen finder det useriøst at ministeriet dermed overfører ansvaret for de socioøkonomiske effekter til kommunen og borgerne.

Samtidig må vi desværre konstatere at kommunens fremsatte ønske om retningslinjer for hvorledes placeringen af slutdepotet må påvirke kommunen og de enkelte områder socioøkonomisk, heller ikke er imødekommet. Da netop de socioøkonomiske effekter er en central del af en miljøvurdering, må vi på det kraftigste opfordre til at der ikke træffes væsentlige beslutninger omkring valg af løsning eller lokalitet, før dette så vigtige område er fyldestgørende belyst. Da der åbenbart ikke eksisterer egnet materiale på dette område, må vi opfordre til at iværksætte seriøse undersøgelser og analyser af konsekvenserne i de områder i andre lande som har fået etableret depot/lager-faciliteter til radioaktivt affald. De væsentligste forskelle i såvel proces som "produkt" bør anføres og indgå som en del af sammenligningsgrundlaget. Det er ligeledes vigtigt at der beskrives passende afværgeforanstaltninger.

Ikke mindst på grund af fravalget af internationale eksperter, finder Bornholms Regionskommune at flere af elementerne i miljøvurderingen bør afgøres af et uvildigt organ som Natur- og Miljøklagenævnet. Selvom vi helst vil undgå en klageproces er det derfor med tilfredshed at vi kan konstatere, at Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse i den offentliggjorte procesplan oplyser at der trods bestemmelser i miljøvurderingslovens § 16 stk. 4 vil være 4 ugers klagefrist på den sammenfattende redegørelse.

Venlig hilsen
Kommunalbestyrelsen for Bornholms Regionskommune

Bemærkninger til:

PLAN FOR ETABLERING AF SLUTDEPOT FOR DANSK LAV- OG MELLEMAKTIVT AFFALD – MILJØRAPPORT – Oktober 2014

Indhold

Generelle bemærkninger vedr. bl.a. formål, proces og lovgrundlag 1
Konkrete bemærkninger til miljøvurderingen 4
1.4. Vurdering af miljøpåvirkninger 4
2.2 internationale forpligtelser 5
3. Planens indhold og formål 6
4. Udarbejdelse af miljøvurdering 7
6. Forhold til anden planlægning og lovgivning 12
8. Østermarie – Paradisbakkerne 12
14. Sammenfatning 18
15. Afværgeforanstaltninger 18
16. Overvågningsprogram 19

Generelle bemærkninger vedr. bl.a. formål, proces og lovgrundlag

Kommunen gengiver nedenfor en lang række af de bemærkninger og spørgsmål, der er opstået ved gennemgangen af materialet. Trods det høje sidetal er ikke alt taget med fx er der ikke i fuldt omfang gengivet bekymringerne omkring transport.

I det store og hele er de forskellige interesser og potentielle konflikter ganske godt beskrevet, dog i flere tilfælde for overfladisk. Overfladiskheden undskyldes med planens overfladiskhed, som vi er mange der tidligere har påpeget som problematisk. Formålet med denne miljøvurdering, skulle imidlertid være at tilvejebringe et grundlag for at Folketinget kan træffe beslutning om en indsnævring af antallet af "velegnede" lokaliteter fra 6 til 2. Det er derfor svært at se fornuften i at udskyde en nærmere belysning af væsentlige faktorer, som kan være af stor betydning for vurderingen af de forskellige lokaliteters egnethed, til en fase efter at denne udvælgelse er foretaget.

Henvisningen til VVM-fasen burde kun finde sted, hvor det er umuligt at levere oplysningerne fordi de knytter sig til noget meget stedspecifikt osv. Meget ofte er der, selvom det er angivet at nærmere vurdering først er mulig efter nærmere undersøgelser som vil blive foretaget i en eventuel VVM-fase, alligevel foretaget en vurdering af at påvirkningsgraden er ganske minimal. Det er lidt svært at forstå hvordan der kan drages pålidelige konklusioner ud fra undersøgelser som endnu ikke er gennemført!
Det faktum at depotkonceptet endnu ikke ligger fast, er ligeledes ofte brugt som argumentation for ikke at give fyldestgørende beskrivelser og vurderinger. Det kan derfor undre, hvorfor de forskellige koncepter ikke er indgået som forskellige alternativer til belysning hver for sig. Da så

mange af de ønskede supplerende undersøgelser og nærmere vurderinger, er udskudt til VVM-fasen, for såvel Bornholms Regionskommune som de andre udpegede kommuner, må vi henstille til at de indsendte høringssvar fra scopingfasen såvel som i den igangværende SMV-fase "følger med" i det videre arbejde med denne sag og medtages i den sammenfattende redegørelse såvel som i arbejdet med eventuel projekteringslov og anlægslov.

I forhold til ønsket om at inddrage de to andre spor i miljøvurderingen som alternative løsninger på affaldsproblemet, er svaret fra SUM at de ikke vurderer at " *mellemlagerløsningen og udlandssporet i lovens forstand er "rimelige alternativer" i forhold til miljøvurderingen af et slutdepot. Baggrunden for denne vurdering er, at en mellemlagerløsning ikke på langt sigt kan erstatte en slutdepotløsning. Efter affaldsdirektivet, skal der på sigt træffes beslutning om en slutdeponering. Et mellemlager er således en anden og ikke sammenlignelig løsning. Heller ikke udlandssporet vurderes at være et rimeligt alternativ at sammenligne med, da sporet kun kan realiseres, hvis der viser sig en mulighed herfor i udlandet.*"

Det er korrekt at direktivet[1] fastslår at " *Oplagring af radioaktivt affald, herunder langtidsopbevaring, er en foreløbig løsning, men ikke et alternativ til deponering*". Det er dog svært at tro at denne formulering er tænkt brugt som argumentation mod en anvendelse af miljøvurdering, som et værktøj til på et tidligt stadie at vurdere den bedst tænkelige løsning på et problem. I vejledningen[2] til miljøvurderingsloven, kan man læse følgende:

"***I miljørapporten skal myndigheden fastlægge, beskrive og vurdere "rimelige alternativer". Det er ikke altid, at alternativer er nødvendige. Alternativer er især relevante i situationer:***

- *Hvor der er tale om en væsentlig ændring i en plan, som vil medføre væsentlige virkninger på miljøet.*
- *Hvis det drejer sig om store, ikke-reversible beslutninger.*
- *Hvis det drejer sig om meget store investeringer, omfattende indgreb i det eksisterende og omfattende teknologiske fornyelser.*
- *Hvis der er politisk uenighed eller usikkerhed omkring, hvad der er den bedste løsning.*
- *Hvis der er forslag om alternativer fra berørte myndigheder eller offentligheden.*"

I den aktuelle sag kan vi jo desværre ikke, på det foreliggende grundlag, vurdere virkningerne på miljøet (!), men der er både tale om en stor, ikke-reversibel beslutning, meget store investeringer og omfattende indgreb i det eksisterende. Der hersker politisk uenighed omkring hvad der er den bedste løsning og ønsket om at inddrage mellemlagerløsningen såvel som eksportløsningen som alternativer i miljøvurderingen er fremsat fra både berørte myndigheder og fra offentligheden. Det er derfor mildest talt uforståeligt, hvorfor der er truffet dette valg og valgt denne argumentation for det. Bornholms Regionskommune vil derfor sætte spørgsmålstegn ved om ministeriet opfylder miljøvurderingslovens hensigt, som beskrevet i lovens § 7 og tydeliggjort i Miljøministeriets vejledning til denne.
I forhold til spørgsmålet om hvorvidt miljørapporten har vurderet rimelige alternativer, er det vanskeligt at se ministeriets argumentation som fyldestgørende, og vi må endnu engang henstille til at processen vedr. slutdepotløsningen "sættes på pause", indtil der er tilvejebragt et ensartet grundlag for vurdering af samtlige alternativer, som tidligere påpeget. Herefter foretages en ny miljøvurdering, hvor samtlige mellemlagerlokaliteter, samtlige slutdepotlokaliteter og de

[1] RÅDETS DIREKTIV 2011/70/EURATOM af 19. juli 2011om fastsættelse af en fællesskabsramme for ansvarlig og sikker håndtering af brugt nukleart brændsel og radioaktivt affald.
[2] Vejledning om miljøvurdering af planer og programmer af 18. juni 2006. Miljøministeriet

muligheder for eksport, som måtte findes, belyses og vurderes. Hvis man fortsat ønsker at argumentere for en manglende detaljeringsgrad, med at depotkonceptet ikke er kendt, bør der for samtlige lokalitets- og løsnings-alternativer (slutdepot- såvel som mellemlager-løsninger) ligeledes vurderes for samtlige depotkoncepter. Som et minimum bør der for hver lokalitet og løsningsmulighed, vurderes hvilket depotkoncept er det mest anvendelige, hvorefter man så kan have denne detalje med i miljøvurderingerne. Spørgsmålet om reversibilitet, er også så væsentlig en faktor, at det virker besynderligt ikke at have denne detalje med. På samme vis bør dette indgå, som alternativer, såfremt der ikke forinden er truffet endelig beslutning om dette.

Alternativt må de tre spor sættes op som hinandens alternativer og miljøvurderes på et lige detaljeret grundlag inden endelig beslutning om valg af spor kan træffes. Dette vil medføre en ekstra miljøvurderingsfase i forhold til miljøvurderingsrapportens Figur 1-3 (samt miljøvurdering af mellemlagerlokaliteter såvel som eventuelle eksportmuligheder). Beslutningen om valg af spor kan ikke træffes på et ligeværdigt grundlag, hvis detaljeringsgraden er så forskellig for belysningen af de forskellige alternativer på beslutningstidspunktet.

Hvad siger direktiverne egentlig?
"Affaldsdirektivet" indeholder mange interessante betragtninger, men slutter af med at anføre "*Forpligtelsen til at omsætte dette direktivs bestemmelser vedrørende brugt nukleart brændsel (BRK:* Antageligvis sammenligneligt med det bestrålede forsøgsbrændsel fra Risø?) *til national lovgivning og gennemføre dem gælder ikke for Cypern, Danmark, Estland, Irland, Letland, Luxembourg og Malta, så længe de ikke beslutter at udvikle nogen aktiviteter i tilknytning til nukleart brændsel.*" Der er altså ingen specielle forpligtelser for Danmark til at slutdeponere det særlige affald. Om denne del af affaldet kan man desuden videre i direktivet læse: " *Det er bredt anerkendt på teknisk plan, at dyb geologisk deponering for øjeblikket er den mest sikre og mest velegnede løsning som slutpunktet for håndtering af højradioaktivt affald og brugt nukleart brændsel, der betragtes som affald.*". Såfremt det bestrålede forsøgsbrændsel fra Risø falder i denne kategori, skal der derfor henstilles til at følge dette råd, og ikke nøjes med en boring til maks. 300 meters dybde, som beskrevet i forstudierne[3].

Direktivet lægger op til en høj grad af internationalt samarbejde, og beskriver i de indledende betragtninger bl.a.:" *(14) Den fælles konvention indgået inden for rammerne af IAEA udgør et incitament og sigter mod at opnå og opretholde et højt sikkerhedsniveau på verdensplan i tilknytning til håndtering af brugt nukleart brændsel og radioaktivt affald via en intensivering af nationale foranstaltninger og internationalt samarbejde.*"

1.3.3 Scoping
På trods af at samtlige udpegede kommuner påpegede de potentielle socioøkonomiske konsekvenser ved etablering af et slutdepot i deres lokalområde, er ønsket om at få beskrevet retningslinjer for hvorledes placeringen af slutdepotet må påvirke kommunen og de enkelte områder socioøkonomisk, ikke imødekommet. Dette til trods for at der på side 80 konkluderes følgende "*som følge af utryghed med hensyn til plan og proces, kan der blive mulige afledte effekter på befolkning, turisme, herunder det nærliggende "Joboland", fødevareproduktion samt den sociale struktur i forhold til mulig fraflytning.*". Uanset årsagen til disse afledte effekter, bør emnet belyses

[3] Forstudier til slutdepot for lav- og mellemaktivt affald – sammendrag indeholdende hovedkonklusionerne og anbefalinger fra tre parallelle studier. Udarbejdet af Dansk Dekommissionering (DD), De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) og Sundhedsstyrelsen, Statens Institut for Strålebeskyttelse (SIS) Maj 2011

i tilstrækkelig grad til at risikoen for og omfanget af effekterne og dermed den samlede konsekvens for lokalsamfundet kan vurderes. For samtlige områder er det fremstillet, som om årsagen til de potentielle socioøkonomiske effekter, alene bunder i uvidenhed og hysteri, hvorfor det nok er noget man kan snakke sig ud af. Men når uvidenheden i stort omfang skyldes manglende undersøgelser og et dermed mangelfuldt vurderingsgrundlag, er snak ikke nok.
Det er ikke lykkedes Rambøll at fremskaffe relevant litteratur til belysning af de potentielle konsekvenser ved brug af internetbaseret søgning i forskellige landes agenturer for håndtering af radioaktivt affald, samt ved traditionelle internetsøgemaskiner (primært Google Scholar), og da de anvendte søgeord har resulteret i det samme begrænsede antal relativt uanvendelige kilder, har man anset belysningen af emnet for tilstrækkelig. Der burde herefter i stedet være taget direkte kontakt til de ovenfornævnte agenturer og iværksat undersøgelser, til belysning af påvirkningernes omfang. Afklaring af denne type påvirkning er under afsnit 5.2.3 (s. 35) vurderet som en meget væsentlig del af rapporten, hvorfor det kan undre at man har ladet sig stille tilfreds med en ufrugtbar internetsøgning. Alle de udpegede områder er udkantsområder, der i forvejen har store udfordringer med faldende befolkningstal og bevarelse af arbejdspladser der fortrinsvis skal findes indenfor netop områder som turisme og landbrug/fødevareproduktion.

Konkrete bemærkninger til miljøvurderingen

s. 2: Det er ikke tilstrækkeligt fyldestgørende beskrevet hvilke særlige hensyn der vil blive taget, såfremt et evt. depot skal rumme det særlige affald. Er de foreslåede depottyper dybe nok til dette affald? Denne vurdering bør foretages af uvildige udenlandske eksperter med viden om og erfaring med dette.

A. Terrænnært depot (på overfladen og ned til maks. 30 m under terræn).
B. Terrænnært depot i kombination med et borehul til visse dele af det langlivede affald. (BRK: Hvor dybt et borehul? Og hvorfor kun i kombination med et terrænnært depot? Hvad med foring osv.?)
C. Mellemdybt depot (30 – 100 m under terræn).

1.4. Vurdering af miljøpåvirkninger

Selvom det foreliggende materiale, som ovenfor anført og påpeget i høringssvar fra Bornholms Regionskommune af 19. juni 2014[4], ikke er tilstrækkeligt, er det beklageligvis stadig fastholdt at fortage beskrivelsen af de behandlede miljøforhold på baggrund af foreliggende materiale.

Der savnes bl.a. en beskrivelse af hvilken type af sikkerhedsforanstaltninger, som vil være tilstrækkelige for at kunne vurdere bl.a. den landskabelige påvirkning samt sikkerhedsrisiko.

1.4.4 Østermarie-Paradisbakkerne

Faktuel fejl. Det er beskrevet at halvdelen af området ligger indenfor kystnærhedszonen. Det drejer sig om knap 73 % der ligger indenfor kystnærhedszonen.
Det er beskrevet " at der kan forekomme afledte effekter på befolkning, herunder lokal fødevareproduktion og øens "brand", turisme – særligt det nærliggende "Joboland" - samt den

[4] I høringssvar fra Bornholms Regionskommune af 19. juni 2014 påpegedes at det foreliggende rapport- og datagrundlag ikke behandler bl.a. sociale forhold, friluftsliv, landbrug, fødevareproduktion og -afsætning, erhverv og tryghed samt turisme og andre afledte socioøkonomiske forhold, hvorfor disse bør forhold undersøges nærmere hvis de skal kunne blive fyldestgørende beskrevet og vurderet i miljørapporten.

sociale struktur i forhold til mulig fraflytning.". Der bør iværksættes tiltag til at afbøde de afledte effekter. Beskrivelse af dette savnes!

1.5 Afværgeforanstaltninger
Hverken retningslinjer eller afværgeforanstaltninger er medtaget for de socioøkonomiske effekter, selvom disse vurderes væsentlige.

1.6 Overvågningsprogram
Indhold af overvågningsprogram savnes. Husk socioøkonomiske/afledte effekter!

2.2 internationale forpligtelser

EURATOM-traktatens artikel 37: " *Efter traktatens artikel 37, skal hver medlemsstat forsyne EU-Kommissionen med alle almindelige oplysninger vedrørende planer om bortskaffelse af radioaktivt affald i enhver form, for at det derved kan afgøres, om iværksættelsen af denne plan kan antages at medføre en radioaktiv kontaminering af en anden medlemsstats vande, jord eller luftrum. Efter høring af en ekspertgruppe, afgiver Kommissionen en udtalelse inden for en frist af seks måneder /15/.*"
Hvornår i forløbet skal dette ske jf traktaten?

Affaldskonventionen og affaldsdirektivet:
Som en del af beslutningsgrundlaget har SUM henvist bl.a "Affaldskonventionen" og "Affaldsdirektivet". Bl.a. er følgende medtaget som begrundelse for at beslutningsgrundlaget alene arbejder med en slutdepotløsning. " *Konventionen indeholder blandt andet en erklæring om, at radioaktivt affald så vidt muligt skal deponeres i det land, hvor det blev genereret.*" Det er dog værd at bemærke at citatet er mangelfuldt. I "Affaldsdirektivet[5]" finder man følgende formulering: " *Radioaktivt affald skal deponeres i den medlemsstat, hvor det er frembragt, medmindre en aftale er trådt i kraft på overførselstidspunktet mellem den pågældende medlemsstat og en anden medlemsstat eller et tredjeland om at anvende et deponeringsanlæg i et af landene under hensyntagen til de kriterier, som Kommissionen har fastlagt i overensstemmelse med artikel 16, stk. 2, i direktiv 2006/117/Euratom.*". Det lader altså til at en ikke uvæsentlig halvdel af sætningen er udeladt i beslutningsgrundlaget, og at denne udeladelse er medtaget i miljøvurderingen som begrundelse for at man ikke har medtaget de andre spor.

En relativt ny rapport fra kommisionen[6] har nøjagtigt samme formulering og indeholder desuden denne beskrivelse: " *Direktivet hindrer ikke medlemsstaternes frihed til at acceptere brugt brændsel eller affald til bearbejdning eller oparbejdning fra tredjelande og sende det tilbage til oprindelseslandet. Medlemsstaterne har ligeledes ret til at overføre deres radioaktive affald eller brugte brændsel til en anden medlemsstat eller et tredjeland med henblik på bearbejdning eller oparbejdning.*"

I "Affaldskonventionen" kan man bl.a. læse:
" *ARTICLE 27.TRANSBOUNDARY MOVEMENT*

[5] RÅDETS DIREKTIV 2011/70/EURATOM af 19. juli 2011 om fastsættelse af en fællesskabsramme for ansvarlig og sikker håndtering af brugt nukleart brændsel og radioaktivt affald.
[6] Europakommisionen, Bruxelles, den 25.4.2013 COM(2013) 240 final. Rapport fra kommisionen til europaparlamentet, rådet og det europæiske økonomiske og sociale udvalg om medlemsstaternes gennemførelse af Rådets Direktiv 2006/117/EURATOM om overvågning af og kontrol med overførsel af radioaktivt affald og brugt nukleart brændsel {SWD(2013) 150 final}

1. Each Contracting Party involved in transboundary movement shall take the appropriate steps to ensure that such movement is undertaken in a manner consistent with the provisions of this Convention and relevant binding international instruments.
In so doing:
(i) a Contracting Party which is a State of origin shall take the appropriate steps to ensure that transboundary movement is authorized and takes place only with the prior notification and consent of the State of destination;"

3. Planens indhold og formål

5. Placering: Slutdepotet skal placeres inden for ét af de 6 udvalgte områder
Det er tidligere udmeldt at de andre områder (af de oprindelige 22 områder) stadig vil være i spil, såfremt de nærmere undersøgelser viser at ingen af de 6 udpegede områder kan anvendes. Dette vil forhåbentlig stadig være tilfældet, hvis "feltet" indsnævres fra 6 til 2 områder, uden yderligere undersøgelse, og det så, efter projekterings- og VVM-fasens nærmere undersøgelser, viser sig at man har valgt 2 uegnede områder.

6. Strålebeskyttelse:
Der henvises til Rådets direktiv 2011/70/Euratom af 19. juli 2011om fastsættelse af en fællesskabsramme for ansvarlig og sikker håndtering af brugt nukleart brændsel og radioaktivt affald, samt IAEAs "Fundamental Safety Principles" og relaterede guider og standarder, og øvrig relevant dansk lovgivning. Direktiverne sikrer bl.a., at radioaktivt affald håndteres således, at der sikres et acceptabelt beskyttelsesniveau for mennesker og miljø, samt at fremtidige generationer beskyttes imod unødige byrder jf. i øvrigt "Beslutningsgrundlaget for et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald". Det mangler endnu at blive beskrevet hvorledes unødige byrder på fremtidige generationer kan undgås og et acceptabelt beskyttelsesniveau kan sikres fremadrettet, når det i forstudiernes vurderes at "udsivning ikke kan undgås på sigt" og visse af de stoffer der påtænkes deponeret, vil bevare deres farlighed i tidsrum der langt overstiger depotets forventede "levetid". Med den kystnære beliggenhed, vil eventuelle udsivende stoffer på et eller andet tidspunkt med stor sandsynlighed ende i havet. Der bør foretages beregninger over koncentrationer af samtlige deponerede stoffer som vil kunne spredes til omgivende miljø i både jord, vand og luft og foretages risikovurderinger i forhold til såvel lokale recipienter som havområder m.v. ved vores nabolande. Det bør sikres at beregninger og vurderinger er pålidelige for alle lokaliteter med deres forskellige geologiske karakteristika, også i forhold til spredning gennem klippesprækker og lign.
Det er beskrevet at dokumentation for "*at et evt. kommende anlæg skal udformes og drives således, at det i den operative periode og efter lukning til en hver tid er muligt at demonstrere overholdelse af de fastsatte referencedoser for disse perioder såvel som potentielle hændelser (uheldsscenarier)*" leveres i form af sikkerhedsvurderinger for anlægget og den tilknyttede brug. Disse vurderinger skal være et led i en fast overvågning, og der skal opstilles en beredskabsplan for tiltag "hvis uheldet er ude" eller depotet blot er blevet utæt før indholdet er ufarligt.

11. Klima:
Det er beskrevet at "*det kommende anlæg skal være udformet på en sådan måde, at der tages hensyn til forventelige fremtidige klimaændringer frem til år 2100*". Der savnes en begrundelse for det hensigtsmæssige i at risikovurdere i et væsentligt kortere tidsspand end den periode hvor det forventede materiale bør være afskærmet fra mennesker og miljø.

13. Sikring:
Idet der stadig mangler beskrivelse af anlæggets design og øvrige sikring, er det meget vanskeligt at vurdere påvirkningen af de landskabelige værdier, såvel som andre parametre.

14. Sikring mod udsivning af andre miljøskadelige stoffer:
Det bør beskrives (og dokumenteres) hvordan miljøpåvirkningen kan betragtes som acceptabel, hvis depotet ikke kan holde tæt så længe de deponerede stoffer er miljøskadelige. Ellers må det jo netop forventes at medføre unødige byrder for fremtidige generationer.

4. Udarbejdelse af miljøvurdering

Miljøvurderingsloven siger at myndigheders planer og programmer der fastlægger rammer for fremtidige anlæg eller arealanvendelser skal miljøvurderes. Ifølge miljøvurderingslovens § 7 skal: miljørapporten "*fastlægge, beskrive og evaluere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens eller programmets gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens eller programmets mål og geografiske anvendelsesområde.*". Dette vurderes ikke at være gennemført, idet kun slutdepotmuligheden er miljøvurderet, men hverken en mulig mellemlagerløsning eller eksport er vurderet. I afsnit 4.1 er det beskrevet at " *Miljøvurderingen og denne miljørapport har således til formål, at beskrive de potentielle påvirkninger ved realisering af planen med de ligeværdige alternativer.*" Eftersom der er en væsentlig forskel på "ligeværdige" og "rimelige", mener vi ikke at lovens intention er opfyldt ved alene at fokusere på ligeværdige alternativer, når rimelige alternativer klart må antages at inkludere mellemlagerløsning såvel som eksportmulighed. Såfremt beslutningsgrundlaget anvendes som argumentation for at der alene fokuseres på en slutdepotmulighed i denne miljøvurdering kan man stille spørgsmålstegn ved om dette burde have været miljøvurderet, hvis der allerede på det tidspunkt er fastlagt at rammerne for håndtering af Danmarks atomaffaldsproblem skal ligge i en slutdepotløsning. Hvis det ikke er tilfældet må vi endnu en gang kræve at mellemlagerløsningen og eksportmuligheden undersøges og miljøvurderes i tilsvarende detaljeringsgrad, inden der kan træffes endelig beslutning om valg af spor såvel som lokalitet.

Flere gange i løbet af rapporten læser man henvisninger til VVM-fasen for mere detaljerede og konkrete vurderinger. Miljøvurderingsloven har til hensigt, at skabe grundlag for at sammenholde rimelige alternativer og dermed for udvælgelse af de geografiske placeringer, som frembyder de mest acceptable miljøpåvirkninger. Hvis denne hensigt skal opfyldes i denne sag, er det en forudsætning, at man ikke allerede har indsnævret antallet af potentielle lokaliteter, inden der tilvejebringes et fyldestgørende vurderingsgrundlag. Vi mener derfor at de mange henvisninger til VVM-fasen udhuler miljøvurderingen, og gør den uegnet som grundlag for beslutningen om indsnævringen af potentielle lokaliteter fra de nuværende 6 til 2, som det er skitseret i miljørapportens Figur 4-1.

Om anlægsfasen står der i rapporten på s.23 følgende: "*I anlægsfasen vil der ikke være radioaktivt affald på lokaliteten, og der vil således ikke være risiko for stråleudsættelse af personer. De fastsatte principper og begrænsninger for de efterfølgende faser vil dog spille en væsentlig rolle for lokalisering, projektering og tilhørende godkendelser fra tilsynsmyndighederne*".
Det kan derfor undre, hvorfor den påtænkte indsnævring af antallet af lokaliteter ikke afventer disse fasers afklaring.

Om driftsfasen (hvor det radioaktive affald modtages i depotet) kan læses, at "*bestråling af enkeltpersoner i befolkningen kan ske som følge af udledning af radioaktive stoffer til atmosfæren eller til vandløb, søer og havmiljøet omkring depotet*". Udledning til grundvandet er også en faktor, som der bør tages hensyn til, idet placeringen muligvis vil komme til at finde sted i en dybde, hvor grundvandet skal sænkes, for at arbejdet kan foregår tørt. Der vil dermed være en risiko for kontaminering af vand, der muligvis senere vil blive pumpet op og brugt til drikkevand m.v. Problemet er særligt udtalt, hvor sprækkesystemer i undergrunden gør grundvandets strømningsveje uforudsigelige, som det er tilfældet i området ved Østermarie. Som tidligere nævnt, ligger der i dette område en del ejendomme, som har så langt til nærmeste vandværks ledningsnet, at de er afhængige af private brønde og boringer til såvel husholdning som dyrehold. Det vand som de pumper op, hentes netop fra disse klippesprækker, hvis forløb ikke er nærmere bestemt. Her vil uheld som følge af pumpestop eller lign. kunne få uoverskuelige konsekvenser.

Perioden efter lukning

Eftersom det materiale som ønskes deponeret består af både kortlivet og langlivet radioaktivt affald samt andre miljøskadelige stoffer, er der tale om stoffer som skal holdes afskærmet fra mennesker og miljø i et meget langt tidsrum. I forstudierne er det beskrevet at depotet forventes at holde tæt i en periode på ca. 300 år, hvorefter udsivning må påregnes. Det er imidlertid ikke, i det foreliggende materiale, dokumenteret at depotet virkelig vil kunne holde tæt i 300 år. Vi må derfor henstille til at nærmere undersøgelser vurderer og dokumenterer hvornår udsivning kan forventes i værste fald. Her bør bl.a. effekten af grundvandskemi og saltvandsindtrængning, radioaktiv stråling fra det deponerede materiale samt effekten af fremtidige klimaændringer så vel som eventuelle jordskælv belyses.

Da en del af det materiale, som ønskes deponeret, vil være miljøfarligt i mere end 100.000 år, savnes der en beskrivelse af hvilke forholdsregler man forventer at de fremtidige generationer vil tage når slutdepotet om 3-400 år (eller muligvis før) må forventes at blive en klar miljøtrussel. Der savnes tillige en forklaring på hvorledes dette projekt tilgodeser EU-direktivets[7] hensigt om at hver medlemsstat er forpligtet til at undgå unødvendige udgifter for fremtidige generationer i forhold til håndtering af radioaktivt affald.

Problemet bliver ikke mindre af at der eksempelvis kun tages højde for beregnede klimaforandringer i perioden frem til år 2100. Sammenholdt med den periode hvor visse af de påtænkt deponerede materialer forventes at være miljøfarlige, er et tidsrum på 86 år latterligt lille. Hvis klimaforandringerne fortsætter efter år 2100 (!) må det også forventes at reducere de 300 år, som depotet antages at kunne holde tæt i.

Borgernes bekymringer

Der bruges i rapporten en del plads på at gengive borgernes bekymringer omkring forskellige aspekter af projektet. Der gives dog ikke mange konkrete svar, men henvises i stedet til VVM-fasen. Mange af bekymringspunkterne er af teknisk karakter og vedrører bl.a. affaldets karakter, karakterisering, klassifikation og hvorvidt forskellige typer er blandet sammen eller ej. Alt i alt relevante bekymringspunkter, ikke mindst taget i betragtning af Danmark har forpligtet sig overfor EU til at begrænse mængderne af radioaktivt affald mest muligt, hvorfor en hensigtsmæssig opdeling må anses for meget væsentlig. I ovenfor nævnte EU-direktiv fra 2011 er det formuleret således: "*the generation of radioactive waste shall be kept to the minimum which is reasonably practicable, both in terms of activity and volume, by means of appropriate design measures and of operating and decommissioning practices, including the recycling and reuse of materials*".

[7] COUNCIL DIRECTIVE 2011/70/EURATOM of 19 July 2011. Establishing a Community framework for the responsible and safe management of spent fuel and radioactive waste.

Hvorvidt disse hensyn er tilgodeset er endnu uklart, og det manglende svar på det direkte spørgsmål, kan nok bedst tolkes som et nej. I rapporten henvises der til planens afsnit 2.3, som heller ikke besvarer spørgsmålet om hvorvidt forskellige typer af affald og strålingsniveau er blandet sammen eller ej, men i øvrigt bemærker at den eksakte mængde af dekommissioneringsaffald endnu ikke er kendt da dekommissioneringen endnu ikke er afsluttet. [Lidt som at skulle købe ind til at bage en kage uden at have opskriften :-/]
Det bemærkes at interessenterne giver udtryk for et behov for detaljeret og udtømmende information og oplysning, men der henvises igen til VVM-fasen for svar.
At henvise til VVM-fasen for detaljerede svar, giver kun mening, så længe detaljerne er afhængige af lokalitet og andre praktiske stedbundne forhold. I dette afsnit går spørgsmålene alene på affaldets karakter, håndtering og eventuelle påvirkning på mennesker og miljø. Der er altså tale om fysiske karakteristika, som man skulle mene at den ansvarlige myndighed burde have styr på på nuværende tidspunkt, da der ikke kan være en faglig begrundelse for at udskyde disse. I modsat fald bør der argumenteres for hvorfor ikke.
Intentionen med rapport og plan antages at være at give beslutningstagerne en baggrund for at vurdere hvilke lokaliteter hvor miljøpåvirkningen fra det påtænkte projekt vil blive mindst (selvom den burde være at vurdere hvilken affaldshåndteringsmetode, der giver de mest acceptable miljøpåvirkninger). Politikerne synes dog dårligt hjulpet i denne sag, såfremt sådanne helt basale fakta ikke inddrages i vurderingen på nuværende tidspunkt.
Der er ligeledes gengivet en række af interessenternes bekymringer omkring hvorvidt et slutdepot overhovedet er en holdbar løsning. Der efterspørges bl.a. erfaringer fra udlandet og fremføres en række relevante spørgsmål vedr. pålideligheden af modeller/beregninger i forhold til de mange usikkerhedsfaktorer, som kan påvirke et depot igennem den meget lange periode, hvor det skal kunne holde tæt, hvis ikke fremtidige generationer pludselig står med et større oprydningsproblem.
I stedet for at svare på spørgsmålene, konkluderes det at "*interessenterne har et behov for at blive præsenteret for en overbevisende argumentation og dokumentation for, hvorvidt et slutdepot er en god og langsigtet holdbar løsning på håndteringen af affaldet*".
Det påpeges at denne plan og rapport er en del af det samlede grundlag for en politisk beslutning om hvorvidt der skal arbejdes videre med et slutdepot som en løsning på håndteringen af det radioaktive affald. Plan og rapport skal alene belyse slutdepotsporet, og ses i sammenhæng med de øvrige undersøgelser, der foretages i forhold til mellemlager- og udlandsløsning. Vi kan af denne grund igen på det kraftigste opfordre til at der ikke træffes beslutning om valg af spor, før alle spor er undersøgt på et ensartet detaljeringsniveau.

Som vi har påpeget flere gange, er den manglende detaljeringsgrad og grundighed i forhold til flere opmærksomhedspunkter et problem. Interessenterne udtrykker bl.a. bekymring for depotets klimatilpasningsdygtighed samt evne til at falde ind i de ofte naturskønne omgivelser, som er i kikkerten til dette projekt, samt hvilke begrænsninger og påvirkninger som naboarealer og infrastruktur vil skulle affinde sig med som følge af en evt. realisering af planerne. Igen henvises der til en senere fase, hvor placering og depotkoncept ligger fast. Som tidligere anført burde der foretages en miljøvurdering for ikke blot de forskellige lokaliteter (og spor) men også for hvert enkelt depotkoncept, da disse må være at regne for hinandens rimelige alternativer. Det ville givetvis være en stor opgave, men gøre resultatet mere anvendeligt for de politikere, som kommer til at sidde og skulle træffe en vanskelig beslutning.

I forhold til klimatilpasningsdygtigheden, burde det vel ikke komme bag på nogen, at med et depot for bl.a. radioaktivt materiale med halveringstider på over en kvart million år (jf, DD's hovedrapport[8]), kan man have behov for klimabriller som kigger længere end 86 år ud i fremtiden. Den sociale virkningskarakter af emnet og indvirkningen på det omkringliggende samfunds tryghedsfølelse anføres ligeledes først at kunne besvares i en senere fase, selvom miljøvurderingslovens bilag 1angiver bl.a. indvirkningen på menneskers sundhed, som en faktor der skal belyses og vurderes i en miljøvurderingsrapport.
Ifølge miljøvurderingslovens bilag 1 e) skal der gives oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning (denne indvirkning bør omfatte sekundære, kumulative, synergistiske, kort-, mellem- og langsigtede, vedvarende og midlertidige, positive og negative virkninger) på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, samt arkitektonisk og arkæologisk arv og det indbyrdes forhold mellem ovenstående faktorer.
Når Miljøvurderingsloven er formuleret som at der skal gives oplysninger, virker det ikke lovmedholdeligt, at rapporten gang på gang henviser til senere faser (efter afslutningen af miljøvurderingsfasen), samt undskylder med at eksisterende datagrundlag ikke indeholder de ønskede oplysninger. Såfremt de ønskede oplysninger ikke allerede findes, må den ansvarlige myndighed tilvejebringe disse. Såfremt vurderingen af f.eks. påvirkningen på landskab, kulturarv samt arkitektonisk og arkæologisk arv ikke kan vurderes uden en beskrivelse af den konkrete depottype giver det jo ingen mening ikke også at beskrive depottypen!

I forhold til risikoen for udsivning fra depotet og den heraf kommende risiko for forurening af grundvand, overfladevand, nærliggende marine områder samt jordbund og nærmiljø henvises der til at kommende anlæg vil skulle overholde myndighedskrav i forhold til udsivning. Da risikoen for udsivning er afhængig af mange fysiske faktorer, som kan være forskellig fra lokalitet til lokalitet (samt fra depottype til depottype), må en beskrivelse og vurdering af disse for hver af de udpegede lokaliteter (samt depotkoncepter), være et minimumskrav til det grundlag som politikerne skal bruge for at kunne træffe beslutning om hvilke lokaliteter som skal fortsætte til "næste runde". F.eks. kan spørgsmål om hvor hurtigt betonkonstruktioner nedbrydes afhænge af mange faktorer, hvoraf saltindholdet i det omgivende porevand er en væsentlig detalje, som bl.a. vil variere fra lokalitet til lokalitet, men også kan påvirkes af klimaændringer med stigende havniveau såvel som stigende grundvandsstand. Hvor påvirkningen af de mere lokale faktorer hovedsageligt har dansk interesse, er risikoen for udsivning til det marine miljø, et spørgsmål som den ansvarlige myndighed også har en international forpligtelse til at belyse tilfredsstillende.

Natur, fredninger og fortidsminder m.v.
Ligeledes i forhold til fredede områder og Natura 2000 områder o. lign. savnes der en del oplysninger, som den ansvarlige myndighed jf. miljøvurderingsloven er forpligtet til at tilvejebringe. Der er ikke i forbindelse med miljøvurderingen gjort noget for at supplere det eksisterende datagrundlag, men henvises til planens retningslinje om at undgå placering indenfor eller medføre væsentlige påvirkninger på tilgrænsende Natura 2000 områder. Samtidig anføres det i planen at der, ved placering af anlægget, tages hensyn til sammenhængende udpegede naturområder, spredningskorridorer eller lignende, som er udpeget i de respektive kommuneplaner. Natur er levende og dynamisk, og derfor et emne, hvor nye data i særdeleshed er af betydning, for

[8] Danish Decommissioning.Pre-feasibility study for final disposal of radioactive waste. Disposal concepts Main Report. May 2011

at kunne vurdere en given påvirkning. Forhåbentlig søger ministeriet ikke på denne måde at overføre bevisbyrden til de udpegede kommuner.
Såvel på naturområdet, som i forhold til fredede områder og fortidsminder, er formuleringerne i planen, at der skal tages videst muligt hensyn og så vidt muligt ikke ske placering indenfor beskyttelseslinjer, fredede områder eller lign. Igen formuleringer, som levner en del uafklarede spørgsmål til VVM-fasen.

Opfyldning, drift og risiko for udsivning
Interessenternes bekymringer omkring opfyldning, drift og procedure i forbindelse med utilsigtet udsivning er kort berørt i rapporten med den sædvanlige henvisning til senere faser. Ud over at man kan undres lidt over formuleringen "utilsigtet udsivning", kan man igen læse, at det faktum at depotkonceptet endnu ikke er kendt, er en grund til ikke at kunne foretage en fyldestgørende vurdering. Man kan igen forundres over at det er valgt at udskyde valget af depotkoncept til senere faser.

Socioøkonomiske effekter
Et meget vigtigt emne, som igennem hele forløbet er henvist til SMV-fasen for en nærmere belysning, er de socioøkonomiske effekter. Nu sidder vi så med den længe ventede rapport i hænderne, og må læse en noget skuffende belysning af emnet. Interessenterne har udtrykt bekymring for påvirkningen af bl.a. landbrug og øvrigt erhvervsliv, fødevareproduktion, turisme, til- og fraflytning, ejendomsværdi, udnyttelsen af rekreative områder samt oplevelsen af tryghed og den eventuelle psykiske belastning som projektet kan påføre områdets beboere. På side 30 i rapporten (og flere andre steder) anføres det, uden særligt mange omsvøb, at det er interessenterne der pisker en stemning op, og på den måde selv er skyld i de negative effekter som rapporten senere må give medhold i, at der er en væsentlig risiko for. Der gives udtryk for at den store bekymring, bunder i manglende viden, og selvom der i diverse bokse om interessenternes bekymring, remses en masse relevante spørgsmål op, gives der ikke direkte svar.

4.4.1 Myndighedshøring
Høringssvarene har givet anledning til, at ét yderligere emne – klima – er udpeget til viderebehandling i miljøvurderingen. De påpegede faktorer bliver alle behandlet på et overordnet niveau i miljøvurderingen, svarende til planens, og der henvises til projekterings- og VVM-fasen, såfremt slutdepotprocessen fortsætter.
Det kan undre at de bekymrede høringssvar fra specielt Sverige, Tyskland og Polen, ikke har givet anledning til yderligere overvejelser omkring bl.a. detaljeringsgrad/oplysningsniveau, risiko for spredning til vores nabolande, samt monitering. Endvidere er der ikke medtaget yderligere omkring risiko for tyveri og terror.

5. Metodebeskrivelse
Den præmis at miljøvurderingen skulle foretages på samme detaljeringsniveau som slutdepotplanen, stikker i øjnene som et tegn på et meget lavt ambitionsniveau. Selvom miljøvurderingsloven slår fast at der skal gives oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, er de tilvejebragte oplysninger begrænset af hvad der allerede eksisterer af data på området, og resultatet er blevet som man kunne frygte. Rigtig meget er udskudt til en senere fase. Der er ikke givet nogen overbevisende begrundelse for dette valg, hvorfor man kan fristes til at tænke at der udelukkende ligger økonomiske overvejelser bag. Det kan dog senere vise sig at blive en dyr besparelse, hvis der træffes for hastige beslutninger på et utilstrækkeligt grundlag. Manglen

på valg af depotkoncept fremstår desuden igen som en begrænsende faktor for detaljering af rapporten.

5.2 Vurdering af påvirkninger

Er løftet om at vurdere usikkerheden af grundlaget for vurderingen holdt?
Der nævnes på s. 34 som eksempel at der i planen er indarbejdet hensyn til en række naturforhold, hvorfor disse ikke påvirkes af planen. Hensynene i retningslinjerne er dog ikke mere detaljerede end at der ved placering af anlægget, så vidt muligt skal tages hensyn til sammenhængende naturområder, spredningskorridorer eller lign. som er udpeget i kommuneplanerne, samt at planen ikke må medføre væsentlige påvirkninger af Natura 2000 områder. Der er altså ikke gjort meget ud af at give oplysninger om sandsynlige væsentlige påvirkninger og hvad der planlægges af eventuelle afbødende foranstaltninger. Normalt vil ansøger overfor en tilladelsesgivende myndighed, skulle kunne dokumentere at væsentlige miljøkrav kan overholdes, hvis der kan herske den mindste tvivl om at det er tilfældet. I den forbindelse kan der blive krævet modelberegninger og konsekvensvurderinger. Det kan undre at staten ikke i lige så høj grad sikrer, at påstanden om at væsentlige miljøkrav overholdes, dokumenteres.

6. Forhold til anden planlægning og lovgivning

I afsnittet beskrives de planlægningsmæssige rammer, som projektet skal holde sig indenfor samt den udfordring, som flere landdistrikter står overfor med fraflytning og negativ vækst. Samtidig er landområdernes kvaliteter i forhold til bl.a. skovbrug, landbrug og fiskeri, landskab, natur, turisme og rekreative interesser beskrevet som de fremstår i bl.a. landsplanredegørelsen. Stedbundne kvaliteter som bør udnyttes til udvikling af stedbunden turisme og en styrket indsats for grøn naturturisme samt de mange muligheder som findes i forbindelse med de åbne kyststrækninger.
I afsnit 6.4.1 beskrives " *En konflikt imellem de overordnede mål i landsplanredegørelsen og planen kan komme til udtryk i en forringelse af selve områdets kvaliteter, herunder natur-, kultur- eller landskabsmæssigt. Denne direkte påvirkning kan medføre afledte påvirkninger som fald i turisme, omsætning inden for landbrug og fødevareerhverv eller en øget fraflytning. Derved kan der være tale om en konflikt imellem de mål og visioner, der er beskrevet i landsplanredegørelsen for landdistrikterne og realisering af planen for et slutdepot.*"

8. Østermarie – Paradisbakkerne

8.2 Biologisk mangfoldighed

Selvom miljøvurderingsloven, som tidligere nævnt, stiller krav om at der gives oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på bl.a. den biologiske mangfoldighed, har man igen valgt at henvise til nærmere belysning i en eventuel VVM-undersøgelse.

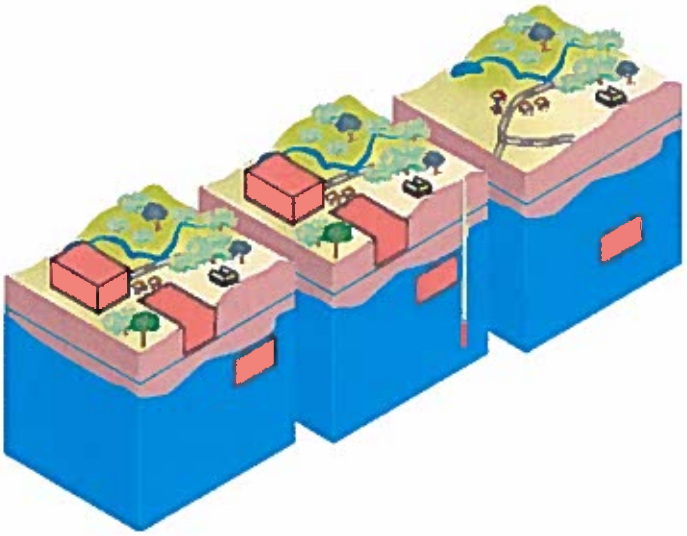
Natura 2000

Rapporten har undladt at beskrive Natura 2000 området Randkløve Skår, som ligger i en afstand af ca. ½ km fra planområdet. Det relativt beskedne overlap på ca. 19 ha imellem planområdet og Natura 2000 området "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne" er ligeledes ikke nævnt.
Det beskrives at et kommende anlæg ikke må medføre væsentlige påvirkninger af Natura 2000-områder, og at der i den videre planlægning og projektering vil blive udarbejdet en væsentlighedsvurdering, hvor der tages stilling til hvorvidt der er risiko for væsentlig påvirkning af Natura 2000-området. I det tilfælde at det vurderes, at der er risiko for væsentlig påvirkning udføres en konsekvensvurdering. Det kan undre, hvorfor denne væsentlighedsvurdering ikke (som et

minimum) er en del af den udsendte miljørapport, da en mulighed for sammenligning imellem væsentlige påvirkninger for de forskellige områder, herved ville have været muligt. I stedet er dette skubbet til VVM-fasen og altså efter at der er fravalgt 4 ud af 6 områder.

§ 3 -beskyttet natur
Det er beskrevet at der ikke er sat retningslinjer i planen, der sikrer mod konflikt med § 3 beskyttet natur, da andre hensyn til en ideel placering, kan medføre konflikt med § 3 beskyttet natur.
I sådanne tilfælde må kommunen skulle dispensere og i den forbindelse have ret til at stille krav om etablering af erstatningshabitat eller lignende afbødende foranstaltninger, som det vil være tilfældet ved andre dispensationssager.

Det beskrives at de tre typer depoter optager samme areal, og derved vil resultere i samme risiko for påvirkning af naturforhold. Det er vel lidt svært at konkludere noget om en påvirkning, som endnu ikke er undersøgt?

Tabel 8-1: Tabellen indeholder en sammenfattende vurdering af naturrelaterede påvirkninger. Igen en noget overfladisk gennemgang, hvor mange detaljer overlades til en eventuel senere VVM-fase. For Natura 2000 er det vurderet at der ingen risiko er for påvirkning, selvom det i kolonnen lidt mod højre er beskrevet at man først vil vurdere konkret på om dette nu også kan overholdes i VVM-fasen. Her havde det nok været mere retvisende at erkende at risikoen for påvirkning endnu ikke er nærmere belyst og dermed ikke kan vurderes.
Denne indledning giver de sammenfattende vurderinger et lettere utroværdigt strejf, og man spekulerer på hvordan der med så stor sikkerhed kan konkluderes at den identificerede risiko for påvirkning af § 3-beskyttet natur, særlige naturområder, interesseområder for naturbeskyttelse samt fredskovspligtige arealer, kan undgås eller reduceres alene ved valg af placering inden for planområdet. På denne baggrund konkluderes det at graden af påvirkning vil være "ingen til mindre". Forhåbentlig bliver vi klogere i en eventuel VVM-fase, og forhåbentlig vil eventuelle dispensationssager blive behandlet, som den slags plejer og bør, med en tilstrækkelig grad af afbødende foranstaltninger m.v.

8.3 Befolkning og sundhed
Det forudsættes i planen at anlægget udformes så det, i den operative periode såvel som efter lukning samt ved potentielle uheld, til enhver tid er muligt at demonstrere overholdelse af de fastsatte referencedoser. Der savnes stadig en forklaring på hvordan dette vil være muligt efter at anlæggets tætte periode er ovre og den forventede udsivning er begyndt. Der bør foretages risikovurdering for de stoffer som stadig forventes at have en miljøskadelig virkning når udsivningen begynder. F.eks. kunne det anbefales at lave modelberegninger af udsivning ved 100,

200, 300, 400, 500 år osv. (i den periode hvor samtlige miljøskadelige stoffer forventes at have en miljøskadelig virkning) efter etablering samt over spredning af de udsivende stoffer i det omgivende miljø, samt den potentielle påvirkning af dette på mennesker, miljø, socioøkonomiske forhold osv.
De miljømæssige påvirkninger af befolkning og erhverv vurderes på baggrund af analyse af høringssvar og bemærkninger fra borgermøder. Noget af det som har været gennemgående igennem hele forløbet, er ønsket om en grundig analyse og risikovurdering af dette så vigtige område. Men det ser beklageligvis heller ikke ud til at vi får det i denne rapport, selvom rapporten konkluderer at en hovedårsag til de forventede socioøkonomiske effekter, er folks bekymring som bunder i manglende oplysning.

Befolkning
Som de andre udpegede områder, ligger planområdet i landzone. Der er angivet afstande til de nærmeste større bymæssige bebyggelser samt antallet af fastboende indbyggere i disse bebyggelser. Der savnes en opgørelse af indbyggertallet i sommerhalvåret. I kommuneplanens turismeafsnit er stort set hele området udpeget som et interesseområde for ferie- og fritidsanlæg i tilknytning til byerne Svaneke og Listed og forlystelsesparken Brændesgårdshaven/Joboland og der er en væsentlig forøgelse af "indbyggertallet" i sommerhalvåret.

Erhverv
Bemærkninger til tabellen på s. 60: Der er kun tale om udvalgte brancher relateret til turisme og fritid, landbrug, fiskeri og fødevareerhverv opgjort i 2013. Hvor er eksempelvis campingpladser, forlystelser og lign? Desuden ser det ud til at det kun er fuldtidslandmænd der er medregnet. Der kan godt gemme sig et noget større reelt tal, hvis alt tages med

Turisme
Som tidligere nævnt er det meste af området i kommuneplanen udpeget som et interesseområde for ferie- og fritidsanlæg. I tabel 8-5 kan man læse hvor mange gæster der besøgte de mest populære turistattraktioner på Bornholm i 2009. Heraf har 91.900 valgt at besøge Joboland/Brændesgårdshaven og 157.000 har aflagt Paradisbakkerne et besøg. Men derudover skal det jo bemærkes at en nedgang i det samlede antal besøgende på Bornholm, vil kunne mærkes på de andre attraktioner også, samt på alt det andet som også hører med til en ferie på Bornholm lige fra overnatning og forplejning til indkøb og transport. Tabellen giver en meget god idé om hvor meget befolkningstallet svulmer op hver sommer.

Desværre kommer rapporten ikke med en vurdering af betydningen for turismen på Bornholm. F.eks. kunne man ønske en nærmere undersøgelse af udenlandske turisters holdning til emnet, samt en nærmere belysning af den økonomiske betydning, som turisterne har for øen.
Til inspiration kan bemærkes at den tyske statistik-portal Statista, viser at et flertal af tyskerne er overvejende bekymrede over sikkerheden ved deponering af radioaktivt affald i deres eget lokalområde og tvivler på om det overhovedet er muligt at lagre på sikker vis[9]. Bekymringerne går hovedsageligt på sundhed og sikkerhed samt risikoen for lækage til undergrunden, men det er svært at vurdere hvor stor betydningen har for valget af Bornholm som feriedestination. På omtalte tyske statistikportal havde halvdelen af de adspurgte angivet at Fukushima-katastrofen, havde haft en negativ indflydelse på deres opfattelse af Japan som potentielt rejsemål. Bornholm modtager årligt ca. 600.000 gæster, som sammenlagt har 2.893.000 overnatninger på øen. De skaber en markant,

[9] http://de.statista.com/statistik/daten/studie/156107/umfrage/einschaetzung-zur-moeglichkeit-einer-sicheren-lagerung-von-radioaktivem-abfall/

men midlertidig, befolkningstilvækst hver sommer, ligesom de udgør en vigtig del af øens indtægtsgrundlag. Turismeandelen, dvs. andelen af det samlede udbud i kommunen af varer og tjenester, er for Bornholms vedkommende 7,6 %, hvilket placerer Bornholm på en tredjeplads på landsplan[10]. Det årlige turismeforbrug på Bornholm tegner sig, ifølge samme kilde, for 1.831 millioner kroner.

Rekreative områder
Bornholms primære tiltrækningskraft på såvel turister som potentielle tilflyttere og fastboende ligger i de store natur- og kulturværdier, som har en stor indflydelse på trivsel, sundhed og livskvalitet. Derfor er dette også højt prioriteret i udviklingsplanen. Planområdet har mange af disse værdier at byde på.

8.3.2 Vurdering af miljøpåvirkning

s.62 Socioøkonomiske forhold
De væsentligste bekymringspunkter fra interessenter på Bornholm er opsummeret i Tabel 8-6 og er anvendt som en del af baggrunden for beskrivelsen af den potentielle påvirkning på befolkning og socioøkonomiske forhold samt forslag til afværgeforanstaltninger.
Der har fra starten været et stort ønske fra borgere i de udpegede områder om inddragelse og dialog omkring de forskellige bekymringspunkter. Borgerne har ikke følt sig særlig godt imødekommet på disse punkter, og bekymringerne bliver ikke mindre, efterhånden som processen skrider fremad og spørgsmål stadig efterlades ubesvarede. Der har været en udbredt opfattelse af at netop de socioøkonomiske forhold ville blive grundigt belyst igennem miljøvurderingen og således besvare nogle af de mange ubesvarede spørgsmål, som har givet anledning til bekymring. I stedet er svar på mange af spørgsmålene nu udskudt til VVM-fasen, eller besvaret meget overfladisk med henvisning til overfladiskheden af den plan miljøvurderingen bygger på. Dette gør sandsynligvis ikke bekymringen mindre. I rapporten (s. 63) kan man læse at " *Denne negative indfaldsvinkel, utryghed og mistro til planen og den fremadrettede proces etablerer en grobund for at en række negative sociale virkninger kan blive en realitet. Det er i sådan en situation ikke utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte påvirkninger af Turisme, både generelt på øen og i forhold til lokale attraktioner, til- og fraflytning, jord- og ejendomspriser, afsætningsmuligheder for fødevarer - herunder som følge af påvirkning af Bornholms "brand", det psykiske velbefindende for borgerne i området mv. alene på grund af utryghed og mistro. Der kan ligeledes være kumulative effekter, idet planen kan være med til at øge den befolkningsnedgang, der allerede ses på Bornholm i dag. Det er derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes.* ". Det kan derfor undre at der ikke i højere grad er sat ind for at imødekomme borgernes ønsker om inddragelse og dialog. Dertil skal dog siges, at det foreliggende datagrundlag er utilstrækkeligt til at kunne belyse de potentielle væsentlige virkninger på de socioøkonomiske forhold. Dermed kan oplysning alene, på det nuværende videns grundlag, ikke gøre det. Hvis der skal skabes en større tryghed i befolkningen, er der behov ikke blot for mere konkret viden, men også om større åbenhed i processen. Hvis det skal lykkes at få vendt mistroen og få skabt troværdighed om den ansvarlige myndigheds håndtering af sagen, er det vigtigt at skabe en forståelse for at der virkelig gøres en indsats, for at sikre at der bliver skabt det bedst mulige beslutningsgrundlag inden der træffes en beslutning. Det massive pres fra mange sider, om at inddrage de resterende to spor i miljøvurderingen, og dermed skabe et ensartet grundlag for valg af metode til håndtering af atomaffaldsproblemet, er behændigt fejet af vejen, ved adskillige

[10] VisitDenmark, april 2013: Turismens økonomiske betydning i Danmark 2011

lejligheder. Samtidig er det afvist at inddrage udenlandske eksperter i undersøgelserne forud for at en så vigtig beslutning skal træffes. De svar som skal kunne kaste lys over de mange stillede spørgsmål bliver igen og igen udskudt til senere faser. Dette kan hurtigt lede tankerne hen på at det manglende ambitionsniveau måske har en økonomisk årsag. Hvis ambitionen derimod er at træffe en ansvarlig beslutning, som ikke efterlader fremtidige generationer, med unødig stor byrde, kan vi derfor kun, endnu en gang, henstille til at der ikke træffes beslutning før alle sten er vendt og der har været inddraget eksperter med reel erfaring og ekspertise på området.

Tabel 8-7 viser en sammenfattende vurdering af påvirkningerne vedr. befolkning og sundhed. Både vedr. strålebeskyttelse, sikring af anlægget og transport er påvirkningsgraden angivet til mindre og til at kunne undgås eller reduceres alene ved valg af placering. Pga den begrænsede detaljering af såvel plan som miljørapport, er det svært at vurdere påvirkningsgraden. Man kan da heller ikke læse så meget om baggrunden for denne i rapporten, udover at de krav der vil blive stillet skal forhindre væsentlige påvirkninger, og derfor vurderes påvirkningerne som mindre.

Vedr. de socioøkonomiske forhold er påvirkningsgraden vurderet til moderat til væsentlig. Imens den del som vedrører påvirkning af rekreative områder m.v. vurderes at kunne undgås eller reduceres ved valg af endelig placering er den generelle bekymring upåvirkelig af hvor i planområdet et evt. slutdepot placeres, ligesom denne påvirkning forventes at række ud over selve planområdet. Alligevel udskydes nærmere undersøgelse af de afledte effekter på befolkning og socioøkonomiske forhold til VVM-fasen.

8.4 Landskab og geologi

De geologiske forhold er vurderet som stabile, men kun delvist lavpermeable pga de mange sprækker og de hårde grundfjeldsbjergarter er kun i mindre omfang i stand til at binde radioaktive komponenter. De tynde morænelersaflejringer over grundfjeldet er gennemsat af sprækker og sandlinser og dermed uegnet som depotplacering. Det må dermed antages at kun det bornholmske grundfjeld, fortsat er i spil og ikke de kvartære aflejringer over dette.

8.4.2 Vurdering af miljøpåvirkning

I forhold til landskab udskydes vurderingen til VVM-fasen hvor der er større kendskab til placering og depotkoncept og anlægstype m.v. Også en begrundelse for en eventuel kystnær placering og hensynet til planloven i den forbindelse må vente til VVM-fasen. Alligevel kan man i den sammenfattende vurdering læse at der ikke er risiko for påvirkning af landskabsudpegninger men i forhold til planloven er der en moderat påvirkning, hvis anlægget placeres inden for kystnærhedszonen.
En påvirkning af de geologiske interesser kan undgås i forbindelse med den endelige placering, men vil være af mindre til moderat grad, hvis anlægget alligevel placeres indenfor det udpegede areal.

8.5 Klima

Der forventes en tiltagende klimaudvikling frem mod år 2100, men alligevel er der ikke taget hensyn til en udvikling herefter.

8.6 Vand

Der henvises igen til VVM-fasen for mere detaljerede undersøgelser. I øvrigt gengives områdestudiernes konklusion: at grundfjeldet er gennemsat af horisontale klippesprækker ned til mindst 90 m's dybde. Sprækkerne er vandførende og danner et dynamisk grundvandsmagasin, baseret på grundvandstrømning i vertikale og horisontale sprækker, som kan være vanskelige at

lokalisere med boringsteknik. Herfra henter de mange lokale vandindvindere deres vand til husholdning og/eller landbrug via boringer og brønde. Sprækkernes forløb kendes ikke i detaljer og grundvandets strømning går dels til havet, men også til vandløb og kilder. Området er ikke udpeget til OSD område (det nærmeste ligger ca. ½ km fra planområdet), og er dermed ikke omfattet af retningslinjer i kommuneplanen.
Det beskrives at især de nærmeste brønde og boringer vil være sårbare overfor grundvandssænkning, og at der på længere sigt vil kunne forventes en udsivning af forurenet vand som kan have en negativ påvirkning af grundvand og overfladevand. På s. 73 kan læses: " *Det skal derfor både ved et terrænnært depot ned til 30 meter og ved et mellemdybt depot sikres, at depotet placeres i et område og en dybde uden væsentlige sprækkezoner.*"
I den sammenfattende vurdering (Tabel 8-11) vurderes det at grundvandet kun vil blive påvirket i mindre grad, fordi planens retningslinjer sikrer at depotet kun placeres i området hvis det dokumenteres at der er egnede geologiske formationer. I bemærkningsfeltet gives der udtryk for et håb om at kunne finde en placering og dybde uden væsentlige sprækkezoner, hvilket henvises til nærmere undersøgelse i VVM-fasen. Der er dog ikke angivet nogen sandsynlighed for at en sådan placering og dybde findes. Der vurderes ikke at være nogen påvirkning af drikkevandsinteresser, da området ikke er udpeget eller indeholder indvindingsoplande til almen vandforsyning. Alligevel er det vurderet at den påvirkning, der ikke er der, kan undgås eller reduceres ved valg af placering.

Risikoen for overfladevandet vurderes i overvejende grad knyttet til udsivning til grundvand og transport videre derfra gennem klippesprækker. Der er dermed ikke vurderet at være nogen påvirkning af overfladevand hvis depotet placeres på overfladen (en mulighed, som i øvrigt på s. 68 vurderes uegnet) da planens retningslinjer sikrer at overfladevand håndteres indenfor depotområdet. Det er dog ikke nærmere beskrevet hvordan og henvises endnu en gang til VVM-fasen.
Påvirkningsgraden for et mellemdybt depot eller et terrænnært depot ned til 30 meters dybde er vurderet til mindre. Det angives at "*Risikoen for udsivning til grundvandet kan minimeres ved valg af placering i et område og en dybde uden væsentlige sprækkezoner i det prækambriske grundfjeld.*".

Forurening af jord
En vurdering af omfanget af en eventuel påvirkning og graden af sandsynlighed for udledning af forurenende stoffer til jorden, er ikke overraskende skubbet til VVM-fasen. Alligevel ser vi igen i Tabel 8-12 at påvirkningsgraden vurderes til mindre.

8.8 Materielle goder
Landbrug.
Hovedparten af området er udpeget særligt landbrugsområde. I kommuneplanen stilles der krav om, at der tages størst muligt hensyn til de landbrugsmæssige interesser ved etablering af større anlæg, der ikke er knyttet til den landbrugsmæssige produktion. Påvirkningen vurderes i rapporten ikke at være af væsentlig karakter i forhold til den overordnede kommunale planlægning, da anlægget forventes at optage et areal på ca. 150*150 meter. Man har dermed ikke her indregnet de afledte effekter, som projektet kan få på afsætningsmulighederne for de lokalt producerede fødevarer, men alene forholdt sig til det relativt beskedne fysiske arealoptag. Eftersom den reelle risiko for udsivning og spredning af radioaktive, såvel som andre miljøfarlige stoffer, heller ikke vurderes i denne fase, må vurderingen af betydningen for landbrugsinteresserne siges at være foretaget på et ganske spinkelt grundlag. Der henvises i øvrigt til rapportens afsnit 8.3.2, som beskriver de potentielle socioøkonomiske effekter som værende resultat af manglende viden og forudindtagethed hos interessenterne (uden dog i øvrigt at forholde sig til hvor ansvaret for oplysning ligger).

Afsnittet konkluderer dog at der samlet set kan være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder turisme og fødevareerhverv, hvorfor ovenstående vurdering af at den potentielle påvirkning af de landbrugsmæssige interesser ikke rigtigt giver mening.

8.9 Kulturarv
Planområdet ved Østermarie indeholder store kulturværdier, nogle kendte og beskyttede, andre som utvivlsomt endnu ligger begravet og venter på at blive opdaget. Den lovede inddragelse af museet i forbindelse med en eventuel VVM-fase er derfor vigtig.

8.11 Sammenfattende vurdering

- Planområdet ligger nær 3, ikke 2, Natura 2000 områder

- De afledte effekter er ikke tilfredsstillende undersøgt i nærværende rapport, og burde være så indgående beskrevet og vurderet, at de kunne bruges i forbindelse med den forestående indsnævring af antallet af potentielle lokaliteter.

- Tilsvarende kan de tilgængelige oplysninger om klippesprækker og grundvandsstrømning i grundfjeldet, ikke betragtes som tilstrækkelige i forhold til den forestående udvælgelse af områder til at fortsætte i det videre forløb. Så længe det ikke er be- eller afkræftet, hvorvidt der virkelig eksisterer et niveau/område, som er så tæt og sprækkefrit, at udsivning fra depotet kan undgås, når de menneskabte barrierer nedbrydes af tidens tand, er det vanskeligt at se hvordan der kan foretages en pålidelig vurdering af områdets egnethed på dette begrænsede grundlag. Alligevel er disse undersøgelser skubbet til efter at denne områdeudvælgelse er foretaget.
- Det er ikke, som angivet, halvdelen af området men nærmere ¾ af planområdet som ligger indenfor kystnærhedszonen.

14. Sammenfatning
Rambølls sammenfatning giver en kort opsummering af nogle af de påpegede problemstillinger for de enkelte områder, men rummer ikke meget nyt, da de vigtigste vurderinger er skubbet til en eventuel senere planlægnings- og projekteringsfase.

15. Afværgeforanstaltninger
De beskrevne afværgeforanstaltninger er hver især udmærkede, men blot ikke tilstrækkelige, idet en stor del af bekymringen i befolkningen skyldes det faktum at der endnu ikke er skabt et fyldestgørende datagrundlag. Alligevel sagtner processen ikke farten. Der hersker en stor bekymring for at der bliver truffet forkerte valg vedr. ikke mindst valg af spor. Denne bekymring kan kun lindres, ved at der skabes et bredere og mere detaljeret grundlag inden der træffes endelig beslutning. Hvis dette grundlag ikke er til stede, er det ikke tilstrækkeligt at informere om det man ved og så blive ved med at henvise til senere faser for de ønskede oplysninger. Hvad hvis de kommer for sent og der af den grund træffes forkerte beslutninger? Åbenhed og gennemsigtighed er vigtigt, hvilket også fremhæves i "Affaldsdirektivet", men hvis der ikke eksisterer den nødvendige viden om vigtige faktorer, må den ansvarlige myndighed være sig sit ansvar bevidst og tilvejebringe et tilstrækkeligt detaljeret og fyldestgørende grundlag ligesom folketingets politikere må være

indstillet på at afsætte både ekstra tid og ekstra ressourcer til at få fundet den rigtige løsning. Man kan ikke på denne måde lade kommunerne sidde med bevisbyrden!

16. Overvågningsprogram

Selvom miljøvurderingslovens bilag 1 angiver at der i miljørapporten, skal gives en beskrivelse af de påtænkte foranstaltninger vedrørende overvågning, kan man på s. 221 læse at der hvor det er muligt, foreslås en overvågning af planens forventede væsentlige indvirkninger på miljøet, for at kunne vurdere om planenes gennemførelse vil medføre de forventede miljøeffekter. Der vil desuden blive udarbejdet et overvågningsprogram for et evt. kommende projekt, der vil blive planlagt på basis af den konkrete situation dvs. den valgte depottype, geologien mv. i området. Det er derfor ikke fastlagt på nuværende tidspunkt hvordan overvågning af selve projektet vil blive udført og hvad den præcis skal omfatte. Igen kunne man måske have ønsket lidt kontakt til den omverden der har erfaringer med lignende projekter. Heldigvis kan man senere læse at det i forbindelse med de efterfølgende planlægnings- og projekteringsfaser skal sikres, at retningslinjerne overholdes. Derudover skal det vurderes, om henholdsvis planens retningslinjer og foreslåede afværgeforanstaltninger er tilstrækkelige til at sikre, at der ikke er væsentlige miljøpåvirkninger ved realisering af planen. Der må her opfordres til at inddrage udenlandske eksperter med erfaring fra det virkelige liv.

16.2 Befolkning og sundhed

Man kan i dette afsnit læse at " *Perioden efter lukning omfatter en første moniteringsfase. Derefter skal det besluttes hvor længe depotet aktivt skal kontrolleres af tilsynsmyndighederne.*"
Eftersom depotet på forhånd ikke vurderes at kunne holde tæt i mere end ca.300 år og de deponerede stoffer er farlige i langt længere tid, må der nødvendigvis skulle føres tilsyn i den tid som de deponerede stoffer vurderes miljøfarlige. Der kan overvejes en øget tilsynsfrekvens når de 300 år nærmer sig.

ROSKILDE
KOMMUNE

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen, e-mail: tk@sum.dk
med kopi til sum@sum.dk

Økonomiudvalget
Roskilde Kommune
Rådhusbuen 1
Postboks 100
4000 Roskilde

Tlf.: 46 31 30 00
Fax: 46 31 31 31

kommunen@roskilde.dk
sikkerpost@roskilde.dk
www.roskilde.dk

1. december 2014

Høringssvar vedrørende miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Sagsnr. 217955
Brevid. 2015899
Afsnit: Miljø

Ref. MAAS

Dir. tlf. 46 31 37 79
Mariaas@roskilde.dk

Roskilde Kommune takker for det fremsendte høringsmateriale af den offentlige høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Forud for miljøvurderingen blev der foretaget en myndighedshøring af scopingen (afgrænsning af emner i miljøvurderingen), der lå til grund for at gennemføre en miljøvurdering. Roskilde Kommune bemærkede, at to yderligere miljøforhold skulle indgå i miljøvurderingen; seismisk aktivitet og jordskælv samt klimaændringer og havniveaustigninger.

Roskilde Kommune vil kvittere for, at klima og ekstreme hændelser er blevet taget med i miljøvurderingen, da det medgiver, at Risø ikke er egnet til fortsat opbevaring af det danske lav- og mellemaktive affald. I miljøvurderingen er det beskrevet, at der er risiko for oversvømmelse af dele af Risøområdet og, at behovet for eventuelle fremtidige afværgeforanstaltninger er ved at blive afklaret. Miljøvurderingen beskriver også, at der er risiko for udsivning af radioaktive stoffer til nærliggende naturområder, særligt ved havniveaustigninger og ekstreme hændelser som Stormen Bodil. Her var det som bekendt tæt på, at det var nødvendigt at flytte affaldet på grund af oversvømmelse.

Roskilde Kommune bemærker, at seismisk aktivitet og jordskælv pt. ikke indgår i miljøvurderingen, men mener fortsat, at det bør indgå, da et udvælgelseskriterium for placeringen af et slutdepot er, at et depot ikke bør placeres i områder med kendt risiko for jordskælv. Disse forhold bør også indgå i vurderingen af 0-alternativet, da det er forhold, som kan påvirke sikkerheden ved oplaget, og da der under Risø er påvist en forkastningszone med to forkastninger (Risø Forkastningen). En anden forkastningszone er påvist ved den østlige grænse af Risø (Roskilde Forkastningen). Der er registreret nutidig jordskælvsaktivitet, som muligvis kan sættes i relation til forkastningszonerne bl.a. syd for Roskilde, og derfor vil det være problematisk rent sikkerhedsmæssigt ikke at medtage de seismiske forhold – i forhold til opfattelsen af 0-alternativet.

Åbningstider
Mandag-torsdag 10-15
Fredag 10-14

Telefontider
Mandag-onsdag 08-15
Torsdag 10-17
Fredag 08-14

ROSKILDE
KOMMUNE

I miljøvurderingens kapitel 7 defineres 0-alternativet (Risø) som *"en situation, hvor det eksisterende og kommende radioaktive affald fortsat opbevares på Risø i de bygninger og faciliteter, der findes i dag. 0-alternativet omfatter således ikke etablering af et slutdepot, men udgør et sammenligningsgrundlag i miljøvurderingen. I 0-alternativet forudsættes det, at de gældende myndighedskrav vedrørende strålebeskyttelse og sikkerhed, herunder referencedoser, vil bestå uændret også efter 2023".*

Roskilde Kommune er usikker på hvordan ovennævnte formulering skal opfattes, hvilket også er blevet fremført i kommentarerne til myndighedshøringen af scopingen. Roskilde Kommune kan ikke se, at der er foretaget analyser og vurderinger som viser, at det lav- og mellemaktive affald kan deponeres på Risø indtil 2023 uden risiko. Der ønskes fortsat en faglig og teknisk begrundelse for, at dette er miljø- og sundhedsmæssigt forsvarligt, da der er konstateret tæring af beholderne, der indeholder det lav- og mellemaktive affald på Risø samt, at det i miljøvurderingen fremhæves, at 0-alternativet ikke er et udtryk for, at fortsat lagring på Risø vælges som løsning i det tilfælde, at planen om slutdeponering ikke realiseres. En fortsat lagring på Risø på længere sigt kræver en række tiltag, som ikke er belyst i miljøvurderingen, og det vil alene være udskydelse af en løsning i form af en slutdeponering, som ikke vil kunne ske forsvarligt på Risø, som er indrettet som en midlertidig løsning.

Supplerende er der i Bilag 1 vedlagt tekniske bemærkninger til miljøvurderingen.

Roskilde Kommune vil fremhæve, at det er miljø- og sikkerhedsmæssigt uhensigtsmæssigt at skulle håndtere det danske lav- og mellemaktive affald over flere omgange og vil derfor appellere til, at der fokuseres på enten en slutdepotsløsning eller eksport af affaldet.

Slutteligt ønsker Roskilde Kommune fortsat løbende at blive orienteret og inddraget, når der sker nyt i sagen, eller der foreligger ny viden i forhold til placering af et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald, mellemlagerløsningen eller eksport af affaldet.

Roskilde Kommune er fortsat klar til at bidrage med oplysninger, såfremt dette kan medvirke til en miljø- og sundhedsmæssig forsvarlig håndtering af affaldet.

Venlig hilsen

Joy Mogensen
Borgmester

Henrik Kolind
Kommunaldirektør

ROSKILDE
KOMMUNE

Bilag 1. Tekniske bemærkninger til miljøvurderingen.

Kapitel 7.3.2 Roskilde Kommuneplan 2013 - Byudviklingsstrategi for Risø- og Ågerupområdet:
Det er relevant at bemærke at kommuneplanramme 7.E.2 og rummer mulighed for institutioner, herunder børneinstitutioner samt gæsteboliger. Rammeområdet ligger ca. 1 km fra projektområdet. Det bør også bemærkes, at der er vedtaget en lokalplan for Forskerpark ved DTU Risø Campus (lokalplan 566), som giver mulighed for boliger og børneinstitutioner. Der mangler desuden en vurdering af miljøpåvirkningen i forhold til planforholdene, som der er for andre emner såsom "befolkning og sundhed" og "Biologisk mangfoldighed".

Kapitel 7.4.1 og 7.4.2 Biologisk mangfoldighed:
Det konkluderes i 7.4.2 og der vil være en større risiko for påvirkning af naturforhold, herunder Natura2000 pga. havniveaustigninger og ekstremhændelser. Der mangler dog en vurdering af påvirkningsgrad som eks. på side 58. Det vil være hensigtsmæssigt at benytte sig af tilsvarende skema som på side 58.

Kapitel 7.5.1 Miljøstatus og miljømål (befolkning):
Der mangler angivelse af antal indbyggere i de nævnte områder, som det eksempelvist gøres på side 59.

Kapitel 7.12 Sammenfattende vurdering:
Omkring vurdering af påvirkningen af naturforhold, tales der om, at det er "muligt", at der vil være en større risiko for udsivning. Denne formulering bør skærpes til, at det vil være "sandsynligt" med en større (hvis ikke væsentligt større) risiko.
I vurderingen bør det faktum, at der i nærheden af området kan anlægges boliger, institutioner og en betydeligt antal arbejdspladser tages med.

HØRINGSSVAR fra Borgergruppen mod Atom-affald i Kerteminde kommune

Vi er noget forundrede over at læse ministeriets miljøvurdering af planen for etablering af slutdepot for dansk radioaktivt affald.
Det er bekymrende og tankevækkende, at man allerede her drager den konklusion, at nedgravning af affald er nødvendigt og at hverken en mellemlagerløsning eller en eksportmulighed er rimelige alternativer til nedgravning af A-affaldet – allerede inden de miljømæssige konsekvenser af belyst, jfr. nedenstående uddrag af ministeriets rapport af 22. september då.:
(Fremhævelserne er vore.)

Sags nr.: 1305421
Dok. Nr.: 1528936

Dato: 22. september 2014

Miljøvurdering af plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Høringsnotat - scoping

2.1.2. Rimelige alternativer

I fortsættelse af ovennævnte har en række høringsparter også tilkendegivet, at man – som følge af, at der er igangsat vurderinger af muligheden for dels at etablere et mellemlager dels at eksportere alt affaldet til udlandet – skal inddrage disse to løsningsmuligheder som såkaldte "rimelige alternativer" i miljøvurderingen af plan om etablering af et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse vurderer ikke, at mellemlagerløsningen og udlandssporet i lovens forstand er "rimelige alternativer" i forhold til miljøvurderingen af et slutdepot. Baggrunden for denne vurdering er, ***at en mellemlagerløsning ikke på langt sigt kan erstatte en slutdepotløsning****. Efter affaldsdirektivet, skal der på sigt træffes beslutning om en slutdeponering. Et mellemlager er således en anden og ikke sammenlignelig løsning. Heller ikke udlandssporet vurderes at være et rimeligt alternativ at sammenligne med, da sporet kun kan realiseres, hvis der viser sig en mulighed herfor i udlandet.*

I rapporten af 22. september konstateres det, at hverken en mellemlagerløsning eller en eksportløsning kan erstatte en slutdeponering. Herved har man draget konklusioner vedrørende de 2 alternativer til nedgravning af det radioaktive og tungmetalholdige affald allerede inden de 2 alternative løsninger er undersøgt. Dette finder vi ikke acceptabelt.

På denne baggrund vil vi anmode ministeren og Folketinget om at revurdere den igangværende proces og stille sig selv spørgsmålet:

"Er vi stadig sikre på, at en nedgravning af radioaktivt affald, hvor en del af det har en levetid på flere hundrede år, stadig er en realistisk løsning med højeste prioritet ?

Er vi stadig sikre på, at betonkældre i fugtige omgivelser kan holde og garantere mod udsivning af radioaktive stoffer og tungmetaller i flere hundrede år ?

Er vi sikre på ikke at gentage fejlen fra Harboøre Tange ved høfde 42 ved endnu en gang at grave affaldet ned ?

- Eller er det klogere, at opprioritere andre alternativer, som løbende kan overvåges og med fortsat mulighed for afværgeforanstaltninger ved utilsigtede hændelser ?

Vi er ikke i tvivl. Stop undersøgelserne af "nedgravningsløsningerne" og sæt en ny og mere bæredygtig proces i gang. Der er ingen evidens for at betonkonstruktioner er holdbare i fugtige miljøer på længere sigt. Se blot på resterne af de 70-årige bunkere langs den jyske vestkyst.

Vi er overbeviste om, at Folketingets 179 medlemmer deler vore bekymringer og holdninger. Vi ser frem til at Folketinget snarest ændrer sin beslutning af 13. marts 2003 og igangsætter en anden og mere bæredygtig proces.

Omkring rapportens konkrete indhold af miljøpåvirkningerne ved nedgravning på Kertinge Mark har vi følgende bemærkninger/indsigelser:

Fra vedhæftede Bilag 1(Indsigelse fra Borgergruppen mod Atom-affald i Kerteminde kommune) kan resummeres følgende:

Bekymringen for drikkevandet, som oppumpes af Kerteminde Forsyning A/S i umiddelbar nærhed af det påtænkte depot, kan ikke kun være et anliggende for "interessenterne ved Kertinge Mark". Det må også være en statslig bekymring.

Vi – og Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S – er uenig i, at grundvandstrømmen bevæger sig væk fra boringerne og mod fjorden og noret. Erfaringen viser det modsatte

Kerteminde Fjord/Kertinge Nor er udpeget som naturvidenskabeligt referenceområde. Det har det været i over 25 år. Det er ikke noget man arbejder på at gøre det til, som det nævens i Miljørapporten

Natura 2000 området ved Romsø og Hindsholm østlige kyst bør indgå i vurderingen, da fjordens/norets vand via tidevandsbevægelsen står i direkte kontakt og udveksling med vandet i dette område.

Vikingemuseet Ladbyskibets udviklingsmuligheder i fremtiden nævnes i rapporten alene som en bekymring for "interessenterne ved Kertinge Mark" og ikke et problem, som også staten burde bekymre sig om.

Vikingemuseets arbejde for at for optaget Ladbyskibet på Unesco's verdenskulturarvsliste er ikke en del af miljørapporten. Dette må være en del af miljøundersøgelserne omkring et eventuel nedgravet depot på Kertinge Mark

Det er åbenbart et problem at placere et slutdepot i nærheden af Middelfart og Fredericia's forholdsvis store befolkningskoncentrationer (jfr. beslutningsrundlaget fra 2011), mens den samme bekymring er fraværende, når man påtænker at placere affaldet i samme afstand af Odense by med mere end 160.000 indbyggere.

Fra vedhæftede Bilag 2 (Indsigelse fra Turismens venner i Kerteminde kommune) kan resummeres følgende:

En vurdering af konsekvenser for turisterhvervet ved en placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde kommune

4. december 2014

På vegne af Borgergruppen mod nedgravning af
Atom-affald i Kerteminde kommune

Bilag 1:

Planens konsekvenser for

- ♥ **Vandmiljøet – grundvand og det maritime miljø**
- ♥ **Vikingemuseet Ladbyskibet's mulighed for at blive optaget på Unesco's verdenskulturarvsliste**
- ♥ **Deponering i forhold til nærheden af tættere bebyggede områder**

GRUNDVAND.

I tabel 10-1 (p. 113) sammenfattes vurderingen af miljøpåvirkningerne som følge af et eventuelt nedgravet depot for nukleart affald på Kertinge Mark.

Blandt de mulige påvirkninger er grundvandet ikke nævnt, hvilket vi vil protestere imod.

Det udpegede område på Kertinge Mark ligger i et OD-område (område med drikkevandsinteresser) og grænser umiddelbart op til et OSD-område (område med særlige drikkevandsinteresser). Det er da også fra dette område Kerteminde by og en stor del af byens opland og en del landsbyer oppumper sin drikkevandsforsyning.

Tidligere har man oppumpet over 1.000.000 m^3 fra dette område, hvilket medførte et forøget chloridindhold i drikkevandet. I dag pumpes der knap 600.000 m^3 op, hvilket har reduceret chloridindholdet væsentligt. Kommune og vandforsyning har allerede, da problemet opstod, vurderet, at det forøgede chloridindhold skyldtes en indtrængen af saltvand fra fjorden/noret ved en for stor oppumpning.

At vand kan gennemtrænge området mellem pumpestederne og kysten (Kertinge Mark) burde være et emne, som også de statslige myndigheder burde interessere sig for i forbindelse med nedgravning af radioaktivt affald med et stort indehold af tungmetaller.

I tabel 10-5 (p. 117) opsummeres de væsentligste bekymringspunkter fra interessenter ved Kertinge Mark. I denne forbindelse nævnes drikkevandet.

Vi kan ikke forlige os med, at bekymringen for drikkevandet alene er en bekymring som vedgår interessenterne på Kertinge Mark – og ikke den statslige myndighed.

"Interessenterne" omfatter ikke alene borgerne i Kerteminde kommune, herunder selvfølgelig de mange borgere og virksomheder, der er drikkevandsforsynede fra området, men også Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S.

Særligt bekymrende er følgende (p. 127):

" Det vurderes endvidere, at en grundvandssænkning i Kertinge Mark området ikke vil medføre en påvirkning af grundvandsstanden eller vandkvaliteten i grundvandsmagasinet, der er beliggende sydøst for Kertinge Mark, og fra hvilket der indvindes vand til Kerteminde by."

Da Kerteminde vandværk oppumpede over 1 mio. m^3 årligt sænkedes grundvandsstanden, hvilket resulterede i en indsivning af saltvand fra fjorden/noret.

Det er stærkt bekymrende, at den statslige myndighed ved "modelarbejder" foretaget ved skrivebordet kan konstatere (p. 126) at:

"Modelberegninger viser, at i Kertinge Mark området er grundvandsstrømningen, i det omfang der sker en strømning, rettet mod vest, nord og nordøst mod Kertinge Nor og Kerteminde Fjord. I henhold til grundvandsmodellen sker der altså ingen grundvandsstrømning fra Kertinge Mark mod grundvandsmagasinet mod sydøst".

Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S er ganske uenige i disse ”skrivebordsteorier” og har en erfaring fra det virkelige liv, som er diametralt modsat. Vandet siver fra fjorden og noret mod syd mod drikkevandsboringerne, når grundvandsstanden sænkes.

Tønder med radioaktivt affald opbevaret i 30 år under det tidligere atomkraftværk i Bunsbüttel, Tyskland:

(Tankevækkende hvad 30 år kan gøre ved tromler i en kælder i Tyskland – hvad kan der så ske på Kertinge Mark i løbet af flere hundrede år ?)

DET MARITIME MILJØ

I tabel 10-5 (p. 117), hvori der opregnes interessenternes bekymringer nævnes af der arbejdes med at gøre Kertinge Nor/Kerteminde Fjord til naturvidenskabeligt referenceområde:

Interessenter giver udtryk for, at områdets nærhed til vandet muligvis kan have virkning på områdets kystkulturarv, kan påvirke arbejdet med at gøre Kertinge Nor til et referencefarvand, påvirke Marinebiologisk Forskningscenter Kerteminde, påvirke hvorvidt Kertemindes Nord- og Sydstrand kan bibeholde status som strand med blåt flag og helt konkret få betydning for tætheden af gopler i Kertinge Nor.”

Dette er forkert at man arbejder på at gøre farvandet til et referenceområde. Det var allerede gjort til naturvidenskabeligt referenceområde for 25 år siden, da Fyns Amt besluttede at pålægge Kerteminde og Munkebo kommuner ikke at udlede spildevand til området. Det var oven i købet begrundelsen for det amtslige påbud.

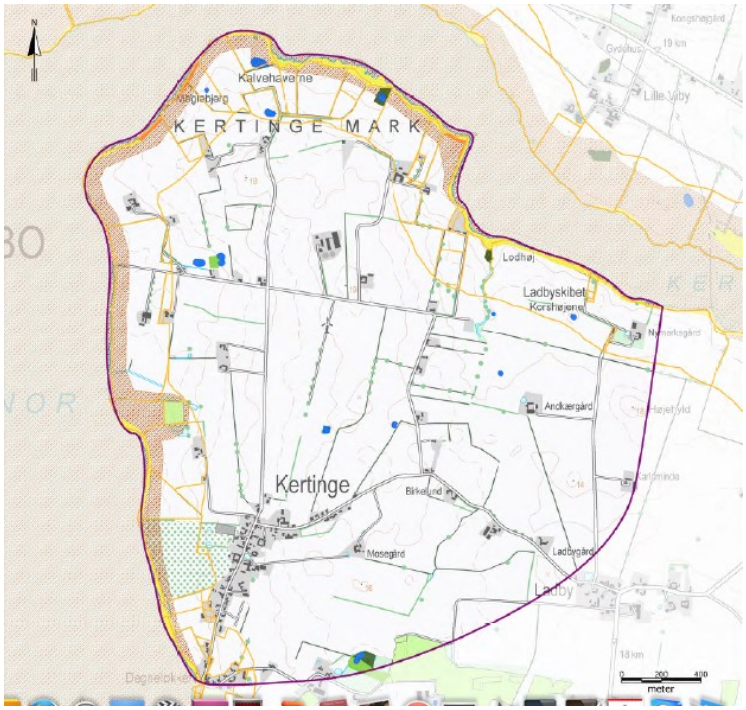
På side 110 og 111 omtales Odense Fjord som et Natura 2000 område med en afstand fra Kertinge Mark på 2 km. Dette er korrekt, men man burde i denne sammenhæng også nævne farvandet omkring Romsø, som er et udpeget beskyttelsesområde (Natura 2000 område nr. 109, Habitatområde H 93 og Fuglebeskyttelsesområde F 77).

Dette område er ikke mindre interessant end Odense Fjord, da vandet i fjorden/noret og vandet omkring Romsø og kysten ud for Hindsholm er i en stadig vekselvirkning, som følge af tidevandets bevægelser ud og ind af fjorden/noret. Vi skal derfor bede ministeriet om at medtage Natura 2000 område 109 omkring Romsø og Hindsholms østlige kyst, som et område, der kan påvirkes af udsivning fra et nedgravet depot ved Kertinge Mark.

VIKINGEMUSSET LADBYSKIBET OG UNESCO’S VERDENSKULTURARVSLISTE:

En af de udeladelser, der selvfølgelig springer os i øjnene i Kerteminde, er det faktum, at der ikke med et eneste ord er nævnt den Unesco-satsning, Vikingemuseet Ladby arbejder hen mod. Denne information blev bedt ført til notat allerede under borgermødet i maj måned d.å. og fremgår også tydeligt af høringssvaret fra Østfyns Museer.

Kertinge Mark er et område på 7 km2. Når man skal se på en eventuel placering af et slutdepot på Kertinge Mark, skal der heraf fraregnes 300 m strandbeskyttelseslinje på størstedelen af strækning omkring halvøen (på kortet markeret med gult). Inden for dette stærkt begrænsede areal ligger Vikingemuseet Ladby.

Det fremgår af miljøvurderingen, at der ikke ses at være er påvirkninger for museet, når det forudsættes at man placerer et atomaffaldsanlæg ”*uden for museets arealer og derved ikke berører det fredede Ladbyskib direkte*”.

Denne vurdering er vi fuldstændig uenige i.

Museet arbejder hen mod en udvidelse til et vikingekulturlandskab for børn og voksne, hvilket også fremgår af høringssvaret fra Østfyns Museer/Vikingemuseet Ladby. Der er tale om en udvidelse med 5 ha land, som forventes lokalplan godkendt medio december i år. Det nye museumsprojekt og vikingelandskabet omkring vil være en turistattraktion for Fyn og Kerteminde – og for Danmark - og en mulighed for at få andel i den stigende internationale turisme, der ses i forhold til vikingekulturen. Det er fuldstændig utænkeligt, at museets og kommunens ambitioner om dette store kulturarvs- og kulturlandskabsprojekt kan realiseres, såfremt man placerer et atomaffaldsdepot i området og i den nærhed, det under alle omstændigheder vil give, uanset hvor inden for det udpegede område, man vælger.

Vikingemuseet Ladby har gennem de sidste 20 år arbejdet hen mod denne udvidelse, som skal ende i en satsning på en anerkendelse blandt verdens umistelige kulturarv; en placering på Unescos verdenskulturarvsliste. Dette er realistisk, fordi Ladbyskibet er verdens eneste vikingeskibsgrav, der er bevaret på sin autentiske placering og i sine autentiske omgivelser. Skibet er herudover Danmarks eneste vikingeskibsgrav overhovedet.

Verdens kulturturisme er i fremgang. Det er for os – og for museet iflg. høringssvaret fra Østfyns Museer, usandsynligt, at man kan komme i betragtning til en Unesco kulturarvsudpegning, såfremt man placerer atomaffald på Kertinge Mark. Unesco arbejder med en såkaldt bufferzone, som – igen ifølge museets tidligere høringssvar – må forventes at inkludere det meste af Kertinge Mark – helt ud til den pælespærringen fra vikingetiden, som ligger i området NV (ud for spidsen af Kertinge Mark) og friholde området herimellem som et autentisk landskab til at understøtte Unesco attraktionen. Denne betragtning omkring bufferzone fra Østfyns Museer er ligeledes udeladt i miljøvurderingen.

Kertinge Mark i sin helhed må betragtes som et stort og sammenhængende vikingekulturlandskab. Der er gennem årene foretaget hundredvis af fund fra vikingetiden spredt på Kertinge Mark – herunder også 11 vikingegrave i området omkring skibshøjen. Området har været højaktivt under vikingetiden, hvilket understøttes af, at man så sent som i oktober d.å. har gjort flere end 50 nye fund fra vikingetiden.

Det bekymrer os i atomaffaldsgruppen, at der ikke i miljøvurderingen ses en uvildig og objektiv tilgang, som understøttes i teksten. Vi undrer os over, at Vikingemuseet Ladbyskibet alene nævnes som en bekymring fra "interessenterne på Kertinge Mark" – og ikke som et problem, der også bekymrer de statslige myndigheder. Vi undrer os ligeledes over, at satsningen på at gøre Ladbyskibet til en del af Unesco's verdenskulturarvsliste ikke nævnes i miljørapporten.

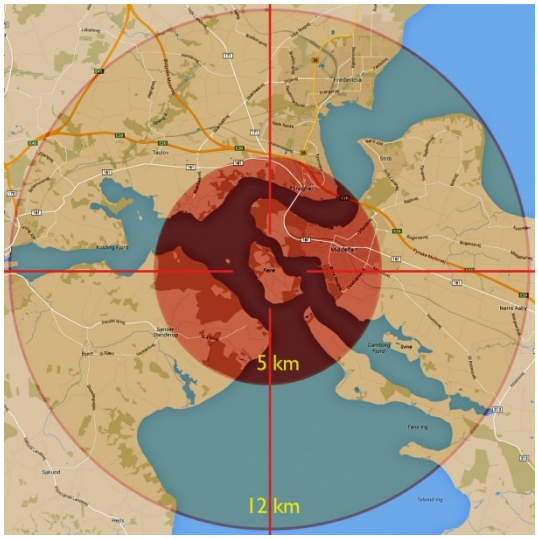
ATOMAFFALDSDEPOTETS NÆRHED TIL TÆTTERE BEBYGGEDE OMRÅDER

I miljørapporten inddrages planområdets beliggenhed i forhold til bymæssig bebyggelse. Dette væsentlige aspekt var allerede introduceret i rapporten til den tværministerielle gruppe i 2011, hvor det udgjorde et af kriterierne for udvælgelse af de 6 områder til nærmere analyse. I nærværende miljørapport benyttes i overskriften den neutrale formulering: **beliggenhed i forhold** til bebyggede områder (s 114, pkt 10.3), hvor rapporten til den tværministerielle arbejdsgruppe (2011) har fat i det væsentlige ud fra et borgerperspektiv, nemlig **nærhed til tættere bebyggede områder.** Uanset formuleringerne, så er kriteriet væsentligt. Nærhed til bebyggede områder og graden af befolkningstætheden i de berørte bebyggede områder er et særdeles centralt tema.
Vi skal så her se bort fra, at miljørapporten det ene sted opererer med beliggenhed i forhold til bymæssig bebyggelse og andre steder taler om beliggenhed i forhold til bebyggede områder. Når man taler om afgørende kriterier i en udskillelsesproces vil man kunne forvente en høj grad af stringens i definitioner og afgrænsninger.

Med hensyn til beliggenheden springer det i øjnene, at der i rapport til den tværministerielle arbejdsgruppe (2011) s. 30 henvises til at:

Byområder i form af større byer og nærliggende områder er ikke inddraget.

Dette skal dog vise sig at være en sandhed med store modifikationer, idet det er særdeles **påfaldende**, at muligheden for placering af affaldsdepot på Fænø eller ved Hindsgavl bortfalder fordi, som det hedder i rapporten (s. 37, 2011):…. *området ligger tæt ved både Middelfart og Fredericia, hvilket kan gøre området mindre attraktivt.* Hvis man inddrager befolkningstæthed i kriteriet for udvælgelse, vil det klart fremgå (se figurerne nedenfor), at tætheden til befolkning er (mindst) lige så stor ved en placering på Kertinge Mark, som ved en placering på Hindsgavl halvøen eller på Fænø. Ved en femkilometers radius inddrages både Munkebo by og Kerteminde med et befolkningstal samlet lige så stort som Middelfarts. Ved en 12 kilometers radius, som der må være tale om, når Fredericia også inddrages i argumentationen for ikke at pege på Fænø eller en Hindsgavlløsning, så vil også dele af Odense ligge inden for denne radius af en placering på Kertinge Mark. Borgergruppen i Kerteminde Kommune ønsker et klart svar på denne diskrepans i udvælgelseskriterier.

I en afstand af 5 km berøres Middelfart

I 12 km's afstand berøres også Fredericia

I en afstand af 5 km berøres både Munkebo og Kerteminde
I 12 km's afstand berøres også Odense by

Borgergruppen mod nedgravning af
Atom-affald i Kerteminde kommune

Bilag 2:

Konsekvenser for turismen i Kerteminde by og Kommune i tilfælde af at et depot for radioaktivt affald placeres i Kerteminde Kommune.

"Turismens Venner" er en forening af frivillige bestående af ca. 200 personer, der vederlagsfrit stiller deres arbejdskraft, ideer og kreativitet til rådighed for at fremme turismen i Kerteminde Kommune. "Turismens Venner" er involveret i mere end 50 aktiviteter omhandlende det gode værtskab hvert år og er enestående i sin art i Danmark. En lignende forening findes ingen andre steder i Danmark. Fælles for alle de aktiviteter, som medlemmerne er involveret i, er vor kærlighed og stolthed over den kultur og natur, som vi er en del af og som vi derfor gerne vil dele med andre og bevare.

For "Turismens Venner" er en evt. placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde Kommune en på alle måder ubehagelig tanke, som vil have uoverskuelige konsekvenser for turismeerhvervet i byen og kommunen. Her er der selvfølgelig tale om lægpersoners tilgang til projektet. Dog hæfter vi os ved, at end ikke fagpersoner på meget højt niveau er enige om, hvor stor risikoen for udsivning fra et sådant depot vil være og mener derfor, at der skal handles efter det mindste middels princip.
Nedenfor en liste over hvilke konsekvenser, "Turismens Venner" mener en evt. placering at et radioaktivt affaldsdepot i Kerteminde Kommune vil have for turismeerhvervet, det øvrige erhvervsliv, bosætning, flora, fauna og indbyggerne i kommunen og i kommunerne på Fyn som et hele.

Kommunens handlende og overnatningssteder
Det må formodes, at antallet af overnatninger i en kommune, hvor et radioaktivt atomaffaldsdepot er placeret, vil falde markant. Det vil bevirke, at kommunens handlende vil opleve faldende omsætning med deraf følgende lavere skatteindtægt til følge.
Kommunens badestrande
Vil Kertemindes Nord- og Sydstrand stadig kunne bibeholde sin status som strande med blåt flag? En evt. placering af et atomdepot forekommer grotesk og ude af proportion, når man erfarer, at

borgerne i byen ikke længere må lade deres hunde soppe ved byens strande, fordi det indebærer en risiko for at Kerteminde mister sin status som ”blå flagby”.

Kommunens campingpladser
I Kerteminde Kommune findes en 5-stjernet campingplads. Vil en evt. placering af et affaldsdepot bevirke at nogle af disse stjerner mistes? Derudover har kommunen yderlige to campingpladser med kystnær beliggenhed, vil disse campingpladser miste nogle af deres gæster og fastliggere? Sandsynligvis.

Den nye Golfbane i Kerteminde
Lego-koncernen er i færd med at anlægge en af Europas mest eksklusive golfbaner, måske den mest eksklusive i Europa på et areal nær Kerteminde by.
Så vidt ”Turismens Venner” erfarer, er en af målsætningerne for projektet, at tiltrække internationale golfmatcher til Kerteminde. Vil nogle af verdens bedste professionelle golfspillere, mon have lyst til at spille match nær et atomaffaldsdepot, når der findes andre alternativer i Europa eller for den sags skyld i hele verden eller vil spillere på et lidt lavere niveau have lyst?

De mange specialbutikker, gårdbutikker og økologien
I Kerteminde Kommune, specielt på det naturskønne Hindsholm, er antallet af specialbutikker og økologiske gårdbutikker i markant udvikling. I tilfælde af placering af et atomaffaldsdepot i kommunen, vil disse virksomheder da stadig kunne hævde, at deres produkter er sunde og økologiske?

Spisesteder
I Kerteminde Kommune findes der en bred palet af restauranter og spisesteder strækkende sig fra en af Danmarks mest kendte gourmetrestauranter til cafeterier, pizzeriaer etc. Alt sammen lokaliteter som vore turister og lokale har glæde af. Vil vore fødevareleverandører fortsat være i stand til, at hævde at den lokalfangede fisk, der serveres er sund og frisk og at der ikke er risiko for, at den har været udsat for udsivning i tilfælde af at et atomaffaldsdepot placeres meget tæt på kommunens kystlinje? Det samme gælder flere af de øvrige spisesteder og restauranter, der er beliggende nær vandet og som serverer fisk og skaldyr. Næppe særligt troværdigt eller sandsynligt. Det samme gælder alle de dyrkede og avlede afgrøder, disse er tilsvarende udsatte.

Bosætning
Som andre mindre kommuner i Danmark har Kerteminde behov for at øge antallet af tilflyttere. Hvor sandsynligt er, det at denne proces bliver lettere i tilfælde af, at et radioaktivt affaldsdepot placeres i kommunen? Det vil næppe blive lettere at sælge hus i området og at tiltrække nye erhvervsaktive borgere. Supplerende kan det anføres, at den sydlige del af kommunen allerede lider under en evt. placering af et radioaktivt depot i Kerteminde Kommune i form af markant vigende interesse for køb af byggegrunde og køb af eksisterende boliger.

Kertemindes rating som turistby nr. 1
Kerteminde er i Region Syddanmarks ”anbefalinger til vækst”, i efteråret 2013, blevet udpeget som værende et af de nye potentielle områder indenfor vækst i oplevelsesøkonomien. Det er ”Turismens Venners” opfattelse, at en evt. placering af et radioaktivt affaldsdepot i kommunen vil bevirke, at byen kan miste denne status, hvilket vil være årsag til, at færre turister finder at byen og kommunen er et attraktivt feriemål.

Internationale sejladser, sejlsportsarrangementer og andre arrangementer
Det er næppe sandsynligt, at Kerteminde fortsat vil kunne tiltrække arrangementer af både national og international karakter, i den målestok, det hidtil har været tilfældet, såfremt et radioaktivt affaldsdepot placeres i kommunen.

Fauna og flora
I Kerteminde Kommune findes der flere områder med en for Danmark enestående flora og fauna. Vil man stadig kunne garantere turister og lokale beboere, at disse attraktioner vil være tilgængelige og attraktive besøgsmål, såfremt et radioaktivt affaldsdepot placeres nær disse

områder? Vil man kunne garantere vores turistattraktion Fjord & Bælt, at deres dyr og forskning ikke lider skade?

Indflydelse på turismeerhvervet i omkringliggende kommuner
Det er "Turismens Venners" opfattelse, at der er stor risiko for, at en evt. placering af et depot for radioaktivt affald på Kertinge Mark i Kerteminde Kommune vil have negativ indflydelse på turisterhvervet og bosætningen i de omkringliggende kommuner, med risiko for faldende indtjening og skatteprovenu i disse kommuner.

"Haven ved Havet"
Visitkerteminde gennemfører i samarbejde med centrale aktører inden for dansk turisme, et storslået EU-støttet projekt med titlen "Udvikling af stedbundne turismekoncepter i danske kystferiebyer". Projektet, der også inkluderer andre udvalgte kystdestinationer, løber frem til og med 2014.
Det overordnede fokus er at skabe bedre vækstbetingelser for turismen i Danmarks kystområder. Men udgangspunktet skal tages dels i de enkelte destinationers forskellige kulturhistoriske kontekst og dels i de ønsker og ideer, der gives udtryk for lokalt. I Kerteminde er målet at relancere den klassiske badeferie som et attraktivt produkt, der kan tiltrække både nationale og internationale besøgende. Det er "Turismens Venners" opfattelse at en placering af et radioaktivt affaldsdepot vil vanskeliggøre dette.
Der er ambitioner om, at projektet videreføres i de kommende år, og om EU også fremadrettet vil være villig til yderligere støtte i tilfælde af, at de gøres bekendte med, at der forefindes et radioaktivt depot i området? Næppe.

Etik og følelser
Er det overhovedet etisk forsvarligt og korrekt at placere et atomaffaldsdepot i nærheden af menneskelig bebyggelse, fauna og flora, når man ikke kender konsekvenserne for kommende generationer? "Turismens Venner" mener nej.

Konklusion
Ovenstående rummer en stor mængde af ubesvarede spørgsmål, som "Turismens Venner" som lægpersoner ikke er i stand til at besvare fuldt ud. Det er dog vores opfattelse, at det samme vil gælde for en meget stor del af de fagpersoner og politikere, som man vil kunne bede om vejledning.
Turismeerhvervet er p.t. i stærk vækst i Kerteminde Kommune. På baggrund af ovenstående formodede konsekvenser for turismen i Kerteminde Kommune anser "Turismens Venner" en placering af et radioaktivt atomaffaldsdepot for intet mindre end en katastrofe for kommunen og dens indtjening og udvikling.
Tiltrækning at nye virksomheder og borgere i forvejen særdeles vanskelig, hvorfor "Turismens Venner" pointerer at vækst i turismen er af helt afgørende betydning for området.
"Turismens Venner" gør endvidere opmærksom på, at vi er enige i, at hver generation har pligt til at "rydde op efter sig", men understreger at vi er af den opfattelse at denne oprydning skal foregå på en forsvarlig og etisk holdbar måde og udføres af de kapaciteter, der har fornødne viden om emnet.
I betragtning af ovenstående formodede konsekvenser af en evt. placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde Kommune anbefaler "Turismens Venner" i Kerteminde at der genovervejes placeringen af depotet særdeles nøje og overveje om den optimale løsning for turismen i Kerteminde Kommune, for kommunens erhvervsliv, bosætning, fauna og flora etc., samt de omkringliggende kommuner og de øvrige potentielle muligheder for placering i Danmark vil være at depotet placeres i udlandet, hvor man har erfaringerne og kompetencerne til på sikker måde at tage vare på et depot af denne art.

På vegne af "Turismens Venner"

Else Møller
Formand for "Turismens Venner" samt tidligere borgmester i Kerteminde Kommune

Fra: Morads.dk | Anders Rask <info@morads.dk>

Sendt: 5. december 2014 14:28

Til: Tove Kjeldsen

Cc: DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Emne: Høringssvar til offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af et slutdepot

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen

Hermed fremsendes høringssvar fra MORADS.

MORADS anerkender ikke igangværende proces som uvildig eller fyldestgørende. Særligt rejser vi kritik at manglende ligeværdig behandling af de tre spor:

- slutdeponering
- mellemlagring
- udenlandssamarbejde

"Det er derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes".

Med disse af ministeriets egne ord opfordrer MORADS ministeriet til at stoppe processen og dermed fjerne utrygheden fra de seks lokalområder. Mistroen skal ikke bare sænkes, vi ønsker tilliden genoprettet.

"Bekymringerne retter sig mod et bredt og diffust risikobillede, som peger på manglende viden om de reelle risici involveret i realisering af planen...".

Da borgernes bekymringer åbenbart er selvskabte og hviler på manglende viden, forventer vi ministeriet vil lytte til kritikken fra nedenstående uvildige eksperter og medtage denne i kommende sammenfattende redegørelse:

Atomforskeren Gerhard Schmidt fra det anerkendte tyske Öko-Institut i Darmstadt underkender det danske slutdepotkoncept:

http://www.information.dk/517345

http://noah.dk/oko-institut-kritiserer-plan-for-risoe-affald/oeko-instituts-working-paper-on-the-danish-inventory-of-radioactive-waste-november-2014/

Miljøprofessor Ellen Margrethe Basse fra Aarhus Universitet kalder Sundhedsministeriets nye rapport om atomaffald for mangelfuld og overfladisk

http://www.dr.dk/Nyheder/Regionale/Bornholm/2014/10/22/131350.htm

Professor Lone Kørnov fra Det Danske Center for Miljøvurdering på Aalborg Universitet giver ministeriet 4 gode råd til genopretning af tillid

http://www.dcea.dk/digitalAssets/88/88821_potentielt-depot-for-radioaktivt-affald---sp--rgeunders--gelse-til-borgere-i-de-ber--rte-omra--der--anbefalinger-og-resultater.pdf

Den svenske organisation Miljöorganisationernes kärnavfallsgranskning (MKG), leverer sønderlemmende kritik af dansk atomdepot

http://www.mkg.se/mkgs-yttrande-om-dansk-slutforvarsplan

Danskamerikaneren Paul Gudiksen, PhD, pensioneret fysiker og tidligere medlem af Nuclear Regulatory Commission's emergency response team:
http://www.quia.com/files/quia/users/annealbinus/Comments_Waste

Derudover støtter vi fuldt op omkring høringssvaret fra vores byråd:

http://polweb.nethotel.dk/Produkt/PolWeb/Sog/ShowFile.asp?p=skive&id=51802

Og ønsker det etiske aspekt beskrevet jf. denne rapport:

http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/10/etikrapport.pdf

På vegne af bestyrelsen i Morads.

Venlig hilsen

Anders Rask

Formand

Foreningen Mod Radioaktivt Affald i Skive - MORADS

www.morads.dk

Tlf.: 2971 7800

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att. Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

Rønne d. d. 28.11.2014

Indledende bemærkninger

Indledningsvis vil vi i BOMA gøre opmærksom på, at vi på Bornholm under ingen omstændigheder vil acceptere at blive påtvunget affaldet fra Risø. Det vil være i konflikt med og skadeligt for Bornholms planer om en grøn og bæredygtig ø, samt konflikte med visionerne vi har arbejdet med de sidste 10 år, om Bornholm som Bright Green Island. Det vil skade turismen, (Bornholm er i top 5 i Danmark som turiststed) erhvervsudviklingen, fødevareproduktion, nicheproduktioner af gourmet varer og den tilflytterkampagne, som vi så ihærdigt arbejder på. Kort sagt vil det være ødelæggende for vores eksistensgrundlag.

ER DANMARK STADIG ET DEMOKRATI VI KAN VÆRE STOLTE AF

Det bør være sådan, at en kommune kan nedlægge veto mod en statslig beslutning, der i meget væsentlig grad skader denne kommunes muligheder for at kunne opretholde sin levestandard. En beslutning, der vil være ødelæggende for kommunens socioøkonomiske forhold og udvikling, forhindre bevaring af værdifuld natur og fortidsminder, beskyttelse af naturens resurser og ryste befolkningens tryghed. Sådan er det i vore skandinaviske nabolande, og det var, hvad der blev lovet i 2003, da beslutningen om deponering af atomaffaldet blev taget. Det ses desværre ikke, at de skiftende regeringer siden da har levet op til dette demokratiske princip.

MAN SKAL IKKE TRO, MAN SKAL VIDE.

Når man skal deponere farligt affald er den første betingelse, at man ved, hvad affaldet består af. Udtalelsen om, at affaldet er næsten ufarligt og mest består af gamle kitler og røgalarmer, sådan som Direktøren for DD har sagt det offentligt flere gange, er der vel ingen der tager alvorligt mere. Ifølge optegnelser består affaldet af både kortlivet og langlivet radioaktivt affald, der både er lavradioaktivt og mellem og i små mængder endog højradioaktivt. Derudover er der andre former for stærkt giftigt affald, der ikke er nedbrydeligt.
Det må være det første krav, at man, inden man begynder tale om, hvordan man skal opbevare affaldet, laver en tilbundsgående analyse af den samlede mængde, også det såkaldt historiske affald. Derudover bør der laves en analyse af, hvilket andet giftigt affald, der kan komme til, så som f.eks. vand og slam efter boringer efter skifergas.

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Denne vurdering af affaldet bør laves af uafhængige udenlandske eksperter, det giver ingen mening, at det er ministeriets folk der skal kontrollere sig selv i denne sag.
Først, når man er fuldstændig sikker på, hvad det er, man skal opbevare, kan man begynde at arbejde på, hvordan man kan gøre det på en sikker måde.

FARLIGT AFFALD SKAL SES OG TILSES, DET SKAL IKKE FEJES IND UNDER GULVTÆPPET.

BOMA og de øvrige borgergrupper har hele tiden protesteret imod, at Rambølls SMV kun skulle beskæftige sig med en slutdeponering. Vi har gang på gang pointeret, at det er mere ansvarligt at lave en ligeværdig vurdering af alle 3 deponeringsmuligheder – slutdepot, mellemlagring og udenlandsdeponering helst i en fælles EU løsning. Men vi ser gang på gang, at Borgmestrene og borgerne, på trods af, at vi er blevet lovet, at de 3 spor skal behandles ligeværdigt, er blevet skuffede.
I Sundhedsministeriet har man gjort sig store anstrengelser for at belyse slutdeponering, medens mellemlagring affejes, som *"en anden og ikke sammenlignelig løsning, og udenlandssporet HELLER ikke vurderes at være et rimeligt alternativ."* Vi mener ikke, at man på denne måde giver folketinget et rimeligt beslutningsgrundlag. Man lever heller ikke op til det løfte, der blev givet i november 2013 til Sundhedsudvalget, om at man ville undersøge alle de 3 spor ligeværdigt.
Vi forstår ikke, hvordan folketinget på ovennævnte præmisser kan træffe en beslutning, der skal føre til en indsnævring af de udvalgte områder fra 6 til 2 allerede ved årsskiftet.
Når den seneste tidsplan, der er lagt ud på SUM's hjemmeside så tilsyneladende planlægger med, at folketinget skal tage stilling til spørgsmålet **inden** Den Særlige Miljøvurdering er blevet offentliggjort, så forstår vi slet ikke noget af det længere.

Vi forstår heller ikke, hvordan Ministeriet kan argumentere med, at et mellemlager ikke er en gangbar vej, da det ikke er en slutløsning! Nej selvfølgelig ikke, essensen i et mellemlager er netop, at det er en midlertidig og en sikker opbevaring, til der findes en ordentlig, videnskabeligt baseret løsning på affaldsproblemet. Både tidligere og nuværende forskere fra Risø har jo peget på, at affaldet uden sundhedsmæssige og helsefysiske problemer kan opbevares på Risø de næste 50 – 100 år.

Vi mener at Ministeren bør arbejde ud fra 'Forsigtighedsprincippet'. Danskerne lider stadig under den uansvarlige deponering af Cheminova affaldet ved Høfde 42. Ved atomkraftværket i Brunsbüttel i Tyskland, har man konstateret, at tønder, der har været gravet ned i kun 30 år, opbevaret i dybe betonkamre, er totalt tæret op. **I luften blev der målt 30 – 40 milliesivert pr. time. En medarbejder må højst modtage 20 milliesivert pr år!**
Er det det, vi ønsker at efterlade til kommende generationer.

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

HVEM SKAL VURDERE OM KRITISKE BEMÆRKNINGER ER RELEVANTE ELLER EJ?

Scoping rapporten fra juni 2014 har, som den skal ifølge internationale aftaler, været sendt i høring hos vores nabolande. Der er indkommet meget kritiske bemærkninger både fra Sverige, Tyskland og Polen, og landene stiller krav om at blive inddraget i den videre proces. De har udtrykt bekymring om udsivning til havvandet, og udtrykt bekymring om, at man vil blande affald af forskellig farlighedsgrad i samme depot.
Alligevel konkluderer Rambøll i denne rapport, at der ikke er kommet **væsentlige** ting frem i forbindelse med en realisering af planen om at slutdeponere atomaffaldet. Dette finder vi i BOMA uhørt og ikke særlig ansvarligt. Vi må igen appellere til, at politikerne som tidligere lovet, vil spørge udenlandske eksperter til råds inden det bestemmes, hvilken deponeringsform Danmark skal vælge. Indtil nu har ekspertisen udelukkende ligget hos ministeriets rådgivere, der har arbejdet med det siden 2005. Der har fra miljøorganisationer, eksperter på området, borgergrupper og fra lokalpolitisk hold, været sat så mange spørgsmålstegn til materialet, at det er svært at have tillid til det. Da Rambølls rapport i det store og hele kun bygger på ministeriets materiale, kan den naturligvis ikke bruges i denne sammenhæng. Det er på tide, at der bliver lavet et peer review af alle de foreliggende undersøgelser og vurderinger.

Generelle betragtninger omkring situationen for de 6 udpegede områder.

Den foreliggende SMV rapport skal danne basis for en udvælgelse af 2 af de indtil nu 6 berørte områder. Det kan derfor undre, at man gentagne gange skriver *" dette må undersøges nærmere, når placeringen er udvalgt og depotformen besluttet."* Vi spørger os selv, hvad man vil gøre, hvis det viser sig, at VVM undersøgelse påpeger store risici eller forhindringer for, at projektet kan realiseres på det udpegede sted. Vil man gå tilbage til de 4 andre områder, vil man begynder forfra med depotform eller landskabsundersøgelser, eller vil man skubbe problemerne til side, og hævde, at det går nok, subsidiært feje dem ind under gulvtæppet!

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har noteret sig, at de udpegede mulige lokaliteter alle er beliggende i landdistriktsområder, der i de senere år har oplevet udfordringer med faldende befolkningstal og tab af arbejdspladser, og at man ved valg af placering af atomaffaldet i videst muligt omfang vil undgå at forstærke disse udfordringer. Dette håber vi på, at ministeren vil leve op til.
Indtil videre er vi blevet påtvunget en rolle som mulig vært for et depot, som hverken borgere eller kommunalpolitikere under nogen omstændigheder vil have. Sammenlign f.eks. med situationen i Goreleben i Tyskland i dag, ren katastrofe.

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Orientering og medinddragelse har været under al kritik og lydhørheden for vores argumenter har været ikke eksisterende. Det ses af Rambøll rapporten, der betegner de fleste indvendinger som ubetydelige, og som nogle man kan placere sig eller forklare sig ud af.

Alle i de 6 områderne er helt enslydende/ copy-paste blevet betegnet som overbekymrede og uvidende om depotets farlighed. Og med deres højlydte bekymring er de, ifølge Rambøll, selv med til at nedkalde alle de nævnte ulykker over deres hoveder. Rambøll antyder med andre ord, at det er vores egen skyld, at det går galt. Dette er en uacceptabel og arrogant måde at nedgøre borgerne på. Naturligvis er der meget, almindelige borgere ikke kan vide, men så havde det været på sin plads, at vi kunne have fået fyldestgørende svar på vores spørgsmål, og det har ikke været tilfældet.

Betragtninger, der specifikt angår Bornholm/Paradisbakkerne

Transporten

"De højeste individuelle doser, der er beregnet for en ulykkessituation, er i størrelsesordenen 1 mSv for vejtransport og 10 mSv for søtransport."

Det kan altså konkluderes, at der er større risiko for personer ved søtransport end ved landtransport. Så kan man spørge, hvor tit skibe forulykker, men lige nu ligger der ud for Skotlands kyst et skib lastet med atomaffald. Det var på vej til Antwerpen, men fik skorstensbrand med det resultat, at personalet fra en nærliggende boreplatform blev evakueret, og skibet måtte ligge ved den skotske kyst i en usikker position og vente på reparation. Hvorvidt det stadig ligger der i skrivende øjeblik vides ikke.

"For søtransportens vedkommende er det forudsat, at affaldet kan transporteres på 10 udskibninger."

Det vil så betyde, at 25 store lastbiler med anhænger skal sejles til øen pr. gang. Det er beregnet, at man kan flytte tønder fra en lastbil til det færdige depot pr dag. Det vil betyde, at det vil tage mindst 5 uger at tømme bilerne. Hertil kommer, at man må tage højde for dårligt vejr, hvilket kan betyde, at skibet må ligge over i Køge havn, Rønne havn eller endnu værre i rum sø og vente på muligheden for at kunne komme i havn.

"Ved valg af endelig placering inden for planområderne skal der tages hensyn til den eksisterende infrastruktur for at sikre, at vejene er dimensioneret til at afvikle den tunge trafik."

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Da der ikke er andet end små lokalveje i det omhandlede areal ved Paradisbakkerne, vil det være et voldsomt problem at få alle lastbilerne med anhængere ind til området på en gang. Hvis man ikke kan det, skal bilerne være parkeret med deres farlige last i et større antal arbejdsdage på et særligt indhegnet område f.eks. på havnen i Rønne. Dette synes ikke at være særligt ansvarligt. Lastbilerne kunne også parkeres midt i bakkerne i de 25 dage + helligedage og fridage minimum 5 uger pr transport i alt. Det vil kræve anlæggelse af en stor indhegnet parkeringsplads. En væsentlig forstørrelse af det areal, man har opgivet som nødvendigt til selve depotet. Hvordan vil man holde opsyn med bilerne og deres farlige last? Det synes at være meget uigennemtænkt som så meget andet i rapporten.
For overhovedet at få lastbilerne ud til byggestedet, skal der anlægges nye veje. Endnu en ekstra bid tages af arealet. Samtidig skal der sprængningsmateriel ud i området. For at lave de nødvendige sprængninger til affaldshullet skal der sprænges langt ud over det, der er tilladt i sprængningsregulativet. Det vil være et voldsomt indgreb i et fredeligt naturområde med landbrug og masser af fortidsminder og turist og cykelstier. Det bliver jo ikke noget, der kan klares på et par uger i lavsæsonen. Det vil tage det meste af et år, men også disse vanskeligheder tror Rambøll ifølge rapporten, at man kan snakke sig ud af og placere sig ud af. **Vi må igen påpege – man skal ikke tro, man skal vide.**

Omkring beregningsmetoder og udregninger vedrørende transport henviser til bilag 3.

DEPOTETS UDFORMNING

"En endelig vurdering af de driftsmæssige problematikker vil først kunne foregå, når en konkret placering af et eventuelt slutdepot samt depotkonceptet er kendt. Der skal udføres risiko- og sikkerhedsanalyser, når to områder er udvalgt. Derudover skal der udarbejdes en beredskabsplan for et kommende anlæg, som bl.a. omhandler vurdering af forskellige risikoscenarier samt retningslinjer for konkrete handlinger i tilfælde af uheld."

Det er for os ubegribeligt, at man vil lægge sig fast på depotform og placering og **derefter** bedømme de risici, der er forbundet med det, og se hvordan og om man kan løse problemerne. Det burde dog være logik, at man gjorde sig klart hvilke problemer, der er omkring en deponering, og derefter fandt en deponeringsform og en placering, hvor de problemer kunne løses eller var ikke eksisterende. Hvis man ER begyndt på arbejdet, vil det være meget svært at opgive projektet, som man måske er halvvejs igennem eller næsten færdig med, før man opdager, at der var oversete problemer så som f.eks. revner i granitten overalt. Det vil være fristende i den situation at negligere eller bortforklare problemerne.

Endelig er det jo også af væsentlig betydning, at bygherren har besluttet sig til om depotet skal være reversibelt eller irreversibelt, inden man tager den endelige beslutning. Ligeledes må det være fastlagt mht. dimensioneringen, hvor mange år depotet skal være åbent for affaldstransporter, og hvilket affald man kan forestille sig i fremtiden.

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Er det mon sandsynligt, at man inden for de næste 30 år atter vil tage debatten om at finde et nyt depotsted? Vi kunne frygte, at når først man har lavet noget, der kaldes et slutdepot, så bliver det i al fremtid det nu udpegede sted, der kommer til at modtage affaldet. Ingen af de lande, vi kender til, har til dato haft held med at lave en slutdeponering. Tyskerne har netop nedsat en gruppe bestående 33 eksperter, der skal arbejde på at finde frem til en slutdeponeringsmodel, og de regner ikke med at kunne have noget færdigt før tidligst 2040.

Hvad er det for en selvforståelse, der får den lille gruppe i sundhedsministeriet til at tro, at de helt alene kan finde de vises sten i denne sag?

Jordskælv har været nævnt som en risikofaktor, men skønnes af Rambøll ikke at være af betydning for Bornholm. Det er dog et faktum at der for et par år siden var et skælv på 4,2 med epicenter i Skåne og for et par måneder siden et skælv med epicenter i havet lige syd for Bornholm.

Geologi. Granitten i området er fyldt med revner og sprækker både vertikalt og horisontalt, og flere kan opstå ved rystelser som de ovennævnte. Der har været undersøgt 8 gamle boringer i området, og i alle boringer har man konstateret de omtalte revner. Der er stor gennemstrømning af grundvand helt ned til 90 meters dybde. Det vil altså være umuligt at gardere sig imod indtrængende vand i et nedgravet depot, og dermed imod udsivning af forurenet vand til brønde, åer og hav. Revnet granit danner ikke nogen naturlig, geologisk barriere når først depotet begynder at lække.
Rambøll synes at mene, at der måske kunne findes et sted, hvor der ikke er revner, ingen fortidsminder eller bevaringsværdig natur og ingen turiststier. Samtidig skal der tages hensyn til at 74 % af området er kystnær zone, og at der er tre Natura 2000 områder, der støder op til det udvalgte areal. Det mener vi ikke, at Rambøll har ret i. Inden man begynder på at grave, må det være et must **at man ikke skal tro, man skal vide.**

Socioøkonomiske forhold
De socioøkonomiske problemer omkring et muligt affaldsdepot, var noget, der blev understreget meget kraftigt ved det af Rambøll afholdte møde i Rønne d. 7.4.2014. Hovedbekymringerne gik på de langsigtede sundheds- og helserisici ved udsivning fra depotet. På kort sigt frygter man for et fald i turismen, problemer i landbruget, fald i eksport af fødevarer især de specielle gourmetvarer, som Bornholm fører sig frem med, fald i huspriser og vanskeligheder ved overhovedet at sælge huse i området, samt en øget fraflytning.
Derudover er der en for os velbegrundet bekymring for ødelæggelsen af det brand, som vi har arbejdet på at opbygge omkring Bornholm som Bright Green Island de sidste mange år. Rapporten indeholder en del af disse udsagn, og vi noterer os med tilfredshed, at Rambøll konkluderer

'samlet set kan der være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder turisme og fødevareerhverv. Planen kan således være i konflikt med de overordnede strategier og visioner, der ligger for Bornholm som bl.a. er beskrevet i Bornholms Regionskommunes Kommuneplan.'

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Afslutningsvis.

Vi mener, at det er på tide, at ministeriet lever op til sine egne intentioner om en åben og et reelt forløb for Risøs atomaffald. At folketinget bør arbejde for den yderste sikkerhed i forhold til mennesker og miljø nu og i fremtiden. For at nå dette mål må folketingsbeslutningen fra 2003 om slutdeponering af affaldet ophæves, og der må træffes en ny beslutning, der inkluderer alle 3 deponeringsmuligheder.
Samtidig bør der rettes op på den manglende inddragelse af uvildige eksperter.

Vi mener, at et mellemlager vil give en timeout mulighed på 50 – 100 år jfr. Covra i Holland. Dermed ville de eksperter, der arbejder på højtryk over hele verden, få mulighed for at finde nye løsninger på behandlingen af atomaffaldet. Samtidig mener vi, at en fælles EU løsning kunne samle al viden i en fælles pulje, og forhindre, at alle de forskellige lande skulle opfinde løsninger på egen hånd. Disse to løsningsmuligheder synes ministeriet at lægge røgslør over til fordel for en slutdepotløsning, som ingen andre lande endnu har lykkedes med.

I mellemtiden kan affaldet opbevares på et for hele landet centralt beliggende sted, hvor folk, der allerede har erfaringen kan holde øje med det og fortsætte forskningen omkring atomaffald i samarbejde med vores samarbejdspartnere i EU og resten af verden.
Det bør være centralt beliggende, fordi transportproblemerne så kan begrænses.
Det bør være et sted, hvor der ikke er skovrejsningsområder eller værdifulde landbrugsområder og råstofinteresser. Et sted, hvor der ikke er fredede fund eller fortidsminder, og hvor der ikke er udpeget kurturarvsarealer eller kulturmiljøer.
Placeringen bør ikke konflikte med kulturhistoriske beskyttelsesinteresser.
Endelig bør det være et sted, hvor der er muligheder for vidensindsamling og forskningsudveksling på universitetsniveau.

Et sådant tiltag kunne vi tage med god samvittighed, da det i den fælles europæiske aftale, er stipuleret, at enkelte små lande, der har meget lidt affald, så som bl.a. Cypern og Danmark ikke er forpligtet til at deponere eget affald.

Med venlig hilsen
BOMA – Bornholm mod atomaffald

Louise Haxthausen, Bo Haxthausen, Hanne Nimskov,
Ole Espersen, Erik Mortensen, og Kirsten Mortensen

Høringssvar til særlig miljørapport af 14.10.2014

Vedhæftet 4 bilag

1. Vi har vedvarende spurgt ind til sikkerhed og klassificering af affaldet, plan for de andre giftige og sundhedsskadelige stoffer, transport og de socioøkonomiske forhold uden at få en afklaring på disse spørgsmål. Derfor medsender vi vores tidligere bekymringsspørgsmål.
2. Partsindlæg angående transport.
3. Tidligere høringssvar.
4. billede fra Tyskland

Mail online News

Dozens evacuated from oil platform after ship carrying radioactive waste catches fire in the North Sea and drifts towards it

- **Fire broke out last night in one of the funnels of Danish-owned MV Parida**
- **Ship was carrying processed radioactive material from Scotland to Antwerp**
- **Crew shut down the ship's engines and it began to drift towards oil rig**
- **The Beatrice platform lies 15 miles off Wick on Scotland's north east coast**
- **All 52 members workers on board lifted off by helicopter and taken ashore**
- **Parida was towed to Cromarty Firth where it dropped anchor for repairs**
- **Spokesman for rig owner Ithaca Energy said staff would return to rig today**

By Harriet Arkell for MailOnline

Published: 15:30 GMT, 8 October 2014 | Updated: 18:17 GMT, 8 October 2014

An oil platform in the North Sea was evacuated after a cargo vessel carrying radioactive waste began drifting towards it.

Crew on the ship, the MV Parida, shut down its engines after a fire started in one of its funnels as they tried to carry out repairs.

The ship, which was on its way from Scotland to Belgium, started to drift towards the Beatrice oil platform 15 miles south east of Wick on the north east coast of Scotland.

All 52 people on the oil platform, which can be seen from the shore, were airlifted off it and the rig was shut down as a precaution, Shetland Coastguard said.

The oil workers were lifted off by rescue helicopter 137 from RAF Lossiemouth and coastguard helicopter 102 from Sumburgh.

Meanwhile all 15 crew members on the Danish-owned Parida remained on board, and the ship's cargo was said to have been unaffected by the fire.

The Parida was transporting Belgian cement waste back to Belgium after collecting it from Dounreay nuclear plant in Caithness where it had been reprocessed.

Shetland Coastguard was called at around 8pm last night and arranged for its emergency towing vessel to attend the scene from Orkney, but the Parida's operators arranged for the ship to be towed by a commercial vessel to Cromarty Firth, where it dropped anchor.

The ship is now expected to undergo repairs before continuing its journey back to Antwerp.

A spokesman for Ithaca Energy, which owns the platform, said they hoped to return staff to the platform today.

'Because the ship was drifting overnight towards our platform we did what is standard procedure and shut the platform down and evacuated all personnel to shore, and that worked very safely and efficiently,' he said.

We are going to focus on getting our people back out to the platform today and do what we need to start production again.'

Scotland's Environment Secretary Richard Lochhead said ministers had been informed about the movements of the ship, which is listed on shipping websites as sailing under a Danish flag.

Lang Banks, director of WWF Scotland said: 'This incident highlights the problems of dealing with the hazardous and expensive radioactive mess that the nuclear industry always leaves in its wake.

'Given all the severe weather warnings, questions need to be asked as to why a vessel carrying radioactive material was at sea at all.'

Da nedenstående spørgsmål stadig ikke skønnes at være besvaret, tillader vi os atter engang at sende dem til Ministeren. 28.11.2014

Ubesvarede bekymringsspørgsmål udleveret til SUM ved mødet d. 1.10.2013

Nedenstående spørgsmål blev igen givet til Ministeren ved mødet d. 12.5.2014

1. Adspurgt erklærer flere eksperter, at den beton der bruges til indkapsling af affaldet, er holdbart max 125 år! Hvad så med den resterende periode? I det korteste scenarie 175 år? Og i det længste 249.875 år?

2. Er det gisninger og beregningsmodeller der bruges som grundlag? Hvis ja, så bør dette fremstå som sådan over for offentligheden! eller kan eksperterne lave garantier for sikker undergrund 300 – 250.000 år frem i tiden, dækkende alt fra eventuelle jordskælv, istid, havvandsstigninger?

3. Danmark vil lave slutdepot til alt affaldet, et depot ned til 30 meter under jorden, hvor det skal ligge indkapslet i beton- og metaltromler! Hvordan kan eksperter garantere, at der under disse forhold ikke sker udsivning til grundvand – havvand? Og hvordan kan man i Danmark garantere at grundlaget for et sådan lagers sikkerhed er i orden, når alle de lande vi normalt sammenligner os med ikke ville anbefale dette og ryster på hovedet af de Danske planer?

4. Risiko for optag i fødevare! Kan ministeren, med de eksperter der nu anvendes, garanterer at der ikke kan ske optag i dyrkede markafgrøder og samt dyrehold efter udsivning til grundvand? Har ministeren overvejet, at valget af lokaliteter i udkanten af Danmark berører lokaliteter, der producerer fødevarerne til de tættest befolkede egne?

5. Forsigtighedsprincippet - Danmark er med afsæt i EU-retten forpligtet til at forholde sig til videnskabelig usikkerhed om mulig betydeligrisici for miljø- eller sundhedsskader fra produkter eller processer. Vurderer ministeren, at forsigtighedsprincippet bør indgå som en integreret del af beslutningsprocessen for håndtering af det danske radioaktive affald?

Det politiske aspekt

6. De politiske aspekter for en fjern fremtid! Er der overhovedet lavet betragtninger over det lange perspektiv i sikker opbevaring og er den politiske undergrund ikke alt for ustabil til overhovedet at kunne tale om ansvarlighed og sikkerhed?

7. Ansvarlig politisk linje ved national håndtering af eget affald! Er det ikke blot et spørgsmål om antal af km og geografiske linjer på et kort, når man inden for landets grænser er villig til at eksportere affaldet til de fattigere egne, hvor folk skal klare alting med færre ressourcer? Og der hvor ekspertisen, infrastrukturen og økonomien er bedre kan fejre halvtreds års prestigefyldt atomeventyr, for så at slippe for problemerne med affaldsbyrden?

8. Først var der enighed i Folketinget. Så forsvandt dette og blev erstattet af et flertal, heri en fortsat enighed i regeringen. Nu er der ikke længere enighed i regeringen, idet regeringspartiet Radikale

Venstre arbejder for et mellemlager. Meget tyder på, at slutdeponering nu ikke længere har flertal. Hvordan forholder ministeren sig til dette forhold, herunder at hovedparten af ressourcerne fortsat bruget på at søge en slutdeponeringsløsning?

Depotets fremtidige anvendelse

9. Åbent lager i 30 år, forslag fra Dansk Dekommissionering! Hvad skal der så ske efterfølgende, skal lageret helt lukkes? Hvad med de kommende 170 – 249.870 års kontrol med affaldet, bliver det eksperter samt forskere, der fortsat holder øje med det? Skal lageret åbnes op igen og igen ved kontrol? Bliver der sat penge af til det fremadrettede arbejde? Skal der ske ompakning ved lageret?

10. De 233 kg særlige og langlivede affalds opbevaring! Hvordan kan man sikre disse 233 kg affald i samme lager? Hvad sker der med disse efter de 30 år hvor lager ifølge DD lukkes? Har nedklassificeringen af det højaktive affald til mellemaktivt nogen betydning for, hvordan et evt. slutdepot bør udformes?

Transport

11. Transport i forhold til det åbne slutdepot! Er det lige meget, hvor i landet et affaldsdepot skal ligge i forhold til transporten af affald, til lands og til vands? Er beregningsmodellerne for risiko for uheld pr. enhed der flyttes eller pr. tur, magen til de beregningsmodeller, der anvendes i de lande vi normalt sammenligner os med?

12. Placering af slutdepotet siges at afhænge af egnet undergrund! Hvordan kan forkastninger i Roskilde betegnes farligere end forkastninger i andre dele af landet? Og har vores eksperter ikke været bevidste om disse risici for bare 50 år siden, da man anlagde et dansk atomeventyr nær tætbebyggede områder og oven på Københavns vandreserve? Kan man i så fald stole på ekspertviden i forhold til ny udvælgelse af sikker lokalitet deponering?

Formidling

13. Farlighed af affald daler og stiger over tid! Kan der gives en forklaring på hvorfor åbenheden omkring affaldets farlighed fremstilles så forskelligt over tid? Fra at der i landsdækkende medier af diverse eksperter, gives udtryk for, at affaldet kun er gamle kitler, gummihandsker, røgalarmer og murbrokker, og dermed slet ikke farligt, - til at det er alt for farligt at have liggende på Risø grundet grundvandsforsyning og forkastninger mm.

14. Risø Cleantech Forskerpark! Er planerne om en cleantech forskerpark ved DTU Risø uforeneligt med en fortsat sikker opbevaring af atomaffaldet på nuværende lokalitet?

BOMA Bornholm.

Rønne d. 1.7.2014

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Att: Tove Kjeldsen, email:tk@sum.dk
Kopi til sum@sum.dk

Høringssvar til Rambølls scoping materiale angående placering af slutdepot for høj/mellem og lav radioaktivt atomfald.
Borgergruppen Bornholm mod atomaffald (BOMA)

Bemærkninger til 2.1.1.:

Det fremgår klart af Rambølls beskrivelse af det udpegede område på Bornholm, at man har været klar over, at man bevægede sig rundt på et bevaringsværdigt sted. Man har med flid lagt grænsen lige uden om Gyldens Å, der er et Natura 2000 område. Nordvest grænsen løber fra Saltuna, drejer øst om Østermarie og går helt op til det nordvestlige hjørne af Paradisbakkerne. Vest grænsen løber så hele vejen langs Paradisbakkerne. Man mener tilsyneladende, at bare man ikke træder over grænsen, så er man på sikker grund. Samtidig er det udpegede område så spækket med tegn på oldtidsminder, at det vil blive svært at finde plads til depotet samt tilkørselsveje og sikkerhedsafspærringer uden at ramme ind i reglen om, at der ikke må graves og bygges inden for en radius af 100 m. fra et findested.

Vi mener, at området er så værdifuldt som fortidsminde og naturområde, og så hyppigt besøgt af turister og lokale, at det er helt uacceptabelt at lægge et atomaffalds/giftaffalds depot på dette sted.

Rambøll skriver i rapporten om undergrunden, at bjergarterne er tætte og lav permeable, men gennemsat af horisontale og vertikale sprækker. Det lyder for os umiddelbart underligt, at de på en gang kan være både tætte og gennemsat af horisontale og vertikale sprækker. Rapporten henviser til svenske og finske risikoanalyser af bjergarter, hvor de samme tilstande findes, men rapporten siger ikke noget om, hvad disse risikoanalyser har vist. Det ville dog være en væsentlig oplysning at medtage.

Det nævnes en passant, at der er lokale drikkevands/grundvandsinteresser i området, men det nævnes ikke, at det vil være umuligt, eller meget bekosteligt at skaffe drikkevand til mennesker og vandingsmuligheder for kreaturer i området, hvis byggeriet skaber ændringer i grundvandsspejlet.

Vi mener, at problemerne omkring grundvandsforsyningen og muligheder for udsivning fra affaldsdepotet er alt for ringe undersøgt. Risikoen for, at der på sigt vil komme uoprettelige problemer, synes at være betragtelig.

Bemærkninger til Affaldsmængde og depotstørrelse:

Det fremgår klart af dette afsnit, at der ikke er sikker viden om, præcist hvor meget affald det egentlig drejer sig om, ej heller hvad det præcist består af. Beslutningsgrundlaget er truffet på noget der beskrives som" potentielt affald".

Vi mener, at et mindste krav må være, at man ved, hvad det er for noget affald, der skal deponeres, før man begynder at lave depotet. Samt at man har besluttet, hvor mange år det skal fungere som løbende modtager af landets radioaktive og giftige affald, før man lukker det ned, og om depotet skal være reversibelt eller irreversibelt.

Bemærkninger til placering:

Det falder os for brystet, at Rambøll skriver, at slutdepotet SKAL placeres indenfor et af de 6 udpegede steder. Os bekendt, er det nedfældet, at hvis ingen af de 6 steder efter nøje granskning findes egnede, skal 0-løsningen vælges. Ved at skrive SKAL er det jo udelukket, at der kan findes bedre løsninger.

Vi mener ikke at scopingmaterialet under nogen omstændigheder kan operere med ordet SKAL, når man befinder sig i en undersøgelsesfase.

Bemærkninger til Sikring:

Rambøll skriver at anlægget skal sikres imod uautoriseret adgang, forvoldelse af skade, tab, tyveri eller overførsel af materiale.

Vi mener, at trådhegn, pigtråd, sikrede låger og døgnbelysning vil være et voldsomt indgreb i den fredelige natur.

Bemærkninger til borgermøde:

Vi vil ikke undlade endnu engang at gøre opmærksom på, at det afholdte borgermøde på Bornholm på ingen måde levede op til det givne mål – at oplyse og lytte til borgerne. Der henvises til brev til Sundhedsministeren af 12.5.2014

Bemærkninger til lokale forhold:

Vedrørende turismen, vil vi gerne påpege, at Bornholm i diverse undersøgelser foretaget af Center for Turismeforskning, hotels.com og andre ligger helt i top som ferie/turist mål i Danmark. 48 % pegede på Bornholm, som det mest attraktive naturområde i Danmark. Samtidig er fødevareproduktionen, gourmet produkter, gourmet restauranter og økologiske nicheproduktioner sammen med turismen nogle af de vigtigste erhverv på Bornholm. Eksporten af fødevarer er essentiel for Bornholms økonomiske overlevelse. Arbejdet med at etablere øen som en grøn, bæredygtig ø, med løsninger, der kan være eksempler for indenlandske så vel som udenlandske forskere og miljøfolk, er godt i gang og af landsdækkende interesse. Dette vil lide ubodelig skade, hvis man med etableringen af et affaldsdepot går i den stik modsatte retning.

Vi mener, at der bør laves en tilbundsgående økonomisk og erhvervsmæssig analyse af hvad følgerne for ovenstående erhverv vil blive, hvis man placerer et atomaffalds/giftaffalds depot her på øen.

Det virker dybt bekymrende, at Rambøll affejer risikoen for en yderligere udstråling på øen, hvor den naturlige udstråling af radon fra klipperne allerede er høj. Desuden synes de ikke at tage risikoen for søtransport og transport af ca. 250 tunge lastvogne med anhænger ad mindre veje, der slet ikke er bygget til den vægt, alvorligt.

Vi mener, at det er en skandale, at Rambøll minimerer de ovennævnte bekymringer med udsagnet "Selvom affaldet ikke er farligt" Hvis affaldet ikke er farligt, hvorfor bruger man så et 3 cifret millionbeløb eller mere af skatteborgernes penge på at få det flyttet fra det sted, det er genereret.

Generelle kommentarer til Rambølls materiale.

Scoping rapporten, som Rambøll præsenterer, vækker bekymringer med henblik på rapportens værdi, idet vi mener, at rapporten ikke lever op til basale kvalitets- og indholdskrav til en scoping i forhold til anerkendte – og af Danmark promoverede – internationale standarder og *best practice* indenfor miljøkonsekvensundersøgelser (environmental impact assessment, EIA). Helt specifikt bemærkes at rapporten

- Ikke belyser størrelse og omfang af de potentielle virkninger, som scoping analysen påpeger.
- Ikke undersøger mulige synergier og kumulative effekter, som kan udløse kædereaktioner af negative sociale, økonomiske og miljømæssige virkninger, som ikke ville opstå uden det undersøgte projekt;
- Ikke nævner den grænseoverskridende natur af de affaldstyper, der er forbundet med projektet, hvilket er specielt vigtigt, idet projektet berører flere nabolande, især Tyskland, Sverige og Polen.
- Ikke undersøger reversibiliteten eller irreversibiliteten af de mulige miljømæssige eller sociale virkninger af projektet. Rapporten tager ikke stilling til om de mulige virkninger for de forskellige scoping komponenter vil være midlertidige eller permanente.
- Ikke inkluderer forsigtighedsprincippet (precautionary principle) i sine analyser, selvom dette er et centralt princip i forhold til usikkerhed, som de fleste lande, deriblandt Danmark, har sluttet sig til siden de Forenede Nationers Konference om Miljø og Udvikling (UNCED) i Rio i 1992.

Udover ovenstående generelle observationer gør BOMA opmærksom på nedenstående.

Transportrisiko Model:

Scoping rapporten nævner ikke rigtigt de risici, som er forbundet med transporten af det forhåndenværende og fremtidige radioaktive affald fra Risø til en af de mulige placeringer for et slutdepot. Transportrisiko-modellen er i sundhedsstyrelsens rapport om strålingsdoser i forbindelse med transporten af radioaktivt affald til et fremtidigt slutdepot,[1] blevet brugt med henblik på de risici, som er forbundet med

[1] Sundhedsstyrelsen (2011). Radiation doses from the transport of radioactive waste to a future repository in Denmark: A model (URL: http://www.sis.dk)., 56 pp.

transporten af Risø-affaldet på veje, skinner eller over vand. Modellen er baseret på beregninger af potentielle radioaktive doser under benyttelse af RADTRAN, en computerstøttet udregningsmodel, der bliver anvendt i hele verden.

Det er desuden uklart, om scoping rapporten kun behandler "transporten" som helhed som en enkelt risiko. Hver eneste transport (der er tale om 250 lastbiler med anhænger for at transportere den aktuelle mængde af radioaktivt affald lagret i Risø) på vej, skinne eller over vand, er en selvstændig begivenhed, og hver enkelt transport fører selvstændige risici med sig uafhængig af de andre transporter.

Derudover undlader scoping rapporten at konstatere eksplicit, at risikoen for et uheld er direkte proportionalt med de involverede afstande, og øges ydermere for hver gang, der skiftes fra én transportmåde til en anden. Man kan ikke tillade sig at negligere risikoen for, at besætningen kan blive udsat for stråling.

Med henblik på transport over vand nævner Sundhedsstyrelsens ovennævnte rapport fra 2011 desuden, at affaldets eventuelle transport over vand gennemføres med hjælp af ubemandede lastpramme, og at besætningen skal være iført beskyttende dragter. Scoping rapporten nævner ikke denne risiko med et eneste ord. Desuden vækker det stærk generel bekymring, at det på den ene side bliver anset som en risiko, at eventuelle skibsbesætninger bliver udsat for stråling, imens det fra Sundhedsministeriet og deres embedsmænds side gentagne gange er blevet understreget, at affaldet er ufarligt og ikke medfører nogen risiko for befolkningen i nærhed af et muligt slutdepot.

Gasemissioner ved et slutdepot:

Scoping rapporten undlader at nævne en rapport udarbejdet af COWI for Dansk Dekomissionering (DD).[2] Denne rapport fremhæver, at der vil opstå gasser, når radioaktivt affald kommer i kontakt med (grund)vand og forfalder. Disse gasser ville skulle frigøres igennem 300 O HDPE ventilationsrør med en overjordisk afladningsventil sikret mod indtrængen. Udsætning for luftbårne nukleider vækker stærke bekymringer på lang sigt med henblik på både inhalation af gasser og ekstern berøring med gasser. I øvrigt undersøger COWI studiet udelukkende mulige doser for voksne, men undersøger ikke risici for børn. COWI rapporten anbefaler, at der gennemføres efterfølgende studier herom.

Beredskabsplanlægning:

Det er bekymrende, at scoping dokumentet ikke nævner nødvendigheden af specifikke beredskabsplaner i tilfælde af et uheld eller et terrorangreb på transport af radioaktivt affald til et slutdepot, i særdeleshed hvis dette medfører transport over vand til et ikke brofast område som Bornholm, hvor en befolkning udsat for alvorlige strålingsdoser ikke uden videre kan transporteres til et egnet behandlingssted. Hvordan ville en evt. evakuering med den begrænsede transportkapacitet skulle gennemføres.

---

[2] COWI (2011). Danish Decommissioning Pre-feasibility study for final disposal of radioactive waste. Disposal concepts. Main Report. May 2011

Slutbemærkninger til referencer.

Listen af kilder til dette scopingmateriale viser, at Rambøll bygger deres rapport op på det materiale Sundhedsministeriets embedsmænd har udarbejdet over tid. Det er en stor begrænsning, at Rambøll ikke også har brugt andre kilder til vurdering af problematikken.

Vi mener, at det er på høje tid at inddrage andre eksperter, danske som udenlandske, så man kan få en second opinion, som er uafhængig af ministeriets egne eksperter.

Afslutningsvis vil vi gerne bemærke, at vi fuldt ud støtter op om Bornholms Regions Kommunes indlæg af 19.6.2014 **Bemærkninger til scoping til "Forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald".**

Med venlig hilsen

Borgergruppen imod atomaffald på Bornholm (BOMA)

Louise Haxthausen, Bo Haxthausen, Hanne Nimskov, Ole Espersen, Erik Mortensen og Kirsten Mortensen

BOMA COMMENTS and QUESTIONS

03 November 2014

The following points underscore some of BOMA's additional findings from the our analysis of some of the points made by studies funded by the Danish Government related to the risks associated with transportation of the radioactive material from the Risø Depot and the surprising failure of those reports to even mention several critical issues associated with disposing radioactive waste. The points mentioned below and the results from our analysis of other issues associated with the waste disposal process raises serious concerns about the Danish Government's lack of objectivity. We are also disappointed that the government has invested our tax monies to finance superficial consultancy reports that ignore key assumptions in their models, fail to take into consideration some of the most critical risks in those models and the radioactive waste disposal and that lack the necessary robustness that is required to protect the present generation and those who are not yet born.

We also find it appalling that the Danish taxpayers are put in a situation in which they now are thinking of having to spent their own personal funds to look for an objective and neutral analysis of the studies funded with our tax monies, in order to get the attention of the Danish Government and the EU about the serious technical, administrative and procedural errors in the government's efforts to ensure that waste is buried in the country's poorer kommune's that already face serious socio-economic problems.

Our points and the associated questions that are relevant to our findings are outlined below:

Sundhedsstyrelsen's RADTRAN Transportation Risk Model

Sundhedsstyrelsen (2011) presented a report on the analysis of the transportation risks associated with moving the radioactive wastes from Roskilde to the other potential waste disposal sites.

First, and most fundamentally, the RADTRAN model used to estimate the risk of an accident violates its own assumptions. Furthermore, it fails to mention that each time the waste is transported (taken out of the depot, loaded onto a truck and trailer, driven to the site, offloaded, placed on a boat if Bornholm is selected, and then offloaded and stored) the transport process has an estimated risk. This means that it is totally erroneous to consider the entire transport process as a *single* risk event. Thus, the model failed to take into account the probability of a ship running aground under different wave, wind and other

weather conditions, nor the risks associated with the individual probabilities of an accident each time the waste is moved from one type of transport system to another (e.g., road, rail, sea and road again). This rabies a question that asks - *If this radioactive waste is completely safe, why do you have to move it anywhere. Can't you dispose it in the place it was originally created? If it is so safe, why does the preferred sea transportation option recommend that the waste be transported on a barge where no people would be onboard, but rather on the tow boat that pulls the barge?.*

Given the low probability that the RADTRAN model shows for a transportation accident, we would like to refer the government to a recent accident by a Danish ship carrying radioactive wastes in Scottish waters (see the box with details below). To ignore this is irresponsible on the part of the government.

Dozens evacuated from oil platform after ship carrying radioactive waste catches fire in the North Sea and drifts towards it

- Fire broke out last night in one of the funnels of Danish-owned MV Parida
- Ship was carrying processed radioactive material from Scotland to Antwerp
- Crew shut down the ship's engines and it began to drift towards oil rig
- The Beatrice platform lies 15 miles off Wick on Scotland's north east coast
- All 52 members workers on board lifted off by helicopter and taken ashore
- Parida was towed to Cromarty Firth where it dropped anchor for repairs

Lang Banks, director of WWF Scotland said: *'This incident highlights the problems of dealing with the hazardous and expensive radioactive mess that the nuclear industry always leaves in its wake. 'Given all the severe weather warnings, questions need to be asked as to why a vessel carrying radioactive material was at sea at all.'*

http://www.dailymail.co.uk/news/article-2785254/

QUESTION #1: After: a.) signing the Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (HELCOM [1992]), in which the Contracting Parties undertake actions to prevent and eliminate pollution of the Baltic Sea Area caused by harmful substances from all sources and from land-based sources, and b) investing millions of Danish kroner from taxpayers to support actions to reduce pollution to the Baltic (e.g., Port Waste Management Reception Facilities) under the DANCED program in the 1990s, how can the present government justify transporting toxic waste across the Baltic and risk further degradation in the case of an accidental spill during shipping?

We can assume that will answer by saying "We have taken this seriously and we do not consider there to be a risk, as shown by the results of our mathematical transport risk model"...

Our next question asks for them to demonstrate that their transportation risk model. I believe that it has some potential flaws that raise many questions about the validity of their model. These two questions raise concerns our about the risks and thereby violate the Precautionary Principle, which the Helsinki Convention explicitly invokes for all waste that is transported or released into the Baltic. However, before we send them off, we need to do our homework and

take a closer look at the transportation modeling results.

QUESTION #2: We would like to know why there are no assumptions listed for the application of the RADTRAN transportation risk model (Sundsstyrelsen [2011] While we will run our own analysis of the results presented in the model, we would like to request that an independent, peer review of the results be carried out and financed by the government.

QUESTION #3: We find it odd that the RADTRAN model treats the worst case scenario by lumping all of the estimated 10 trips, rather than analyzing each event as a separate risk event. As a result, we would like to request an independent review of the risk associated with each of the 10 trips which will require loading the material onto a forklift, a container truck and a barge, transporting it ten times across the Baltic, offloading it to land and then offloading it to the repository site.

Rambøll Scoping Report

The brief paragraphs that follow outline general and specific issues related by Rambøll's weak attempt to defend the Danish government's case for the transport, disposal and storage of: a) short-lived waste; and b) 233 kg of high level "special waste" is disappointingly superficial. The scoping components it presents are incomplete and the report obfuscates several critical issues that Danish society and its elected representatives must have in front of them in order for them to make better-informed decisions. Curiously, the joint report by Rambøll and the Danish Ministry of Health ignores several other studies (also funded by Danish taxes), which contain important information.

General Comments

The Scoping Report presented to the public by Rambøll and the Danish Ministry of Health raises some concerns related to credibility, because the Report ***fails to***:

1. Identify the *magnitude* of the potential impacts identified by the scoping analysis.
2. Examine possible *synergies, or cumulative effects* that can create a metaphorical "chain reaction" of negative social, economic and environmental impacts that would not happen without the project.
3. Mention the *trans-boundary nature of wastes* associated with the project. This is particularly important for the Bornholm site under consideration, given that it is surrounded by at least three countries (Germany, Poland and Sweden).
4. Examine the *reversibility/irreversibility* of the environmental and social impacts associated with the project. It also ignores whether the impacts fr the different scoping components are temporary or permanent.
5. Include the *Precautionary Principle* in its analyses, even though this is a central principle related to uncertainty that most governments have ascribed to since the Rio Conference on Environment and Development in the 1990s.

Based on the above, the report does not contain the degree of robustness that one would expect from an elected government who has a constitutional responsibility not only to protect present generations, but future ones as well. While there are likely to be many explanations for this situation, we recognize that in the consulting world, profits are the gold standard and large consulting firms rarely work for more hours than are allocated by their clients. Consequently, the superficial nature of the report might be because the Danish government under-estimated the time required to produce a robust report (of course, this raises additional concerns about competence), the lack of an eye for detail by the consultant, or that the Report`s authors simply found some inconvenient truths that might not be palatable to the public. Regardless of the reasons, we consulted one developing country that has received considerable capacity building in the field of environmental impact assessments financed with Danish taxes through Danida. The director of Environmental Permitting stated that Ministry would reject the report for many of the reasons described above and particularly because of the lack of transparency on the part of the government and tis consultant.

SPECIFIC COMMENTS

In addition to the general observations, there are several specific points highlighted below.

Transportation Risk Model

The Rambøll study does not mention the risks associated with transporting the national inventory of radioactive waste from Risø to any one of the six final Danish repositories. There is no mention of the Transportation Risk Model[1] (based on calculations of potential doses using RADTRAN, a computerized algorithm used worldwide) that was applied to the risks the associated with rail, road and aquatic transport of the Risø-produced short-lived waste or the 233 kg of high level "special waste".

It is unclear why the report assigns a single risk to the entirety of trips required to transport the material – the risks for each trip in which the transported waste travels by rail, land or sea is *independent* of other trips. Furthermore, the report fails to state explicitly that *the risk an accident is exactly proportional to the distances involved*. Instead, it uses unclear language that detracts from this important point.

The report also highlights that the risk of radiation exposure to the crew is not negligible and they recommend that the waste must be transported on an un-manned barge and that the crew should wear protective clothing. This is not very reassuring when the government repeatedly states that the waste is safe ("In terms of exposure to radiation; persons, other than the crew, will not get exposed to radiation along the route, and the crew may be placed relatively far from the waste packages depending on the configuration of tug and barge."). The report goes on to say there is a disadvantage to the boat transportation of the wastes because the unloading and loading of packages from barges to trucks is an operation that must be considered when estimating

[1] Sundhedsstyrelsen (2011). Radiation doses from the transport of radioactive waste to a future repository in Denmark: A model (URL: http://www.sis.dk)., 56 pp.

doses of the transport on barges as the workers involved can be considered to be exposed to radiation. Hence, when estimating the method of road transport only the actual transport is considered, while when estimating the method of sea transport, not only the actual transport by sea must be considered, but also the handling and the subsequent transport by road must be included.

Gas Emissions at the storage site.

Rambøll fails to mention a report by COWI (2009) stating that gases would be formed when the waste gets into contact with (ground) water and decomposes, as described in the Pre-feasibility study for final disposal of radioactive waste. Disposal concepts prepared for DD by COWI (May2011, attached to this email). The gases would have to be released through 300 O HDPE ventilation pipes with an above ground discharge, which is protected against intrusion. Exposure pathways related to air borne nuclides of concern for the long-term impact primarily include a) Inhalation of gases and b) External exposure. The COWI study only examines the doses for adults and did not measure the risks for children, but recommended that the radiation risks to children should be conducted in subsequent studies. Rambøll presents no information on the risks that the emitted gases present to the entire population in the area of direct and indirect impacts.

Loss of property values due to the fear of the unkown

IT is truly amazing that there is no mention of the potential loss in land and home values that will take place in nearby areas of the selected radioactive waste disposal site. We are currently working with volunteers to make the loss of property values associated with such an extreme decision by the government and once again, we are forced to do this because the government has not gone beyond its superficial reporting that was made by its hired consulting companies

Tourism

Although the Scoping document correctly mentions that there could be impacts on tourism from dumping the material on Bornholm, it makes no in-depth analysis of the lost tourism revenues and job losses from the more than one-half million tourists from all over the world that visit Bornholm each year. It also fails to mention of how this will affect Denmark's image should the government decide to place radioactive waste on Denmark's largest tourist destinations and the place in Denmark with most natural areas.

Contingency Planning

It is unfathomable that the report makes no mention of the need to develop a special contingency plan in the event of a waste-material transportation or other type of accident on Bornholm, given the limited access that people who are accidentally exposed to severe radiation doses to the mainland. Would a special boat be assigned to ferry badly injured victims? What alternative would be employed if an accident occurred during one of Bornholm`s many, severe winter storms?

Faults in the logic and arguments in their risk assessment

Do you believe that the transport risks are equally weighted across all modes of transport?

Do you believe that the transport risks by sea are increased in differing weather conditions?

Can you point to me in your report where you asses the risk of transportation by sea under high waves, high winds, sudden storms etc.?

If an accident were to take place at sea during transportation would this only affect Bornholm or would other countries be affected by this for example Sweden, Germany or Poland.

Are you aware that the Helcom convention says that any country transporting hazardous waste that could affect the rest of the Baltic has to pass this information to the other countries involved?

Why was no mention of this convention made in your report and the time and extra cost that will be involved in getting agreement and following the correct legal procedures laid down by this international convention

If other countries might be affected by an accident of this nature do you legally have to undertake any extra consultation with their governments for this kind of dangerous transportation of materials across international waters?

Can you show me specifically what EU directive states that the country that produces the waste has to dispose of it within the same country.

Types of Radioactive waste.

In your report you refer to radioactive waste. You make no mention to the types of radioactive waste involved, can you specify exactly what types of radioactive material will be involved and where this waste was produced.

Will there be any Uranium, Cesium, Plutonium.

If Uranium were to be leaked accidentally in a transportation accident like in (Give examples of radiation leak) how many years would this radiation contaminate the area. How many people would be expected to develop serious health issues as a result of this?

Ask the same question for each type of radioactive waste.

If there is more than one kind of radioactive waste, do you agree that the risks of each type or radioactive material are equal.

If the types of radioactive waste are not the same then why have you not given each type of waste its own risk assessment and instead just grouped them under a single heading and given them the same degree of risk.

Interrelationship of the issues you addresses in the report.

Your report covered these specific issues – 1,2,3 etc., but from my impression you seemed to compartmentalize them and address each issue separately. In my understanding many of these issues are interrelated. Can you explain where in your report you showed how these issues connect, affect and interact with each other.

1. Groundwater
2. Health issues
3. Depreciation of land values
4. Impact on tourism
5. Transportation risk
6. Depth of storage
7. Radioactive waste that will be around for thousands of generations

TRANSPORTATION RISK
If this radioactive waste is completely safe, why do you have to move it anywhere? Can't you dispose it in the place it was originally created?

Why can't you move it to the facilities available in Sweden, Spain etc?

The normal facilities that deal with radioactive waste currently bury it 1000m underground. According to your report the radioactive waste will be buried on Bornholm at a depth of 45? meters. Are the other countries who have experience in dealing with radioactive waste digging their holes unnecessarily deep if you believe it is safe at a depth of 45 meters?

Can you show me your risk assessment based on the depth of burial of radioactive waste and the likelihood of contamination and escape.

The need for experts to talk together and debate the issues publicly rather than a single person putting together the report and biased to their own sepeciality

Do you agree that most impact assessment are subjective?

If the experts were put together and asked the same questions we are asking today, do you think there is a possibility that there are some issues they might discover that you have missed in your somewhat limited and superficial case study.

Have you invited any other independent European experts to this meeting today who are not being paid by the government?

Partsindlæg fra medlem af BOMA og borger på Bornholm
Joe Ryan

lollandmodatomaffald

Høringssvar til "offentlig høring om miljøvurdering ag forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald"

Ministeriet for sundhed og forebyggelse

Att: Tove Kjeldsen

tk@sum.dk

sum@sum.dk

Indledende bemærkninger

Borgergruppen lollandmodatomaffald har tidligere indsendt kommentarer til scoping rapporten, der er udarbejdet i et samarbejde mellem sundhedsministeriets arbejdsgruppe og fa. Rambøll, og kan heraf desværre udlede, at den igangværende proces udelukkende fortsætter i et spor, nemlig planerne for etablering af et slutdepot i et af de indtil videre 6 udpegede områder i hhv. Skive, Thisted, Kerteminde, Bornholm og Lolland kommuner. Dette uagtet at såvel borgmestrene i de respektive kommuner som borgergrupperne, er stillet i udsigt at processen ville være sideløbende med 2 øvrige scenarier, udlandssporet eller etablering af et mellemlager.

For så vidt det sidste, har det gentagne gange været pointeret, at hele Danmark er i spil, idet det ikke her vil være de geologiske forhold der vil være afgørende, men først og fremmest et samspil mellem den udøvende myndighed og de interessenter, der ville byde ind på at lægge lokalitet til et mellemlager.

Uagtet at dette ligeledes i folketingets sundhedsudvalg blev understreget senest i november 2013.

Vi anbefaler at der laves miljø vurdering af mellemlagerløsning og 0-alternativet, hvor 0-alternativet er et moderniseret anlæg, og ikke det nuværende forældede anlæg.

Vi ønsker en sammenligning af de socioøkonomiske konsekvenser og miljømæssige ditto ved henholdsvis slutdeponering, mellemlagring og udlandsplacering.

lollandmodatomaffald står fast

Som allerede anført i høringssvaret ifm. Scopingen, understreger borgergrupperne enstemmigt, at vi under ingen omstændigheder kan acceptere etablering af et slutdepot, borgergrupperne er enstemmigt talerør for at vi ikke kan acceptere, at atomaffaldet fra forsøgsstationen RISØ , eksporteres til en anden destination i Danmark for at blive gravet ned i jorden. Det burde være kendt af enhver med blot et minimum af intelligens, at det er uforsvarligt at grave så miljøgiftigt affald ned, for blot at håbe på, at der dels sker en hurtig nedbrydning heraf, dels sætte sin lid til, at der i en overskuelig årrække på op imod 300 år, ikke vil ske nogen udsivning til det omgivende miljø, drikkevand som havvand

Ministeriets arbejdsgruppe har endog selv angivet, at en "vis udsivning" ikke kan udelukkes.

lollandmodatomaffald

Klimatiske forhold for Lolland

Det anføres i scopingen fra Rambøll, at den nuværende digehøjde vil kunne modstå en vandstandsstigning, da digerne blot kan forhøjes efter behov.

Tilbage til beslutningen i 2003 om at påbegynde afvikling af forsøgsstationen RISØ, samt at affaldet skal bortskaffes, var det et tydeligt mantra, at "hver generation rydder op efter sig"

Dette blev gentaget af daværende sundhedsminister Astrid Krag , på den i 2012 afholdte høring på Børsen, foranlediget af borgmestrene og borgergrupperne i de udpegede lokaliteter.

Ikke desto mindre, vil man med ovenstående til fulde pålægge kommende generationer at forhindre oversvømmelse af det bagvedliggende bagland, idet det forudsættes, at de pt. funktionsduelige diger, ved den forventede havvandsstigning vil blive forhøjet. Dette sker næppe uden en menneskelig indsats, og ikke nødvendigvis i vores generation. Altså en række floskler uden indhold!

Lolland kommune har i sit høringssvar til fulde redegjort for de såvel **socioøkonomiske** som mulige **udviklingspotentialer i området omkring Rødbyhavn** , hvorfor dette ikke skal gentages her.

Inddragelse af eksterne eksperter

Udover inddragelse af eksterne eksperter, hvoraf flere har givet udtryk for deres mening om den igangværende proces, dels gennem de afgivne høringssvar til scoping, men hertil via dagspressen, meninger der alle enstemmigt tager skarp afstand for de danske planer for etablering af et slutdepot, savner borgmestre som borgergrupper, at sundhedsministeriets arbejdsgruppe inddrager ekspertbistand, og ikke alene - som for nuværende, alene hælder hovedet mod GEUS, Dansk Dekommisionering og SIS. Disse instanser er ikke uvildige og vi må stille som forlangende, at de kigges over skuldrene af, netop eksterne eksperter.

Borgergruppernes manglende oplysthed

Lollandmodatomaffald lægger sig i direkte forlængelse af de øvrige borgergrupper i fordømmelse af de fremsatte påstande i Rambøll rapporten, at vi alene handler på et uoplyst grundlag, samt medvirker til at skræmme øvrige dele af befolkningen herved. Sundhedsministeriets arbejdsgruppe kunne måske have løftet sløret overfor Rambøll og medgivet, at skulle vi vide for lidt, er det alene udtryk for, at for meget er ufortalt. Den åbenhed i processen alle fra dag 1. er blevet lovet, har glimret ved sit fravær!

Afsluttende bemærkninger

Det er af yderste vigtighed igen at understrege, at vi borgergrupper ikke vil acceptere etablering af et slutdepot, det være sig i en af de pt. seks udpegede lokaliteter, det være sig overhovedet i Danmark.

Den igangværende proces må standse nu, og de lovede scenarier må bringes i spil omgående. Først da vil der være sammenlignelig baggrund for at kunne vurdere de undersøgte alternativer, på linje med den nuværende plan for etablering af et slutdepot.

Med venlig hilsen

Borgergruppen lollandmodatomaffald

Bodil Waagensen, Anne Bendtsen og Gert Mortensen

Lolland d. 4. december 2014

HØRINGSSVAR fra Borgergruppen mod Atom-affald i Kerteminde kommune

Vi er noget forundrede over at læse ministeriets miljøvurdering af planen for etablering af slutdepot for dansk radioaktivt affald.
Det er bekymrende og tankevækkende, at man allerede her drager den konklusion, at nedgravning af affald er nødvendigt og at hverken en mellemlagerløsning eller en eksportmulighed er rimelige alternativer til nedgravning af A-affaldet – allerede inden de miljømæssige konsekvenser af belyst, jfr. nedenstående uddrag af ministeriets rapport af 22. september då.:
(Fremhævelserne er vore.)

Sags nr.: 1305421
Dok. Nr.: 1528936

Dato: 22. september 2014

Miljøvurdering af plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Høringsnotat - scoping

2.1.2. Rimelige alternativer

I fortsættelse af ovennævnte har en række høringsparter også tilkendegivet, at man – som følge af, at der er igangsat vurderinger af muligheden for dels at etablere et mellemlager dels at eksportere alt affaldet til udlandet – skal inddrage disse to løsningsmuligheder som såkaldte "rimelige alternativer" i miljøvurderingen af plan om etablering af et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.

*Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse vurderer ikke, at mellemlagerløsningen og udlandssporet i lovens forstand er "rimelige alternativer" i forhold til miljøvurderingen af et slutdepot. Baggrunden for denne vurdering er, **at en mellemlagerløsning ikke på langt sigt kan erstatte en slutdepotløsning**. Efter affaldsdirektivet, skal der på sigt træffes beslutning om en slutdeponering. Et mellemlager er således en anden og ikke sammenlignelig løsning. Heller ikke udlandssporet vurderes at være et rimeligt alternativ at sammenligne med, da sporet kun kan realiseres, hvis der viser sig en mulighed herfor i udlandet.*

I rapporten af 22. september konstateres det, at hverken en mellemlagerløsning eller en eksportløsning kan erstatte en slutdeponering. Herved har man draget konklusioner vedrørende de 2 alternativer til nedgravning af det radioaktive og tungmetalholdige affald allerede inden de 2 alternative løsninger er undersøgt. Dette finder vi ikke acceptabelt.

På denne baggrund vil vi anmode ministeren og Folketinget om at revurdere den igangværende proces og stille sig selv spørgsmålet:

"Er vi stadig sikre på, at en nedgravning af radioaktivt affald, hvor en del af det har en levetid på flere hundrede år, stadig er en realistisk løsning med højeste prioritet ?

Er vi stadig sikre på, at betonkældre i fugtige omgivelser kan holde og garantere mod udsivning af radioaktive stoffer og tungmetaller i flere hundrede år ?

Er vi sikre på ikke at gentage fejlen fra Harboøre Tange ved høfde 42 ved endnu en gang at grave affaldet ned ?

- Eller er det klogere, at opprioritere andre alternativer, som løbende kan overvåges og med fortsat mulighed for afværgeforanstaltninger ved utilsigtede hændelser ?

Vi er ikke i tvivl. Stop undersøgelserne af "nedgravningsløsningerne" og sæt en ny og mere bæredygtig proces i gang. Der er ingen evidens for at betonkonstruktioner er holdbare i fugtige miljøer på længere sigt. Se blot på resterne af de 70-årige bunkere langs den jyske vestkyst.

Vi er overbeviste om, at Folketingets 179 medlemmer deler vore bekymringer og holdninger. Vi ser frem til at Folketinget snarest ændrer sin beslutning af 13. marts 2003 og igangsætter en anden og mere bæredygtig proces.

Omkring rapportens konkrete indhold af miljøpåvirkningerne ved nedgravning på Kertinge Mark har vi følgende bemærkninger/indsigelser:

Fra vedhæftede Bilag 1(Indsigelse fra Borgergruppen mod Atom-affald i Kerteminde kommune) kan resummeres følgende:

Bekymringen for drikkevandet, som oppumpes af Kerteminde Forsyning A/S i umiddelbar nærhed af det påtænkte depot, kan ikke kun være et anliggende for "interessenterne ved Kertinge Mark". Det må også være en statslig bekymring.

Vi – og Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S – er uenig i, at grundvandstrømmen bevæger sig væk fra boringerne og mod fjorden og noret. Erfaringen viser det modsatte

Kerteminde Fjord/Kertinge Nor er udpeget som naturvidenskabeligt referenceområde. Det har det været i over 25 år. Det er ikke noget man arbejder på at gøre det til, som det nævens i Miljørapporten

Natura 2000 området ved Romsø og Hindsholm østlige kyst bør indgå i vurderingen, da fjordens/norets vand via tidevandsbevægelsen står i direkte kontakt og udveksling med vandet i dette område.

Vikingemuseet Ladbyskibets udviklingsmuligheder i fremtiden nævnes i rapporten alene som en bekymring for "interessenterne ved Kertinge Mark" og ikke et problem, som også staten burde bekymre sig om.

Vikingemuseets arbejde for at for optaget Ladbyskibet på Unesco's verdenskulturarvsliste er ikke en del af miljørapporten. Dette må være en del af miljøundersøgelserne omkring et eventuel nedgravet depot på Kertinge Mark

Det er åbenbart et problem at placere et slutdepot i nærheden af Middelfart og Fredericia's forholdsvis store befolkningskoncentrationer (jfr. beslutningsrundlaget fra 2011), mens den samme bekymring er fraværende, når man påtænker at placere affaldet i samme afstand af Odense by med mere end 160.000 indbyggere.

Fra vedhæftede Bilag 2 (Indsigelse fra Turismens venner i Kerteminde kommune) kan resummeres følgende:

En vurdering af konsekvenser for turisterhvervet ved en placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde kommune

4. december 2014

På vegne af Borgergruppen mod nedgravning af
Atom-affald i Kerteminde kommune

Bilag 1:

Planens konsekvenser for

- ♥ **Vandmiljøet – grundvand og det maritime miljø**
- ♥ **Vikingemuseet Ladbyskibet's mulighed for at blive optaget på Unesco's verdenskulturarvsliste**
- ♥ **Deponering i forhold til nærheden af tættere bebyggede områder**

GRUNDVAND.

I tabel 10-1 (p. 113) sammenfattes vurderingen af miljøpåvirkningerne som følge af et eventuelt nedgravet depot for nukleart affald på Kertinge Mark.

Blandt de mulige påvirkninger er grundvandet ikke nævnt, hvilket vi vil protestere imod.

Det udpegede område på Kertinge Mark ligger i et OD-område (område med drikkevandsinteresser) og grænser umiddelbart op til et OSD-område (område med særlige drikkevandsinteresser). Det er da også fra dette område Kerteminde by og en stor del af byens opland og en del landsbyer oppumper sin drikkevandsforsyning.

Tidligere har man oppumpet over 1.000.000 m^3 fra dette område, hvilket medførte et forøget chloridindhold i drikkevandet. I dag pumpes der knap 600.000 m^3 op, hvilket har reduceret chloridindholdet væsentligt. Kommune og vandforsyning har allerede, da problemet opstod, vurderet, at det forøgede chloridindhold skyldtes en indtrængen af saltvand fra fjorden/noret ved en for stor oppumpning.

At vand kan gennemtrænge området mellem pumpestederne og kysten (Kertinge Mark) burde være et emne, som også de statslige myndigheder burde interessere sig for i forbindelse med nedgravning af radioaktivt affald med et stort indehold af tungmetaller.

I tabel 10-5 (p. 117) opsummeres de væsentligste bekymringspunkter fra interessenter ved Kertinge Mark. I denne forbindelse nævnes drikkevandet.

Vi kan ikke forlige os med, at bekymringen for drikkevandet alene er en bekymring som vedgår interessenterne på Kertinge Mark – og ikke den statslige myndighed.

"Interessenterne" omfatter ikke alene borgerne i Kerteminde kommune, herunder selvfølgelig de mange borgere og virksomheder, der er drikkevandsforsynede fra området, men også Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S.

Særligt bekymrende er følgende (p. 127):

" Det vurderes endvidere, at en grundvandssænkning i Kertinge Mark området ikke vil medføre en påvirkning af grundvandsstanden eller vandkvaliteten i grundvandsmagasinet, der er beliggende sydøst for Kertinge Mark, og fra hvilket der indvindes vand til Kerteminde by."

Da Kerteminde vandværk oppumpede over 1 mio. m^3 årligt sænkedes grundvandsstanden, hvilket resulterede i en indsivning af saltvand fra fjorden/noret.

Det er stærkt bekymrende, at den statslige myndighed ved "modelarbejder" foretaget ved skrivebordet kan konstatere (p. 126) at:

"Modelberegninger viser, at i Kertinge Mark området er grundvandsstrømningen, i det omfang der sker en strømning, rettet mod vest, nord og nordøst mod Kertinge Nor og Kerteminde Fjord. I henhold til grundvandsmodellen sker der altså ingen grundvandsstrømning fra Kertinge Mark mod grundvandsmagasinet mod sydøst".

Kerteminde kommune og Kerteminde Forsyning A/S er ganske uenige i disse ”skrivebordsteorier” og har en erfaring fra det virkelige liv, som er diametralt modsat. Vandet siver fra fjorden og noret mod syd mod drikkevandsboringerne, når grundvandsstanden sænkes.

Tønder med radioaktivt affald opbevaret i 30 år under det tidligere atomkraftværk i Bunsbüttel, Tyskland:

(Tankevækkende hvad 30 år kan gøre ved tromler i en kælder i Tyskland – hvad kan der så ske på Kertinge Mark i løbet af flere hundrede år ?)

DET MARITIME MILJØ

I tabel 10-5 (p. 117), hvori der opregnes interessenternes bekymringer nævnes af der arbejdes med at gøre Kertinge Nor/Kerteminde Fjord til naturvidenskabeligt referenceområde:

Interessenter giver udtryk for, at områdets nærhed til vandet muligvis kan have virkning på områdets kystkulturarv, kan påvirke arbejdet med at gøre Kertinge Nor til et referencefarvand, påvirke Marinebiologisk Forskningscenter Kerteminde, påvirke hvorvidt Kertemindes Nord- og Sydstrand kan bibeholde status som strand med blåt flag og helt konkret få betydning for tætheden af gopler i Kertinge Nor.”

Dette er forkert at man arbejder på at gøre farvandet til et referenceområde. Det var allerede gjort til naturvidenskabeligt referenceområde for 25 år siden, da Fyns Amt besluttede at pålægge Kerteminde og Munkebo kommuner ikke at udlede spildevand til området. Det var oven i købet begrundelsen for det amtslige påbud.

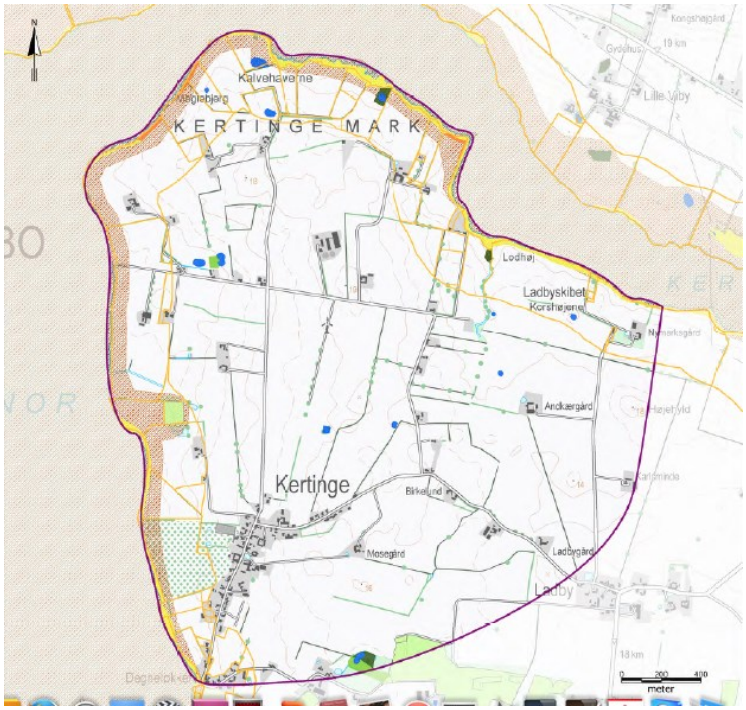
På side 110 og 111 omtales Odense Fjord som et Natura 2000 område med en afstand fra Kertinge Mark på 2 km. Dette er korrekt, men man burde i denne sammenhæng også nævne farvandet omkring Romsø, som er et udpeget beskyttelsesområde (Natura 2000 område nr. 109, Habitatområde H 93 og Fuglebeskyttelsesområde F 77).

Dette område er ikke mindre interessant end Odense Fjord, da vandet i fjorden/noret og vandet omkring Romsø og kysten ud for Hindsholm er i en stadig vekselvirkning, som følge af tidevandets bevægelser ud og ind af fjorden/noret. Vi skal derfor bede ministeriet om at medtage Natura 2000 område 109 omkring Romsø og Hindsholms østlige kyst, som et område, der kan påvirkes af udsivning fra et nedgravet depot ved Kertinge Mark.

VIKINGEMUSSET LADBYSKIBET OG UNESCO’S VERDENSKULTURARVSLISTE:

En af de udeladelser, der selvfølgelig springer os i øjnene i Kerteminde, er det faktum, at der ikke med et eneste ord er nævnt den Unesco-satsning, Vikingemuseet Ladby arbejder hen mod. Denne information blev bedt ført til notat allerede under borgermødet i maj måned d.å. og fremgår også tydeligt af høringssvaret fra Østfyns Museer.

Kertinge Mark er et område på 7 km2. Når man skal se på en eventuel placering af et slutdepot på Kertinge Mark, skal der heraf fraregnes 300 m strandbeskyttelseslinje på størstedelen af strækning omkring halvøen (på kortet markeret med gult). Inden for dette stærkt begrænsede areal ligger Vikingemuseet Ladby.

Det fremgår af miljøvurderingen, at der ikke ses at være er påvirkninger for museet, når det forudsættes at man placerer et atomaffaldsanlæg ”*uden for museets arealer og derved ikke berører det fredede Ladbyskib direkte*”.

Denne vurdering er vi fuldstændig uenige i.

Museet arbejder hen mod en udvidelse til et vikingekulturlandskab for børn og voksne, hvilket også fremgår af høringssvaret fra Østfyns Museer/Vikingemuseet Ladby. Der er tale om en udvidelse med 5 ha land, som forventes lokalplan godkendt medio december i år. Det nye museumsprojekt og vikingelandskabet omkring vil være en turistattraktion for Fyn og Kerteminde – og for Danmark - og en mulighed for at få andel i den stigende internationale turisme, der ses i forhold til vikingekulturen. Det er fuldstændig utænkeligt, at museets og kommunens ambitioner om dette store kulturarvs- og kulturlandskabsprojekt kan realiseres, såfremt man placerer et atomaffaldsdepot i området og i den nærhed, det under alle omstændigheder vil give, uanset hvor inden for det udpegede område, man vælger.

Vikingemuseet Ladby har gennem de sidste 20 år arbejdet hen mod denne udvidelse, som skal ende i en satsning på en anerkendelse blandt verdens umistelige kulturarv; en placering på Unescos verdenskulturarvsliste. Dette er realistisk, fordi Ladbyskibet er verdens eneste vikingeskibsgrav, der er bevaret på sin autentiske placering og i sine autentiske omgivelser. Skibet er herudover Danmarks eneste vikingeskibsgrav overhovedet.

Verdens kulturturisme er i fremgang. Det er for os – og for museet iflg. høringssvaret fra Østfyns Museer, usandsynligt, at man kan komme i betragtning til en Unesco kulturarvsudpegning, såfremt man placerer atomaffald på Kertinge Mark. Unesco arbejder med en såkaldt bufferzone, som – igen ifølge museets tidligere høringssvar – må forventes at inkludere det meste af Kertinge Mark – helt ud til den pælespærringen fra vikingetiden, som ligger i området NV (ud for spidsen af Kertinge Mark) og friholde området herimellem som et autentisk landskab til at understøtte Unesco attraktionen. Denne betragtning omkring bufferzone fra Østfyns Museer er ligeledes udeladt i miljøvurderingen.

Kertinge Mark i sin helhed må betragtes som et stort og sammenhængende vikingekulturlandskab. Der er gennem årene foretaget hundredvis af fund fra vikingetiden spredt på Kertinge Mark – herunder også 11 vikingegrave i området omkring skibshøjen. Området har været højaktivt under vikingetiden, hvilket understøttes af, at man så sent som i oktober d.å. har gjort flere end 50 nye fund fra vikingetiden.

Det bekymrer os i atomaffaldsgruppen, at der ikke i miljøvurderingen ses en uvildig og objektiv tilgang, som understøttes i teksten. Vi undrer os over, at Vikingemuseet Ladbyskibet alene nævnes som en bekymring fra "interessenterne på Kertinge Mark" – og ikke som et problem, der også bekymrer de statslige myndigheder. Vi undrer os ligeledes over, at satsningen på at gøre Ladbyskibet til en del af Unesco's verdenskulturarvsliste ikke nævnes i miljørapporten.

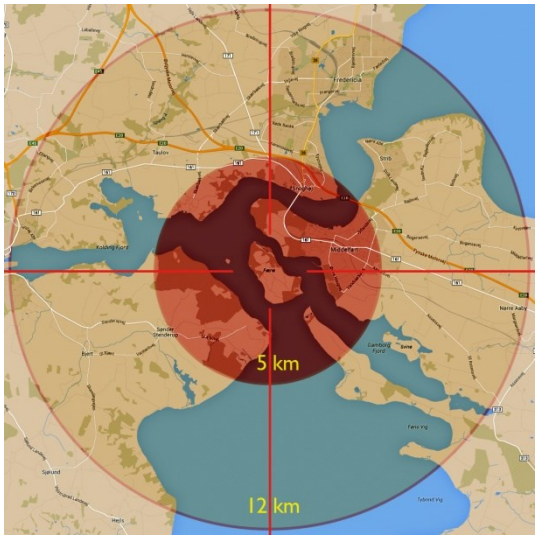
ATOMAFFALDSDEPOTETS NÆRHED TIL TÆTTERE BEBYGGEDE OMRÅDER

I miljørapporten inddrages planområdets beliggenhed i forhold til bymæssig bebyggelse. Dette væsentlige aspekt var allerede introduceret i rapporten til den tværministerielle gruppe i 2011, hvor det udgjorde et af kriterierne for udvælgelse af de 6 områder til nærmere analyse. I nærværende miljørapport benyttes i overskriften den neutrale formulering: **beliggenhed i forhold** til bebyggede områder (s 114, pkt 10.3), hvor rapporten til den tværministerielle arbejdsgruppe (2011) har fat i det væsentlige ud fra et borgerperspektiv, nemlig **nærhed til tættere bebyggede områder.** Uanset formuleringerne, så er kriteriet væsentligt. Nærhed til bebyggede områder og graden af befolkningstætheden i de berørte bebyggede områder er et særdeles centralt tema.
Vi skal så her se bort fra, at miljørapporten det ene sted opererer med beliggenhed i forhold til bymæssig bebyggelse og andre steder taler om beliggenhed i forhold til bebyggede områder. Når man taler om afgørende kriterier i en udskillelsesproces vil man kunne forvente en høj grad af stringens i definitioner og afgrænsninger.

Med hensyn til beliggenheden springer det i øjnene, at der i rapport til den tværministerielle arbejdsgruppe (2011) s. 30 henvises til at:

Byområder i form af større byer og nærliggende områder er ikke inddraget.

Dette skal dog vise sig at være en sandhed med store modifikationer, idet det er særdeles **påfaldende**, at muligheden for placering af affaldsdepot på Fænø eller ved Hindsgavl bortfalder fordi, som det hedder i rapporten (s. 37, 2011):…. *området ligger tæt ved både Middelfart og Fredericia, hvilket kan gøre området mindre attraktivt.* Hvis man inddrager befolkningstæthed i kriteriet for udvælgelse, vil det klart fremgå (se figurerne nedenfor), at tætheden til befolkning er (mindst) lige så stor ved en placering på Kertinge Mark, som ved en placering på Hindsgavl halvøen eller på Fænø. Ved en femkilometers radius inddrages både Munkebo by og Kerteminde med et befolkningstal samlet lige så stort som Middelfarts. Ved en 12 kilometers radius, som der må være tale om, når Fredericia også inddrages i argumentationen for ikke at pege på Fænø eller en Hindsgavlløsning, så vil også dele af Odense ligge inden for denne radius af en placering på Kertinge Mark. Borgergruppen i Kerteminde Kommune ønsker et klart svar på denne diskrepans i udvælgelseskriterier.

I en afstand af 5 km berøres Middelfart

I 12 km's afstand berøres også Fredericia

I en afstand af 5 km berøres både Munkebo og Kerteminde
I 12 km's afstand berøres også Odense by

Borgergruppen mod nedgravning af
Atom-affald i Kerteminde kommune

Bilag 2:

Konsekvenser for turismen i Kerteminde by og Kommune i tilfælde af at et depot for radioaktivt affald placeres i Kerteminde Kommune.

"Turismens Venner" er en forening af frivillige bestående af ca. 200 personer, der vederlagsfrit stiller deres arbejdskraft, ideer og kreativitet til rådighed for at fremme turismen i Kerteminde Kommune. "Turismens Venner" er involveret i mere end 50 aktiviteter omhandlende det gode værtskab hvert år og er enestående i sin art i Danmark. En lignende forening findes ingen andre steder i Danmark. Fælles for alle de aktiviteter, som medlemmerne er involveret i, er vor kærlighed og stolthed over den kultur og natur, som vi er en del af og som vi derfor gerne vil dele med andre og bevare.

For "Turismens Venner" er en evt. placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde Kommune en på alle måder ubehagelig tanke, som vil have uoverskuelige konsekvenser for turismeerhvervet i byen og kommunen. Her er der selvfølgelig tale om lægpersoners tilgang til projektet. Dog hæfter vi os ved, at end ikke fagpersoner på meget højt niveau er enige om, hvor stor risikoen for udsivning fra et sådant depot vil være og mener derfor, at der skal handles efter det mindste middels princip.
Nedenfor en liste over hvilke konsekvenser, "Turismens Venner" mener en evt. placering at et radioaktivt affaldsdepot i Kerteminde Kommune vil have for turismeerhvervet, det øvrige erhvervsliv, bosætning, flora, fauna og indbyggerne i kommunen og i kommunerne på Fyn som et hele.

Kommunens handlende og overnatningssteder
Det må formodes, at antallet af overnatninger i en kommune, hvor et radioaktivt atomaffaldsdepot er placeret, vil falde markant. Det vil bevirke, at kommunens handlende vil opleve faldende omsætning med deraf følgende lavere skatteindtægt til følge.
Kommunens badestrande
Vil Kertemindes Nord- og Sydstrand stadig kunne bibeholde sin status som strande med blåt flag? En evt. placering af et atomdepot forekommer grotesk og ude af proportion, når man erfarer, at

borgerne i byen ikke længere må lade deres hunde soppe ved byens strande, fordi det indebærer en risiko for at Kerteminde mister sin status som ”blå flagby”.

Kommunens campingpladser
I Kerteminde Kommune findes en 5-stjernet campingplads. Vil en evt. placering af et affaldsdepot bevirke at nogle af disse stjerner mistes? Derudover har kommunen yderlige to campingpladser med kystnær beliggenhed, vil disse campingpladser miste nogle af deres gæster og fastliggere? Sandsynligvis.

Den nye Golfbane i Kerteminde
Lego-koncernen er i færd med at anlægge en af Europas mest eksklusive golfbaner, måske den mest eksklusive i Europa på et areal nær Kerteminde by.
Så vidt ”Turismens Venner” erfarer, er en af målsætningerne for projektet, at tiltrække internationale golfmatcher til Kerteminde. Vil nogle af verdens bedste professionelle golfspillere, mon have lyst til at spille match nær et atomaffaldsdepot, når der findes andre alternativer i Europa eller for den sags skyld i hele verden eller vil spillere på et lidt lavere niveau have lyst?

De mange specialbutikker, gårdbutikker og økologien
I Kerteminde Kommune, specielt på det naturskønne Hindsholm, er antallet af specialbutikker og økologiske gårdbutikker i markant udvikling. I tilfælde af placering af et atomaffaldsdepot i kommunen, vil disse virksomheder da stadig kunne hævde, at deres produkter er sunde og økologiske?

Spisesteder
I Kerteminde Kommune findes der en bred palet af restauranter og spisesteder strækkende sig fra en af Danmarks mest kendte gourmetrestauranter til cafeterier, pizzeriaer etc. Alt sammen lokaliteter som vore turister og lokale har glæde af. Vil vore fødevareleverandører fortsat være i stand til, at hævde at den lokalfangede fisk, der serveres er sund og frisk og at der ikke er risiko for, at den har været udsat for udsivning i tilfælde af at et atomaffaldsdepot placeres meget tæt på kommunens kystlinje? Det samme gælder flere af de øvrige spisesteder og restauranter, der er beliggende nær vandet og som serverer fisk og skaldyr. Næppe særligt troværdigt eller sandsynligt. Det samme gælder alle de dyrkede og avlede afgrøder, disse er tilsvarende udsatte.

Bosætning
Som andre mindre kommuner i Danmark har Kerteminde behov for at øge antallet af tilflyttere. Hvor sandsynligt er, det at denne proces bliver lettere i tilfælde af, at et radioaktivt affaldsdepot placeres i kommunen? Det vil næppe blive lettere at sælge hus i området og at tiltrække nye erhvervsaktive borgere. Supplerende kan det anføres, at den sydlige del af kommunen allerede lider under en evt. placering af et radioaktivt depot i Kerteminde Kommune i form af markant vigende interesse for køb af byggegrunde og køb af eksisterende boliger.

Kertemindes rating som turistby nr. 1
Kerteminde er i Region Syddanmarks ”anbefalinger til vækst”, i efteråret 2013, blevet udpeget som værende et af de nye potentielle områder indenfor vækst i oplevelsesøkonomien. Det er ”Turismens Venners” opfattelse, at en evt. placering af et radioaktivt affaldsdepot i kommunen vil bevirke, at byen kan miste denne status, hvilket vil være årsag til, at færre turister finder at byen og kommunen er et attraktivt feriemål.

Internationale sejladser, sejlsportsarrangementer og andre arrangementer
Det er næppe sandsynligt, at Kerteminde fortsat vil kunne tiltrække arrangementer af både national og international karakter, i den målestok, det hidtil har været tilfældet, såfremt et radioaktivt affaldsdepot placeres i kommunen.

Fauna og flora
I Kerteminde Kommune findes der flere områder med en for Danmark enestående flora og fauna. Vil man stadig kunne garantere turister og lokale beboere, at disse attraktioner vil være tilgængelige og attraktive besøgsmål, såfremt et radioaktivt affaldsdepot placeres nær disse

områder? Vil man kunne garantere vores turistattraktion Fjord & Bælt, at deres dyr og forskning ikke lider skade?

Indflydelse på turismeerhvervet i omkringliggende kommuner
Det er "Turismens Venners" opfattelse, at der er stor risiko for, at en evt. placering af et depot for radioaktivt affald på Kertinge Mark i Kerteminde Kommune vil have negativ indflydelse på turisterhvervet og bosætningen i de omkringliggende kommuner, med risiko for faldende indtjening og skatteprovenu i disse kommuner.

"Haven ved Havet"
Visitkerteminde gennemfører i samarbejde med centrale aktører inden for dansk turisme, et storslået EU-støttet projekt med titlen "Udvikling af stedbundne turismekoncepter i danske kystferiebyer". Projektet, der også inkluderer andre udvalgte kystdestinationer, løber frem til og med 2014.
Det overordnede fokus er at skabe bedre vækstbetingelser for turismen i Danmarks kystområder. Men udgangspunktet skal tages dels i de enkelte destinationers forskellige kulturhistoriske kontekst og dels i de ønsker og ideer, der gives udtryk for lokalt. I Kerteminde er målet at relancere den klassiske badeferie som et attraktivt produkt, der kan tiltrække både nationale og internationale besøgende. Det er "Turismens Venners" opfattelse at en placering af et radioaktivt affaldsdepot vil vanskeliggøre dette.
Der er ambitioner om, at projektet videreføres i de kommende år, og om EU også fremadrettet vil være villig til yderligere støtte i tilfælde af, at de gøres bekendte med, at der forefindes et radioaktivt depot i området? Næppe.

Etik og følelser
Er det overhovedet etisk forsvarligt og korrekt at placere et atomaffaldsdepot i nærheden af menneskelig bebyggelse, fauna og flora, når man ikke kender konsekvenserne for kommende generationer? "Turismens Venner" mener nej.

Konklusion
Ovenstående rummer en stor mængde af ubesvarede spørgsmål, som "Turismens Venner" som lægpersoner ikke er i stand til at besvare fuldt ud. Det er dog vores opfattelse, at det samme vil gælde for en meget stor del af de fagpersoner og politikere, som man vil kunne bede om vejledning.
Turismeerhvervet er p.t. i stærk vækst i Kerteminde Kommune. På baggrund af ovenstående formodede konsekvenser for turismen i Kerteminde Kommune anser "Turismens Venner" en placering af et radioaktivt atomaffaldsdepot for intet mindre end en katastrofe for kommunen og dens indtjening og udvikling.
Tiltrækning at nye virksomheder og borgere i forvejen særdeles vanskelig, hvorfor "Turismens Venner" pointerer at vækst i turismen er af helt afgørende betydning for området.
"Turismens Venner" gør endvidere opmærksom på, at vi er enige i, at hver generation har pligt til at "rydde op efter sig", men understreger at vi er af den opfattelse at denne oprydning skal foregå på en forsvarlig og etisk holdbar måde og udføres af de kapaciteter, der har fornødne viden om emnet.
I betragtning af ovenstående formodede konsekvenser af en evt. placering af et depot for radioaktivt affald i Kerteminde Kommune anbefaler "Turismens Venner" i Kerteminde at der genovervejes placeringen af depotet særdeles nøje og overveje om den optimale løsning for turismen i Kerteminde Kommune, for kommunens erhvervsliv, bosætning, fauna og flora etc., samt de omkringliggende kommuner og de øvrige potentielle muligheder for placering i Danmark vil være at depotet placeres i udlandet, hvor man har erfaringerne og kompetencerne til på sikker måde at tage vare på et depot af denne art.

På vegne af "Turismens Venner"

Else Møller
Formand for "Turismens Venner" samt tidligere borgmester i Kerteminde Kommune

Dato: 5. december 2014
Til: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse att. Tove Kjeldsen; tk@sum.dk cc sum@sum.dk
Sagsbehandler: Sine Beuse Fauerby, 31 19 32 51, sbf@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar til "Offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald."

DN har tidligere i processen indsendt kommentarer til scoping rapporten.

Generelle kommentarer:

Foreningen finder det umuligt at komme med helt konkrete kommentarer, da rapporten efterlader en lang en række centrale vurderinger til senere rapporter.

Naturinteresser indgår overordnet i miljøvurderingen, og de områder der er beskrevet er meget store i forhold til den størrelse, som et depot kræver. Da den endelige placering af depotet ikke er til behandling, er det ikke muligt at gå ind i konkrete natur og miljøinteresser.

Det vækker derfor stor undren, at rapportn på baggrund af en VVM af så store områder mener, at det er muligt at konkludere, at der ikke er nogen miljøpåvirkninger. Vi mener ikke, at man reelt kan forholde sig til natur- og miljøfaktorer, da der ikke er tale om en konkret placeringsmulighed. Der er reelt kun behov for et væsentligt mindre områder. Om der vil være miljøpåvirkninger er jo forskelligt alt afhængigt af, hvor konkret depotet placeres inden for det afgrænsede område.

Det fremgår endvidere, at depotet evt. skal modtage industriaffald. DN skal anmode om at få afklaret, om depotet også skal modtage eventuelt radioaktivt affald fra skifergas boringer?

Proces for valg af løsning for placering af atomaffald

DN er af den overbevisning, at man bør beslutte depotkoncept før beslutning om lokalisering, da man ellers ikke kan vurdere miljøkonsekvenserne!

Med alt den tvivl der er blevet skabt angående et slutdepots sikkerhed er der begrundet mistanke om, at et slutdepot ikke er miljømæssigt forsvarligt. Derfor burde forsigtighedsprincippet komme i spil – og en total revurdering af depottype er nødvendig.

DN har tidligere kritiseret den valgte proces – det ses af DNs høringssvar til Scoping-rapporten. Den valgte proces, hvor et mellemlager ikke betragtes som et "rimeligt alternativ", bliver kritiseret af mange partner. Det undrer derfor DN, at myndighederne fastholder denne proces.

DN ønsker ikke ordret at gentage kommentarerne til scoping-rapporten, men da vi ikke mener at myndighedernes kommentarer til DNs høringssvar er fyldestgørende, finder vi det nødvendigt at gentage pointerne omkring proces samt valg af alternativ:

"Helt overordnet er DN uforstående overfor den valgte proces angående placering af atomaffald.

Hvis Danmark skal overholde internationale forpligtelser om, at hvert land håndterer eget farligt affald, er en eksportløsning ikke en mulighed. Derfor er vi uforstående over for, at et af de tre spor, der arbejdes med, er at undersøge muligheder for eksport af affaldet. Det er DN's opfattelse, at der skal findes en forsvarlig opbevaring af dette affald i Danmark.

Med hensyn til de to andre spor: slutdepot-løsningen eller mellemdepot-løsningen, er vi uforstående overfor, at de to spor kører uafhængige af hinanden. Det er vores opfattelse, at man burde sammenkoble arbejdet med et vurdere konsekvenserne af henholdsvis et slutdepot og et mellemdepot i Danmark.

Det politiske valg af depot-type forudsætter, at man har kendskab til konsekvenserne af begge depottyper.

<u>Valg af alternativer</u>
Af Miljøvurderingsloven bilag 1 h) fremgår, at en miljøvurdering bør omfatte alternativer og

> *" En kort skitsering af grunden til at vælge de alternativer, der har været behandlet, og en beskrivelse af, hvorledes vurderingen er gennemført, herunder eventuelle vanskeligheder (som f.eks. tekniske mangler eller mangel på knowhow), der er opstået under indsamlingen af de krævede oplysninger."*

Der burde belyses flere alternative depotmetoder end tilfældet er i denne rapport, underbygget af de oplysninger, som nævnes i miljøvurderingsloven.

Vi mener, at det er en fejl at dele processen op på den måde, som det er gjort i dette tilfælde. Når der allerede kører en proces angående en mulig mellemlager løsning, minder vi om, at der er pligt til at fremlægge disse oplysninger, fastlagt i lovens § 7, stk. 2 - som henviser til oplysningerne, som er beskrevet i bilag 1. Det opfatter vi som en retlig mangel, såfremt de pågældende oplysninger ikke er videregivet i miljøvurderingen.

På borgermødet i Kerteminde var det f.eks. ikke muligt for DN at få svar på spørgsmålet om, hvilke geologiske krav der stilles til et mellemlager – og hvorvidt et mellemlager også kun kan placeres i de områder, der nu bliver undersøgt som mulige for et slutdepot?

Borgergrupper har fremlagt meget kritik af slutdepotløsningen og vi mangler stadig at høre, hvordan staten forholder sig til denne kritik, og statens argumenter for en slutdepotsløsning. Vi vil altså på det kraftigste opfordre til, at der bliver en bredt funderet offentlig debat angående de forskellige depotløsninger."

I ministeriets høringsnotat fra 22. sep. 2014 kan det læses:

"2.1.2. Rimelige alternativer
I fortsættelse af ovennævnte har en række høringsparter også tilkendegivet, at man – som følge af, at der er igangsat vurderinger af muligheden for dels at etablere et mellemlager dels at eksportere alt affaldet til udlandet – skal inddrage disse to løsningsmuligheder som såkaldte "rimelige alternativer" i miljøvurderingen af plan om etablering af et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald.
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse vurderer ikke, at mellemlagerløsningen og udlandssporet i lovens forstand er "rimelige alternativer" i forhold til miljøvurderingen af et slutdepot. Baggrunden for denne vurdering er, at en mellemlagerløsning ikke på langt sigt kan erstatte en slutdepotløsning. Efter affaldsdirektivet, skal der på sigt træffes beslutning om en slutdeponering. Et mellemlager er således en anden og ikke sammenlignelig løsning. Heller ikke udlandssporet vurderes at være et rimeligt alternativ at sammenligne med, da sporet kun kan realiseres, hvis der viser sig en mulighed herfor i udlandet."

Det er DNs opfattelse at den igangsatte vurdering af en løsning, der bygger på mellemlagring forud for slutlagring af affaldet, netop må antages at være "et rimeligt alternativ" i miljøvurde-

ringslovens forstand, idet overvejelsen af selve lagerteknikken nødvendigvis må indgå som en forudsætning for valget af en egnet lokalitet for lagring.

Beslutningen om valget af lagerløsning er i lighed med valget af lokalisering utvivlsomt omfattet af miljøvurderingslovens § 1, stk. 3, nr. 1. En inddragelse af en mellemlagerløsning udelukker ikke en vurdering af placeringen af et slutdepot, hvorimod en vurdering af lokalisering af et slutdepot uden en samtidig vurdering af de pågældende lokaliteters egnethed som mellemlager eller i sammenhæng med en eller flere mellemlager muligheder effektivt foregriber valget af lagerteknologi. Den beslutning som skal træffes i relation til Sundhedsministeriets varetagelse af denne opgave som myndighed, angår i første række en beslutning om bortskaffelse af det radioaktive affald. En sådan beslutning må nødvendigvis omfatte både bortskaffelsesmetode og lokalisering af denne.

En opfyldelse af Folketingets beslutning B48 af 2003 vil fortsat kunne ske ved også at inddrage en løsning, der bygger på mellemlagring forud for slutdeponering. Ikke mindst de tyske erfaringer fra Gorleben peger på, at bortskaffelse af radioaktivt affald bør rumme en mulighed for at lageret kan tilgås løbende med henblik at sikre at lagringen sker forsvarligt. Et mellemdepot vil bl.a. kunne sikre at en sådan tilgang kan finde sted ind til slutdeponerings lager er etableret.

Klassifikation af radioaktivt affald

Derudover finder DN argumentationen for den valgte klassificering af affaldet for mangelfulgt, myndighedernes henvisning til IAEA er ikke tilstrækkelig. Hvad er årsagen til, at man ikke benytter den noget mere restriktive Svenske klassifikation?

Noget af den kritik der fremføres går på at DD's slutdeponeringskoncept bygger på forkerte forudsætninger, fordi det ikke i tilstrækkelig grad skelner mellem kortlivet og langlivet affald.

I Information. 1. december 2014. har man ligeledes kunne læse at:

"Affaldet er forkert klassificeret. Ifølge Gerhard Schmidts arbejdspapir består det danske atomaffald af over 20 forskellige kategorier, men kun to-tre af disse vil være henfaldet tilstrækkeligt i løbet af 300 år. Det drejer sig om bestrålet aluminium samt affald fra Risø 3-forsøgsreaktoren, der blev lukket ned i år 2000."

At der kan skabes tvivl om de danske myndigheders vurdering af farligheden af det danske atomaffald er ikke acceptabelt. Her er behov for en åben dialog om klassifikation med inddragelse af udenlandske eksperter.

Vi har ligeledes noteret os at DD har været i medierne og forklaret baggrunden for deres klassificering. Vi mener ikke, at det er hensigtsmæssigt at man tager denne debat via medier, frem for en åben dialog på borgermøder.

Natur- og miljøfaktorer, der skal vurderes

Det er selvfølgelig helt centralt for DN, at affaldet - ligegyldigt om det skal placeres i et slutdepot eller mellemlager - ikke bliver placeret på et sted, hvor der er drikkevandsinteresser, fredninger, Natura2000-områder, § 3-beskyttede naturområder, områder som er beskyttet i henhold til Habitatdirektivet, strandbeskyttelseslinje eller særligt værdifuldt landskab mm.

Uanset hvilken depotløsning der bliver valgt, er sikkerheden for natur, miljø og mennesker altafgørende.

Fra: Robert Jensen <rj@fvd.dk>
Sendt: 2. december 2014 13:16
Til: Tove Kjeldsen
Cc: Tove Kjeldsen
Emne: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald
Vedhæftede filer: Bemærkninger Deponering af atomaffald FINAL 30-04-2014.pdf

Til: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Vedhæftet tidligere afgivne bemærkninger fra Foreningen af Vandværker i Danmark, som foreningen tillige ønsker anvendt som høringssvar i forbindelse med plan og miljøvurderingen.

Med venlig hilsen

Robert Jensen
Sagsbehandler (forstkandidat)

Foreningen af Vandværker i Danmark
Solrød Center 20C, [1], 2680 Solrød Strand
Tlf. 5614 42 42, www.fvd.dk, fvd@fvd.dk

Fra: FVD
Sendt: 2. oktober 2014 13:58
Til: Robert Jensen
Emne: VS: Offentlig høring vedr. Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

---

Fra: Tove Kjeldsen [mailto:tk@SUM.DK]
Sendt: 2. oktober 2014 12:48
Til: ufm@ufm.dk; fmn@fmn.dk; mim@mim.dk; kebmin@kebmin.dk; mbbl@mbbl.dk; fvm@fvm.dk; trm@trm.dk; km@km.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; kum@kum.dk; um@um.dk; brs@brs.dk; nst@nst.dk; mst@mst.dk; ens@ens.dk; kdi@kyst.dk; post@kulturstyrelsen.dk; email@fvst.dk; kommunikation@naturerhvev.dk; geus@geus.dk; kfst@kfst.dk; info@trafikstyrelsen.dk; vd@vd.dk; at@at.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; bm@bornholmsmuseum.dk; info@holstebro-museum.dk; post@museumlollandfalster.dk; info@museumsalling.dk; roskildemuseum@roskilde.dk; ostfynsmuseer@ostfynsmuseer.dk; kmkbh@km.dk; lfstift@km.dk; kmfyn@km.dk; kmvib@km.dk; kmros@km.dk; 8579@SOGN.DK; 8587@SOGN.DK; 7563@SOGN.DK; 7567@sogn.dk; kontakt@regionmidtjylland.dk; kontakt@rsyd.dk; regionsjaelland@regionsjaelland.dk; regionh@regionh.dk; regioner@regioner.dk; struer@struer.dk; sk@skivekommune.dk; kommune@kerteminde.dk; lolland@lolland.dk; post@brk.dk; kommunen@roskilde.dk; kl@kl.dk; bendy@lyngs.dk; info@morads.dk; louise@haxthausen.dk; Kirsten.nordskovvej@gmail.com; ole.waagensen@gmail.com; anne@onsevig.dk; lindo@dbmail.dk;

FVD
Rent vand kommer fra hanen
Foreningen af Vandværker i Danmark

Solrød, den 30. april 2014

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K
Mail: sum@sum.dk

Slutdepot for radioaktivt affald

Foreningen af Vandværker i Danmark har bemærket, at der i perioden fra 31. marts til 7. maj afholdes en række borgermøder om miljøvurdering af et slutdepot for radioaktivt affald mm., som hovedsagelig stammer fra den nu nedlagte forsøgsstation Risø.

Foreningen af Vandværker i Danmark er en interesseorganisation for private forbrugerejede vandværker i Danmark. Foreningen omfatter ca. 2.000 vandværker, der leverer vand til omkring 2 mio. forbrugere. Der er derfor tale om en decentral vandforsyningsstruktur, der forudsætter grundvand af en meget høj kvalitet.

Igennem årene er der ikke blot inden for den generelle miljøbeskyttelse, men også i forhold til den mere målrettede beskyttelse udmøntet i en lang række initiativer til beskyttelse af grundvandet. Blandt andet er der anvendt knap 3 milliarder kroner til kortlægning af sårbare områder.

Foreningen af Vandværker i Danmark er af den opfattelse, at der fortsat skal gøres alt, hvad der er muligt, for at værne om den helt afgørende ressource, som grundvand er.

Et slutdepot for kortlivet og langlivet radioaktivt affald samt evigt giftigt affald som bly, cadmium, beryllium og uran, vil udgøre en stor miljø- og sundhedsmæssig risiko i mange generationer frem, da ind - og udsivning fra depotet efter kortere eller længere tid ikke kan undgås, jf. forstudierne maj 2011, side 12.

Det er foreningens klare opfattelse, at regeringen i langt større omfang bør indarbejde forsigtighedsprincippet i denne sag, og at slutdeponering (dvs. nedgravning) af affaldet derfor bør undgås.

Som alternativ vil foreningen pege på et mellemlager efter hollandsk forbillede (COVRA), som den mest ansvarlige opbevaringsform for affaldet, dvs. en deponering over jorden. En sådan opbevaring giver mulighed for konstant overvågning, og vil inden for den grænse på 100 år som denne form for deponi fastsætter skabe mulighed for via den teknologiske udvikling at genanvende det deponerede affald.

Med venlig hilsen

Bent Soelberg
Direktør

Robert Jensen
Sagsbehandler

Foreningen af Vandværker i Danmark
Solrød Center 20C, 1.
2680 Solrød Strand

Tlf.: 5614 4242
CVR: 9513 9655

www.fvd.dk
fvd@fvd.dk

Høringssvar fra NOAH Friends of the Earth Denmark og VedvarendeEnergi vedrørende plan og miljøvurdering for etablering af et slutdepot for lav- og mellemradioaktivt affald

Baggrunden for høringssvaret: Ifølge *Lov om miljøvurdering af planer og programmer*, jf. lovbekendtgørelse nr. 939 af 3. juli 2013[1], skal offentlige myndigheders planer og programmer, der fastlægger rammer for fremtidige anlæg eller arealanvendelser, strategisk miljøvurderes. Dette omfatter også planen for etablering af et slutdepot for lav- og mellemaktivt affald i Danmark. Den strategiske miljøvurdering, der begyndte i februar 2014, har nu resulteret i udfærdigelsen af en miljørapport, der behandler de potentielle miljøpåvirkninger i tilfælde af, at planen bliver realiseret[2].

NOAH Friends of the Earth Denmarks og VedvarendeEnergis anbefaling:

Efter vores opfattelse bør planen for etablering af et slutdepot for lav- og mellemaktivt affald i Danmark standses øjeblikkeligt, eftersom den hviler på forkerte forudsætninger. Herudover bør hele den atomaffaldsproces genovervejes, der har verseret siden marts 2003, da Folketinget gav den daværende regering tilladelse til at forberede et beslutningsgrundlag for et slutdepot for lav- og mellemaktivt atomaffald[3]. I denne forbindelse bør der så hurtigt som muligt nedsættes en bredt sammensat kommission, der kan foretage en kritisk revision af den planlagte danske atomaffaldshåndtering og analysere de sikkerhedsmæssige, miljømæssige og økonomiske aspekter af alle de scenarier, der i den seneste tid er lagt frem[4]. Udover repræsentanter for de relevante myndigheder bør kommissionen indeholde repræsentanter for kommuner, borgergrupper, miljøorganisationer og i særdeleshed uafhængige internationale ekspertorganisationer. Endvidere bør Sundhedsministeriet allerede nu begynde at kommissionere grundige og omfattende uafhængige internationale ekspertvurderinger af de forskellige muligheder, der foreligger for at håndtere det radioaktive affald.

---

[1] Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer: https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=144075

[2] Høringsdokumenterne finder man på flg. hjemmeside hos Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse: http://www.sum.dk/Temaer/Slutdepot.aspx

[3] Forslag til folketingsbeslutning om afviklingen af de nukleare anlæg på Forskningscenter Risø, 2002/1 BSF 48: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=100413&exp=1
Folketingsbeslutning om afviklingen af de nukleare anlæg på Forskningscenter Risø vedtaget af Folketinget ved 2. (sidste) behandling den 13. marts 2003: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=96041

[4] Pressemeddelelse fra Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse 22/1 2013: http://sum.dk/Aktuelt/Nyheder/Slutdepot-for-radioaktivt-affald/2013/Januar/folketinget-orienteret-om-proces-for-placering-af-affald-fra-risoe.aspx

Argumenterne herfor er flg.: For fire måneder siden kontaktede bl.a. NOAH og VedvarendeEnergi det tyske Öko-Institut. Hensigten var at få en ekspertvurdering af det danske slutdepotkoncept. Instituttet er kendt som den ledende ekspertorganisation på atomaffaldsområdet i Europa og måske i verden[5]. Eftersom det ikke var muligt at finde finansiering til en mere grundig og omfattende undersøgelse af det danske slutdepotkoncept – heller ikke i Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse – manifesterede ekspertvurderingen sig i et arbejdspapir[6], der nu er offentliggjort[7]. Papiret underkender på næsten alle områder det danske slutdepotkoncept. Blandt de ting, det påpeger, er:

- At intet af det danske radioaktive affald fra Risø er ufarligt efter de 300 år, slutdepotet er beregnet til at skulle vare, hvad der betyder, at intet af affaldet kan placeres i det planlagte slutdepot.
- To typer affald er ufarligt efter 10.000 år og én kræver lidt længere tid, hvorimod de resterende 18 typer affald skal isoleres fra biosfæren i 100.000 år eller mere.
- De metoder og kriterier, der anvendes i forbindelse med deponeringen, er sikkerhedsmæssigt uacceptable, fordi de ignorerer de grundlæggende principper for sikker geologisk deponering.
- Det planlagte danske slutdepot vil ikke kunne holde farlige radioaktive emner væk fra mennesker og miljø.
- I stedet for et mellemdybt eller overfladenært depot, bør affaldet graves 300-800 m. ned i sikre geologiske lag.
- Den lokaliseringsproces, der for øjeblikket er i gang, er uanvendelig, fordi den er baseret på uholdbare kriterier.

Taget for pålydende betyder kritikken, at processen for at finde et værtssted for atomaffaldsdepotet i en af de fem udpegede kommuner - Lolland, Bornholm, Skive, Kerteminde og Struer - bør standses øjeblikkeligt.

Öko-Instituts analyse er den foreløbige kulmination af en kritik, der er blevet rejst af en række udenlandske eksperter, der har betvivlet bæredygtigheden af den planlagte danske atomaffaldshåndtering. Mest indgående har kritikken været fra den svenske ekspertorganisation *Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning*, *MKG*, der har fulgt den danske atomaffaldsproces siden 2011[8]. Også den svenske *Strålsäkerhedsmyndigheten, SSM*, har udtrykt skepsis overfor det

[5] Blandt de, der har bestilt ekspertvurderinger hos Öko-Instituts Afdeling for Nuklearteknik og Anlægssikkerhed EU-kommissionen, EU-parlamentet, EURATOM, OECD, NEA, ENVIROS og i Tyskland en lang række lands- og delstatsministerier, styrelser, kommuner og energiselskaber. Man finder en referenceliste her: http://www.oeko.de/uploads/oeko/download/nuklearref.pdf

[6] Gerhard Schmidt: The Danish Inventory of radioactive waste and the required repository type, Öko-Institut Working Paper, Division on Nuclear Engineering and Facility Safety, 2014: http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/11/Oeko-Instituts-Working-Paper-on-the-Danish-Inventory-of-Radioactive-Waste-November-2014.pdf

[7] Se: Pressemeddelelse, NOAH Friends of the Earth Denmark og VedvarendeEnergi, 1/12 2014: Öko-Institut kritiserer det danske slutdepotkoncept for lav- og mellemradioaktivt affald fra Risø: http://noah.dk/oko-institut-kritiserer-plan-for-risoe-affald/

[8] MKG, som blev grundlagt i 2004, er opstået som et samarbejde mellem Naturskyddsföreningen - den svenske naturfredningsforening - og Fältbiologerne. Organisationen, der er finansieret af Kärnavfallsfonden, har bl.a. til formål at overvåge og undersøge den svenske atomkraftindustris projekt med at finde metoder og steder til at slutdeponere det radioaktive affald fra de svenske atomkraftværker. Hjemmeside, MKG: http://www.mkg.se/

danske slutdepotkoncept[9]. SSM, der har ansvaret for strålebeskyttelse og nuklear sikkerhed i Sverige, er en statslig myndighed underlagt det svenske Miljøministerium.

MKG's kritik kan med udgangspunkt i den måde, hvorpå man håndterer atomaffald i Sverige, bl.a. sammenfattes i flg. punkter[10]:

- At de metoder, hvormed der i Danmark planlægges at slutdeponere høj- og mellemradioaktivt affald sammen med kortlivet affald, ikke ville blive godkendt i Sverige.
- At alle de steder, hvor der overvejes at opføre slutdepotet, giver mulighed for udslip til havet, hvad der har en negativ miljøpåvirkning for nabolandene.
- At de danske myndigheder har problemer med at kategorisere det radioaktive affald. Myndighederne tager udgangspunkt i Det Internationale Atomenergiagenturs kriterier, men her er der tale om absolutte minimumskriterier. I stedet bør de bruge det langt strengere kategoriseringssystem, der anvendes i Sverige. F.eks. har man i Danmark kategoriseret 233 kg. bestrålet brændsel som langlivet mellemaktivt, hvad der aldrig ville være sket i Sverige.
- Når man analyserer de metoder, der foreslås i forbindelse med den danske slutdeponering, er det tydeligt, at man i Danmark ikke satser på den bedst mulige teknik. De danske planer bygger på en sikkerhedskultur, der er uacceptabel efter svensk lovgivning.
- Den måde, hvorpå lokaliseringsprocessen foregår, lever ikke op til standarderne på området.

Kritikken får MKG til at anbefale, at man i den danske atomaffaldsproces gør sig flg. overvejelser med henblik på at løse de omtalte problemer:

(1) *En nærmere vurdering af slutdepotkonceptets langsigtede sikkerhedskriterier:* Den ansvarlige organisation, Dansk Dekommissionering (DD), har tidligere henvist til Det Internationale Atomenergiagentur, IAEA's kriterier, men de er sat så lavt, at alle lande - selv de med meget små miljøambitioner - kan være med. Man kan argumentere for, at man i Danmark bør opstille mindst lige så strenge krav som de bedste udenlandske atomaffaldsprogrammer. Her giver det mening at sammenligne de danske planer med det mangeårige svenske arbejde med slutdeponering. I Sverige er der nemlig i de forskellige nuklearforskningsanlæg produceret samme type radioaktivt affald som på Risø.

(2) *Overvejelser om atomaffaldets farlighedsgrad:* DD's slutdeponeringskoncept er blevet kritiseret for at bygge på forkerte forudsætninger, fordi det ikke i tilstrækkelig grad skelner mellem kortlivet og langlivet affald. Slutdepotet lever heller ikke op til de svenske sikkerhedsstandarder, først og fremmest fordi sikkerhedsanalyserne ikke er grundige nok.

(3) *Håndtering af det højradioaktive affald:* På Risø DTU ligger der for tiden 233 kg bestrålet brændsel, som skal deponeres. Man kan argumentere for, at der er tale om højradioaktivt affald[11],

[9] Strålsäkerhetsmyndigheten: Remiss – Underrättelse från Danmark i enlighet med Esbokonventionens protokoll för etablering av slutdeponi för danskt låg- och mellanaktivt radioaktivt avfall, 2014: http://www.mkg.se/uploads/SSM_synpunkter_Scope_for_SEA_Danskt_slutforvar_for_radioaktivt_avfall_140701.pdf

[10] Fremstillingen er baseret på: Niels Henrik Hooge, Anne Albinus, Bendy Poulsen og Kirsten Jacobsen: Atomaffaldsdeponering i etisk perspektiv, NOAHs Forlag 2014: http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/10/etikrapport.pdf

[11] Indtil 2003 var 233 kg af det radioaktive affald på Risø, det særlige affald, klassificeret som højradioaktivt affald. Herefter er det imidlertid af DD blevet omdefineret fra højaktivt til langlivet mellemaktivt affald, fordi det ikke længere afgiver varme – et forhold, der er blevet kritiseret af udenlandske eksperter. Hovedparten af affaldet består af bestrålede brændselsstave, der er blevet brugt til forsøg med høj udbrænding. De 233 kg indeholder hele det spektrum af

der skal holdes adskilt fra alt det andet affald, men for hvilket der endnu ikke er fundet en løsning. Imidlertid findes der i forstudierne til Folketingets beslutningsgrundlag indikationer for, at det højradioaktive affald skal placeres samme sted som det lav- og mellemaktive atomaffald. I lyset af de svenske erfaringer er dette imidlertid ikke hensigtsmæssigt.

(4) Valg af deponimetode: Man kan argumentere for, at valget af den korrekte slutdeponimetode – et valg, der endnu ikke er truffet i Danmark - må komme før pladsvalget. Et depotprojekt må først fastslå, hvor sikkert det skal være og derefter vise det ved hjælp af et detaljeret koncept, der tager højde for de krav, der må stilles til de lokale geologiske og hydrologiske forhold.

(5) Afklaring af spørgsmålet om reversibilitet: Hensynet til fremtidige generationer samt efterlevelse af forsigtighedsprincippet er vigtigt, eftersom det er lettere at få accept af metodevalg samt indgå samarbejde med en kommune om deponeringslokalitet, hvis det er muligt at hente affaldet op igen, såfremt noget går galt eller hvis bedre håndteringsmuligheder dukker op. Samtidig skal et slutdepot imidlertid kunne forsegles, hvis der tages beslutning om det, og uden overvågning være fuldstændig sikkert på langt sigt.

(6) Undersøgelse af muligheden for at indlede et nordisk samarbejde om atomaffaldsdeponeringen: Sverige og Finland har langt mere erfaring på dette område, end man har i Danmark, og i Norge har man lignende problemer som i Danmark.

(7) Overvejelser om, hvorvidt konklusionerne fra det ovenstående leder i retning af at anbefale etablering af et moderne mellemlager for atomaffald med tilstrækkelig fysisk beskyttelse, der skal holde i ca. hundrede år: I løbet af denne periode vil atomaffaldet kunne kortlægges og dokumenteres bedst muligt – hvad der iflg. kritikken ikke hidtil er sket - og sideløbende hermed kan man få mulighed for at trække på de bedste internationale erfaringer på atomaffaldsområdet med henblik på arbejdet med at undersøge mulighederne for at deponere det resterende langlivede affald.

(8) Etablering af en atomaffaldsfond efter svensk forbillede: Formålet kunne være at finansiere deponeringen af det radioaktive affald, så fremtidige generationer ikke bliver belastet, selvom et slutdepot måske først skal bygges på et senere tidspunkt. I denne forbindelse kunne man undersøge muligheden for at hensætte midlerne til en fond, der er øremærket til finansieringen af depotet, således at finansieringen kommer på plads på det tidspunkt, hvor det oprindeligt var meningen, slutdepotet skulle stå færdigt. Desuden kunne man undersøge muligheden for gennem fonden at finansiere medinddragelsen af de berørte kommuner samt miljøorganisationer i atomaffaldsprogrammet.

NOAH Friends of the Earth Denmark og VedvarendeEnergi forventer, at den ovennævnte kritik vil blive gentaget og muligvis skærpet, når der i de kommende uger i forbindelse med den strategiske miljøvurdering indløber internationale høringssvar til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse[12].

---

fissionsprodukter (f.eks. cæsium-137, strontium-90) og aktinider (bl.a. uran og plutonium) som findes i brugt kernebrændsel. Plutonium-239 har f.eks. en halveringstid på ca. 24.000 år og skal opbevares under forsvarlige forhold i mindst 250.000 år. De 233 kg er gennem flere år uden held forsøgt eksporteret til udlandet. Se: Anne Albinus: 233 kg "særligt affald", omdefineret fra højaktivt til langlivet mellemaktivt, blog 2014: https://sites.google.com/site/atomaffaldklarhed/home/233kg og Anne Albinus: Ekspertkritik af klassificering af de 233 kg særligt affald, blog 2014: https://sites.google.com/site/atomaffaldklarhed/ekspertkritikklassificering

[12] De internationale høringssvar er i Sverige fra Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges Geologiska Undersökning, Kärnavfallsrådet, Länsstyrelsen i Skåne og Miljøorganisationernas kärnavfallsgranskning, i Tyskland fra

For os er det centrale spørgsmål derfor ikke, hvad der skal ske, når den planlagte proces for den fremtidige atomaffaldshåndtering fortsætter, men hvad der skal ske, når den standser. Uanset hvad Folketinget vælger at gøre, når det i begyndelsen af det nye år afgør, om der skal bygges et slutdepot eller et mellemlager for det radioaktive affald eller om det skal eksporteres, kan det ikke bruge den hidtidige atomaffaldsproces til noget. Det beslutningsgrundlag, som Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har lagt frem og som nu underkastes en strategisk miljøvurdering, er helt uanvendeligt.

Ingen kan være tilhænger af, at atomaffaldet ikke opbevares forsvarligt, og på grund af atomaffaldets lange nedbrydningstid kommer man ikke uden om at skulle bygge et geologisk slutdepot, sådan som Öko-Institut anbefaler. Men det bør først ske, når man har garanti for, at det kan indrettes sikkert i forhold til mennesker og miljø. At bygge et slutdepot kan – og ikke kun i Danmark – være en langvarig proces. Mens beslutnings- og lokaliseringsprocessen foregår, kan en mellemlagerløsning være en mulighed, fordi det er bedre at have et mellemlager, der er sikkert, end et fejlbehæftet slutdepot, der af politiske grunde hastes igennem, sådan som det er tilfældet med det nuværende danske slutdepotkoncept.

Tiden er derfor inde til at nedsætte en bredt sammensat kommission, der kan foretage en kritisk revision af den planlagte danske atomaffaldshåndtering og analysere de sikkerhedsmæssige, miljømæssige og økonomiske aspekter af de mulige scenarier. Udover repræsentanter for de relevante myndigheder bør den indeholde repræsentanter for kommuner, borgergrupper, miljøorganisationer og i særdeleshed uafhængige internationale ekspertorganisationer.

I USA, Storbritannien og Tyskland har man i situationer, der til forveksling minder om den danske, nedsat uafhængige kommissioner eller ekspertgrupper, der skal vurdere og revidere den eksisterende atomaffaldshåndtering og komme med anbefalinger om, hvordan den kan forbedres[13].

I USA skrinlagde man i 2010 sine planer om at bygge et slutdepot til landets radioaktive affald og nedsatte en kommission, *The Blue Ribbon Commission (BRC)*, der skal bidrage med anbefalinger til en langsigtet løsning på håndtering og bortskaffelse af USA's anvendte atombrændsel og højradioaktive affald.

I Storbritannien nedsatte man i 2003 en uafhængig kontrolmyndighed*, Committeee on Radioactive Waste Management (CoRWM)*, hvis opgave er at rådgive myndighederne om håndteringen af det højradioaktive affald for at beskytte mennesker og miljø. I CoRWM sidder 13 uafhængige eksperter inden for forskellige områder for atomaffaldshåndtering, kernefysikere, civilingeniører, miljøeksperter, etc.

I Tyskland oprettede Forbundsministeriet for Miljø, Naturbeskyttelse og Reaktorsikkerhed i 1999 en uafhængig arbejdsgruppe, *AkEnd*, der sluttede sit arbejde 3 år senere. Alle tidligere beslutninger vedrørende undersøgelser eller opstart af et slutdepot for radioaktivt affald var blevet mødt med

---

Forbundsministeriet for miljø, naturbeskyttelse, byggeri og reaktorsikkerhed, Slesvig-Holstens Ministerium for energi, landbrug, miljø og landområder og Mecklenburg-Vorpommerns Ministerium for Indre sikkerhed og sport, og i Polen fra Generaldirektoratet for miljøbeskyttelse.

[13] Noget sådant blev i december 2012 foreslået af borgergrupperne mod atomaffald i de fem kommuner, der er kandidater til at huse det radioaktive affald, i et brev, som de sendte til partierne i Folketinget, jf. http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/miu/bilag/120/1199883.pdf

politisk modstand. AkEnds medlemmer var specialister i discipliner som kemi, fysik, matematik, mineindustri, deponeringsteknologi, ingeniørvidenskab og offentlig anlægsvirksomhed.

Herudover bør man, når man overvejer mellemlagerløsningen, indtænke konceptet *rullende forvaltning* i den måde, hvorpå man planlægger at håndtere det radioaktive affald[14]. Ved rullende forvaltning forstås i bred forstand et administrationskoncept, der implicerer overvågning og vedligeholdelse af atomaffaldet i en ikke på forhånd fastlagt periode, hvor ansvaret herfor overføres fra generation til generation – inklusive muligheden for tilbagetagning, redefinering og ompakning af affaldet[15].

Teknisk set er der tale om et rammeværk for forvaltningsbeslutninger, der kan ændres og forbedres over tid ved at hver generation udstyres med stadig mere udførlig information om redskaber og praksisformer. I stedet for garantier, der rækker uendeligt ud i fremtiden, fokuseres på praktiske løsninger, der med sikkerhed kan udføres med succes i samtiden. Rammeværket indbefatter både tekniske og institutionelle kontrolmekanismer, hvad der betyder, at der blandt de ting, der skal tages højde for, er juridiske, teknologiske, økonomiske, organisatoriske, administrative og forsknings- og udviklingsmæssige problemstillinger.

Vores kontaktoplysninger:

For *NOAH Friends of the Earth Denmark's Urangruppe*: Palle Bendsen, tlf.: 30 13 76 95, e-mail: pnb(at)mail.dk og Niels Henrik Hooge, tlf.: 21 83 79 94, e-mail: nh_hooge(at)yahoo.dk
Hjemmeside: www.noah.dk

For *VedvarendeEnergi*: Hans Pedersen, tlf.: 51 92 24 14, pedersen(at)ve.dk Hjemmeside: www.ve.dk

[14] Beskrivelsen af konceptet er baseret på: Niels Henrik Hooge, Anne Albinus, Bendy Poulsen og Kirsten Jacobsen: Atomaffaldsdeponering i etisk perspektiv, NOAHs Forlag 2014: http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/10/etikrapport.pdf

[15] Konceptet omtaltes første gang i 1995 af en komité under det *Amerikanske Nationale Forskningsråd*, jf. National Environmental Policy Institute, NEPI: Rolling Stewardship: Beyond Institutional Controls, Preparing Future Generations for Long-Term Environmental Cleanups, 1999: https://ndep.nv.gov/lts/rollings.pdf

DCEA | DET DANSKE CENTER FOR MILJØVURDERING

Aalborg Universitet
Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
Skibbrogade 5
9000 Aalborg
Tlf. 9940 9940
http://dcea.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K
Att. Tove Kjeldsen
(mail: tk@sum.dk og sum@sum.dk)

5. december 2014

Høringssvar til miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald

Dette høringssvar henviser til forslag til "Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald" (oktober 2014) og "Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald. Miljørapport" (1. oktober 2014).

1. Opponent og forskningsmæssige afsæt for høringssvar

Høringssvaret er udarbejdet af Det Danske Center for Miljøvurdering (DCEA). DCEA er et forsknings- og vidensmiljø på Institut for Samfundsudvikling og Planlægning ved Aalborg Universitet. Centeret arbejder med miljøvurdering og planlægning, og indgår i samarbejder og partnerskaber ud fra et not-for-profit perspektiv og med sigte på at sikre en demokratisk og mere bæredygtig samfundsudvikling.

DCEA har i 2014 gennemført forskning i relation til den konkrete miljøvurdering og inddragelsen af offentligheden, herunder gennemført en spørgeskemaundersøgelse til borgere og politikere i de udpegede lokaliteter. Formålet med forskningen var at indsamle viden om bl.a. borgernes forståelse af problematikken, holdninger, bekymringer og deltagelse i processen og oplevelsen heraf samt input til scopingen. Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen er afrapporteret i to rapporter, som er medsendt som del af høringssvaret.

Ud fra ønske om at resultaterne kunne udgøre et konstruktivt supplement i processen blev der taget følgende initiativer:

- Invitation til SUM om at få inkluderet eventuelle spørgsmål i spørgeskemaet (brev dateret 11. juli. 2014)
- Møde i SUM omkring fremsendte resultater fra spørgeskemaundersøgelsen. (4. september 2014)
- Orientering af SUM omkring offentliggørelse af rapport samt baggrundsrapport (mail dateret 18. september 2014)

2. Høringssvar

DCEA indgiver høringssvar på følgende emner:

- Alternativvurdering og timing af miljøvurdering
- Vurdering af sociale og socio-økonomiske konsekvenser
- Kobling mellem plan og miljøvurdering

Disse emner er uddybet i følgende rapport, hvor der også er andre punkter rejst:

- *"Potentielt depot for radioaktivt afffald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder. Anbefalinger og Resultater."*, af Lone Kørnøv, Sanne Vammen Larsen, Sara Bjørn Aaen, Ivar Lyhne og Helle Nielsen, Det Danske Center for Miljøvurdering, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet

Resultaterne præsenteret i ovennævnte rapport er alene udvalgte resultater. For at få et fuldt dækkende billede af grundlaget for anbefalingerne, anbefales, at SUM læser baggrundsrapporten med alle data fra undersøgelsen.

Begge rapporter kan downloades her: http://www.dcea.dk

2.1 Alternativvurdering og timing af miljøvurdering

Baggrund

Den igangværende strategiske miljøvurdering (SMV) omhandler alternativet slutdeponi til en fortsat opbevaring på Risø. Sideløbende vurderes to andre løsninger i to andre spor: En mellemlager løsning samt en håndtering af det særlige langlivede radioaktive affald i udlandet. De to sidstnævnte spor behandles særskilt og er ikke indtil videre genstand for samme grad af gennemsigtighed og inddragelse af offentligheden som er tilfældet for slutdeponiet, der indgår i miljøvurderingen.

I SUM's procesplan redegøres endvidere for, at *"der etableres et beslutningsgrundlag på overordnet niveau om muligheder for etablering af en mellemlagerløsning."* og for grundlaget for en politisk beslutning om spor: *"På baggrund af omegnsstudier og den gennemførte miljøvurdering vedr. slutdepotsporet, beslutningsgrundlaget om mellemlagerløsning og status vedr. mulighed for eksport af affaldet forventes en politisk beslutning vedrørende spor".*

Kritikpunkter

1. Afgrænsningen af nærværende miljøvurdering til alene at omhandle det ene spor – koblet med den fremsatte procesplan – muliggør ikke en sammenholdelse og vurdering af de fremsatte alternativer (3 spor) ud fra samme kriterier.

2. Beslutningen om ikke at miljøvurdere alle spor begrænser gennemsigtighed for såvel politikere som offentlighed og begrænser den offentlige deltagelse, hvilket kan anses som værende et demokratisk problem.

3. DCEA finder at en politisk beslutning omkring mellemlagerløsning er omfattet af kravet om en forudgående vurdering af indvirkninger på miljøet i overensstemmelse med direktiv 2001/42/EF. DCEA konstaterer at der forud for politisk beslutning om mellemlager ikke forventes udarbejdet en miljøvurdering.

   En sådan beslutning vil kunne påklages, og må forventes blive underkendt.

2.2. Vurdering af sociale og socio-økonomiske konsekvenser

Baggrund

DCEA mener, at det er positivt, at SUM har inkluderet socio-økonomiske konsekvenser i miljørapporten, da de socio-økonomiske konsekvenser er af stor betydning i forhold til et slutdepot. Under hver enkelt lokalitet er der således redegjort for de socioøkonomiske konsekvenser, som de er italesat af lokale interessenter i scoping fasen. DCEA mener dog også, at behandlingen af de socioøkonomiske konsekvenser kan og bør forbedres væsentligt på flere områder.

Kritikpunkter

- En nærmere behandling af de socio-økonomiske konsekvenser udskydes til VVM-stadiet. DCEA ser dette som stærkt problematisk idet, det kommer til at betyde, at de socio-økonomiske konsekvenser reelt ikke får nogen indflydelse på udvælgelsen af lokalitet, da denne sker forud for en VVM redegørelse. Man kan fristes til at spørge, hvad meningen er med at belyse de socio-økonomiske konsekvenser, hvis de alligevel ikke er udformet tilstrækkeligt detaljeret til at kunne bidrage til at danne baggrund for valg af lokalitet.

- Der er primært tale om en beskrivelse af de bekymringer, lokale interessenter har fremsat i scoping fase. Således er der ikke taget stilling til bekymringerne eller vurderet relevans eller risiko for forekomsten af påvirkningerne. Hvor der enkelte steder optræder en vurdering, er den ikke tilstrækkeligt begrundet eller dokumenteret.

- Vurderingen af de socio-økonomiske problemstillinger er ikke sket separat for den enkelte lokalitet. Således ses det, at samme konklusion gentages for samtlige af de 6 lokaliteter. På den baggrund vil det være vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at vurdere hvilken lokalitet, der medfører færrest negative socio-økonomiske konsekvenser.

- Vurderingen af de socio-økonomiske problemstillinger er ikke vurderet i forhold til de forskellige depottyper. Af vedlagte rapport fremgår det, at der i høj grad skelnes mellem de forskellige depottyper og der vil forventeligt være en variation i hvilke socio-økonomiske konsekvenser, de to depottyper medfører. De konklusioner der drages på baggrund af denne vurdering af de socio-økonomiske konsekvenser for et slutdepot vil således ikke kunne overføres til en mellemlagerløsning.

- Der tages ikke på nuværende tidspunkt stilling til afværgeforanstaltninger for de forventede socio-økonomiske konsekvenser. På trods af at man erkender, at der er en ”*risiko for påvirkning af socio-økonomiske forhold*” synes det at være opfattelsen, at de socio-økonomiske konsekvenser kan afværges ved hjælp af bedre information af interessenterne i lokalområdet. DCEA vil stille sig kritisk over for den mulighed, at man kan imødekomme en negativ påvirkning på fødevareeksport eller turisme ved information af lokalbefolkningen.

2.3. Kobling mellem plan og miljøvurdering

Baggrund

Planen for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald omfatter:

- områdeafgrænsninger samt
- retningslinjer for etablering af slutdepot.

I Miljørapporten nævnes retningslinjerne på stikordsform på side 3 og indgår tilsyneladende kun indirekte som baggrund for udpegningerne. Vægten i miljøvurderingen er på konsekvenser forbundet med de enkelte områder, mens der ikke forefindes en systematisk vurdering af også retningslinjer.

I anden praksis og andre miljørapporter, eksempelvis miljøvurderinger af kommuneplaner, adskilles vurdering af udpegninger og retningslinjer som to separate elementer.

Kritikpunkter

1. DCEA mener, at det er en mangel, at miljørapporten alene omfatter udpegninger og ikke direkte vurderer retningslinjerne angivet i "Plan og miljøvurdering for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald" (s. 14-15).

   Udover at være en formel mangel i miljørapporten, anser vi det også som centralt miljømæssigt. Det er i høj grad retningslinjer, der fastlægger rammer for fremtidige anlægstilladelser og derfor bør de være centrale i miljørapporten. Eksempler på vurderinger kunne være: Kan reduktion af miljøkonsekvenser gennem afbødende tiltag tale for at tilpasse retningslinjerne? Kunne miljøkonsekvenser tale for at tilføje andre retningslinjer?

På vegne af Det Danske Center for Miljøvurdering

Lone Kørnøv
Professor i miljøvurdering

POTENTIELT DEPOT FOR RADIOAKTIVT AFFALD - SPØRGEUNDERSØGELSE TIL BORGERE I DE BERØRTE OMRÅDER

Anbefalinger og Resultater

18. september 2014

Det Danske Center for Miljøvurdering (DCEA)
Aalborg Universitet, Institut for Planlægning
Skibbrogade 5, 1 sal, DK - 9000 Aalborg

KOLOFON

Titel:	Potentielt depot for radioaktivt afffald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder. Anbefalinger og Resultater.
Forfattere:	Lone Kørnøv, Sanne Vammen Larsen, Sara Bjørn Aaen, Ivar Lyhne og Helle Nielsen
Institution:	Det Danske Center for Miljøvurdering, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet
Udgivelsestidspunkt:	18. September 2014
Finansiel støtte:	Ingen ekstern finansiering
Bedes citeret:	Kørnøv, Larsen, Aaen, Lyhne & Nielsen, 2014. Potentielt depot for radioaktivt afffald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder, Det Danske Center for Miljøvurdering, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse.
Kan downloades på:	www.dcea.dk

Disclaimer:

Denne rapport er resultatet af knap 3 måneders arbejde med at kortlægge berørte borgernes forståelse af problematikken med lokalisering af et deponi til radioaktivt affald i Danmark, deres holdninger, bekymringer, informationsbehov, deltagelse i processen og oplevelsen heraf, samt input til miljøvurderingens scopingen.

Undersøgelsen har sit sigte på de mest berørte i sagen, og har derfor forventeligt fået kortlagt nogle af de mest kritiske røster. På grund af den valgte målgruppe kan undersøgelsen ikke anvendes til at udtale sig om holdninger, værdier m.v. blandt befolkningen generelt i Danmark – ej heller andre aktørers oplevelse.

I forbindelse med hver anbefaling er der redegjort for de væsentligste resultater, som den bygger på. Resultaterne præsenteret i denne rapport er således alene udvalgte resultater. For at få et fuldt dækkende billede af grundlaget for anbefalingerne, anbefaler vi, at læseren læser baggrundsrapporten med alle data fra undersøgelsen.

De konkrete løsningsforslag er udvalgte på baggrund af forskning, vores erfaring og faglighed, og derfor ikke udtømmende. Forslagene skal derfor ses i sammenhæng med andre muligheder for at afhjælpe problemstillinger i processen mod at finde en samfundsmæssig god løsning på deponi af radioaktivt affald.

Eneansvaret for denne rapport ligger hos forfatterne, og rapporten udtrykker alene forfatternes analyser og tolkninger. Forfatterne fralægger sig samtidig ethvert ansvar for andres brug og tolkning af data præsenteret i denne rapport og baggrundsrapporten.

INDHOLDSFORTEGNELSE

BAGGRUND OG FORMÅL MED UNDERSØGELSEN 4

ANBEFALINGER OG RESULTATER 5

Anbefaling 1: Muliggør sammenligning af alternativer 5

Anbefaling 2: Øg brugen af ikke-teknisk kommunikation 6

Anbefaling 3: Tillid til nationale aktører skal (gen)opbygges 7
Anbefaling 3a: Vær tydelig og gennemsigtig 8
Anbefaling 3B: Brug internationale og uafhængige eksperter 9
Anbefaling 3c: Alle bør samarbejde om at løse problemet 9

Anbefaling 4. Vurderinger skal tage borgernes bekymringer i betragtning 10
Anbefaling 4a: Sociale og socio-økonomiske konsekvenser skal med 12
Anbefaling 4B: Anerkend og tag hensyn til at borgernes risikoforståelse er anderledes eksperters 13

DATA OG METODE 15

Datagrundlaget for undersøgelsen 15

Metode og forudsætninger 15

DET DANSKE CENTER FOR MILJØVURDERING 17

Kontaktoplysninger: 17

BAGGRUND OG FORMÅL MED UNDERSØGELSEN

Vi har fra forskningen fulgt forløbet omkring deponi af det radioaktive affald fra Risø med interesse. Vi ser processen og miljøvurderingen som en vigtig sag - både i forhold til de samfundsmæssige konsekvenser og i forhold til forskningen i, hvordan vi i samfundet træffer beslutninger i vigtige sager.

Spørgeskemaundersøgelsen til borgere og politikere i de udpegede lokaliteter, har til formål at indsamle viden om bl.a. borgernes opfattelse af problematikken, deres holdninger, bekymringer, informationsbehov og deltagelse i processen og oplevelsen heraf, samt input til scopingen i miljøvurderingen.

Udover at danne grundlag for vores forskning på området, håber vi også, at resultaterne vil udgøre et konstruktivt supplement for alle involverede fremadrettet i processen.

Resultaterne fra undersøgelsen, koblet med erfaringer fra anden forskning, har givet anledning til en række overordnede anbefalinger:

Anbefaling 1: Muliggør sammenligning af alternativer

Anbefaling 2: Øg brugen af ikke-teknisk kommunikation

Anbefaling 3: Tillid til nationale aktører skal (gen)opbygges

a. Vær tydelig og gennemsigtig
b. Brug internationale og uafhængige eksperter
c. Alle bør samarbejde om at løse problemet

Anbefaling 4: Vurderinger skal tage borgernes bekymringer i betragtning

a. Sociale og socio-økonomiske konsekvenser skal med i vurderingerne
b. Anerkend og tag hensyn til at borgernes risikoforståelse er anderledes end eksperters

Den første anbefaling har at gøre med den overordnede politiske proces i Folketinget, mens de tre andre anbefalinger er rettet mod den igangværende strategiske miljøvurdering og de mere konkrete projektvurderinger (VVM'er) som vil følge.

ANBEFALINGER OG RESULTATER

Afsnittet er bygget op omkring fire overordnede anbefalinger. Anbefaling 3 og 4 indeholder henholdsvis tre og to uddybende anbefalinger.

Hver anbefaling bygger primært på resultater fra spørgeskemaundersøgelsen koblet med anden forskning og erfaring.

I forbindelse med hver anbefaling, er der redegjort for de væsentligste resultater, som den bygger på. Resultaterne præsenteret i denne rapport er således alene udvalgte resultater.

For at få et fuldt dækkende billede af grundlaget, som anbefalingerne bygger på, anbefaler vi, at læseren læser baggrundsrapporten med alle data fra undersøgelsen.

Overordnet peger de samlede resultater på, at processen indtil nu ikke har kunnet skabe den nødvendige tillid og dialog, der er central for at få et samarbejde om at finde en fælles og holdbar løsning. Samtidig giver resultaterne grundlag for en række konstruktive forslag for den fremadrettede proces. Disse gennemgås i det følgende og bygger på en antagelse om, at processen og vurderingerne kan gribes anderledes an, så hårdknuden løsnes.

ANBEFALING 1: MULIGGØR SAMMENLIGNING AF ALTERNATIVER

Den igangværende strategiske miljøvurdering (SMV) omhandler alternativet slutdeponi til en fortsat opbevaring på Risø. Sideløbende vurderes to andre løsninger i to andre spor: En mellemlager løsning samt en håndtering af det særlige langlivede radioaktive affald i udlandet. De to sidstnævnte spor behandles særskilt og er ikke indtil videre genstand for samme grad af gennemsigtighed og inddragelse af offentligheden som er tilfældet for slutdeponiet, der indgår i miljøvurderingen.

Behovet for at sammenligne på tværs af spor var ikke et direkte spørgsmål i undersøgelsen. Alligevel er behovet for at sammenligne på tværs tydeligt og undersøgelsens resultater indikerer, at beslutningen om at lave SMV på slutdeponi alene skaber såvel en del misforståelse som frustration. De følgende er enkelte eksempler blandt mange i materialet.

I forbindelse med spørgsmålet om hvorfor de har valgt at involvere sig i processen omkring håndtering af det radioaktive affald, svarer respondenter for eksempel (se spg.7 i baggrundsmaterialet):

> *-"tidl. sundhedsminister har endda givet et valgløfte om at affaldet kommer væk fra Risø, før nogen som helst undersøgelse er gennemført - hele udpegningen af de stakkels udkants-kommuner fandt sted på præmissen, at affaldet skal graves ned - hvornår blev DET besluttet???"*
>
> *- "Da vi ikke kan forstå der ikke er andre alternativer end at grave det ned."*

Disse resultater indikerer at borgere tror, at sporene med mellemlager og eksport allerede er fravalgt.

Ligeledes peger resultaterne på, at borgere forsøger at sammenligne de forskellige løsninger/alternativer på tværs på trods af det nuværende uens grundlag. Til spørgsmålet om hvilken information borgerne mangler svarer de for eksempel (se spg.4 i baggrundsmaterialet):

- "*Jeg synes der mangler viden om de forskellige muligheder, da man som borger egentlig kun bliver præsenteret for én mulig opbevaringsløsning*".

- "*Der er ensidigt fokuseret på et slutdepot. Vi er blevet lovet, at det undersøges, om det er muligt at evt. eksportere affaldet til f.eks. Sverige. Jeg ser, at dette er muligt. Men vi hører ikke om det!!! Ligeledes blev det lovet, at undersøge muligheden for et jordnært depot. Det hører vi heller ikke noget om.*"

For borgerne hænger sporene tilsyneladende sammen – de sammenligner dem og snakker om dem i sammenhæng. Den politiske beslutning om alene at lade slutdeponi løsningen være del af den strategiske miljøvurdering vanskeliggør gennemsigtigheden, og muligheden for offentligheden for at kunne sammenligne konsekvenserne af mulige løsninger.

Anbefalingen er således, at der ikke træffes beslutning før der ligger et samlet beslutningsgrundlag, hvor sporene kan sammenholdes og vurderes ud fra samme kriterier. Dette vil øge gennemsigtigheden – og potentielt tilliden. Alt andet lige vil en imødekommelse af behovet for at se på hele løsningsrummet (frem for en del) give et langt bedre grundlag for en samfundsnyttig debat,

ANBEFALING 2: ØG BRUGEN AF IKKE-TEKNISK KOMMUNIKATION

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen viser, at 76% af borgerne i 'mindre grad' eller 'slet ikke' har fået deres viden om det radioaktive affald og depotet fra de tekniske baggrundsrapporter udarbejdet af bl.a. Dansk Dekommissionering og GEUS. Tilsvarende har 70% af borgerne i 'mindre grad' eller 'slet ikke' fået deres viden fra deltagelse i møder med ministerier, GEUS, Dansk Dekommissionering m.fl. Til gengæld svarer 74% af borgerne, at de i 'høj grad' eller 'nogen grad' har fået deres information fra andre engagerede borgere. Og 71% har fundet information gennem Internet søgning. (Se spg.3 i baggrundsmaterialet)

Samtidig ses et stadigt behov for mere information. 44% af borgerne svarer 'ja' til at de mangler information og alene 16% svarer 'nej'. (se spg.4 i baggrundsmaterialet)

Resultaterne peger således i retning af, at borgerne ikke i særlig høj grad bruger de tekniske informationer, der kommer fra myndigheder og danske specialister, men nærmere bruger deres netværk og andre engagerede borgere som "oversættere" af det tekniske materiale.

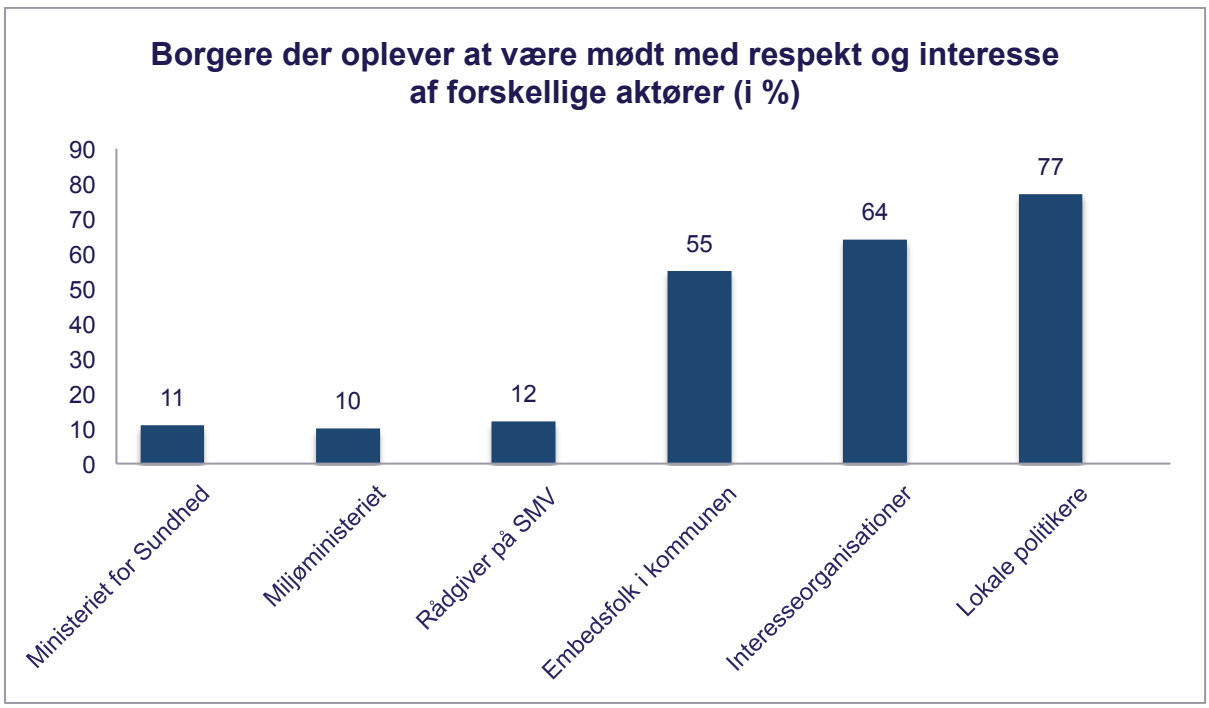
Dette kalder på et øget fokus på, at de tekniske baggrundsrapporter suppleres med en kommunikation, som reelt er ikke-teknisk, og som borgere bedre kan forstå.

ANBEFALING 3: TILLID TIL NATIONALE AKTØRER SKAL (GEN)OPBYGGES

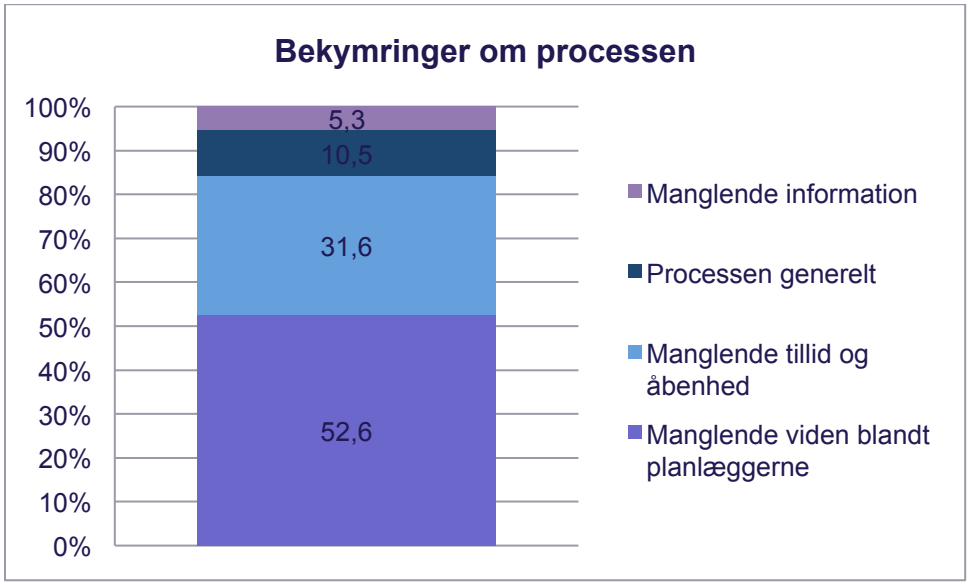
I undersøgelsen spørges om tillid til kvaliteten af den information, der udsendes fra forskellige parter. Undersøgelsen viser her en kritisk lav tillid til information fra bl.a. nationale myndigheder. 24% svarer, at de har 'slet ingen tillid' til kvaliteten af information fra Ministeriet for Sundhed, mens det er 23% i forhold til Miljøministeriet. Tilliden til information fra Statens Institut for Strålebeskyttelse og Dansk Dekommisionering er også kritisk lav, hvor henholdsvis 18% og 19% 'slet ingen tillid' har. For eksperter, der laver analyse og miljøvurdering for myndigheder, er tallet 18%. (se spg.27 i baggrundsmaterialet) Samtidig tror 65% af de adspurgte, at myndigheder ikke kan eller vil udlevere information. Der indikeres hermed en oplevelse af, at information skjules for offentligheden. (se spg.5 i baggrundsmaterialet)

Modsat har 64% 'fuld tillid' eller 'ret stor tillid' til kvaliteten af information fra borgergrupper i lokalområderne, mens 60% har 'fuld tillid' eller 'ret stor tillid' til interesseorganisationer som f.eks. DN - og 27% til eksperter der ikke er direkte involveret i sagen. (se spg.27 i baggrundsmaterialet)

Undersøgelsen viser endvidere, at borgernes oplevelse af i hvor høj grad deres ideer, bekymringer og tanker er mødt med respekt og interesse, er meget forskellig afhængig af aktør, se figur 1.

Figur 1: Procentvis andel af borgere der 'fuldt ud'/'i høj grad'/'i nogen grad' har oplevet, at borgernes ideer, bekymringer og tanker er mødt med respekt og interesse af udvalgte aktører. (Se spg. 25 i baggrundsmaterialet)

Figur 2: Borgernes udtrykte bekymringer om processen. (se spg. 15, 16, 17 og 18 i baggrundsmaterialet)

Der er tale om et meget centralt resultat her, da forskning viser at tillid og risikoopfattelse hænger sammen: N*år tilliden mindskes øges borgeres risikoopfattelse*[1]. Forskning viser også at *hvis borgere opfatter at 'noget skjules' mindskes tilliden*[2]. Dette peger på at resultaterne omkring tillid kan være med til at øge en negativ spiral i forhold til dialog og proces. For at stoppe den negative spiral og øge tilliden kan flere tiltag overvejes og tages i brug i den videre proces. Nedenfor er tre konkrete anbefalinger gennemgået.

ANBEFALING 3A: VÆR TYDELIG OG GENNEMSIGTIG

En yderligere tydeliggørelse og gennemsigtighed omkring tilgængelig viden, beslutninger og proces kan være med til at opbygge tillid mellem aktørerne. Som nævnt tidligere svarer 44% af borgerne 'ja' til at de mangler information, og alene 16% svarer nej og dermed er der grundlag for øget gennemsigtighed. (se spg.4 i baggrundsmaterialet)

Med inspiration i åbne besvarelser på spørgsmålet om hvilken information borgerne mangler, (spg.4 i baggrundsmaterialet) kan det for eksempel dreje sig om tydelighed omkring:

- Hvad ved vi – hvad ved vi ikke?
- Hvad undersøger vi og hvordan? Hvad har vi gjort for at skaffe viden?
- Hvad er besluttet? Hvad er ikke besluttet? Hvad vil blive besluttet? Og hvem beslutter hvad?
- Hvilke forhold kan borgerne have indflydelse på?

[1] Se eksempelvis: Whitfield et al. 2009. "The future of nuclear power:value orientations and risk perceptions". Risk Analysis. 29(3), side 425-437 & Rohrmann og Renn. 2000. "Risk perception research: an introduction". I Renn og Rohrmannn (eds). Cross-cultural risk perception: A survey of empirical studies. Boston:Kluwer Academic Publishers.

[2] Freudenburg. 2004. "Can we learn from failure? Examining US experiences with nuclear repository siting". Journal of Risk Research. 7(2), side 153-169.

- Hvordan bliver processen?

ANBEFALING 3B: BRUG INTERNATIONALE OG UAFHÆNGIGE EKSPERTER

Inddragelse af uafhængige eksperter til at lave en kvalitetsgennemgang af baggrundsanalyser, og selve miljøvurderingen anbefales som et håndtag til at genopbygge tilliden fra borgere til centrale aktører. Hvis udpegelsen og opdraget er gennemsigtigt og accepteret af andre aktører, kan uafhængige eksperter være med til at sikre den bedst mulige kvalitet af og tillid til beslutningsgrundlaget. Dette understøttes af de 29 borgere som i de åbne besvarelser på spørgsmålet om hvilken information de mangler efterspørger viden om internationale erfaringer og uvildige undersøgelser. (se spg. 4 i baggrundsmaterialet).

Timingen for inddragelse af uafhængige eksperter er også central. Den påtænkte inddragelse efter valg af færre lokaliteter for depotet kan med fordel ift. tilliden suppleres med en tidligere inddragelse. Det anbefales derfor at SUM:

- Allerede nu indtænker en uafhængigt gennemgang af udkastet til den strategiske miljøvurdering, inden denne sendes i offentlig høring, og at
- Gennemgangen lægges fuldt frem i offentligheden sammen med en beskrivelse af, hvordan dets vurderinger er imødekommet.

Udover inddragelse af uafhængige eksperter til gennemgang, er der måske et potentiale for at tage yderligere ved lære af andres landes erfaringer med inddragelse af borgere ved lokalisering af atomfaldsdeponi, som eksempelvis Sverige, samt søge inspiration i internationale principper for borgerinddragelse under miljøvurdering[3].

ANBEFALING 3C: ALLE BØR SAMARBEJDE OM AT LØSE PROBLEMET

Som konsekvens af at tilliden til de lokale myndigheder og politikere samt interesseorganisationer er størst anbefales det, at nationale og lokale aktører arbejder tættere sammen. Dette kan eksempelvis være en mere bevidst brug af lokale myndigheder til vidensopsamling og –spredning samt dialog med borgere.

Et sådan samarbejde bygger på en villighed fra alle parter til at skabe et fælles grundlag, og at såvel ministerierne som kommuner tager del i ansvaret for inddragelse af offentligheden. Centralt kan der tages initiativ hertil og skabes rammer for et egentligt samarbejde, men et samarbejde kræver også, at kommunerne går med.

En del besvarelser i spørgeskemaet bærer præg af at nogle borgere frasiger sig en del af ansvaret for det radioaktive affald og processen med at finde en løsning på hvor og hvordan det skal placeres (eksempler fra spg. 7 i baggrundsmaterialet):

> - ”*Fordi jeg synes det er fuldstændig urimeligt at man "eksporterer" atomaffaldet fra det sted det er blevet produceret til yderområderne i landet - uanset hvor det er. De,*

[3] International Association for Impact Assessment. 2006. ”Public Participation. International Best Practice Principles”. http://iaia.org/publicdocuments/special-publications/SP4%20web.pdf

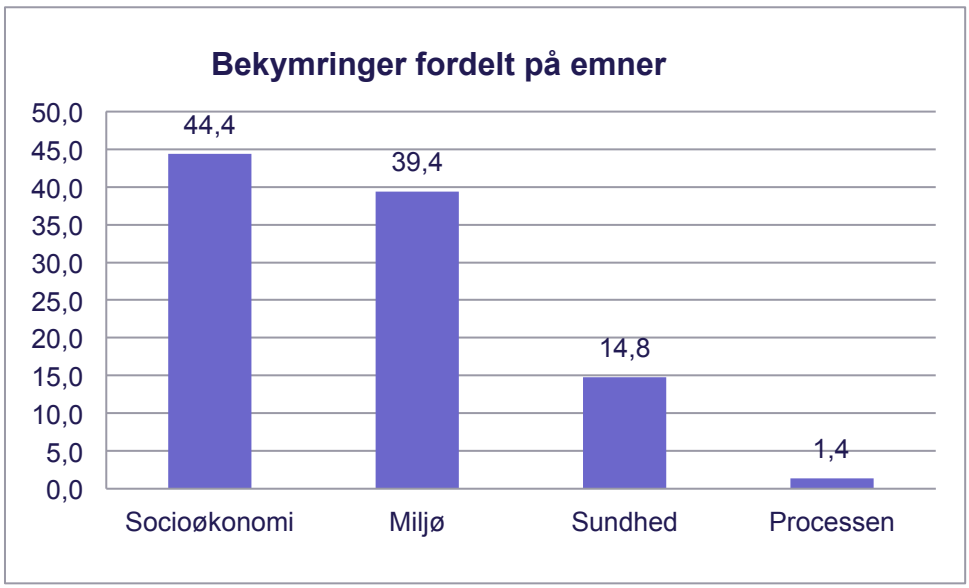
der har ansvaret for at have tilvejebragt roderiet bør selv rydde op - vel at mærke der hvor de selv er, så vi andre ikke skal leve med deres roderi."

- "Risø har skabt problemet, og så må problemet blive dér."

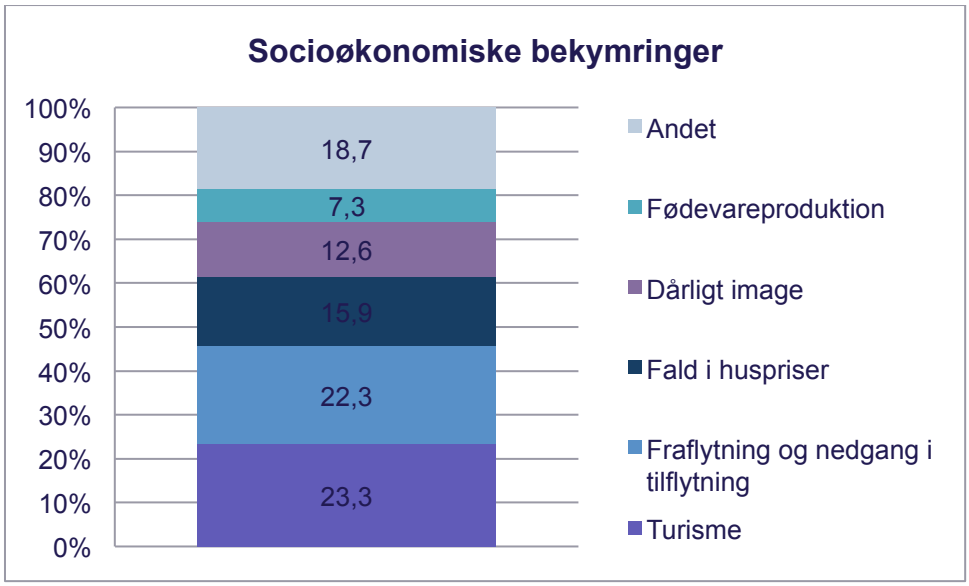
På den baggrund er det ligeledes vigtigt at borgerne påtager sig at gå konstruktivt ind i samarbejdet om at finde en løsning på et bredt samfundsrelateret problem.

ANBEFALING 4. VURDERINGER SKAL TAGE BORGERNES BEKYMRINGER I BETRAGTNING

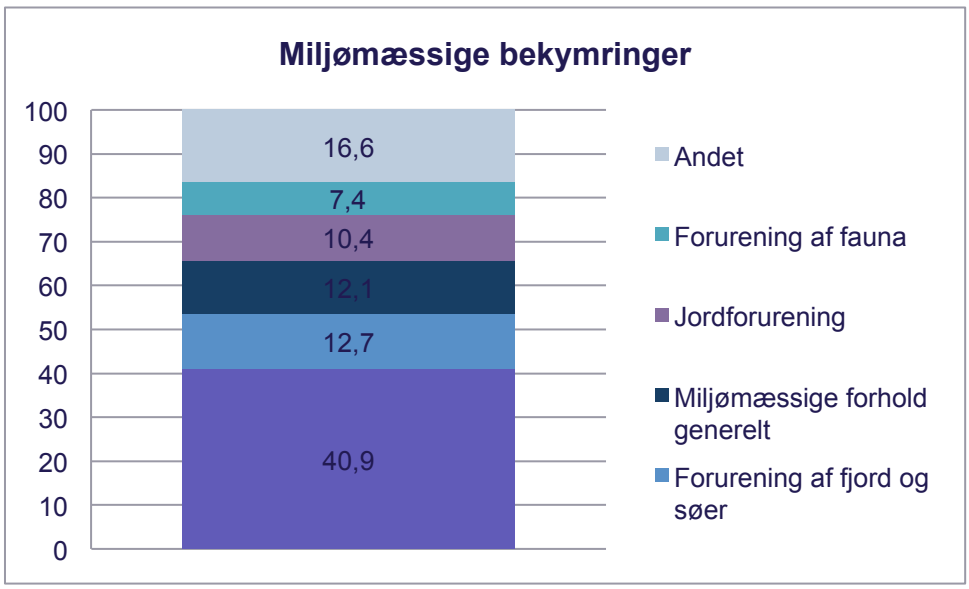
Resultaterne fra borgermøder i foråret 2014, skriftlige høringssvar og resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen giver tilsammen et billede på, hensyn borgerne finder vigtige. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at borgernes bekymringer er fordelt på en lang række emner, der går ud over naturvidenskabelige og tekniske problemstillinger. Næsten 45% af de forhold som respondenterne rejser som bekymringer er for sociale og socioøkonomiske emner. Målt på andel af respondenter der udtrykker bekymring er de sociale og socioøkonomiske forhold dermed en større bekymring end miljøforhold (se figur 3). Det er især turisme og fraflytning, respondenterne er bekymrede for blandt de socioøkonomiske forhold. I forhold til miljø fylder bekymring for forurening af grundvandet meget ligesom de sundhedsmæssige risici, herunder kræft og stråling (se figur 4, 5 og 6).

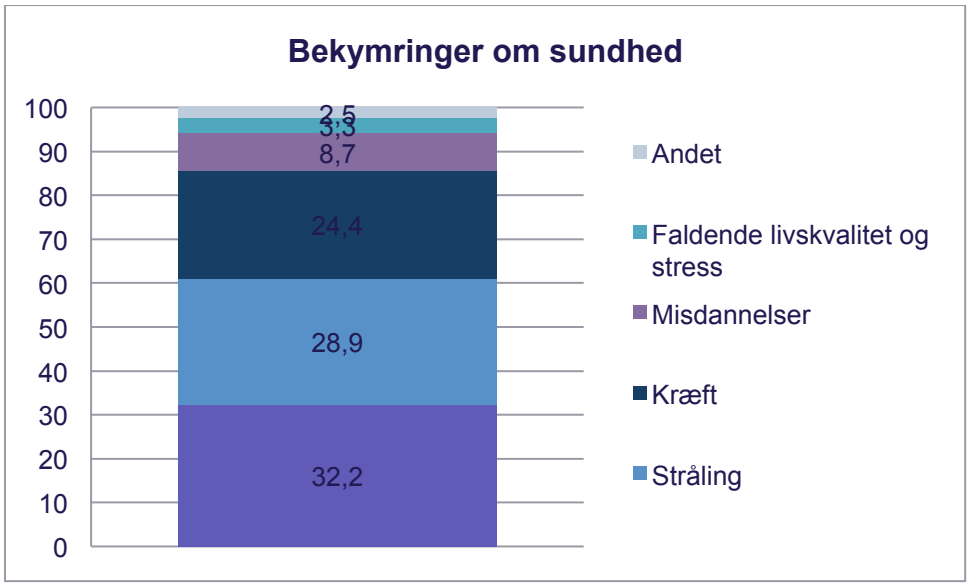
Figur 3: Procent fordeling af udtrykte bekymringer på henholdsvis socioøkonomiske forhold, miljø, sundhed og proces. (se spg. 16, 17 og 18 i baggrundsmaterialet, N = 1638)

Figur 4: De seks socioøkonomiske forhold, som respondenterne bekymrer sig mest om. (se spg. 15, 16, 17 og 18 i baggrundsmaterialet, N = 731)

Figur 5: De seksnatur- og miljøforhold, som respondenterne bekymrer sig mest om. (se spg. 15, 16, 17 og 18 i baggrundsmaterialet, N = 646)

Figur 6: De seks sundhedsmæssige forhold, som respondenterne bekymrer sig mest om. (se spg. 15, 16, 17 og 18 i baggrundsmaterialet, N = 242)

En miljøvurdering skal fokusere på at identificere og vurdere de væsentlige påvirkninger af en plan. Hvilke forhold der er væsentlige kan bero på mange forskellige hensyn, tekniske, lovgivningsmæssige etc. og altså ikke kun hvilke hensyn borgerne finder væsentlige. Men set som et dokument der skal understøtte borgere og politikere, bidrage til dialog i samfundet og til at kvalificere beslutningerne, er der grund til at miljøvurderingen bør tage hensyn til de bekymringer, som er fremherskende blandt borgerne i høringer etc. Dette dels for at sikre at bekymringerne bliver tilstrækkeligt belyst, dels for at få dem bragt i spil i dialog og beslutningsproces.

ANBEFALING 4A: SOCIALE OG SOCIO-ØKONOMISKE KONSEKVENSER SKAL MED I VURDERINGERNE

Den strategiske miljøvurdering skal i henhold til loven dække et meget bredt miljøbegreb, men erfaringen er i praksis, at de sociale, socioøkonomiske og sundhedsmæssige konsekvenser, ikke dækkes så vel som de mere traditionelle miljøforhold som 'røg, støj og møg'. Så det er generelt en udfordring at få især de sociale og socioøkonomiske hensyn dækket. Samtidig er der som beskrevet ovenfor en række sociale og socioøkonomiske konsekvenser som kan være relevante at medtage i en miljøvurdering på baggrund af borgernes bekymringer.

Det anbefales derfor at den strategiske miljøvurdering, der nu er under udarbejdelse gennemgås med henblik på at vurdere, om denne afspejler det brede miljøbegreb og de bekymringer, som borgere har omkring de potentielle konsekvenser - herunder de sociale, socioøkonomiske og sundhedsmæssige konsekvenser. Hvis ikke det er tilfældet bør der tages stilling til om dette skal håndteres ved:

- enten at udvide/styrke miljøvurderingen og/eller
- supplere miljøvurderingen med en særskilt social konsekvensvurdering

Den sociale konsekvensvurdering kræver brug af fagligheder som f.eks. antropologi og sociologi, samt en proces hvor borgernes værdier, bekymringer m.v. er i fokus. Inspiration hertil kan opnås gennem internationale principper for social konsekvensvurdering[4].

Denne anbefaling er også specielt rettet mod de beslutninger og vurderinger, der skal laves på et senere tidspunkt, hvor der ligger mere konkrete beslutninger om, hvorvidt, hvordan og hvor radioaktivt affald skal deponeres i Danmark.

ANBEFALING 4B: ANERKEND OG TAG HENSYN TIL AT BORGERNES RISIKOFORSTÅELSE ER ANDERLEDES EKSPERTERS

At der er forskel mellem lægmands opfattelse af risiko og eksperters risikoopfattelse indikeres i undersøgelsen eksempelvis omkring alvorligheden af stråling og kræftrisiko. En tidligere undersøgelse har vist denne forskel mere tydeligt, hvor lægfolk bredt vurderer atomenergi som den eller en af de mest risikofyldte aktiviteter/teknologier blandt 30, mens eksperter vurderer det som nummer 20[5].

Erfaring viser endvidere, at hvis fakta og værdier adskilles i processen, er det opskriften på en svær og konfliktfyldt proces[6]. Der er besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen som peger på at borgerne ikke kun ser diskussionen og beslutningen som et teknisk spørgsmål baseret på fakta, men også et spørgsmål om etik, moral og håndtering af usikkerhed. For eksempel svarer respondenter på spørgsmålet om hvorfor de har valgt at involvere sig i sagen (se spg. 7 i baggrundsmaterialet):

> - "*Fordi det her i høj grad drejer sig om naturen og hvad vi overlevere til vores efterkommere. Vi kan ikke være bekendt at efterlade den slags rod!*"
>
> - "*Jeg bor i området, men sagen har også en så generel karakter med hensyn til spørgsmål om forsigtighed, statens behandling af borgere og hensynet til fremtidige generationer og miljøet, at den kan blive afgørende for den generelle samfundsmæssige udvikling - hvilket demokrati ønsker vi i Danmark?*"
>
> - "*Fordi jeg mener at den proces/de beslutninger som staten er ved at lave med at nedgrave affaldet, er DYBT etisk og moralsk forkastelig - de siger der skal ryddes op, men det er IKKE at rydde op, men at skubbe en katastrofe videre til de næste generationer - i hvert fald så længe at vi teknologisk ikke har det der skal til for at kunne opbevare affaldet under jorden!!!*"
>
> - "*Fordi jeg er usikker på hvad det vil betyde for vores lokalsamfund nu og i fremtiden.*"

Borgernes risikoopfattelse er ikke lig eksperters, hvilket bør anerkendes og bruges aktivt i miljøvurderingen. Betydningen af det er også, at det ikke er muligt at bygge alene på

---

[4] Vanclay. 2003. "International Principles for Social Impact Assessment. Impact Assessment and Project Appraisal. 21(1), side 5-11.http://iaia.org/publicdocuments/sections/sia/IAIA-SIA-International-Principles.pdf

[5] Slovic. 1987. "Perception of Risk". Science. 236(4799), side 280-285.

[6] Se for eksempel: Kuhn. 1998. Social and political issues in siting a nuclear-fuel waste disposal facility for Ontario, Canada. Canadian Geographer 42(1), side 14-28 & Freudenburg. 2004. "Can we learn from failure? Examining US experiences with nuclear repository siting". Journal of Risk Research. 7(2), side 153-169.

teknisk viden og tekniske metoder til at frembringe viden. Der er brug for en kortlægning af og hensyntagen til borgernes risikoopfattelse og værdier.

DATA OG METODE

DATAGRUNDLAGET FOR UNDERSØGELSEN

Grundlaget for undersøgelsen er 775 besvarelser.

Respondenterne er fra alle udpegede lokaliteter – dog ses en større deltagelse i Skive Kommune og på Bornholm, samt en markant mindre deltagelse i Roskilde.

- Bornholm udgør 31%, Skive 30%, Kerteminde 18%, Lolland 15%, Struer 6% og Roskilde under 1%.

Respondenterne beskriver bedst sin rolle som 'borger i kommunen' (74%), 'aktiv i lokal borgergruppe' (10%), 'medlem af interesseorganisation' (9%), 'ansat i kommunen' (6%) og 'politiker' (2%)

Der er en fordeling mellem kvinder og mænd med 53% kvinder og 47% mænd.

Respondenterne har et relativt højt uddannelsesniveau. 24% har PhD eller lang videregående uddannelse, 41% har en mellemlang videregående uddannelse og 24% har en kort videregående uddannelse.

77% er bosiddende i de udpegede lokaliteter. De øvrige respondenter tilkendegiver i mange tilfælde at have en tilknytning til områderne; f.eks. gennem eje af sommerhus, familie eller tidligere borger

METODE OG FORUDSÆTNINGER

Spørgeundersøgelsen, som foregik elektronisk, blev gennemført med programmet SurveyMonkey. Undersøgelsen var åben fra den. 8. august til den 27. august. Af hensyn til Roskilde, som blev sent informeret, forblev undersøgelsen åben for besvarelser herfra efter den 27. august. Der blev endvidere givet mulighed for at udfylde spørgeskemaet manuelt, så respondenter uden internet adgang kunne deltage. Denne mulighed blev brugt i to tilfælde.

Spørgeskemaerne blev distribueret via borgergruppernes kontaktpersoner til borgerne i de 5 udpegede kommuner samt Roskilde. Forskellige indsatser lokalt for videredistribuering samt forskellig grad af presse i de enkelte kommuner kan formentlig være med til at forklare de forskellige deltagelsesgrader.

Undersøgelsen har sit sigte på de mest berørte i sagen, og har derfor forventeligt fået kortlagt de mest kritiske røster. På grund af den valgte målgruppe kan undersøgelsen derfor ikke anvendes til at udtale sig om holdninger, værdier m.v. blandt befolkningen generelt i Danmark – ej heller andre aktørers oplevelse.

De konkrete løsningsforslag er udvalgte, og skal derfor ses i sammenhæng med andre muligheder for at afhjælpe problemstillinger i processen mod at finde en samfundsmæssig god løsning på deponi af radioaktivt affald.

DET DANSKE CENTER FOR MILJØVURDERING

Det Danske Center for Miljøvurdering (DCEA) er en del af Institut for Planlægning på Aalborg Universitet. DCEA driver uafhængig og kritisk forskning med et stærkt fokus på engagement med myndigheder, virksomheder og det omkringliggende samfund. DCEA blev etableret i 2010 og består i dag af 20 danske og internationale forskere der alle beskæftiger sig med forskellige grene af konsekvensvurderinger.

KONTAKTOPLYSNINGER:

Det Danske Center for Miljøvurdering
Aalborg Universitet, Skibbrogade 5, 1 sal, 9000 Aalborg

Centerleder:

Lone Kørnøv
Tel: 9940 8287
Email: lonek@plan.aau.dk

Sekretær:

Lise Kirk Nordensgaard
Tel: 9940 2542
Email: lisekirk@plan.aau.dk

POTENTIELT DEPOT FOR RADIOAKTIVT AFFALD- SPØRGEUNDERSØGELSE TIL BORGERE I DE BERØRTE OMRÅDER

Baggrundsrapport

18. september 2014

Det Danske Center for Miljøvurdering (DCEA)
Aalborg Universitet, Institut for Planlægning
Skibbrogade 5, 1 sal, DK - 9000 Aalborg

KOLOFON

Titel:	Potentielt depot for radioaktivt affald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder - Baggrundsrapport
Forfattere:	Sara Bjørn Aaen, Lone Kørnøv, Sanne Vammen Larsen, Ivar Lyhne og Helle Nielsen
Institution:	Det Danske Center for Miljøvurdering, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet
Udgivelsestidspunkt:	18. September 2014
Finansiel støtte:	Ingen ekstern finansiering
Bedes citeret:	Aaen, Kørnøv, Larsen, Lyhne & Nielsen, 2014. Potentielt depot for radioaktivt affald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder - Baggrundsrapport, Det Danske Center for Miljøvurdering, Institut for Planlægning, Aalborg Universitet
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse.
Kan downloades på:	www.dcea.dk

Disclaimer:

Denne rapport er resultatet af knap 3 måneders arbejde med at kortlægge berørte borgernes forståelse af problematikken med lokalisering af et deponi til radioaktivt affald i Danmark, deres holdninger, bekymringer, informationsbehov, deltagelse i processen og oplevelsen heraf, samt input til miljøvurderingens scopingen.

Undersøgelsen har sit sigte på de mest berørte i sagen, og har derfor forventeligt fået kortlagt nogle af de mest kritiske røster. På grund af den valgte målgruppe kan undersøgelsen ikke anvendes til at udtale sig om holdninger, værdier m.v. blandt befolkningen generelt i Danmark – ej heller andre aktørers oplevelse.

Baggrundsrapporten danner grundlag for en række anbefalinger i rapporten: Potentielt depot for radioaktivt affald - Spørgeundersøgelse til borgere i de berørte områder – Anbefalinger og resultater. Ansvaret for disse anbefalinger ligger hos forfatterne, og rapporten udtrykker alene forfatternes analyser og tolkninger. Forfatterne fralægger sig samtidig ethvert ansvar for andres brug og tolkning af data præsenteret i denne rapport og baggrundsrapporten

Læseren anbefales at læse denne baggrundsrapport med samtlige data fra undersøgelsen for at danne sine egne fortolkninger

INDHOLDSFORTEGNELSE

BAGGRUND OG FORMÅL MED UNDERSØGELSEN 4

DATA OG METODE 6

Datagrundlaget for undersøgelsen 6

Metode og forudsætninger 6

RESULTATER 7

Q1: Jeg vurderer min viden om dansk atom affald som...? 7

Q2 Mener du, at du har fået den information om atomaffaldet og atomaffaldsdepotet, du har brug for? 8

Q3 Hvor har du fået din viden om atomaffald og atomaffaldsdepotet fra? 9

Q4 Er der information, som du stadig mangler? 10

Q4a Er der information du stadig mangler? Hvis ja hvilken? 11

Q5 Hvad mener du er grunden til, at informationen mangler? 22

Q5 Hvad mener du er grunden til, at informationen mangler? 23

Q6 Hvor meget tid vil du skønne, at du har anvendt på at involvere dig i processen månedligt? 25

Q7 Hvorfor har du valgt at bruge tid på at involvere dig? 27

Q8 Hvor enig er du i følgende udsagn? – Det er vigtigt for mig, at Danmark finder en sikker løsning på opbevaring af radioaktivt affald 34

Q9 Hvad er din holdning til, om der i Danmark enten skal etableres et slutdeponi (vedvarende) eller et mellem-lager (midlertidig)? 35

Q10 Hvad er din holdning til om depotet skal etableres på overfladen eller i jorden? 37

Q11 Hvad er din holdning til, at det særlige og langlivede atomaffald (de ca. 233 kg) eksporteres til forsvarligt depot i udlandet? 39

Q12 Det ville være acceptabelt for mig, at der blev etableret et atomaffaldsdepot i lokalområdet, hvis..40

Q12A Andet der ville gøre det acceptabelt? 42

Q13 Hvor bekymret er du for den måde, det ser ud til, at det radioaktivt affald bliver håndteret på? 47

Q14 I hvor høj grad føler du dig personligt berørt af planerne om et atomaffaldsdepot? 48

Q15 Hvis et atomaffaldsdepot skulle anlægges i dit lokalområde, hvor bekymret er du for følgende? 49

Q15a Andre bekymringer? 51

Q16 Beskriv hvilke lokale natur- og miljøforhold som du særligt er bekymret for? 54

Q17 Beskriv hvilke sundhedsforhold som du særligt er bekymret for? 61
Q18 Beskriv hvilke økonomiske udviklingsforhold som du særligt er bekymret for? .. 66
Q19 Har du givet input til scopingen af miljøvurderingen? (dvs. input til hvad der skal medtages i selve miljøvurderingen)..... 73
Q20 Hvis ja, hvilke forhold (for natur, miljø og mennesker) har du bedt om, bliver medtaget i miljøvurderingen? 74
Q21 I hvor høj grad vil du beskrive processen op til miljøvurderingen starter som gennemsigtig overfor borgere? 77
Q22 I hvor høj grad vil du beskrive processen med at udarbejde scopingen/miljøvurderingen som gennemsigtig overfor borgere? 78
Q23 I hvor høj grad mener du, at myndighederne i processen før miljøvurderingen starter aktivt har involveret og inddraget borgerne?..... 79
Q24 I hvor høj grad mener du, at myndighederne i processen med at udarbejde scopingen/miljøvurderingen aktivt har involveret og inddraget borgerne?..... 80
Q25 I hvor høj grad har du oplevet, at borgernes ideer, bekymringer og tanker er mødt med respekt og interesse af følgende aktører? 81
Q26 Hvor enig er du i følgende udtalelser om processen?..... 83
Q26a Hvor enig er du i følgende udtalelser om processen? Andet der karakteriserer processen? 85
Q27 Hvilken tillid har du til kvaliteten af information fra parter i processen? 89
Q28 Mener du, at lokalområdet på kort eller lang sigt kan få noget positivt ud af den proces i gennemgår?..... 91
Q29 Hvis ja, hvilke positive effekter ser du så?..... 92
Q29A Hvis ja, hvilke positive effekter ser du så? Andre? 93
Q30 Min tillid til myndigheders inddragelse af befolkningen er..... 94
Q31 Vil du i højere grad fremover være mere vågen overfor myndigheders planer? .. 95
Q32 Hvad er din alder? 96
Q33 Er du kvinde eller mand? 96
Q34 Hvad er den længste uddannelse, du har gennemgået?..... 97
Q35 Hvilke af følgende beskriver bedst din rolle i processen? 98
Q35a Hvilke af følgende beskriver bedst din rolle i processen? 99
Q36 Hvilken kommune er du bosat i? 101
Q36A Anden kommune?.....102
Q37 Hvad beskriver bedst det område, hvor du er bosat?.....103

DET DANSKE CENTER FOR MILJØVURDERING 104

BAGGRUND OG FORMÅL MED UNDERSØGELSEN

Vi har fra forskningen fulgt forløbet omkring deponi af det radioaktive affald fra Risø med interesse. Vi ser processen og miljøvurderingen som en vigtig sag - både i forhold til de samfundsmæssige konsekvenser og i forhold til forskningen i, hvordan vi i samfundet træffer beslutninger i vigtige sager.

Spørgeskemaundersøgelsen til borgere og politikere i de udpegede lokaliteter, har til formål at indsamle viden om bl.a. borgernes opfattelse af problematikken, deres holdninger, bekymringer, informationsbehov og deltagelse i processen og oplevelsen heraf, samt input til scopingen i miljøvurderingen.

Udover at danne grundlag for vores forskning på området, håber vi også, at resultaterne vil udgøre et konstruktivt supplement for alle involveredefremadrettet i processen.

DATA OG METODE

DATAGRUNDLAGET FOR UNDERSØGELSEN

GRUNDLAGET FOR UNDERSØGELSEN ER 775 BESVARELSER.

Respondenterne er fra alle udpegede lokaliteter – dog ses en større deltagelse i Skive Kommune og på Bornholm, samt en markant mindre deltagelse i Roskilde.

- Bornholm udgør 31%, Skive 30%, Kerteminde 18%, Lolland 15%, Struer 6% og Roskilde under 1%.

Respondenterne beskriver bedst sin rolle som 'borger i kommunen' (74%), 'aktiv i lokal borgergruppe' (10%), 'medlem af interesseorganisation' (9%), 'ansat i kommunen' (6%) og 'politiker' (2%)

Der er en fordeling mellem kvinder og mænd med 53% kvinder og 47% mænd.

Respondenterne har et relativt højt uddannelsesniveau. 24% har PhD eller lang videregående uddannelse, 41% har en mellemlang videregående uddannelse og 24% har en kort videregående uddannelse.

77% er bosiddende i de udpegede lokaliteter. De øvrige respondenter tilkendegiver i mange tilfælde at have en tilknytning til områderne; f.eks. gennem eje af sommerhus, familie eller tidligere borger

METODE OG FORUDSÆTNINGER

Spørgeundersøgelsen, som foregik elektronisk, blev gennemført med programmet SurveyMonkey. Undersøgelsen var åben fra den. 8. august til den 27. august. Af hensyn til Roskilde, som blev sent informeret, forblev undersøgelsen åben for besvarelser herfra efter den 27. august.Der blev endvidere givet mulighed for at udfylde spørgeskemaet manuelt, så respondenter uden internet adgang kunne deltage. Denne mulighed blev brugt i to tilfælde.

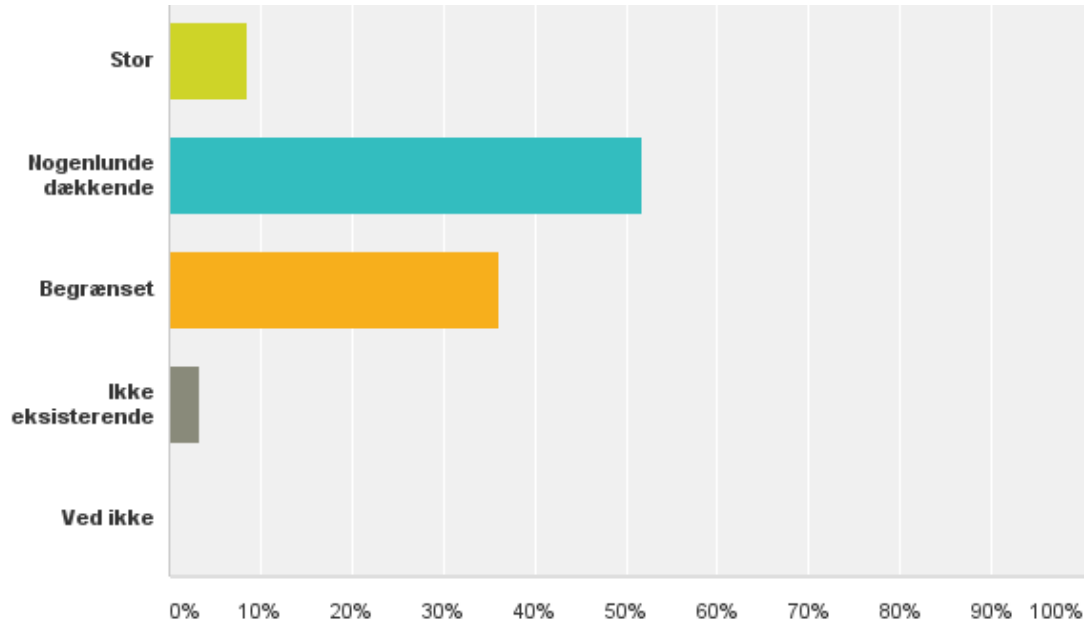
Spørgeskemaerneblev distribueret via borgergruppernes kontaktpersoner til borgerne i de 5 udpegede kommuner samt Roskilde. Forskellige indsatser lokalt for videredistribuering samt forskellig grad af presse i de enkelte kommuner kan formentlig være med til at forklare de forskellige deltagelsesgrader.

Undersøgelsen har sit sigte på de mest berørte i sagen, og har derfor forventeligt fået kortlagt de mest kritiske røster. På grund af den valgte målgruppe kan undersøgelsen derfor ikke anvendes til at udtale sig om holdninger, værdier m.v. blandt befolkningen generelt i Danmark – ej heller andre aktørers oplevelse.

RESULTATER

Q1: JEG VURDERER MIN VIDEN OM DANSK ATOM AFFALD SOM...?

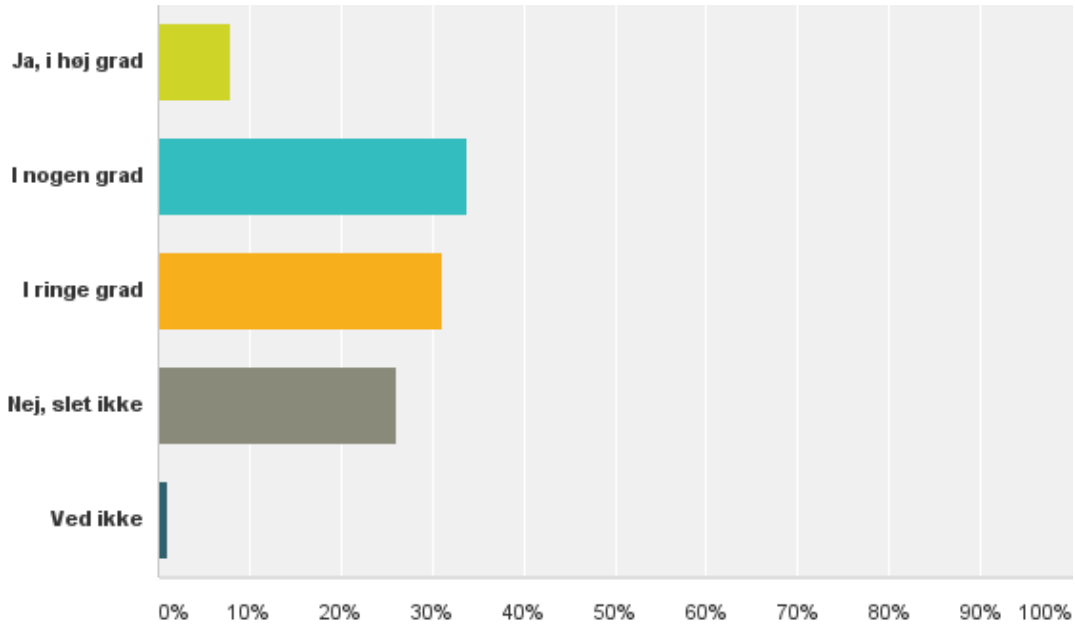
Besvaret 776 Sprunget over: 9

Svarvalg	Besvarelser	
Stor	**8,49%**	65
Nogenlunde dækkende	**51,70%**	396
Begrænset	**36,16%**	277
Ikke eksisterende	**3,39%**	26
Ved ikke	**0,26%**	2
I alt		**766**

Q2 MENER DU, AT DU HAR FÅET DEN INFORMATION OM ATOMAFFALDET OG ATOMAFFALDSDEPOTET, DU HAR BRUG FOR?

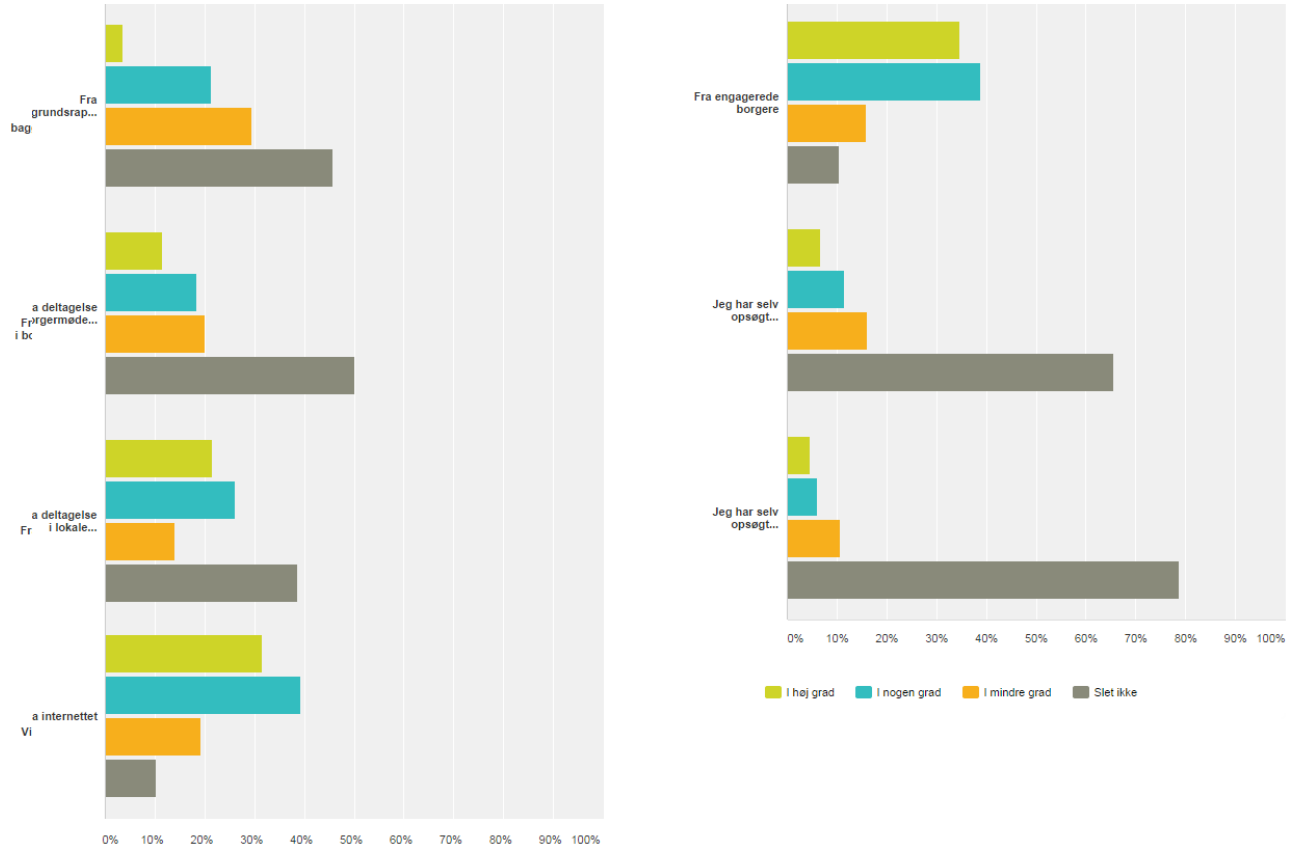
Besvaret: 761 Sprunget over: 14

Svarvalg	Besvarelser	
Ja, i høj grad	**7,88%**	60
I nogen grad	**33,90%**	258
I ringe grad	**31,01%**	236
Nej, slet ikke	**26,15%**	199
Ved ikke	**1,05%**	8
I alt		**761**

Q3 HVOR HAR DU FÅET DIN VIDEN OM ATOMAFFALD OG ATOMAFFALDSDEPOTET FRA?

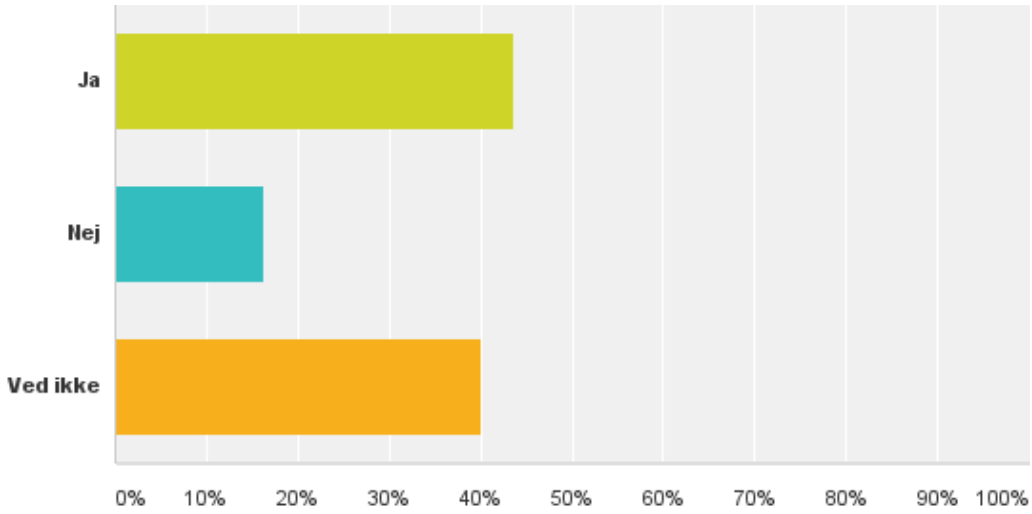
Besvaret: 758 Sprunget over: 17

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	I alt
Fra baggrundsrapporter udarbejdet af GEUS, Ministerier, Dansk Dekommissionering m.fl.	**3,59%** 23	**21,25%** 136	**29,53%** 189	**45,63%** 292	640
Fra deltagelse i borgermøde(r) med ministerier, GEUS, Dansk Dekommissionering m.v.	**11,45%** 75	**18,47%** 121	**20,00%** 131	**50,08%** 328	655
Fra deltagelse i lokale borgermøder	**21,44%** 143	**26,09%** 174	**13,94%** 93	**38,53%** 257	667
Via internettet	**31,47%** 220	**39,20%** 274	**19,17%** 134	**10,16%** 71	699
Fra engagerede borgere	**34,70%** 237	**38,80%** 265	**15,96%** 109	**10,54%** 72	683
Jeg har selv opsøgt information gennem kontakt til forskere/eksperter i Danmark	**6,78%** 43	**11,51%** 73	**16,09%** 102	**65,62%** 416	634
Jeg har selv opsøgt information gennem kontakt til forskere/eksperter fra udlandet	**4,50%** 28	**6,11%** 38	**10,61%** 66	**78,78%** 490	622

Q4 ER DER INFORMATION, SOM DU STADIG MANGLER?

Besvaret: 753 Sprunget over: 22

Svarvalg	Besvarelser	
Ja	**43,56%**	328
Nej	**16,33%**	123
Ved ikke	**40,11%**	302
I alt		**753**

Q4A ER DER INFORMATION DU STADIG MANGLER? HVIS JA HVILKEN?

Besvaret: 281 Sprunget over: 494

1. data for udbrændingsgrad i de 233 kg særligt affald 2. data for det historiske affald (tønder med ukendt indhold) 3. hvilket affald der endeligt skal i slutdepotet - også om NORM- affald skal i slutdepot, herunder affald fra evt. skifergasboringer 4. det endelige slutdepotkoncept herunder dybde 5. monitorering af slutdepotet 6. hvordan urantailings skal opbevares i slutdepotet 7. hvordan det langlivede mellemaktive affald skal slutdeponeres, herunder de 233 kg særligt affald
Alle slags information fra danske politiker og forsker, især sundhedsministeriet.
Alt
alt vedr. konsekvenser ved opbevaring i naturen.
Alt, jo :-)
Alternativer og økonomi
Alternativer, anlægningspris, de sociale- og strukturelle konsekvenser et depot har på et allerede udpint område, risikovurdering for senere opgravning af depot, baggrundstråling, langsigtede samt kortsigtede konsekvenser af et depot. Hvem har lavet vurderingen? På hvilket grundlag er vurderingen foretaget? Er relevante faggrupper inddraget, teknikere, humanistisker, økonomer, fremtidsforskere etc. ? Der er så mange uforklarede ting at listen her kunne fortsætte. I skal være velkomne til at tage kontakt for en samle oversigt over manglende information
Biogen risiko data, der over de kendte tidshorisonter vurdere organisk optag af langtids radioaktive, samt toksiske grundstoffer der erkendes at være i affaldet. Dette kontra normalen for danmark uden dette affald jordfæstet.
Bl.a. hvorfor det er så vigtigt med et nedgravet slutdepot (bortset fra at man engang har taget en beslutning herom) når nu flere og flere, også udenlandske myndigheder, betegner det som en risikabel og uhensigtsmæssig løsning.
De bagvedliggende politiske og kommercielle interesser i at etablere et slutdepot under jorden i udkantsområder.
De langsigtede konsekvenser ved deponering i jorden. Det har ingen - endnu - kunnet give svar på.
De reelle miljø ricisi deponering i udlandet mod betaling
definition på afaldet fremtiden
Den faktiske begrundelse for at affaldet skal fjernes fra Risø. Direktøren fra Risø har offentligt udtalt, at affaldet problemfrit kan blive på Risø.I mange lande forskes der i løsninger, som kan fjerne problemet. Det er ikke dokumenteret, at en mindre del af affaldet problemfrit kunne nedgraderes..
den officielle information virker ikke seriøs
Der er for mange uklarheder feks. omkring indholdet af affaldet, for meget misinformation. Savner en mere uvildig undersøgelse af mulighederne for anbringelse og mener i øvrigt, at det er krænkende for mine rettigheder som borger, at jeg kan få "trukket" ned over hovedet, at blive nærmeste nabo til atomaffald. Hvordan vil man kompensere mig og andre økonomisk?
Der mangler meget information om hvorfor man vælger et underjordisk depot når alle de store A-kraft lande fraråder den løsning.
Der mangler viden om og erfaring med , hvordan både affald og geologi opfører sig over flere hundrede år
Det er overraskende, at svenskerne er utrygge ved placeringerne, mens risici helt neddæmpes i danske myndigheders information.
Det kan jo dårligt blive nok!
Det siges at meget lav af det som i dansk målestok er lav radioaktivt ville være mellem eller høj radioaktivt i lande med mere erfaring som Sverige, USA og andre, jeg synes staten bør holde op med at underdrive situationen og istedet få eksperter ind og behandle det som det vigtige emne det nu er.
Det tales om nedgravet depot. Hvad med muligheden for eksport eller overfladedepot. Det er politisk en mulighed jf. loven men ingen arbejder i den retning. Alt drejer sig om

nedgravning.... OG der er kun brugt skattyde kroner i den retning. grundvandet i Danmark er vores største resurser, efter olien. Men det hele kan gå tabt, hvis det bliver forurenet af "Atomaffald"
Det ved jeg jo selvsagt ikke...
Dokumentation omkring de mulige gener
Eksempelvis om man virkelig fra Sundhedsministeriets side af, STADIGVÆK vil blande HØJRADIOAKTIVT atom-affald med lav-radioaktivt atomaffald - det er jo det rene vanvid - præcis lige som at man vil GRAVE atom-affaldet ned - så man IKKE kan holde øje med det!
En hel del. Her kommer et par eksempler: F.eks. en fyldestgørende forklaring på hvordan Miljøvurderingslovens §7 hensigt om at beskrive rimelige alternativer kan tilgodeses uden at inddrage en mellemlagerløsning som et rimeligt alternativ. En beskrivelse af hvilke tiltag der skal sikre miljøet på længere sigt, når et depot der er konstrueret til at holde i ca. 300 år skal huse affald der er farligt i meget længere tid. Der savnes en præcis, verificeret vurdering af affaldet inkl. det historiske affald.
En objektiv undersøgelse om hvorfor det IKKE kan blive hvor det er! Det skal IKKE sendes til Bornholm!!!!!!!!!!!!!!!
En plausibel info. fra politisk side. Ikke bare en "vi tror ikke, der vil ske noget". Hvorfor mener vi at vi selv er dygtigere end de der har problemerne inde på kroppen.
Er det fuldstændigt ufarligt, er der på nogen måde nogen chance for at det måske kan forurene grundvand
Formål med flytning af brændselsstave, da der oprindelig blev etableret havneanlæg ved Risø med henblik på at returnere eventuelle "biprodukter" til USA. (Mig bekendt). Faktuel viden om deponering i Danmark versus deponering i eventuelt Sverige samt risikovurdering ved at etablere depot på Risø.
Forsvarligheden i at flytte rundt med atomaffaldet
Fulgte med et finsk tv program , hvor diverse eksperter udtalte sig om opbevarings - sikkerhed , og selv i dette land (Findland) som siges at have en meget høj grad af sikkerhed omkring opbevaring af atomaffald ,var der stadig en meget stor mangel garanti over for uheld , og uvidenhed om samme . Mit spørgsmål : hvilken garanti kan vi få her i Danmark , og hvorfra ?
Garanti for at der ikke er nogen risiko
Har det været undersøgt, om prisen ikke var billigere i udlandet, hvor de har steder der kan håndtere den slags, og om ikke også de er bedre til det, end vi er herhjemme ?
Har ikke været særlg opsøgende, hvis jeg ville vide mere er der sikkertmulighed for det
Helt eksakt oplysning om affaldets karakter Desuden information om hvorvidt man forfølger mellemlagersporet og udlandssporet, samt om folketingsbeslutningen af 2003 overhovedet tillader en anden løsning end slutdepotløsningen. Mangler også oplysning om hvornår man "reducerer fra 6 til 2 depotmuligheder)
Hur skall idioter som kallas experter göra ett komplett beslutsunderlag när man saknar kompetens innom området !!!!!
Hvad der sker af nedbrydning på lang sigt i et slutdepotog hvad der kan ske ved naturkatastrofer som f.eks oversvømmelser m.v.
Hvad er atomaffald? Hvorfor er det farligt? Hvorfor opstår det? Hvor kommer det fra? Hvir gør man af det?
hvad er faren om nogle år
Hvad er konsekvensen på lang sigt, hvis det skal ligge her. Og vi kan ikke forstå der ikke er nogle bedre alternativer til at komme af med det på.
Hvad er konsekvenserne ved udslip
Hvad er miljøpåvirkningen fra de andre ting der graved ned sammen med det radioaktiveaffald fx fra blyet, uranmalmen og bitumen. Der mangles information om alternativer til nedgravning af affaldet.
Hvad vil det betyde for den nærliggende natur
Hvilke isotoper drejer det sig om og i hvilke mængder? Hvad er budgettet og tidshorisonten for et mellem- og slutlager? Hvilke krav sættes der? Hvor længe vil man have at slutdepotet skal holde? Hvordan sikrer man viden om slutdepotet for fremtiden? Hvad har man overvejet og hvad har man udelukket?

Hvilke kriterier har udelukket de oprindelige 16 ud af 22 potentielle opbevaringsområder, hvor Risø er den ene, idet det er jo oplagt at lade affaldet blive hvor deter.
Hvilken betydning får det på sigt, ikke bare økologisk, men også tab af værdi på grundejendommen omkring Østermarie?
Hvilken effekt det vil have på vores arbejde med at gøre Bornholm til en "Grøn Ø", "Bright green island".
Hvilken type depot vil man anvende
Hvis det er så ufarligt som det siges, kan det jo blive på Risø eller?
Hvis ja - hvilken?
Hvor det skal ligge og hvorfor.
Hvor kommer affaldet fra? Hvad er konsekvenserne af et affaldsdepot?
Hvor lang tid holder containere før de lækker, det være sig - jern- saltvands rustfrit stål-glas evt. andre materialer der er egnede til formålet.
Hvor langt er an i forløbet? Manglende opfølgning fra ministerier o.a.
hvor langt skal der være fra nedgravningen af atomaffald til nærmeste bebyggelse?
hvor mange love/regler/fredningsbestemmelser/servitutter osv. overtrædes ved at grave et kæmpe hul på Bornholm?
hvor meget det påvirker turismen, når vi prøver at sælge Bornholm som en grøn ø.
Hvordan behandling af deponering foregår
Hvordan de har tænkt sik at håndtere det
Hvordan det går med statens undersøgelse af et mellemdepot
Hvordan det påvirker udviklingen i lokalområdet . Hvem vil købe et hus i nærheden af et depot
hvordan kan højradioaktivt pludselig være mellemradioaktivt må man blande langlivet og kortlivet affald
Hvordan tør I ?!
Hvordan vil et atomdepot på Bornholm påvirke turismen, påvirke brandet "En grøn Ø", påvirke salg/eksport af forædlede madvarer fra Bornholm? Alle eksperterne fra ministeriets borgermøde var udelukkende af naturfaglig uddannelse, og kunne derfor ikke besvare disse spørgsmål. Højradioaktivt materiale skal indkapsles i beton, som måske kan holde 75-100 år, hvornår betragtes materialet uskadeligt (før eller efter 100 år?). dette spørgsmål blev ikke besvaret på mødet. Der har været jordskælv på Bornholm, men ikke indenfor de sidste 75 år, derfor mener eksperterne ikke det kan ske eller være et problem på Bornholm ved et depot? Men det kan være et problem på Sjælland i følge eksperterne, hvordan hænger det sammen? Bornholms klipper har spalter, hvor der sker en vandtransport, hvordan påvirker det atom afffaldet og drikkevand, når beton beholderen nedbrydes indenfor 75 år?
Hvordan vil man forhindre at der sker en sammenstyrtning i deponiet når de anvendte kasser og tønder er ca. 70% luftfyldte? Hvordan kan vi i Danmark uden forudgående erfaring tale om permanent deponi, når der i sammenligbelige geografier ikke findes et i de lande der har stor erfaring?
Hvordan vil myndighederne sikre, at der aldrig kan ske udsivning og, hvad er plan B, hvis det alligevel skulle ske.
Hvorfor affaldet ikke kan blive på den nuværende placering og indkapsles der
Hvorfor blande affaldet når det strider mod lovgivning
Hvorfor er politikerne så forhippede på af få affaldet gravet ned, når det er åbenlyst for alle, at det er en forkert løsning, og at selv eksperterne erkender, at der vil ske udslip før eller siden.
hvorfor et såkaldt slutdepot ikke kan placeres tæt på hvor atomaffaldet nu midlertidigt er placeret?
Hvorfor foretrækker Danmark ikke et mellemlager? hvorfor vil man etablere noget, som ikke ville blive godkendt i Sverige? Hvorfor er der faktuelle fejl i beskrivelsen af Kertinge Mark. Hvorfor fremgår det ikke at depotet er planlagt til at ligge lige ved fjorden, tæt på drikkevandsforsyningen, og lige midt i oldtidsminder fra vikingetiden. Hvorfor ser man stort på, at der på et tidspunkt vil sive affald ud i et nedgravet lager? Hvorfor får man ikke alle detaljer oplyst?
Hvorfor kan det ikke bare blive hvor det er. Over jorden kan vi holde øje med affaldet.

Her i Skive har vi intet haft ud af Atomforskningen eller arbejdspladser.
Hvorfor kan det ikke blive hvor det er, min mening der står det jo godt nok.
Hvorfor kan det ikke opbevares over jord på et sikret område?
hvorfor kør man ukontrolleret med ,også højt radioaktiv affald,gennem Danmark? Den betyder vel,at man har ikke kontrol, hvad virkelig vil lande i en ev. slutdepot. en anden ting,hvorfor snakker man stadig om indstøbning i beton efter de dårlig erfaringer med den i udland? Man har beregnet, at beton er brugbar, og nu beregne man, at betonit er sikker, og man vide overhovet ikke, man tro den, men man vide ikke om radioaktivitet er den samme tro...den er en forsøg på hoved af andrere. Vores viden er i forhold af den, hvad man vil findes ud i fremtid, på niveauet fra stentide, og so hjælper den over-hoved ikke,når man prøver at banke med en kølle på den, i nu,og håber,at holder den på plads.Alle Beregninger baseret på den viden, den man har nu,men man aner ik-ke,hvad man kan vide...hver Generation tro, at de er på spidsen af teknologi, men ser bar tilbag, på al den gammeldags redskaber... banker på den
hvorfor lader man ikke blot affaldet blive liggende og afvente udviklingen i mulige de-struktion om f.eks. 50-100 år. Vi har fået oplyst at det ikke er farligt. Dvs. man sidder med en følelse af at det er noget politik mak der skal presses igennem uden ordentligt undersøgelse.
Hvorfor man ikke har fundet slutdepot, før man startede med at producere affaldet. Man må vel have haft en plan ? Og i så fald, hvad var den ?
Hvorfor skal depoterne være under jorden?
Hvorfor skal det placeres lige netop på Skive-egnen? Hvorfor skal det nødvendigvis graves ned i jorden? Hvorfor kan man ikke opbevare det, der hvor det produceres? Hvilken fare er vi mennesker udsat for, hvis opbevaringen af atomaffaldet lækker, og hvad skal vi gøre, hvis det lækker. Skal vi sprayes med et bestemt middel, eller skal vi se at pakke bilen, og køre sydpå hurtigst muligt?
Hvorfor slut depot, Tyskland er jo ved at tømme et depot der ikke var godt nok. Kan vi atom amatøre finde ud af det, vi har jo næsten ikke noget af det, set hvad der er på verdens plan.
Hvorfor sundhedsministeriet dækker over fejl? Minisetriets manglende kendskab til Mil-jøvurderinger. Ministeriets manglende kendskab eller brug af gældende EU-lovgivning. Ministeriets manglende inddragelse af borgere og kommuner. Ministeriets manglende inddragelse af udenlandske eksperter tidligt i processen.
Hvorfor vi har så uansvarlig en regering på dette område, de har ikke søgt nok bistand fra andre der har større viden end Danmark.
Hvorfor vælger man ikke et mellemlager? Hvorfor lytter man ikke til de lokale og borger-grupperne? Hvordan kan man bare omklasificerer atomaffald så det kommer til at frem-stå mindre farligt? Og mange flere...
Indflydelse på gruindvandet
Indhold - mængder - levetid. De geologiske strukturers modstandsdygtighed overfor udsivning - set gennem hele levetiden af affaldet. Usikker for mulig udsivning per tids-enhed over hele levetiden. (er det 300 år)? Tektoniske forskydninger. jordskælv mv. taget i betragtning.
Indholdet af det, der reelt er tale om.
Information om de 233 kg mellem radioaktive langlivede affald.
Information om hvorfor det er politisk nødvendigt at deponere affaldet nu og i de steder der er udpeget med de konsekvenser der er blevet redegjort for
Information om mellemlager, og åbenbart 230 kg højradioaktiv affald som kommunissio-nen ikke kan gøre rede for
Information om proces, formål og forståelse af selve flytningen
Information på alle områder, strålingsfare, riciko for spredning, dopotets udformning, ødelæggelse af naturområdet, de løbende transporter m.m.
Ingen af de kloge mennesker kan give en fyldestgørende forklaring på sagen om hvor, hvordan hvorledes, rigtig dårlig sag.
Ingen kender risikoen i fremtiden, hvis det graves ned. Hvad er konsekvenserne....for miljøet og deomkring-boende mennesekr????
Især om beslutningsgrundlaget

Ja den information der siger at det slet ikke skal graves ned!!!. Nej men mener faktisk at det er for tyndt et grundlag man vurdere på, også udtalelser fra udlandet og eksperter taget i betragtning
jamen, det er jo det vi ikke ved
Jeg kan ikke forstå et så lille land skal være først i verden med ned gravning af atomaffald. Der er jo ingen der kan bevise at det ikke bliver farligt om nogle år. Det er svært at sige lige hvilken information, jeg mangler, men det er svært at have tillid til processen sådan som det foregår.
Jeg mangler dokumentation fra dansk side for deres argumentation. Sammenlignet med udenlandske eksperter og deres moddokumentation.
jeg mangler faktisk alle informationerne.
Jeg mangler Info om hvad erfaringer siger omkring sundhedsrisici og miljøhensyn
Jeg må være mere engageret og opsøgende
Jeg synes fortsat jeg mangler flere informationer om eksempelvis geologien i de områder, der er på spil.
Kan jeg virkelig have tillid til at de der skal træffe beslutninger om slutdepot har den fornødne viden til at kunne træffe den bedste beslutning på alles vegne. Jeg har læst at der er kompetente svenskere som ryster på hovedet af danskerne når det gælder atomaffald?????
Klar udmelding fra politikerne.
Konsekvenser på længere sigt
Konsekvensvurdering af eventuel deponering i undergrunden, både mht. forurening af grundvand etc. Samt betydning for branding af Bornholm (grøn ø) . Betydning for turismen osv.
Langtidsvirkningen af svag, radioaktiv stråling samt om virkningen på vor helt lokale afhængighed af mulighederne for økologisk produktion og turisme.
langtrækkende konsekvenser
Lovligheden i at blande højradioaktivt og mindreaktivt
Man kan jo aldrig vide om man har fået alle relevante oplysninger
Mange uklarheder i materiale. Se diverse høringssvar fra kommuner, borgergrupper etc.
Mangler fakta om hvorfor man i Danmark vil arbejde for slutdepot, når det frarådes fra alle andre lande.
Mangler objektiv information om mængde af affald og mængde af stråling fra det tilsyneladende sammenblandede affald, som gør det totalt umuligt at forudse strålingens karakter og farlighed, trods megen information har vi ikke fået realiteter at vide, men kan den nødvendige viden overhovedet frembringer?.
Med hvilken begrundelse mener beslutningstagerne, at deres "viden" på området om sikker opbevaring, kan retfærdiggøre, at man forkaster ekspertudtalelser fra andre lande med langt større erfaring, især når disse eksperter direkte advarer imod de danske planer.
Mellem lager løsning
MEN DET ER MIN EGEN FEJL
Mere fakta. Mange af de svar man får, er vage og svarer ikke på det egentlige spørgsmål.
Mere information om langtidsvirkninger på grundvand og yderligere omgivende miljø,vil der kunne komme øget baggrundsstråling fra deponeringsområdet?hvordan er usikkerhedsprofilen for depotet,kan der opstå lækage? og vil det blive opdaget?
Ministeriets svar på spørgsmål om indhold i affaldet og konsekvenser/handlinger ved læk i nedgravede depoter
Mængden, og langtids og korttids konsekvenser
nedbrydnings tid
om der findes tilsvarende depoter andre steder
Om forskellen mellem overfladedepot og "negravet" depot på lang sigt.
Om hvad det specifikt er for affald, der skal deponeres
Om hvor farligt det er at grave det stas ned, hvad er konsekvensen. Nu og om mange år?

opbevarings risiko.
Præcis hvilke stoffer man har planer om at putte i jorden, og hvordan man fra statens side kan være så skråsikker på at man har taget alle tænkelige faktorer der kan påvirke et depot med i planlægningen.
Q4 - Er der information, som du stadig mangler
reel information om hvorfor det skulle kunne gemmes i vores undergrund og ikke der hhvor det er nu..
Risikoer, viden og fremtidsperspektiver
Risko, beslutningsproces mm.
Sande risici faktorer
Sikkerheden
Sociologiske vurderinger Kulturpolitiske vurderinger Kulturmiljøpåvirkninger
Specifikation af affaldet, Detaljeret plan over slutdepotet, Er de nuværende tromler godkendt til slutdepotet
Stoler ikke på alle officielle udsagns validitet.
Strålingsfaren fra affaldet ved opbevaring. Der er udtalelser fra "eksperter" der går lige fra at det er ufarligt til meget farligt.
svar på alle de uoverensstemmelser der er mellem hvad politikerne og deres embeds-mænd og hvad udenforstående forskere og almindelige borgere siger
Svar på hvorfor affaldet ikke bare kan blive hvor det er, hvis det er så uskadeligt. Hvordan kan de være at man stadig taler om at lave et underjordisk slutdepot, når man i dag ved at det slet ikke er den sikreste måde at opbevare atomaffald? Har alle folke-tingspolitikerne, som i sidste ende skal tage beslutningen, overhovedet sat sig ordent-ligt ind i sagerne - og ikke mindst de mulige konsekvenser?
Svært at sige hvilken, da den info jeg har, er så begrænset...
tidligere fysiklærer. Send mig materiale på dansk . Især hvorfor det ikke kan opbevares hvor det er nu.
Transporten
Troværdig løsning af deponering Affaldets sammensætning
uvildig information, fra folk der ikke er involveret personligt eller ansat af ministeriet.
Ved ikke hvilke
VEDR. MELLEMLAGERLØSNINGEN
vi er ikke oplyst om mængden af det højaktive langlivede affald.
Vi er stadig så tidligt i processen, at alt for mange spørgsmål fortsat står ubesvarede. Bl.a. spørgsmål der sætter slutdeponering op mod mellemlagring og dermed kan være med til at træffe en ordentlig politisk beslutning. Men også helg grundlæggende informa-tion om affaldets sammensætning og depotudformning fx spørgsmålet om reversibilitet og monitering.
Vi mangler at få at vide hvad det vil gøre ved vor område i negativ retning.
Viden om affaldets farlighed
Viden om den politiske proces
Viden om udsivningen på kort og på lang sigt
Vurderinger fra uafhængige udelnlandske eksperter af bedste håndtering af de 256 kilo særligt farlig affald.
1. Langtids konsekvenser og garantier for at disse holder 2. Konsekvenser for de øko-socio forhold der følger for den egn der modtager atomaffaldet
Alt
Alt
Alt
Alt
Alt
Alt
ALT
Beslutningstagernes personlige politiske interesse(der er kun få vælgere i (udkants-danmark).
Betydning for huspriser og arbejdspladser

Bl.a. hvor farligt det er og hvorfor det flyttes
De informationer man får er meget modsat rettede
De regionale konsekvenser - hvad er betydningen for turismen på Bornholm og fødevarespecialiteterne på Lolland at de brandes sammen med atomaffald?
Den reelle risiko for hele miljøet, blot over de næste par hundred år.
Den samfundsrelaterede effekt. En belysning af den påvirkning og de stigmatiserende følger etablering af atomaffald i et følsomt område vil have.
Der er ensidigt focuseret på et slutdepot.Vi er blevet lovet,at det undersøges om det er muligt at evt. eksportere affaldet til f.eks Sverige.Jeg ser, at dette er muligt.Men vi hører ikke om det!!! Ligeledes blev det lovet ,at undersøge muligheden for et jordnært depot .Det hører vi heller ikke noget om.Det vil klæde jer at give fulddækkende oplysninger om alle muligheder.Herunder især de to sidste,da det et slutdepot er den mest stupide løsning .Det vil med det langlivede affald få konsekvenser for tusindvis af generationer fremover.
Der er for mange ubesvarede spørgsmål, skal affaldet graves ned? Kan affaldet deponeres i lagre oven på jorden? Hvorfor egentlig flytte det? Det ligger fint, hvor det befinder sig nu.
Der er mange spørgsmålstegn - altid.
Det er desværre ikke gået op for mig, hvorfor det er mindre farligt at deponere affaldet på Lolland end midt i København f.eks. Hvis det ikke er farligt for folk i "vandkantsområdet" f.eks. Lolland Kommune, er det vel heller ikke farligt for folk i eksempelvis Nordsjælland...???
Det er en kæmpe vidtrækkende beslutning, så der kan slet ikke informeres nok om konsekvenser, og det hører man stort set intet om.
Det er en rigtig dårlig ide, at grave det ned i jorden,så at man ikke kan holde øje med hvad der sker. Alle omk. affaldet virker uvidende om hvad der sker på længere sigt.
Det er svært for mig at forstå, hvorfor depotet kan placeres i Hvidbjerg - når det erklæret er for farligt at placere det i nærheden af større byer. Jeg kan heller ikke forstå, hvorfor bl.a. Skive er udpeget med to steder, ud fra en undersøgelse der først og fremmest vægter geologiske forhold, når ministeriet oplyser, at det endnu ikke er afgjort om depotet overhovedet skal graves ned. Og så er jeg totalt usikker på, hvad det er for affald, der graves ned og hvor "farligt" de enkelte dele er på hver sin måde. Som jeg forstår det, er der tale om et depot, der både skal rumme atomaffald, bly og mange andre affaldsprodukter, der ikke sikkert kan skaffes af vejen. Jeg mangler fuldstændig et overblik over hvad der skal i jorden og hvad konsekvensen kan blive for hvert enkelt stof.
Det som jeg ikke vidste, jeg ikke vidste!
Det var temmelig uhyggeligt at deltage i det såkaldte informationsmøde om et slutdepot i Rønne for nogle måneder siden. Der var ingen ide om inddragelse eller om at informere, blot om at legitimere og at stoppe en forfærdelig fremtidsvision ned i halsen på "idioterne i udkantsdanmark" - sådan en holdning syntes det totalt ligeglade panel at have til forsamlingen - os... En meget surrealistisk oplevelse i 2014. Havde det været i Middelalderen ville de nok ikke have kaldt til møde, men...
dokumentation for, at politikerne har fattet noget som helst i forhold til den katastrofe det vil være at blive degraderet til atomaffaldsdepot. Arrogancen er massiv.
Dokumentation, der påviser der globalt ikke er problemer med slutdepoter
Effekter på omgivelserne er ringe belyst og ukendte?!
En fyldestgørende rapport og konkrete vurderinger omkring grundvandets højde og betydningen for nedbrud af de materialer, et eventuelt depot skal bygges af ved placering på Lolland. De eksperter jeg har talt med undgår at tage stilling til denne problematik.
Er der en rationel grund til at grave affaldet ned?
er der nogen steder i verden man har blandet kort- og langlivet affald sammen med giftaffald
Erfaringer fra depoter i udlandet med tilsvarende jordbundsforhold og lagermetode.
Fakta om hvorfor danmark i modsætning til andre lande mener, at et slutdepot er sikkert
Faren ved at blande forskellige typer atomaffald, som I jo er i færd med. Hvorfor I ikke lytter til virkelige eksperter!!! Hvorfor I stædigt holder fast i en 10 gammel beslutning!!!

Verdenen ændre sig altså!!!! Faren ved at begrave affaldet, så det ikke kan følges/kontrolleres nøje!!!!! Undergrunden på Bornholm har jo en masse sprækker hvor udslip kan sive ud og gøre STOR skade, så hvorfor begrave det på en dejlig Ø. Hvorfor tager I ikke RIGTIGE eksperter ind til vurdering af den forældede beslutning.
fx hvilken farer der reelt er ved nedgravning af affaldet.
Føler mig magtesløs og stavnsbundet og vil gerne hvis man kunne melde klart og ærligt ud og en endelig afsluttende beslutning.. Føles som om det bliver holdt hen hvilket for mig vækker mistillid..
Føler mig slet ikke tryg ved evt. at skulle bo næsten ovenpå atomaffald
Følgevirkninger på sigt for området og for beboere. Jeg føler mig ikke overbevist om at det er sikkert nok
Grunden til at der primært overvejes slutdeponering.
Har stadig en opfattelse af, at der er informationer der ikke er tilgængelige.Fx.hvad der foregår politisk .
helt præcis forklaring på hvorfor affaldet ikke kan opbevares på Risø. lettilgængelig info . Hermed mener jeg konkrete ærlige, ikke politiske og lobby farvede informationer
Hvad der reelt vil ske i løbet af årene, selvom det er er der ingen der ved. Og det er faren.
Hvad er den reelle begrundelse for at ville grave affaldet ned, når alt tyder på at man bedre kan holde øje med det over jorden...
Hvad er ideen/årsagen til at det skal graves ned lige i danmark?
Hvad er så slemt ved atomaffald? Jeg er meget sikker på at det offentlige vil sørge for at det er sikkert at befinde sig i områder hvor atomaffald er gravet ned.
Hvad går det ud på?
Hvad sker der med vores grundvand???
Hvad vil det gøre ved vores lokal miljø hvis der skulle ske et udslip fra det planlagte depot
Hvilke konsekvenser det vil have ved ulykker dvs. lækage. Hvilke erfaringer der findes på området. Hvilke konsekvenser det kan have på lang sigt. Hvilke forholdsregler man vil tage, og hvordan borgerne på Lolland er stillet i forhold til faldende renomé. Hvilken hjælp der er at hente såfremt det får en negativ betydning for landsdelen.
hvilke steder er udpegede
Hvilken betydning har det for mine børn og de mennesker som bor omkring depotet ved udslip af radioaktiv stråling i jorden. Og hvor stor sandsynlighed er der for at der sker udslip til fjorden og grundvandet
Hvilken viden om slutdeponering har Danmark som gør at vi bedre kan gøre dette end andre lande som mener det er for risikabelt.
Hvor farligt det er Hvad vi kan gøre for ikke at få det hertil
Hvor farligt er egentlig materialet? Hvorfor kan det ikke blive hvor det allerede er
Hvor længe skal depotet ligge. Hvem kan gøres ansvarlig for udslip til grundvand, Hvad med vores efterkommere , mine børn og børnebørn
Hvor radioaktivt er de 233 kg. mellen/højaktivt. Hvor langlivet er det. Hvad mener de eksperter som har erfaring med deponering i udlandet. Hvem har ministeriet haft dialog med ang. deponering i andet land. De siger at de er blevet afvist alle steder, men Sverige siger at affaldet kan være hos dem.
Hvor slut depot og hvorfor tro man det skal ligge i slut depot i stedet for mellem depot. Vi er altid blevet klogere og derfor er der helt sikkert bedre at se på mulighed for at noget mere af affaldet kom oparbejdes senere. Plus det er beder at holde øje med tingen over jorden end ned i jorden
Hvordan affaldet reagere sammen
Hvordan forholder man sig til klimaændringer i fremtiden (vandstandstigning) i forb. med slutdepot? Har man tænkt sig at anlægge nye drikkevandsledninger til de berørte områder eller skal lokale brønde stadig pumpe vand fra jordlag i nær tilknytning til slutdepotet?
hvordan går det f.eks. med at undersøge mulighederne for et mellemlager eller at lade det blive hvor det er til man bliver meget klogere. Vil man arbejde videre med et slutdepot, eller kan den mulighed skrottes hvis der er for mange ukendte faktorer? Et af de to

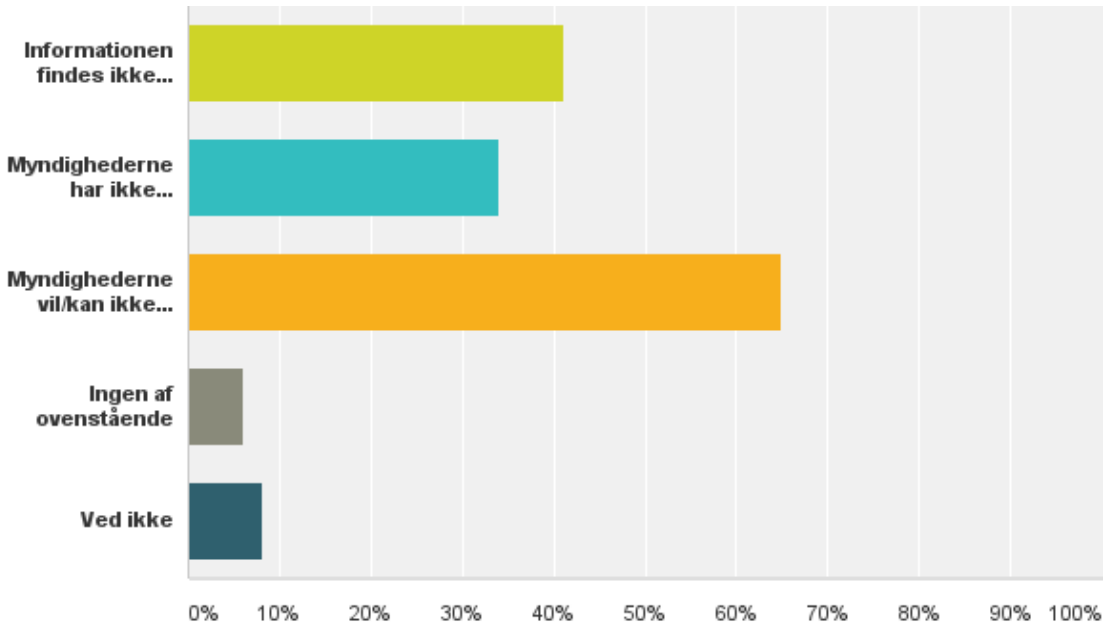
områder i Skive kommune som der tales om er ca. 100 meter fra vores grund, og ikke et eneste ord fra det offentlige har vi hørt! Jeg synes det er helt Kafkask. Det er som at spille russisk roulette og der står skive på 2 af kuglerne. Og meget andet er dybt kritisabelt.
Hvordan man sikrer udsivning for nedgravet depot ikke vil forurene omgivelserne 500 eller 1000 år frem i tiden
Hvordan nogen efter Grindstedværket og høfde 42 overhovedet kan finde på at foreslå et slutdepot med den viden man har om atomaffald i dag.
Hvorfor at regeringen memer at affaldet skal flyttes og ned i jorden, når udlandet anbefaler at det skal ligge i sikredede rum over jorden
Hvorfor beholder de ikke selv affaldet der hvor det laves.
Hvorfor den placering?
Hvorfor det er nødvendigt at flytte materialet, hvis det er så ufarligt.
Hvorfor det ikke bare bliver på Risø
Hvorfor det ikke kan blive hvor det er? Hvad er de langsigtede konsekvenser, for huspriser, erhverv, turisme, Hvor stort bliver tabet for os på disse områder
Hvorfor det skal graves ned i jorden og hvorfor det ikke kan blive der hvor de "fremstiller" det
Hvorfor det skal omplaceres
Hvorfor er det lige blevet Rødby? Hvorfor ikke placere det hvor de laver det. Eller oppe i whisky bæltet, hvor vi alligevel ikke har råd til at bo.
Hvorfor er regeringens rådgivere så tilbageholdende mht. midlertidigt depot? Mht. undergrundens stabilitet og egnethed er der stor uenighed mellem lokale folk med indsigt og Geus` opfattelse. Geus forekommer os ikke at vide tilstrækkeligt om lokale undergrundsforhold. Og lytter ikke til lokale folks viden og indsigt.
Hvorfor flytte det?
Hvorfor kan affaldet ikke blive på Risø? Udtalelser fra eksperter, det er ikke farligt!!! Eller hvad?
Hvorfor kan det ikke blive, hvor det er??? Eller til udlandet....
Hvorfor kan det ikke være et lager over jorden så man kan holde øje med evt udslip. Og lade det ligge på Risø. Det kunne jo være at man en gang i fremtiden finder en måde at genbruge affalet
Hvorfor man flytter affaldet?
Hvorfor man ikke kan lade affaldet blive i et mellemlager på Risø, indtil man ved mere om alle de usikkerheder, der er i at grave det ned
hvorfor man skal flytte det
hvorfor man starter med at vælge lokaliteter før man ved hvad man opbevarer. og hvorfor den menneskelige vinkel undersøges sidst
Hvorfor man vil grave det ned, når man ved det er den dårligste løsning
Hvorfor skal der flyttes rundt på så farligt affald
Hvorfor slutdepot ?
Hvorfor stopper man ikke codex alimentarius
hvorfor vi ikke "sælger" det??
Hvorfor vore beslutningstagere ikke tager problemet alvorligt, sætter sig ordentligt ind i risici og får taget den beslutning, at affaldet ikke hører hjemme i Danmark - og hvis så på Risø
Indformation om ligende opbevaringsteder i Danmark-og grunden til disse steder.
Info on det saerlige affald
Info vedr. Udsivning + spredning via grundvandet i de vertikale lag. + de faktiske seismologiske forhold på Bornholm ifht. andre steder (Jordskælv i 1970érne .1980´erne samt foreksempel skælvet 17.08.14 kl 0136 lt. Grundvandstransport i klippeundergrund versus en undergrund af ler?
Information om andre løsninger end et slut depot.
Ja, hvor stort bliver depotet i areal. Findes der ikke løsninger andre steder i verden. Hvor man kan betale sig til en sikker opbevaring, nedbrydning.
Jeg aner intet om, hvor mange andre muligheder regeringen/folketinget har undersøgt!

Jeg har intet hørt om noget som helst
Jeg har på fornemmelsen af at vi ikke får alting at vide, og at de oplysninger vi får fra myndighedernes side, er ensidig belyst.
Jeg kan stadig ikke forstå hvorfor det ikke kan blive hvor det er da det også er farligt at transportere
jeg mangler at de danske såkaldte eksperter sætter sig ind i hele problemet om oplag-ring af atomaffald ved at søge viden hos udenlandske eksperter der har saglig viden på området
Jeg mangler at der er eksperter der kan forklare den menige mand hvad det er der skal deponeret så det forståeligt ,man kan ikke bare sige Atomaffald.
Jeg synes der mangler viden om de forskellige muligheder, da man som borger egentlig kun bliver præsenteret for en mulig opbevaringsløsning.
Jeg ved bare ikke nok om sikkerheden for transport og opbevaring af atomaffald over mange år. Jeg går ud fra at det er dybt professionelle personer, som varetager opgaven med transport og opbevaring, men det er ikke ensbetydende med at uheld er udlukket
Jeg ved ikke nok. Har indtryk af at deponeringen politisk behandles mere lokalpolitisk end den reelt har belæg for at være. Som om det er et kommunalt anliggende, hvilket det på ingen måder kan eller bør være. Hvordan kan enkelte kommuner på nogen måder få lov at komme i spil efter eget indlæg. Det bør være udelukkende et nationalt anlig-gende, og der bør være borgerinddragelse på et nationalt niveau, og der bør informeres nationalt om risici, konsekvenser, sikkerhedsforanstaltninger osv.. Det bør også have en højere prioritet. Eksempelvis bør det være meget let via alment anvendte søgeord, at finde en national informationsside omkring emnet, På samme vis som med alle andre emner, der har stor relevans for mange borgere. Det er næsten umuligt at finde frem til informationssider, der ikke er præget af holdninger, fremfor af formidling.
Kan affald med kort og lang halvveringstid blandes? Hvor sikkert er det at deponere?
Konkret og praktisk information om hvilket anlæd man planlægger med.
Konsekvensberegning
Lang tids konskvenser
Langsigt prognose på den miljømæssige og infrastruktuelle påværkning på en, i forvejen belastet landsdel
Langtidsvirkning? Er det den bedste måde at opbevare det på? Kan man holde øje med udviklingen i affaldet?
Langtidsvirkninger
Langtidsvirkninger på miljøet
Logisk set kan jeg, der ikke er ekspert, jo ikke vide om jeg mangler væsentlig informati-on. Jeg kan dog forstå er der er andre parter (herunder svenske interessenter), mere vidende end jeg, der savner information - så konklusionen er nok at der stadig mangler at blive givet visse oplysninger.
Lovlighed af at blande forskellige slags affald sammen; lovlighed af bare at "omkatego-risere" affaldet; scenarierne i Rambølls forslag til SMV-vurdering er total utilstrækkeli-ge;
manglende konsistens i udpegningen af områder, hvor atomaffaldet kan placeret. Der findes områder i Danmark, som ikke er medtaget ud fra kriterier, som også dækker flere af de områder, der er udpeget. Man kan ikke få svar på spørgsmål om sådanne forhold. Hertil er der ikke informeret på noget dybere niveau om overfladedepot.
Mangler overblik over konsikvenser for placering af depot i vores lokal område!
mellem depot løsning i udlandet
Mere omkring hvorfor det ikke kan blive.. Har man fx undersøgt om der er nogle der vil udvikle et sted der tidligere har rummet affaldet... ?? Dumt og flytte noget der ligger godt og fornuft til et nyt sted som så også vil blive et uønsket sted...
Mulighed for i fremtiden at genanvende radioaktivt affald.
Nedgravet depot kontra overflade depot
Nyhedsbreve om processen med uddybende viden,begrundelser og betragtninger fra forskellige interessenter, der kan holde gang i interessen og debatten.
Pris på foreslåede depot. Pris på alternative løsninger
Sandheden om hvorfor depotet på Risø ikke kan fortsætte.

Seriøs information om planerne og konsekvenser. Især hvad vil det betyde for folks lyst til at bosætte sig i området/flytte herfra
Sikkerhed
Skade på længere sigt
Stort set alt, da information kun har været lokalt engageret borgere og at Christiansborg politikerne behændigt holder sig væk og vasker hænder.
Tror jeg ikke.
Ved jordskælv hvad sker der så? Så siver det bare ud i naturen? Sydlige Jylland og Fyn er der ingen skælv hvorfor ikke der? Bor I der selv?
Viden om konsekvenserne ved at have et atomaffaldsdepot på Bornholm
Vigtig infokilde ikke nævnt: Lokalavis. Mangler at forstå hvorfor Dk ikke retter sig efter internationale anbefalinger og erfaringer!
ærlighed? Nytter vores engagement over hovedet noget, eller er det aftalt på forhånd? Hvorfor et slutdepot, som ikke er blevet afprøvet? Har man prøvet at forhandle med udlandet? Hvorfor bliver Anne Albinus (navn korrekt?) ikke inddraget som rådgiver? Ved vores politikere nok? Betyder depotet, at der løbende bliver fyldt på? Bliver der over hovedet lyttet til beboere? Kan det passe, at man sætter alle de undersøgelser i gang, som koster mange millioner, for bagefter at finde en anden løsning? Det kan jeg ikke tro. Hvorfor skulle vi have tillid , når et borgermøde virker i den grad som aftalt spil fra galleriet? mm.
Årsagen til at et evt. atomaffaldsdepot p.t. er udpeget til lokalområder, som på ingen måde lokalt har haft glæde af den forskning, som har tilvejebragt atomaffaldet.

Q5 HVAD MENER DU ER GRUNDEN TIL, AT INFORMATIONEN MANGLER? (VÆLG GERNE FLERE MULIGHEDER)

Besvaret: 311 Sprunget over: 464

Svarvalg	Besvarelser	
Informationen findes ikke endnu (skal skaffes f.eks. gennem forskning)	**41,16%**	128
Myndighederne har ikke informationen	**34,08%**	106
Myndighederne vil/kan ikke udlevere informationen	**64,95%**	202
Ingen af ovenstående	**6,11%**	19
Ved ikke	**8,04%**	25
Respondenter i alt: 311		

Q5 HVAD MENER DU ER GRUNDEN TIL, AT INFORMATIONEN MANGLER? (VÆLG GERNE FLERE MULIGHEDER)

Besvaret: 64 Sprunget over: 711

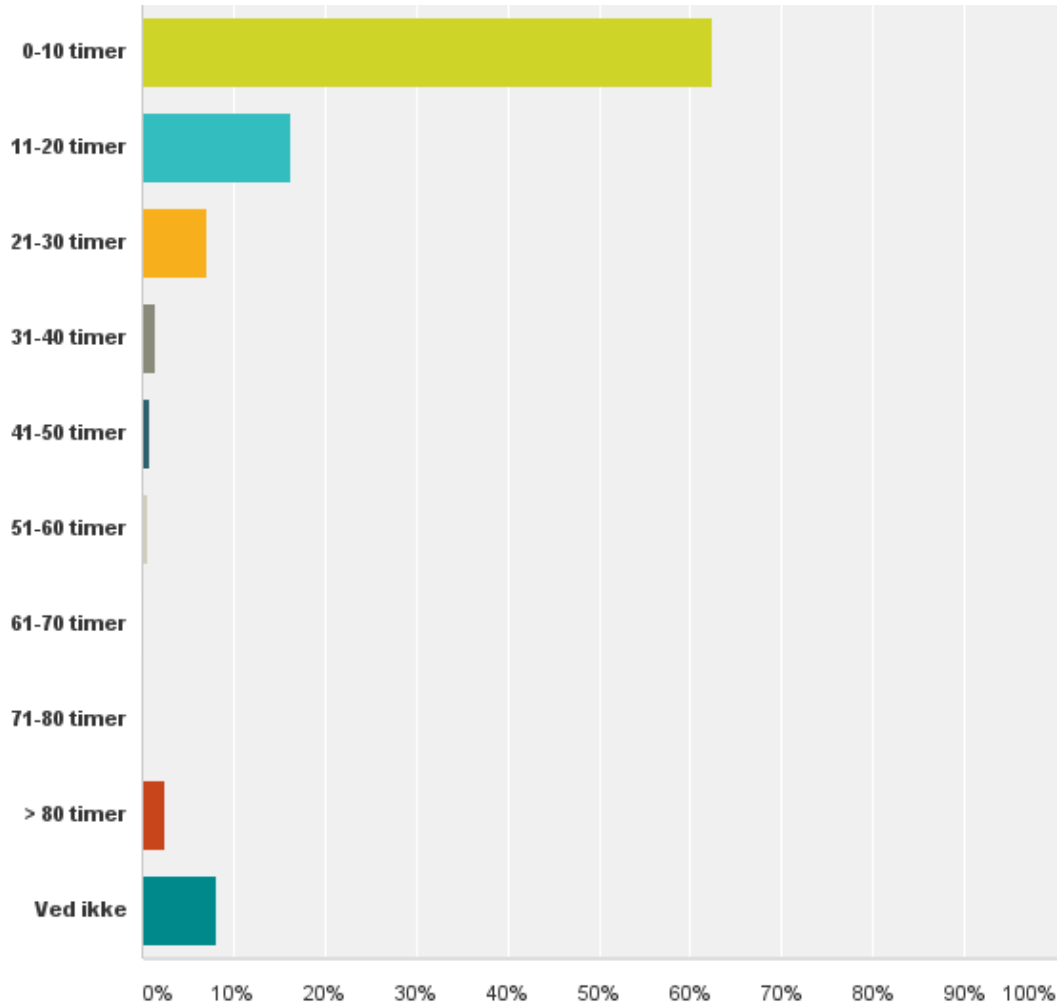
Astrid Krag VILLE ikke besvare modtagne spørgsmål
Befolkningen skal føres bag lyset, for det giver ingen mening af flytte affald fra den nuværende placering.
Beslutningen om slutdepot er truffet
Der er ikke søgt kyndig bistand, hvilket er katastrofalt at man omgåes så farlige ting uden at have nok viden.
Der er ingen der kan se mange hundrede år frem i tiden
Der må være grunde til hvorfor det ikke kan forblive på Risø?
Det er vel nok mig selv, som ikke har været aktiv nok, for at få alle de forskellige informationer.
Det kunne være en god ide at sende vigtige informationer direkte til naboer mm.
det virker som der er en skjult dagsorden
Dette er et globalt problem med manglende viden og konsekvenser. Erfaringer fra udlandet viser, at man har taget fejl flere gange
Finns inget relevant
fordi undersøgelserne ikke er grundige nok risikerer man, at folketinget bliver villedt, når beslutningen om et lager skal træffes.
Har ikke deltaget i de arrangerede borgermøder
Har ikke sat mig nok ind i det tilgængelige stof om emnet
Historien har vist, det er et uforudsigeligt område!
hvis myndighederne ikke har informationerne eller de rette informationer, er det slemt, hvis de har dem og ikke vil udlevere dem er et demokratisk problem
Hvis vi borgere fik den, ville vi nok blive meget synlige, og sige NEJ TAK. Få det ud af vores land, eller behold det i Roskilde
interessentindflydelse
Jeg føler, at danske myndigheder har en dagsorden, og det understøtter ikke objektiv information.
Jeg har fået god information, gennem Morads aktiviteter. Fra officiel side mener jeg, at man er interesseret så lidt diskution om emnet som muligt. Det er jo begrænset, hvor mange vælgere/stemmer, der er i sagen.
Jeg har ikke involveret mig meget i sagen
Jeg har ikke selv været opsøgende, så jeg ved reelt ikke om informationen findes.
Jeg har lige læst over skivergas, den uberegnebar vanvid er også på vej til bliver godkendt i Danmark(fracking).Da stå, flertal af dansker siger ja til...den flertal er 51,9%af 1090 Mennesker, de bliver spørget!!! De Mennesker, de ikker ikke aner, hvad de bliver spørget er Basis for politisk afgørsel,at tillader en uberegnebar teknolgi i vores Land. Jeg er sikker,at den slags Flertal er også en alibi for Politiker i fald af atompolitik er. Den bliver interessant at findes ud,den "flertal" af dansker, de siger ja til den nuvernde atompolitik i forhold til de underskrifter, de er i mod. Jeg synes, de Tal skulle man undersøge.
Jeg mistænker at vigtig information tilbageholdes, fordi den, hvis den slipper ud, vil undergrave den plan man nok allerede har tænkt sig at gennemføre
Jo mindre vi ved jo færre protester!
Man forsøger fra Sundhedsministeriets side af, at komme med så lidt info som muligt, så vi som borgere, ikke ved hvad vi har at gøre med - endsige er oppe i mod! det er så IKKE lykkedes - da borgergrupperne har været ret så dygtige til at åbne op, for dette snyd og bedrag! OG så er vi slet ikke dygtige nok i DANMARK til at håndtere Atomaffald...det er SÅ tydeligt! For så ville talen aldrig komme på at ville grave atom-affaldet ned! Andre lande graver det op igen, da det siver ud!
Man har en plan og alligevel intet overblik.
Manglende offentlig fokus

Myndighederne har skyklapper på. de undersøger kun det de er sat til, i stedet for at undersøge, hvad der er bedst.
Myndighederne vil placerer atom depotet, hvor det gør mindst skade ved en lækage. På Bornholm bor det kun 40.000 mennesker, hvilket er en relativ lille gruppei forhold til et udslip. Placeringen i udkantsdanmark er bestemt/planlagt på forhånd, alle disse undersøgelser og borgermøder er kun så det i følge bogen er gået ordentlig til!
Politik
Politikerne har et problem med at få deres skjulte dagsorden til at harmonere med den viden som rent faktisk eksisterer, og en del af denne viden er, at vi ikke ved nok.
Politisk har man meldt stærkt ud, at det ikke er farligt. Nu er man bange for at indrømme at man tog fejl.
Politisk magtfuldkommenhed
Politisk styret flow
rigtig information findes send den
Roskilde Kommune har tjent mange penge på Niels Bohr. Det er slut nu, så nu skal det væk og give plads for produktiv virksomhed.
Specifikt område som gør det besværligt at finde viden om på google
Tænker at der er så stor interesse i en sekterisk opdeling af en forvirret borgergruppe som led i en store manipulationskalkyle.
beslutningstagere ønsker at tilbageholde informationer for at få atomaffaldet fjernet fra Risø
danske eksperter og politikere er for stædige til at søge sagkyndig bistand i udlandet
Den grundlæggende indstilling til hvordan fremtiden skal formes synes totalt forkert
Der arbejdes med en skjult dagsorden.
Det bekymrer mig, at Danmark tilsyneladende er nummer to sted i hele verden, hvor man vil afprøve modellen med at grave atomaffald ned i denne type jord. Ministeriet oplyser selv, at der mangler valide forskningsresultater på dette område.
Det er jo rent gætværk, men det er vel i bund og grund et spørgsmål om prioritering
Det interesserer mig ikke
folketinget`s medlemmer vil ikke tabe ansigt ved at erkende ,at de tog fejl i 2003.Og i øvrigt er taburettens klæben det vigtigste for de fleste medlemmer.
Fordi folk jeg taler med er imod atomaffald.
fordi man har valgt en depottype - hvor udsivning til miljøet ikke kan sikres - der kan ikke gives garantier for forurening af miljøet
Ingen borger vil være nabo til det men kommunerne har brug for pengene...
Jeg har ikke orienteret mig tilstrækkeligt
Jeg har sat mig for lidt ind i det
Jeg tror at myndighederne er fuldt klar over alle de usikkerhedsfaktorer, der omgærder projektet. De folkevalgte, som skal tage beslutningen, tør ikke selv stille op, men sender "kanonføde" foran sig i kraft af embedsmænd.
man er overhovedet ikke interesseret i borgernes mening
Man ved der vil ske udsivning ad åre, så jeg tror desværre det er politisk strategi at få det til at se klogt og velundersøgt ud med den igangværende proces. Ingen kender i dag konsekvenserne af et slutdepot uanset jordbundsforhold.
Myndighederne får ikke samme befolkningsmæssige modstand ved at ligge det ud i mindre befolkede områder, så der ikke kommer folkelig modstand i grad at beslutning ændres.
Myndighederne udviser en enorm ligegyldighed, fordi det skal ligge langt fra dem selv, altså de politikere som tager beslutningen!
Myndighederne ønsker at skjule faren ved et slutdepot.
Måske har jeg ikke søgt nok info selv
NWO
processen er grebet forkert an på forældet beslutninger
tiden trækker ud og det er svært at holde overblikket, men også at holde kampgejsten op. Kan det være bagtanken?
Total mangel på regional forståelse i hovedstaden

Økonomien hænger ikke sammen! Mellemlager, der kan kontrolleres - også på enddog lang sigt koster efter sigende ca 50 mio. Slutdepot vil koste mere end 1 mia. Formentligt med forurening til følge. Det hænger ikke sammen med mindre der skal profiteres på løsningen.

Q6 HVOR MEGET TID VIL DU SKØNNE, AT DU HAR ANVENDT PÅ AT INVOLVERE DIG I PROCESSEN MÅNEDLIGT? (EKSEMPELVIS MED DELTAGELSE I BORGERMØDER, LÆSNING AF INFORMATION, KONTAKT TIL PRESSEN MV.?)

Besvaret: 320 Sprunget over: 455

Svarvalg	Besvarelser	
0-10 timer	**62,50%**	200
11-20 timer	**16,25%**	52
21-30 timer	**7,19%**	23
31-40 timer	**1,56%**	5
41-50 timer	**0,94%**	3
51-60 timer	**0,63%**	2
61-70 timer	**0,31%**	1
71-80 timer	**0,00%**	0
> 80 timer	**2,50%**	8
Ved ikke	**8,13%**	26
I alt		**320**

Q7 HVORFOR HAR DU VALGT AT BRUGE TID PÅ AT INVOLVERE DIG?

Besvaret: 252 Sprunget over: 523

Almindelig intereesse
Atomaffald på Bornholm vil fuldstandig ødelægge den Bornholmske sammenfund, alle erhversmuligheder på Bornholm, driver alle husejer på Bornholm i privatkonkurs, forgifter Bornholms natur og østersøen generelt.
Bl.a. fordi en lokalitet i mit nærområde er udpeget som en mulighed for en placering af slutdepotet. Jeg er bekymret fordi sporene efter "slutdepotet" for krigsgasser og ammunition efter krigen stadig skræmmer. Dengang besluttede man vel også i tro på, at det ikke ville give problemer. Jeg er bange for, at det samme er ved at gentage sig, bare i et mere uoverskueligttidsperspektiv
Bor tæt på udvalgt område 2 - 3 km Huse kan ikke sælges m.m.
Bornholm skall inte ha skiten
Bornholm vil "lukke ned" såfremt der kommer et lager for atomaffald her. Bornholm er unikt og vi skylder vore efterkommere at efterlade Bornholm intakt uden farligt affald.
Da vi ikke kan forstå der ikke er andre alternativer end at grave det ned.
Det er en del af mit daglige arbejde, og jeg vil desuden gerne forsøge at forhindre at der bliver begået fejl, der ikke vil kunne rettes op på, og som kan have vidtrækkende konsekvenser for fremtidige generationer.
Det er et samfundsproblemer som vil påvirke os alle samt vores efterkommere.
Det er for vigtigt til blot at overlade det til folkevalgte politikere.
Det er IKKE en Bornholmsk sag!
Det er ikke i orden! (Den måde som embedsmænd og politikere håndtere sagen)
Det er utåleligt, at man læsser problemet ud til svage udkantsområder. Jeg forsøger, om saglige argumenter kan skabe en retfærdig løsning. Desværre ser det ikke ud til at lykkes. Jungleloven vinder.
Det handler om selve grundsynet af miljøet på Bornholm. Fundamentet for Bornholms fremtid.
Det har jeg heller ikke
Det her er mit område og det har 250.000 års konsekvenser. Min familie og min historik er i dette område og dette vil nogle forsøge at tilsvine med andres ilegitime affald.
Det vil være en hån mod befolkningen i det område som udpeges til flytningen af affaldet. Det kunne ende op i Bornholm - østersøens perle eller ved Thise's økologiske mejeri i Jylland. Skammeligt
For at få indsigt i politikeres (manglende) troværdighed For at få indsigt i risici for det område, hvor nedgravning sker
For vores efterkommere`s skyld
Fordi den er en unsinn,at kontaminere en hele landskab for di man vil blær sig, at so en lille Land er så lang frem i teknologien, at man kan, hvad andre ikke kan...og den alt på grund af en forsøgsreaktor og nogle år omgang med den. Den er en forsøg at trækker penge ud fra staten, og konsekvenser bær andre. Minister er uden viden,uden virkelig Interesse og glad, når den tema fra bord. De eksperter føler sig kun vigtig, når de skaber deres pengegiver den resultat, den de forventer, og den har ikke at gøre med realitet,
Fordi det er af afgørende betydning for mit lokalområde, at vi ikke bliver pålagt at tage imod affaldet, og hvad der er endnu vigtigere, der er af afgørende betydning for kommende generationer, at vi ikke gentager tidligere katastrofer i forbindelse med nedgravning af giftigt affald
Fordi det er et vigtigt emne. Jeg vil vide hvad der skal graves ned i min baghave
Fordi det er vigtigt for mig
Fordi det er vigtigt for mig.
Fordi det handler om mit land, min natur og mine efterkommere
Fordi det har store (fatale) konsekvenser for en ø som Bornholm, uanset om affaldsde-

potet ER farligt eller ej. Bornholm vil få svært ved at skaffe tilflyttere, børnefamilier, turister, økologister og bæredygtige iværksættere.
Fordi det her i høj grad drejer sig om naturen og hvad vi overlevere til vores efterkommere. Vi kan ikke være bekendt at efterlade den slags rod!
Fordi jeg bor på Bornholm - fordi jeg med det samme lugtede at noget var helt galt afmarcheret i hele atom-affalds-sagen! Det lugtede langt væk af, at "det her skal vi bare lige have ind igennem kattelemmen" så borgeren ikke finder ud af det - før det er for sent"! Og det viste sig at være rigtigt! Hele atom-affalds-sagen, er gennemsyret af løgn og fordægtheder!
Fordi jeg er urolig for nedgravning af atom affald .og ødelæggelse af natur og miljø
Fordi jeg er virkelig skræmt over at finde ud af hvor ansvarsløs der arbejdes med dette spørgsmål omkring atomaffald, jeg har gennemlæst Thule sagen, hvilket har vakt rædsel hos mig, jeg har været mellem de arbejder fra Thule der har fået livavarige skader fra atomstråler. Jeg har selv stået på Bornholm og mærket jodlugten i luften da der var problemer på Barsebæk.
fordi jeg finder det offentliggjorte valg af placeringsmuligheder ikke er fyldestgørende.
Fordi jeg har følt, at der manglede information og at der blev skjult informationer for offentligheden. Bl.a. undrede jeg mig over omdefineringen af det højaktive affald (de 233 kg) til langlivet mellemaktivt.
fordi jeg ikke vil have et nedgravet atomlager flyttet ud til vores kommune, som ligger i udkantsDanmark, og gerne vil satse på turisme, og den herværende kulturarv fra vikingetiden. Det er et overgreb på vores område, som vil skade det. Jeg engagerer mig, fordi det er en udemokratisk beslutningsproces. Det føles som om, vi ikke får hele sandheden at vide, og det føles som om vi får en beslutning presset ned over hovedet, uden at have ret til at sige nej. Byg et mellemlager på Risø, så man kan holde øje med, hvornår lageret bliver utæt. Affaldet skal blive på Risø, for det er dér man i alle årene har haft arbejdspladserne og skatteindtægterne. At grave affaldet ned er ikke at rydde op efter sig - det er at give sorteper videre til kommende generationer, jeg troede at man havde lært, at det ikke er godt at grave ting ned, tænk på Harboøre og Kærgård plantage.
Fordi jeg mener at beslutningssproceduren ikke er saglig og gennemtænkt.
Fordi jeg nærer ringe tillid til, at tingene bliver gjort på anstændig vis og med medinddragelse af berørte parter
Fordi jeg synes det er en meget vigtig sag hvad vi gør ved dette affald
Fordi jeg syntes det er en uhyggelig tanke at have atom affald liggende i baghaven
Fordi nedgravning af affald aldrig har været en god løsning på sigt
Grundlag for oprindelig beslutning er fejlagtig og ikke længere tidssvarrende i forhold til internationale bekymringer og omdisponeringer omkring nedgravning, hvor i dag sigtes mere mod overfalde deponering.
Hvis depotet kommer på Thyholm, vil jeg blive nærmeste nabo!
Hvis vi som borgere ikke involverer os og evt. protesterer mod noget vi finder ikke er i orden, så vil beslutningen bare blive taget hen over hovederne på os ud fra devisen "den, der tier, samtykker" Hvis ikke beslutningstagerne ved, at borgerne er imod deres forehavende, så afskærer vi, som borgere, os for muligheden for at påvirke beslutningstagerne til at ændre på planen.
ideen om nedgravning af atomaffald er forfærdelig og overskuelig
Jeg bor i området, men sagen har også en så generel karakter med hensyn til spørgsmål om forsigtighed, statens behandling af borgere og hensynet til fremtidige generationer og miljøet, at den kan blive afgørende for den generelle samfundsmæssige udvikling - hvilket demokrati ønsker vi i Danmark?
Jeg bor tæt på et af de udpegede områder. Jeg føler ikke at beslutningen bliver truffet på et objektivt grundlag. Der er formentlig ikke nogen af de besluttende politikere, embedsmænd og konsulenter, der vil have et depot i deres "baghave".
Jeg er særdeles utryg ved brug af A-kraft og mener at det er rigeligt hvad der bruges af hospitalsvæsenet, industrielt og forskningsmæssigt. For at få mere info. og måske for een gangs skyld kunne råbe politikerene op.
Jeg har ikke indvolveret mig. Det har ikke været en tanke his mug, da jeg intet aner om

atomaffald, ud over hvirdan man staver til det?
Jeg har ikke involveret mig.
Jeg mener ikke udkants danmark skal bruges til atomaffald. Risø har skabt problemet, og så må problemet blive dér.
Jeg mener vi bør finde den rigtige løsning på hvad vi stiller op med dette affald og ikke bare den politikerne finder mest bekvemt
Jeg synes det er så vigtigt, at dette farlige stof bliver behandlet rigtigt
jeg synes problematikken er alvorlig og betydningsfuld
Konsekvenserne af den beslutning, som indtil videre er offentliggjort, er en potentiel miljøkatastrofe, som ikke "bare kan fikses"
Lokal interesse
Min deltagelse har været minimal, men det fylder meget på arbejdspladsen blandt kollegaer, venner og naboer. Vi VIL IKKE have det depot på Bornholm, som Brandes som en grøn Ø. Forsøgsanlægget har genereret en masse arbejdspladser på Sjælland, så skal man ikke efterfølgende eksportere affaldet til udkantsdanmark, som i forvejen har sit at slås med!
Som almindelig skeptisk borger og formandskab i forening som beskæftiger sig med almene samfundsproblemer.
Synes ikke vores fantastiske ø skal være affalds plads for resten af DK. Slet ikke med tanke på at vi er meget afhængig af turisme og et atomdepot kan i den sammenhæng koste meget i signalværdi i forhold til at sælge bornholm som grøn ø.
Syntes det er en katastrofe ikke at have kendskabet i dybden til det man opstarter
Tidligere fysik-/kemilærer med nogen viden om det tekniske - og med stor interesse for samfundsforhold
tænker på mine efterkommere
Ufatteligt dårligt for et udkantsområde med turisme som "hovederhverv" at blive slået I hartkorn med at være en atomaffaldsø!
Vi markedsfører Bornholm som grøn Ø. Ikke selvlysende grøn ø. Bornholm har det svært nok med at overleve, og vores smukke unikke natur, der hører ikke atomaffald til. Samtidig stoler jeg ikke på at de kan opbevare det forsvarligt. DK har ingen erfaring og må få det placeret i et land der har. eller igen, behold det i Risø.. De giver bare aben videre.
vigtigt for lokalsamfundet og mine børns fremtid
Vores liv vil blive påvirket af beslutningerne. Derfor er det utrolig prisværdigt, at mange engagerer sig i mange timer.
1. Forpligtelse som samfundsborger. 2. Principsag. 3. At "udkantsdanmark" ikke bare skal bruges som losseplads. 4. miljømæssige årsager.
Af frygt for at affaldet bliver gravet ned og glemt.
Af hensyn til mine børns sikkerhed
almen interesse
Almindelig modstand mod atomkraft. Vores lokalområde udpeget som en mulighed for atomaffaldsdeponideponi.
Bange for hvad det er man vil begrave i mit lokal område. Og hvad det vil betyde for mig
Bor i nordvestjylland. Har sommerhus på Thyholm. Vores børn og deres efterkommere skal ikke udsættes for de åbenlyse ricisi der er forbundet med et slutdepot. Hele området har på sigt betydelig stører gavn af en ren undergrund mht turisme, fiskeri, landbrug mm. Det er almindeligt kendt vandstanden vil stige fremadrettet. De konsekvenser er ikke vendt endnu. Beboerne på Thyholm har ganske givet deres boliger som deres opsparing/friværdi. Den bortfaldet med garanti, da ingen vil flytte til området. Det får samfundsmæssige konsekvenser, der heller ikke er belyst i eksperternes rapporter.
borgerpligt
Bornholm har i forvejen en større baggrundsstråling end det øvrige land. Hvorfor skal denne baggrundsstråling øges? Dette spørgsmål bagatelliserer GEUS. Hvorfor lave et nedgravet depot, når andre lande med erfaringer indenfor området, graver nedgravede depoter op som følge af udsivning. Det bornholmske brand med gode og sunde fødevarer bliver spoleret med et nedgravet depot.
Da det skal ligge ca. 2 km. væk

Der er tale om helt vitale samfundsinteresser, Desuden kan min tillid til den øverste politiske top være på et meget lille sted.
Der skal evt placeres atomaffald i det område jeg er vokset op
Det angår alle og i særdeleshed vore efterkommere.
Det berører det område jeg bor i og jeg er bekymret
Det berører vores efterkommere og også området pt.
Det er en beslutning der ikke kan gøres om hvis den besluttes
det er i danmark
Det er i hele kongeriget KUN de udpejede kommuner der prøver at stille krav til en transparent process og ansvarlige beslutninger. Den til enhver tid siddende regering vil bare komme af med et problem - tidl. sundhedsminister har endda givet et valgløfte om at affaldet kommer væk fra Risø, før nogen som helst undersøgelse er gennemført - hele udpejning af de stakkels udkants-kommuner fandt sted på præmissen at affaldet skal graves ned - hvornår blev DET besluttet??? - i Risø er affaldet iflg. ministeriet for farligt mhp grundvand, men i "udkantsDK" er der slet ingen risiko; uanset den FAKTISKE farlighed af affaldet ville et affaldsdepot for HVER af de kommuner der p.t. sidder med den nationale sorteper være dødsstødet for den videre uvikling. De såkaldte eksperter (DDK, SIS, GEUS) er absolut ikke uvildig, taler udelukkende Risø's og regeringens sag og vifter alt kritik bort som både besværligt og latterligt - uden at komme med nogle som helst tilfredsstillende svar. Hele "inddragelsesprocessen" er en ren farce, der bare skal overstås. Det har jeg ikke tænkt mig bare at se på, i håb om at skidtet til sidst rammer en anden.
Det er Lolland, en af Danmarks naturperlers fremtid det handler om.
Det er min hjemstavn og jeg mener det skal blive hvor det er. Så kan de eksperter der har arbejdet med det i alle de år fortsætte deres forskning på det. Så kan vi høste erfaring vi evt kan hjælpe andre lande med.
Det er umuligt at anslå. Jeg var lokalpolitiker da ideen blev opfundet, og har jo således fra det tidspunkt brugt mange ressourcer på sagen. Jeg har ikke brugt så meget tid på sagen siden det særdeles uheldige borgermøde i Rønne i foråret.
det er vigtigt at alle involverer sig
Det er vigtigt at undgå katastrofale fejl i samfundet - ikke mindst i lokalsamfundet.
Det er vigtigt for dem der kommer efter os
Det gælder vores fremtid, vore liv, vore børns liv. Bornholm som attraktivt, rekreativt leve- og turistområde. Grøn ø, naturprodukter, øko-alt muligt. Vi kan ikke have de andres atomaffald her på øen. Tænk bare på transport over "fredens hav". Sindsyg teortisk ide. Hvis vore beslutningstagere satte sig i andres situation og følte efter:Hvordan ville jeg selv føle i den situation" - ville mange dårlige beslutninger undgås
Det har stor betydning for lokalområdet og regionens fremtidige udvikling.
Er tilflyttet kommunen og burger tiden på småbørnsfamilie.
For 35 år siden har jeg demonstreret imod Atomkraftværker og fik tåregas i hovedet. Jeg ønsker aldeles ikke at bo ved siden at et depot - men bliver tvunget til at blive boende, da husene ikke kan sælges mere. mm.
For at få viden
For at hjælpe bogergruppen i arbejdet med information til os der bor i området
For at opnå et balanceret indtryk af hvad problematikker i grunden går ud på
For at vide bare en lille smule om sagen
For mine børns sunde fremtid
Fordi at politikere bare tror at de kan henkaste deres affald i områder hvor de ikke selv opholder sig.
Fordi det betyder noget for min sikkerhed, sundhed ...mit liv.
Fordi det er altafgørende for områdets fremtid.
fordi det er en forkert beslutning med slutdepot -og det er i min baghave
Fordi det er forkert at risikere at ødelægge vanddepoter og naturområder ved at anlægge slutdepoter. Desuden er der risiko ved transporten fra Risø til depotstedet. Deponeringen bør være der hvor affaldsproduktet er fremstillet som midlertidigt depot indtil man finder metoder til genanvendelse af nogle af stofferne.
Fordi det er i lokalområdet og kan påvirke, at der kommer færrere tilflyttere til kommu-

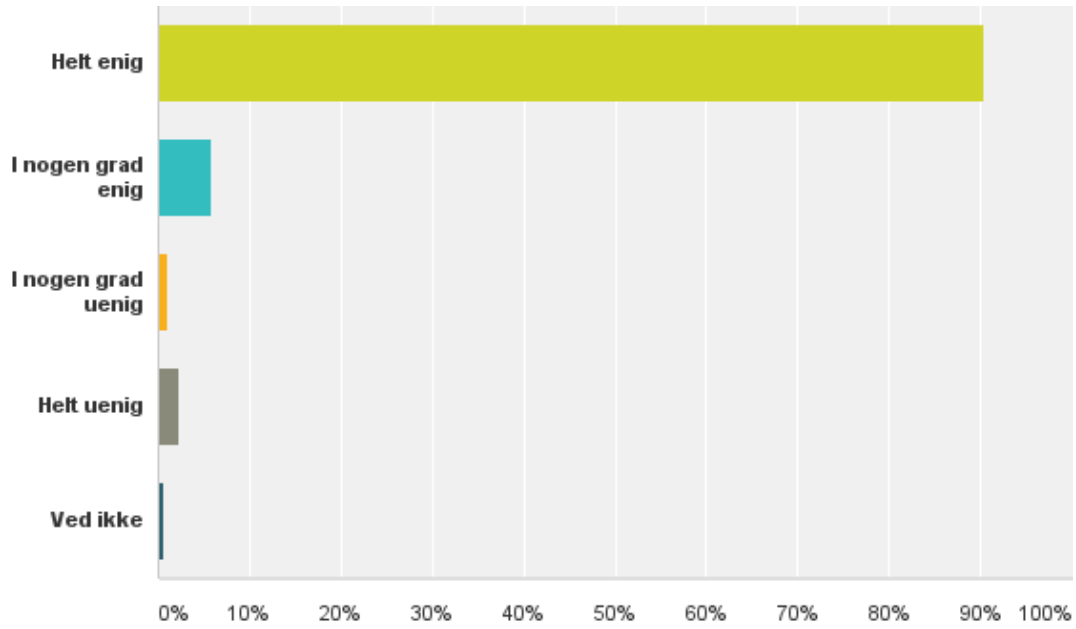
nen, husene bliver svære at sælge, påvirker en stor turistattraktion her og mange andre ting!!!!!
Fordi det er min mands og min livsdrøm, der bare med et skuldertræk kan smadres. Ingen havde vel drømt om at staten først ofrede masser af millioner på at gøre området rekreativt, for dernæst at gøre det til landets lokum.
Fordi det er vigtigt for os/efterfølgende generationer at affaldet opbefaler uden der er risiko overhovedet for en udsivning
Fordi det foregår i mit lokalområde - og fordi jeg ikke ved en hurtig sætten mig ind i området på nogen måde er blevet beroliget. Havde der været overbevisende svar på de spørgsmål borgere og foreninger her i området har rejst, ville jeg ikke have brugt mere tid på det. Reelt handler det på den måde om utryghed og mistillid til at Sundhedsministeriet har styr på sagen.
Fordi det har betydning for mig og mit nærområde samt rent principielt
Fordi det i høj grad berører mig at man vil deponere atomaffald i min kommune, men ikke i lade det blive på Risø..
fordi det måske rammer vores område
Fordi det skorter på reel viden og ansvarlige beslutningstagere, som jo må holdes i ørene
Fordi det vil skade vores lokal område
fordi det vil være aldeles uforsvarligt at grave atomaffald ned i jorden
Fordi jeg bor hvor de har tænkt på at lave et depot...
Fordi jeg bor i berørte område.
Fordi jeg bor i nærområdet til et af de steder, som er i risikozonen for at få et atomaffaldsdeponi.
Fordi jeg bor lige midt i det, men kan ikke rigtig overskue det
fordi jeg er bekymret for vores undergrund og vores drikkevand
fordi jeg er møgtræt af politiske løgnehistorier og arrogance overfor vandkantsdanmark
Fordi jeg er så "heldig" at have en grund i området, som jeg ikke har haft held af at sælge de seneste år, da man jo ikke ved, om der skal ligge et affaldsdepot.
Fordi jeg er træt af, at Lolland negliceres
Fordi jeg er usikker på hvad det vil betyde for vores lokalsamfund nu og i fremtiden.
Fordi jeg frygter konsekvenserne af et depot på Thyholm vil være ødelæggende for samfundet. Teknisk vil der muligvis kunne findes en løsning, men alene handlingen vil have en stigmatiserende og lammende effekt på området. Thyholm har ikke en samfundsmæssig bæredygtighed eller robusthed der kan rumme et depot. Andre større samfund vil lettere kunne rumme det - påvirkningen vil være mere beskeden. Et samfund som Roskilde er robust. Det rummer allerede store institutioner der tegner området for offentligheden: Roskilde festival, museer, domkirke mv. er med til at sikre at et atomaffaldsdepot ikke vil sænke skuden, ikke markant vil ændre offentlighedens billede af Roskilde. Området har allerede i mange år rummet funktionen og vil fortsat samfundsmæssigt kunne bære den. Et mindre samfund er langt sværere eller slet ikke, kunne rumme en belastende funktion som atomaffald. Eksemplerne er talrige på at miljømæssigt belastende funktioner har ændret lokalsamfund - og sjældent til det bedre. Og de tider hvor man blot flytter funktionerne væk fra "centrum" og ud hvor kragerne eller høfterne vender, ja de burde være forbi. Miljømæssigt kan opgaven formentlig løses flere steder, om end nogle steder marginalt bedre end andre. Helt anderledes er det med den samfundsmæssige påvirkning. Her er påvirkningerne markante og måske altødelæggende nogle steder, medens de andre steder blot vil være endnu en aktivitet blandt mange andre.
Fordi jeg har arbejdet på Risø i 25 år
Fordi jeg kommer til at bo tæt på et eventuelt slutdepot, og jeg vil ikke have ødelagt - i dette tilfælde - Bornholms smukke natur, og vores image som en GREEN BRIGHT ISLAND, med tilhørende store turistindtægter/ besøg.
Fordi jeg mener at det vil have en negativ indflydelse på vores landsdel og konsekvenserne er endnu ikke kortlagt i et omfang som gør det ansvarligt at placere det her.
Fordi jeg mener, at et atomaffaldsdepot kan få stor negativ betydning, for det område hvor affaldet deponeres.

Fordi jeg synes ned gravning og slutdeponering af radioaktivt affald en uforsvarlig og uanstændig måde at håndtere affaldsproblemet på.
Fordi jeg vurderer konsekvenserne alvorlige.
Fordi miljøet er en vigtig faktor og jeg gerne vil leve i et naturligt miljø, og det skal også være godt til de næste generationer.
Fordi vi bliver ført bag lyset af beslutningstagerne. Den fulde sandhed ikke oplyses ikke til borgerne. Sagen er betændt.
Fordi vi ikke vil aftage andres affald de burde have vist på forhånd hvordan man kommer af med affaldet
Fordi vi ikke vil have sådan et depot i vores område det kan ikke være rigtigt at vi og vores børn skal leve med sådan en trussel ovre hovedet.
Fordi vi ikke vil være losseplads
Fordig jeg bor lige midt i, hvor det er tiltænkt at ligge
fornemmer at der arbejdes ud fra en skjult dagsorden der bliver fiflet i kulissen - det generer mig og engagerer mig som borger Mangler information om, hvorfor atomaffaldet ikke kan blive på Risø - dette aspekt er ikke på noget tidspunkt blevet taget op af de såkaldte eksperter Jeg har indsigt i videnskabeligt arbejde og vidensformidling på højt niveau. Jeg oplever eksperternes arbejde som meget styret af en bagvedliggende dagsorden den ekspertise, der arbejder medf
Frygt for konsekvenser
Har jeg ikke, folk kaster viden i hovedet på mig, og det er faktisk ved at være lidt træls.
Harmfuldhed over at Risø og omegn har nydt godt af fordele ved arbejdspladser i mange år og nu hvor det lukkes så kan udkantsdanmark få problemet. jeg er også bekymret over ulykker, naturkatastrofer, fejl osv ved affaldet.
Interesse for sagen
jeg bor i det område der er udpeget ved Kerteminde.
Jeg bor i Odense, der ligger tæt på det evt. Depotsted
Jeg bor i område, der måske skal have atomaffald
jeg bor i Østermarie !
Jeg bor jo i området og er berørt af det
jeg bryder mig ikke om Nazi forgiftet mad
Jeg er bekymret for udviklingen i mit lokalområde.
Jeg er bosiddende i Skive, som har dobbelt risiko for at blive udvalgt til affaldet.
Jeg føler at den danske regering er uvidende og prioriterer bortskaffelse af affaldet højere end sikkerheden. At grave det ned og vide at en udsivning ikke kan undgås er at planlægge en miljøkatastrofe. Dem har vi set nok af.
Jeg har brugt tid på det, fordi jeg er bekymret på de kommende generattioners vejne. Og fordi politikere og eksperter ofte forsøger at trække ting ned over hovedet på befolkningen. Og selv om tingene bliver sendt i høring mm., lytter politikkerne måske nok til det folk siger, men det kommer ofte ikke til at indvirke på beslutningen.
Jeg har både en stærkt personlig interesse, da jeg vil blive nærmeste nabo til et evt depot - og jeg har desuden lige siden min tidligste ungdom været meget involveret i miljøspørgsmål - og har altid været den argeste atomkraftmodstander!
Jeg har et barn at passe ved siden af.min uddannelse. Jeg har nok at se til.
Jeg har ikke tiden, men har dog valgt at bruge noget tid på det, men mener ikke, at det er mit eget ansvar at sørge for at være informeret. Jeg er havnet uskyldigt i dette her, og det er politikernes ansvar at sørge for information til alle borgere. Ellers bliver det kun dem med ressourcer og overskud som selv søger information, og de andre bliver passive ofre uden indflydelse.
Jeg har valgt ikke at involvere mig centralt. Jeg har deltaget i lokale møder og diskuteret lokalt, men har for mange andre engagementer til også at kunne gå fuldt ind her. Min mand er meget involveret og mange andre gode kræfter her på øen (Bornholm). Grunden til at jeg er involveret (det lidt jeg er) er at jeg mener et evt valg af Bornholm vil ødelægge det meget arbejde vi og mange andre lægger i at udvikle øen, skabet et livspotentiale her ved tilflytning, madkultur, nye iværksættermuligheder og turisme bl.a. Det vil altsammen blive om ikke helt umuliggjort/ødelagt, så i meget høj grad.
Jeg havde slet ikke hørt om dette, før nu

Jeg mener ikke jeg har involveret mig. Jeg vil blot meget gerne have noget mere og let tilgængelig information, som jeg kan tillægge en vis "neutralitet", således jeg overhovedet får muligheden for at involvere mig og forholde mig til emnet, uden at behøve blive specialist på området. Jeg har således ikke involveret mig, mere end jeg eksempelvis ville gøre ved andre væsentlige beslutninger i DK
Jeg syned et er vigtigt at være informeret. Jeg er ikke nervøs for affaldet i sig selvJeg er vokset op ved siden af Risø. Men vi har købt hus på en ad dk smukkeste steder, og hvis anlægget kommer, vilæ det klart forringe værdien af huset. Synes også at det vil være en skam af have et "fund fra dk vikingetid" liggende ved siden af atomkraft. Det giver ikke mening.
Jeg vil meget nødigt bor i nærheden af et affaldsdepot, samt at give det videre til vores efterkommer
Lokal engagement
Manglende tillid til den danske kompetence. Vi har aldrig prøvet det før.
mangler overblik
Mine børnebørn skal ikke leve med de evt negative langtids konsekvenser det kan have
Personlig holdning
Pga den egentlige risiko ved et depot- særlig et slut depot. Samt image problematikken- et atomaffalds depot konflikter på alle måder med vor forståelse af Bornholm... Idyl...Et sikkert sted at være...Turisme.... økologi...bright green island med meget mere.
Pga. indflydelse på turiststrømme, rekreative områder og den generelle sundhedstilstand hos naboer etc.
Placeringen af et atomlager i et af landets smukkeste egne med historie fra fortid til nutid er en skændsel for Danmark og taget i betragtning af hvad en mus kunne betyde for anlægning af en motorvej ved Silkeborg, syntes det skandaløst at flytning af atomlager fra et sted hvor det stort set altid har ligget (Risø) sikkert, til nogle af Danmarks smukkeste steder totalt ude af proportion og har været forsøgt tiet ihjel af Christiansborg politikerne fordi der ikke er stemmer i diskutere atom politik.
Sidder med i bestyrelsen for foreningen Nærsamfund på Lolland.
Stor lokal interesse. Det har også principiel interesse- en underlig måde at køre en proces på, synes jeg!
Synes det er forkert at omplacere atomaffald
Synes det er meget forkert at flytte affaldet
Tager mig af Naturen-ikke kun i Danmark
Usikkerheden med langtidsvirkningen Ligegyldigheden overfor problemet fra politikerer Farligheden fra affaldet Brug af atomkraft uden at have sikre løsninger med affald
VI bor ca 2 km fra muligt depot placering. Vi har altid været interesseret i hvad der foregår hvor vi bor.
Ønsker ikke nedgravning men overkordisk overvåget opbevaring .

Q8 HVOR ENIG ER DU I FØLGENDE UDSAGN? – DET ER VIGTIGT FOR MIG, AT DANMARK FINDER EN SIKKER LØSNING PÅ OPBEVARING AF RADIOAKTIVT AFFALD

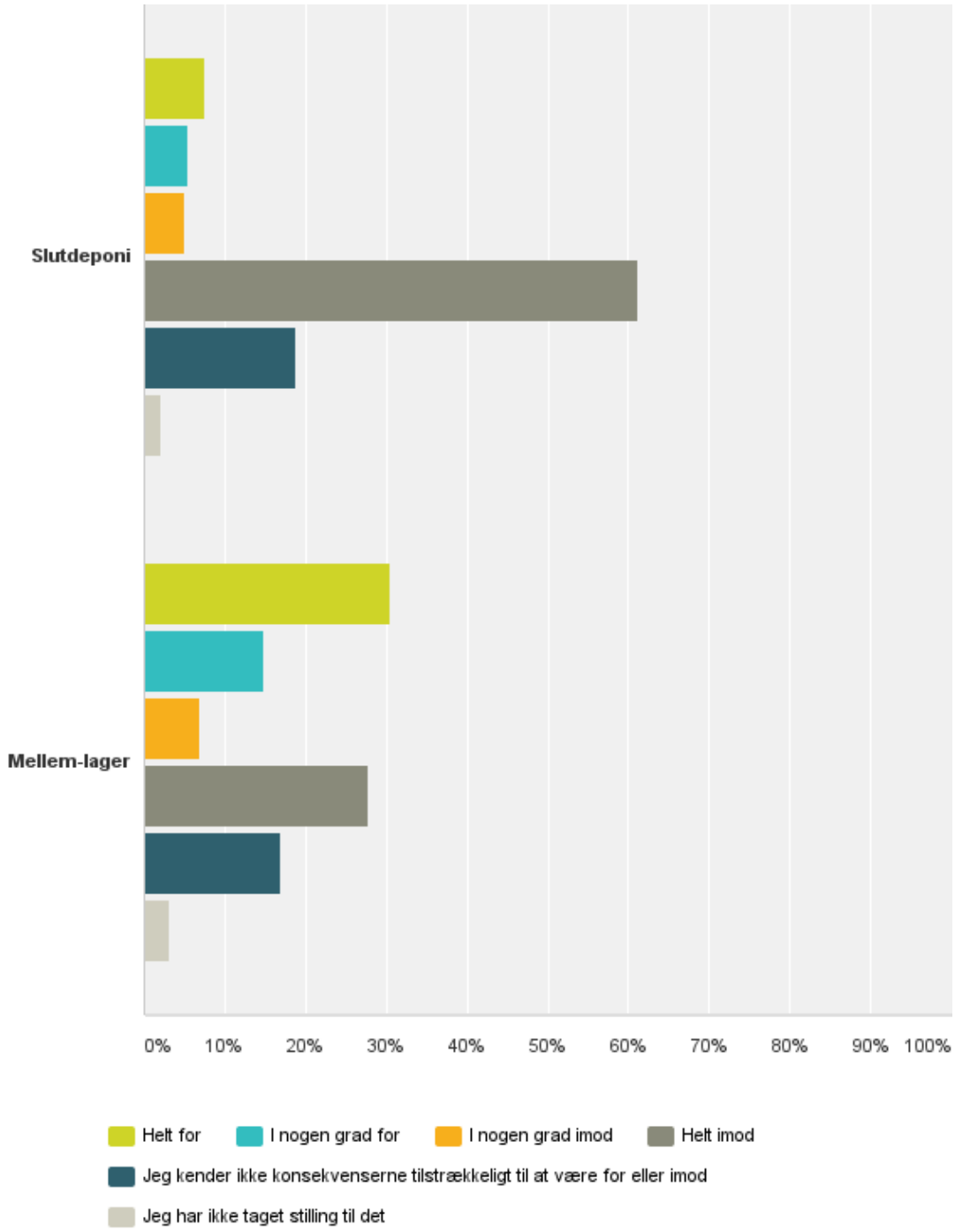
Besvaret: 722 Sprunget over: 53

Svarvalg	Besvarelser	
Helt enig	**90,44%**	653
I nogen grad enig	**5,82%**	42
I nogen grad uenig	**0,97%**	7
Helt uenig	**2,22%**	16
Ved ikke	**0,55%**	4
I alt		**722**

Q9 HVAD ER DIN HOLDNING TIL, OM DER I DANMARK ENTEN SKAL ETABLERES ET SLUTDEPONI (VEDVARENDE) ELLER ET MELLEM-LAGER (MIDLERTIDIG)?

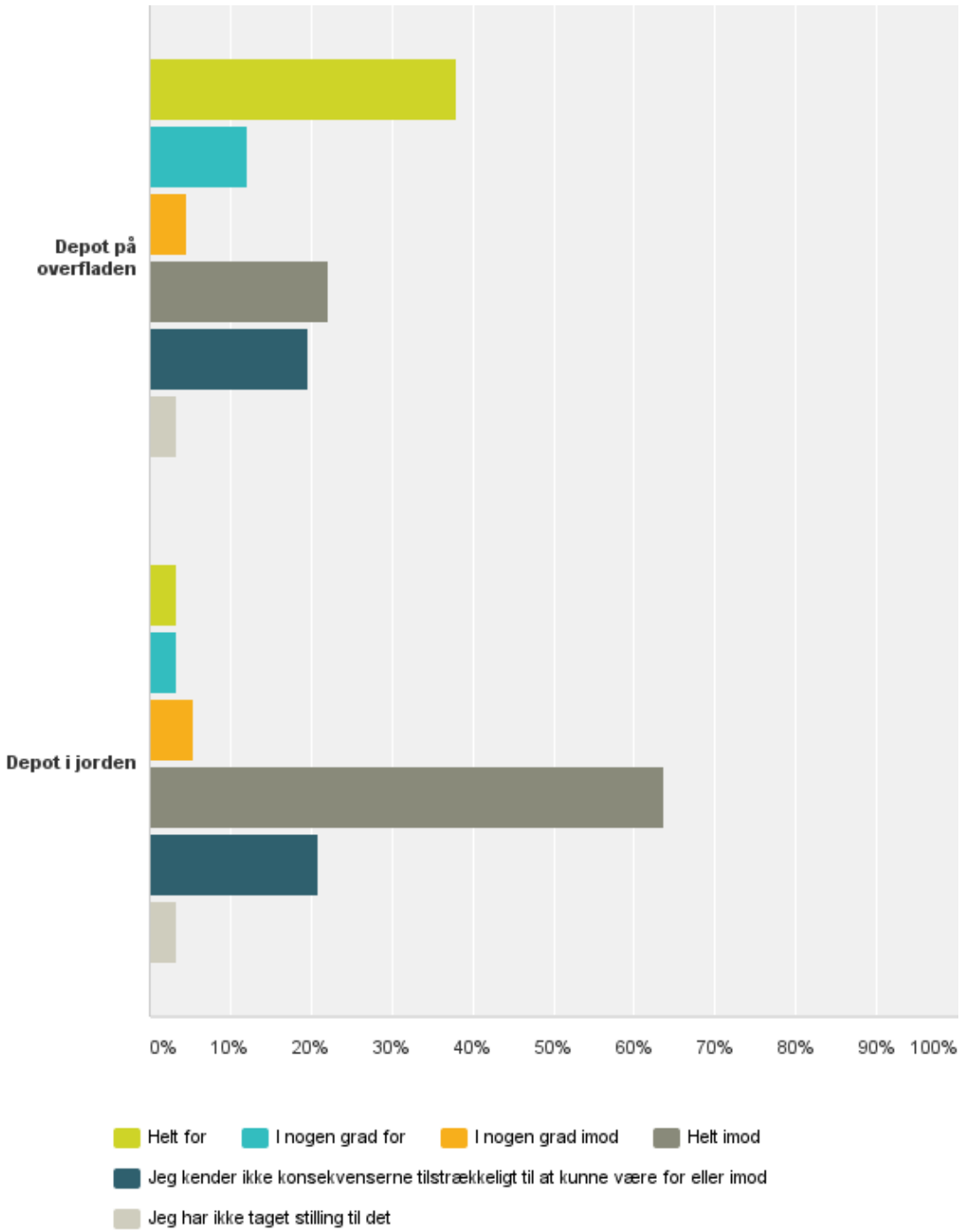
Besvaret: 732 Sprunget over: 43

	Helt for	I nogen grad for	I nogen grad imod	Helt imod	Jeg kender ikke konsekvenserne tilstrækkeligt til at være for eller imod	Jeg har ikke taget stilling til det	I alt
Slutdeponi	**7,41%** 51	**5,52%** 38	**5,09%** 35	**61,19%** 421	**18,75%** 129	**2,03%** 14	688
Mellem-lager	**30,53%** 207	**14,75%** 100	**6,93%** 47	**27,73%** 188	**16,96%** 115	**3,10%** 21	678

Q10 HVAD ER DIN HOLDNING TIL OM DEPOTET SKAL ETABLERES PÅ OVERFLADEN ELLER I JORDEN?

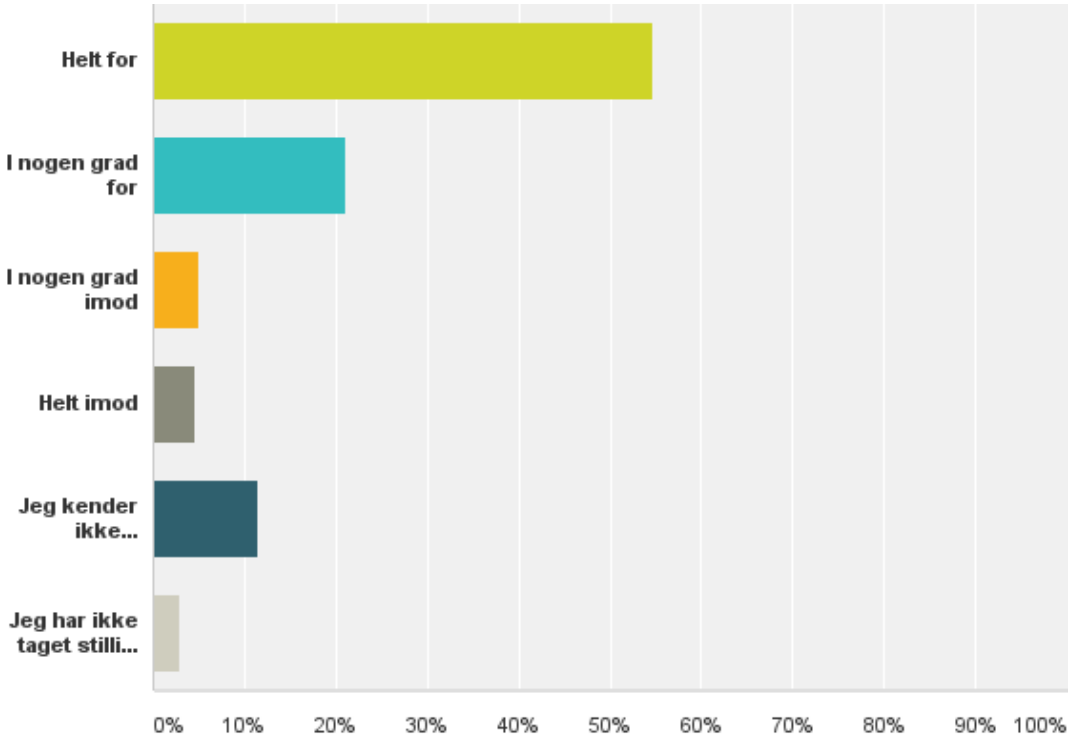
Besvaret: 730 Sprunget over: 45

	Helt for	I nogen grad for	I nogen grad imod	Helt imod	Jeg kender ikke konsekvenserne tilstrækkeligt til at kunne være for eller imod	Jeg har ikke taget stilling til det	I alt
Depot på overfladen	**38,02%** 276	**12,12%** 88	**4,68%** 34	**22,18%** 161	**19,70%** 143	**3,31%** 24	726
Depot i jorden	**3,29%** 21	**3,29%** 21	**5,48%** 35	**63,69%** 407	**20,81%** 133	**3,44%** 22	639

Q11 HVAD ER DIN HOLDNING TIL, AT DET SÆRLIGE OG LANGLIVEDE ATOMAFFALD (DE CA. 233 KG) EKSPORTERES TIL FORSVARLIGT DEPOT I UDLANDET?

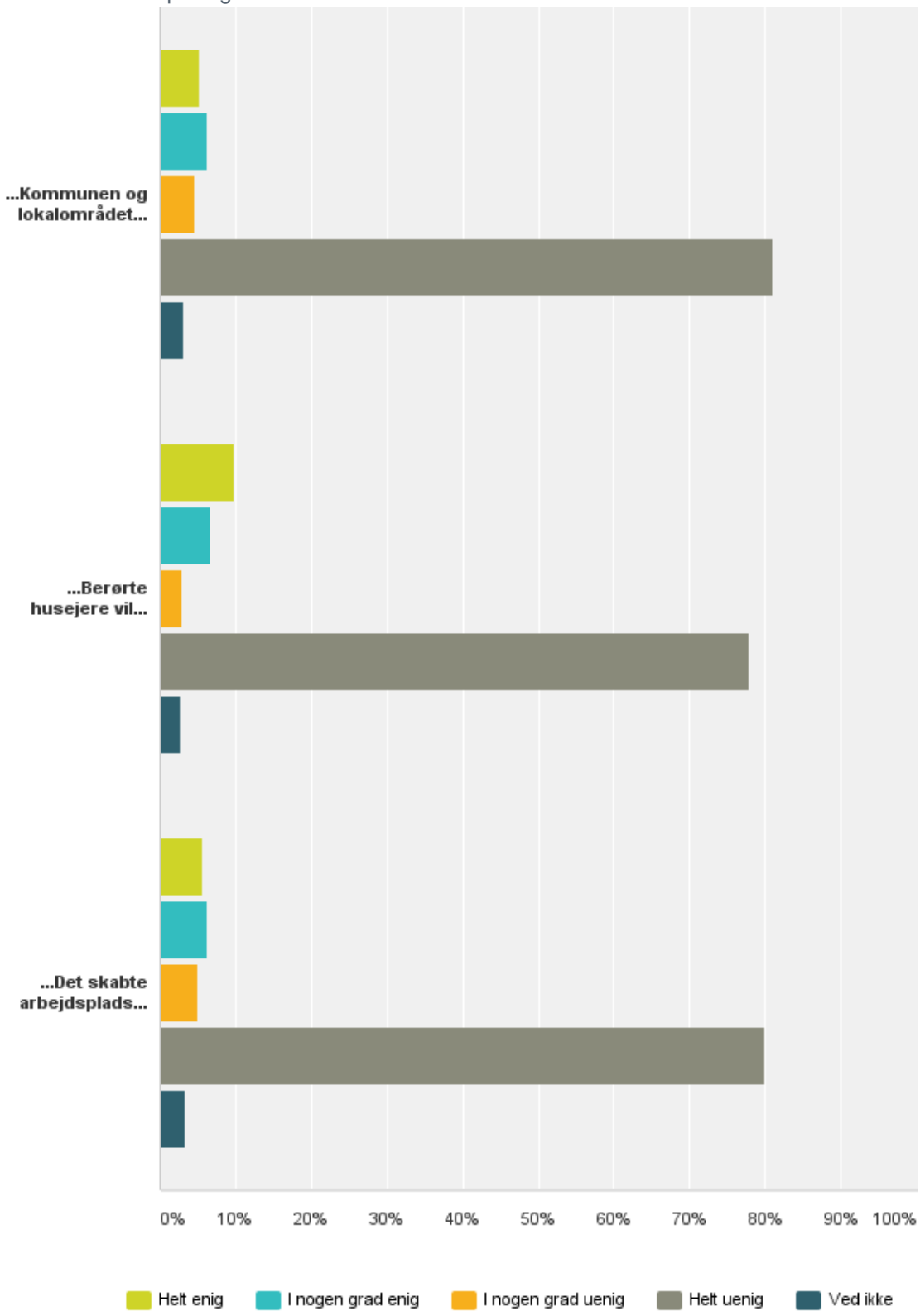
Besvaret: 727 Sprunget over: 48

Svarvalg	Besvarelser	
Helt for	**54,61%**	397
I nogen grad for	**21,18%**	154
I nogen grad imod	**5,09%**	37
Helt imod	**4,68%**	34
Jeg kender ikke konsekvenserne tilstrækkeligt til at være for eller imod	**11,55%**	84
Jeg har ikke taget stilling til det	**2,89%**	21
I alt		**727**

Q12 DET VILLE VÆRE ACCEPTABELT FOR MIG, AT DER BLEV ETABLERET ET ATOMAFFALDSDEPOT I LOKALOMRÅDET, HVIS...

Besvaret: 728 Sprunget over: 47

	Helt enig	I nogen grad enig	I nogen grad uenig	Helt uenig	Ved ikke	I alt
...Kommunen og lokalområdet ville modtage en stor økonomisk kompensation hvert år til brug for at reducere skat og/eller udvikle lokalområdet	**5,12%** 37	**6,22%** 45	**4,56%** 33	**81,05%** 586	**3,04%** 22	723
...Berørte husejere ville modtage en økonomisk kompensation for et eventuelt fald i ejendomsvurderingen	**9,76%** 70	**6,69%** 48	**2,93%** 21	**77,96%** 559	**2,65%** 19	717
...Det skabte arbejdspladser i lokalområdet	**5,62%** 40	**6,18%** 44	**4,92%** 35	**79,92%** 569	**3,37%** 24	712

Q12A DET VILLE VÆRE ACCEPTABELT FOR MIG, AT DER BLEV ETABLERET ET ATOMAFFALDSDEPOT I LOKALOMRÅDET, HVIS…? ANDET DER VILLE GØRE DET ACCEPTABELT?

Besvaret: 202 Sprunget over: 573

Absolut intet
Affaldet skal blive hvor det er - på Risø!
At jeg blev købt fuldstændig ud af min ejendom, så jeg ikke er stavnsbundet til et projekt, jeg i bund og grund er bange for konsekvenserne af.
Atomaffald/A-kraft og alt andet Atomshit skal stoppes!
Den indflydelse et atomaffaldslager har, både miljømæssigt og psykosocialt, kan ikke opgøres i penge. Det vil være acceptabelt at eksportere affaldet til et udenlandsk depot, der allerede har erfaringer og kompetencer i at opbevare atomaffaldet, frem for at vi i Danmark partout skal sætte et atomaffaldslager i værk uden at have de nødvendige erfaringer. Der bliver heller ikke lyttet til de udenlandske eksperter, f.eks fra Sverige. Hvorfor?
Der er i princippet intet der kan gøre det affald acceptabelt..
Det er desværre ikke gjort klart herover om der er tale om slutdepot eller mellemlager. Ovenstående afkrydsning er for et slutdepot. I forhold til mellemlagerløsningen, kunne den rette kombination med økonomisk kompensation og arbejdspladser til lokalområdet være en acceptabel løsning.
Det er intet, der ville gøre et sådant depot acceptabelt på Bornholm
Det vil ALDRIG blive acceptabelt med et slutdepot! Det SKAL i et mellemlager.
Det vil kun være acceptabelt, hvis det er forsvarligt - uanset om det er i udlandet eller i Danmark
Et ekstremt højt (og dukumenteret/certificeret) sikkerhedsniveau.
Hvis det ligger på overfladen og der findes en langsigtet plan for opsyn og vedligehold af depotet, sådan at man løbende kan holde øje med at der ikke sker udslip til det omgivende miljø
Hvis et slutdepot placeres ved Risø eller ved Lundtoftesletten!
Inget. Risken för spridning är för stor och miljökonsekvewnserna oöverskådliga
Intet
Intet
intet
Intet, vi i Danmark er ikke gearet til den slags. Ingen vil have det i deres baghave, heller ikke regeringen, der så meget belejligt, finder steder i udkants, og afviklings Danmark, hvor der er færrest til at gøre modstand.
Intet. Det skal mellemdeponeres på Risø og så skal vi anvende de enorme Na-dominerede bentonitforekomster vi har i Dnmark (som de eneste i Europa), til løsninger der kan eksporteres.
Intet. Hører hjemme på en af Danmarks ubeboede øer, såfremt det skal flyttes!
Intet...
Jeg finder ikke noget der er acceptabel, Atomaffaldet har været på Riisø, hvor der er arbejdet med det og hvor der nok er den bedste ekspertice vi har i Danmark og derfor skal det blive der.
Jeg stole på ingen måde på danske politiker, at der kommer en akzeptabel kompensation, fordi det skal være 100% huspris og 100% førtidspension til alle. Bygningsarbejde bliver udført fra store udlanske firmaer, vi har jo ingen erfahringer med det.
Nej
nej
NEJ
Nej
NEJ og ATTER NEJ! Det vil smadre en natur ø som Bornholm, at få prakket det skidt på halsen!

Nej, for jeg mener ikke at det skal til øen.
Nej.... lad det ligge hvor det er. Men gør oplagringen langt mere sikker. Brug de penge det vil koste i transport,undersøgelse, rapporter etc. til dette. Giv økonomiske kompensationer til forskning.
Nu er "en stor økonomisk kompensation" ganske relativ. Det ville skulle være noget stor for at kunne kompensere for det stigma som er et affaldsdepot af denne karaktiv. Enhver kompensation ville øjensynligt være tidsbegrænset og kun dække et bestemt antal generation. Hvor er vi om 100 år rent kompensatorisk? 200 år? 10.000 år? 250.000 år? Så store tal kan mennesker slet ikke tænke frem til. På sigt ville man vænne sig til det, men det ændre ikke ved den uetiske forudsætning som beslutningen er truffet på. (forudsat at beslutningen bliver Skive kommune) Har vi muligheden for at sende det udenlands under forsvarlige betingelser, så bør vi gøre det.
Ovenstående kun ved et mellemlager løsning. Ved slutdepot vil svaret være helt uenig i alle 3 spørgsmål.
Sikkerheden for omgivelserne
Skidtet skal blive på RISØ, hvor det har ligget i + 50 år. Det er jo ufarligt siger eksperterne(?).
Uanset placering bør investering i forskningscenter ved Rissø og deponi følges ad. Om Roskilde vil den store investering må de også tage et overflade depot. Sekundært bør de 4000 tons maml sælges, kva at man er ved at ændre holdninger fra Grønland (Dk) til brydning og salg af Kvanfjeld material.
vi skulle have arbejdspladser på andre mål, men ikke på denne basis, vie er grøn og biologisk, er den ufarlig...plads nok i omkring af K.B.H., den giver billig bopladser med kompensation
Vi vil ikke have det lager. Staten ville jo ikke give kommunen og husejerne kompensation! hvor vil staten hente de penge henne? - behold affaldet på Risø!
Økonomi spiller naturligvis en rolle for dem der bor i nærområdet, men ellers er det naturligvis de miljømæssige omkostninger, der er essentielle.
Åbenhed om sagen, involvering af borgerne og garanti fra internationale anerkendte forskere for, at affaldets karakter ikke udgør en risiko for mennesker og miljø.
"Stor" er et relativt begreb... Og det er vigtigt der er tale om et Valg
Absolut intet, da beslutningstagerne ikke er habile!
At der gives 100 % garenti for at depotet er 100 % sikkert.
at det blev over jorden
At det er garanteret uden fare for omgivelserne
At det ikke nedgraves, da mulighederne for at opdage evt. lækager styrkes og at mulighederne for en mere vedvarende løsning findes. Da det er klart uholdbart at placere atomaffaldet i et depot som vi ikke i Danmark har nok forstand på. Lad hånteringen af det være nogle som har stor erfaring med det.
At det skal blive på Risø. At det skal overvåges oven over jorden
At det var absolut sikkert
At lokalområdet tilførtes institutioner (offentlige og private), der i omfang og karakter matchede de bæredygtige lokalsamfund som f.eks. Roskilde, København og Århus. Mindre samfund kan ikke bære følgevirkningerne.
Atomaffaldet er fra Jylland så lad dem selv finde et varigt depot til det.
Bedre at skille højrisiko og mellemrisiko, det er svært at svare på ovenstående hvor der ikke skilles mellem disse to typer.
Berørte husejer bør have mulighed for at deres ejendom købes, i stedet for kompensation. Endvidere bør berørte husejere defineres bredt, da et afgrænset område som eks. Bornholm, meget vel kan opleve en generel værdiforringelse af deres bolig.
Der bliver taget særligt hensyn til miljøet.
der er intet andet, for det er alt for farligt og ødelæggende og nedbrydes ikke i alt for mange år
der er intet der gør det acceptabelt, de kan beholde det på Risø.
Der er intet, der vil gøre det acceptabetl, at vi skal have atomaffald her.
Der er nul ekspertise i Danmark om en slutdeponi. Det er helt grotesk at skulle opbygge denne kapacitet - som andre lande har arbejdet på i 50 år - nu, for 233 kg materiale!

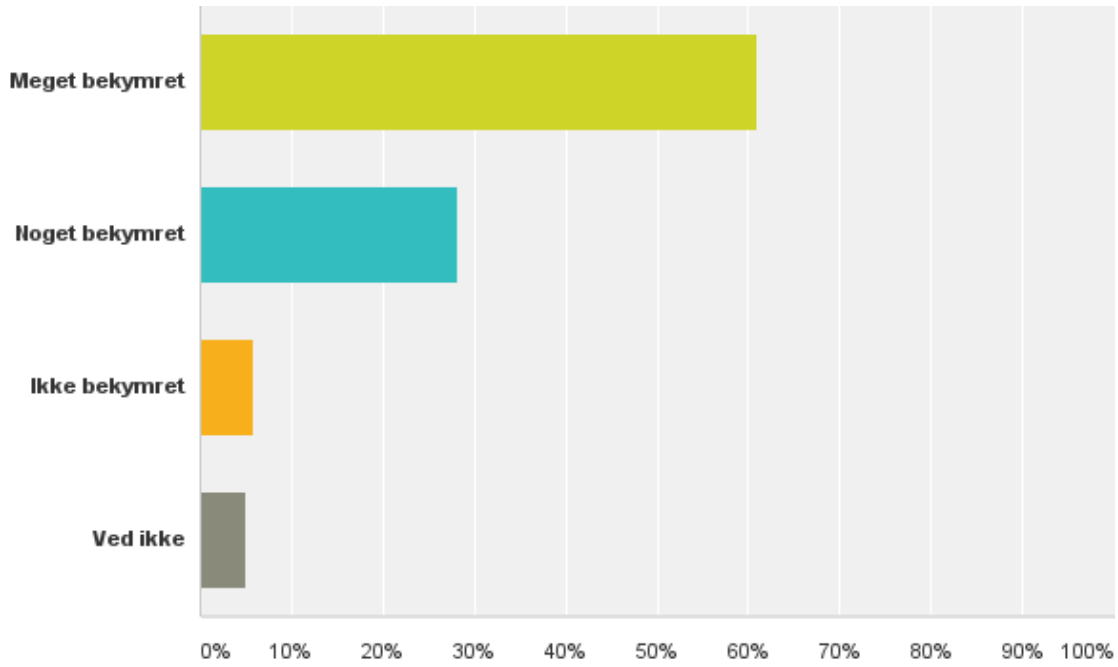
Det lav-aktive affald kan lige så godt beholdes i et overflade-depot indtil det ikke længere er farlig. Affaldet skal klar katalogiseres, ompakkes, og lagres i et forsvarlig overflade-mellemlager ved Risø, indtil en langtidsløsning for det højaktive er fundet (eksport, behandling, etc.) og de lav-aktive ikke mere er farlig.
Der skal ingen riciko være ved at have det i nærheden
det eneste acceptable er at det bliver hvor det er nu, man undgår unødig transport
Det er ikke acceptabelt at Roskilde (og folketing) udnytter atomforsøg mens der er prestige og arbejdspladser og skattekroner i at have det i Roskilde, og i denne periode ikke problematiserer den geografiske placering. Når der ikke længere er fordele ved at have det i Roskilde så bliver det pludselig vigtigt at transportere det til udkantsdanmark/tyndt befolket område. Som borger i provinsen føles det som om at vi er mindreværdige og derfor kan få smidt det i hovedet som ikke længere er profitabelt at have i hovedstaden. Det føles som at være midt i en klassekamp og ikke midt i en videnskabelig overvejelse af hvordan vi håndterer det radioaktive affald og alle tungmetallerne i fremtiden. Mindre klassekamp og mere eksakt viden og seriøse forhandlinger med etablerede depoter vil fører til accept af processen.
Det er ikke acceptabelt under nogen form
Det er og bliver uacceptabelt
Det er på ingen måde acceptabelt. Ingen!
Det er svært at svar på om det er slut depot elle mellem depot i nogen grad enig i mellem
Det er totalt uacceptablet
Det er uacceptabelt.
Det er vel egentlig ikke det det handler om. De økonomiske midler skulle bruges på at sikre lokalområdet så tæt på 100 % som muligt. Om jeg som husejer får en kompensation (for at løbe en risiko!), finder jeg ikke relevant - det er simpelt hen et for kortsigtet perspektiv.
Det skal blive ved Risø!
Det skal ikke herned, så enkelt er det for mig
Det slet IKKE acceptabelt.ønsker ikke atom affald i mit lokal område.
Det vil under ingen omstændigheder være acceptabelt.
Det vil være mange husejere også i omegnen som skulle have kompensasion.
Det ville aldrig blive acceptabelt at have det affald i mit lokalområde for nogen pris.
Et kontinuerligt kontrolleret mellemlager på Risø!
Et slutdepot er ikke på nogen måde acceptabelt. Et mellemdepot kunne være acceptabelt.
Flytning af uddannelser og forskningspladser vedrørende materialet og lignende felter, til området hvor materialet placeres.
For det første er dette, og bør heller ikke være, en lokalpolitisk beslutning. At decimere emnet på denne vis, er nedgørende, grov politisk manipulation, grænsende til embedsmisbrug, og for det andet er det absurd at tale om at håndtere konsekvenser ved simpel økonomisk kompensation. Tryghed skabes ved fokus på sikkerhed, ikke ved et fokus på kompensation for risiko. Dette vil blot skabe øget oplevelse af risiko og dermed øget utryghed. Absurd og usund politisk tænkning, og dårlig embedsførelse. Igen. Tænk vi bruger flere og flere midler på politisk vejledning og ekspertise, og der kommer flere og flere løsninger, der grænser til total idioti.
hvis alle i det berørte område følte at man var med i processen og stolede på løsningen
Hvis depotet ligger på jorden og ikke i jorden og hvis det ikke er muligt at få andre til at passe på affaldet--lande som i forvejen har affald at passe på---da er jeg i princippet ligeglad med, hvor overfladedepotet ligger. Men jeg ved jo ,at det er muligt at få deponeret affaldet i udlandet.
Hvis der ikke boede nogen i nærheden. .
Hvis det blev fordelt ligeligt mellem de områder, hvor magthaverne bor, og det øvrige Danmark
hvis det er sikkert og den fornuftige løsning?
Hvis det var en bygning der faldt ind i naturen her hos os. Men da det er en mark de vil bygge på, lige ud til vandet, bliver det ikke naturvenligt

Hvis det var sikkert.
Hvis man vidste, at det var ufarligt.....
ikke noget
ingenting
Ingenting !
Inkluderet i stor, forskningscenter vdr. vedvarende energi.
Inter
INTET
Intet
Intet
Intet
Intet
Intet
intet - det skal blive hvor det hele tiden har været da der var gode arbejdspladser på Risø
Intet !!!!!!!!
Intet kan gøre deponering acceptabelt. Lad det blive, hvor det nu opbevares
Intet kan gøre det acceptabelt at skulle leve med den risiko. Konsekvenserne er uoverskuelige og uforudsigelige. Jeg ønsker ikke mere, at bo i Skive kommune, hvis her bliver atomaffald. At kompensere med penge er en latterlig måde at opgøre liv, sikkerhed og sundhed.
Intet kan kan retfærdigøre opbevaring i jylland, når det kommer fra risø -ja så behold det derovre eller send det ud af landet og betal for det.. jyder er jo også mennesker og betaler også sin skat. Vi kæmper for at bevare små samfund og dette vil lukke det total..
Intet!!!
Intet.
Intet.
Intet. Kommunen har ikke selv skabt problemet.
Intet....det ville ødelægge vores nærmiljø.
Ja, mulighed for flytning alle fra området - dvs hvis kommunen ville købe alle ejendomme, der ligger fx i 10 km radius af depottet. (i form af frivilligt tilbud).
Jeg er generelt ikke afvisende overfor at være nabo til atomaffald. Har familie der har været nabo til Risø i mange år - og haft glæde af den økonomi, som Risø har sprøjtet ud i lokalområdet.
Jeg har generelt svært ved at acceptere, at Vestjylland, som i forvejen kæmper hårdt mod "Udkantsdanmark-fordomme", bliver brugt som depot, for andre steders affald. Jeg mener, at det hurtigt kan komme til at virke som om vi ikke kun er udkant men også skraldespand for de mere heldige områder i Danmark. Det er i høj grad med til at devaluere området yderligere, mener jeg. Når jeg skriver, at det er acceptabelt ovenfor, så er det fordi, at jeg mener, at det er det absolutte minimum for hvad der er pkrævet som kompensation - det er ikke ensbetydende med, at jeg er tilhænger af at vi skal være andre kommuners losseplads.
Kan ikke gøres acceptabel. Bør sendes til et depot i udlandet
Krav om lokal arbejdskraft til opførelse
Kun hvis depotet vil være et mellemlager IKKE ET SLUTDEPOT
Lad affaldet ligge hvor det ligger nu.
Lad det blive på Risø
Lade affaldet blive på Risø, koste hvad del vil.
Måske alle de ovenfor nævnte tilbud samt en klækkelig (mindst sekscifret og gerne syvcifret) kontantpræmie til alle bornholmere (vigtigt element fordi én fugl i hånden er langt bedre end ti fugle på taget) og en garanti for ubegrænsede mængder absolut rent drikke/brugsvand, af mindst en kvalitet svarende til den vi i dag har, om så det skal transporteres fra den anden ende af (ud)landet til Bornholm ... Men den slags løfter tæller jo ikke alverden, for vi på Bornholm blev jo også engang lovet halv skattepligt, fordi vi gav Bornholm til den danske krone, efter at have erobret øen fra svenskerne (se http://dis-danmark.dk/bibliotek/900059.pdf side 38). Det privilegium fik vi så ikke lov til

at beholde. Jeg er dog en af de 'moderate' i denne konflikt, da jeg er naturfagligt uddannet (og derfor forstår radioaktivitet), og ikke er styret af følelser (jeg skrev faktisk ikke engang under på underskriftsindsamlingerne) - hvilket er hvad dette i bund og grund handler om. I sin nuværende form vil atomaffaldet ikke være farligt på nogen måde - en sådan fare kan kun opstå i takt med at samtlige barrierer og indpakninger henfalder og går i stykker. Ja faktisk er den naturligt forekommende radon i bornholmske huse meget farligere, men får næsten ingen opmærksomhed. Nej, det handler om følelser og opfattelsen af fare. For langt de fleste er bare ordet "atom" farligt, for i tillæg til de farebegreber der historisk er knyttet til ordet "atom", er det ukendte per definition farligt - og her ligger problemet så, for da Bornholm lever af turisme og fødevareproduktion er det ikke kun bornholmerne der skal overbevises om at et depot for radioaktivt affald (og bare ordet "atom") ikke er farligt, men også befolkningerne (overbeskyttende forældre inklusive) i alle de lande som vores turister kommer fra og alle de lande som vi sælger vores fødevareprodukter til (Danmark inklusive) ... En fuldkommen umulig opgave! Således skal der gives et beløb svarende til mindst* summen af fald i ejendomsvurderinger, tabt indkomst fra turisme og fødevareproduktion, adgang til vand garanteres, og bornholmerne selv 'købes' - et her og nu beløb til de der bor her samt et årligt beløb til Bornholms Regionskommune til de der bor på Bornholm i det år. Og dette skal indskrives i lov eller på anden måde troværdigt garanteres, da Bornholm har sin historiske baggrund med svigt og brudte løfter. Når jeg ovenfor skriver "mindst*" så er det fordi tab på ejendomvurderinger, turisme og fødevarer er umanerligt svært at estimere - og beløbet skal være hvad bornholmerne selv opfatter som værende tabt for ikke at give problemer. Men dette er jo kun min opfattelse - de der ikke forstår radioaktivitet vil nok kategorisk afvise, eller i hvert fald kræve endnu mere. Personligt har jeg faktisk ikke noget imod et samlet underjordisk slutdepot, men bliver nødt til at være imod det pga. andres opfattelse og deres indflydelse på min fremtid.
NEJ
Nej
NEJ
Nej
nej
Nej
Nej - det skal slet ikke være her eller der
NEJ NEJ NEJ NEJ NEJ NEJ NEJ NEJ...
Nej!
Nej, min holdning er det skal blive hvor det er...
Nej. Som skrevet ovenfor vil det betyde en afmontering af bornholm: fraflytning, ingen turister, ingen der vil aftage vores madkultur-produkter... Det vil være katastrofalt for Bornholm
Ovennævnte er kun acceptabelt i tilfælde af at lokalområdet bliver dikteret til at modtage atomaffaldet
Ser ingen grund til at forurene endnu et område. Lad affaldet blive hvor det i passende faciliteter.
Ser overhovedet ingen grund til at Lolland skulle modtage atom affald. Det ligger formentlig sikkert, hvor det befinder dig nu.
Vi skal ikke have det detpot !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
Ville aldrig blive acceptabelt...

Q13 HVOR BEKYMRET ER DU FOR DEN MÅDE, DET SER UD TIL, AT DET RADIOAKTIVT AFFALD BLIVER HÅNDTERET PÅ?

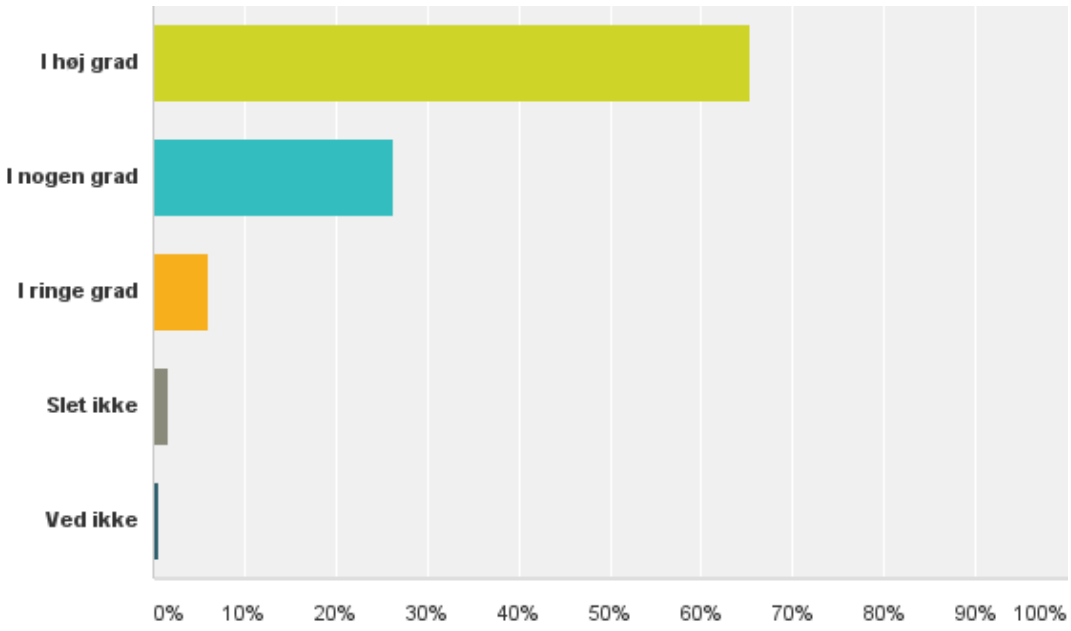
Besvaret: 713 Sprunget over: 62

Svarvalg	Besvarelser	
Meget bekymret	**61,01%**	435
Noget bekymret	**28,19%**	201
Ikke bekymret	**5,75%**	41
Ved ikke	**5,05%**	36
I alt		**713**

Q14 I HVOR HØJ GRAD FØLER DU DIG PERSONLIGT BERØRT AF PLANERNE OM ET ATOMAFFALDSDEPOT?

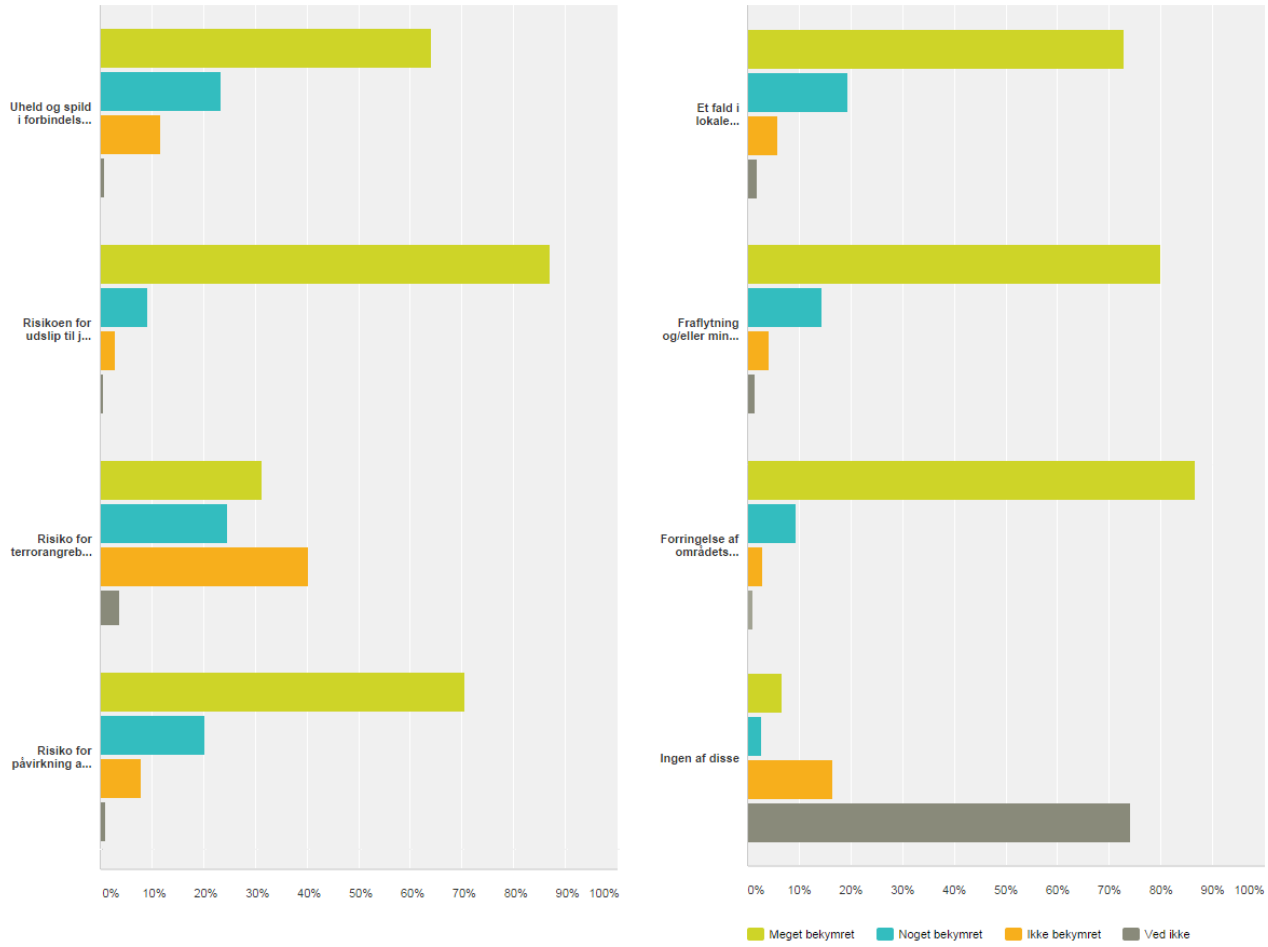
Besvaret: 713 Sprunget over: 62

Svarvalg	Besvarelser	
I høj grad	**65,36%**	466
I nogen grad	**26,23%**	187
I ringe grad	**6,03%**	43
Slet ikke	**1,68%**	12
Ved ikke	**0,70%**	5
I alt		**713**

Q15 HVIS ET ATOMAFFALDSDEPOT SKULLE ANLÆGGES I DIT LOKALOMRÅDE, HVOR BEKYMRET ER DU FOR AT FØLGENDE SKER?

Besvaret: 718 Sprunget over: 57

	Meget bekymret	Noget bekymret	Ikke bekymret	Ved ikke	I alt
Uheld og spild i forbindelse med transport af affald til depotet	**64,10%** 457	**23,42%** 167	**11,64%** 83	**0,84%** 6	713
Risikoen for udslip til jord og grundvand mens depotet er i brug	**87,15%** 624	**9,22%** 66	**2,93%** 21	**0,70%** 5	716
Risiko for terrorangreb på depotet	**31,25%** 220	**24,72%** 174	**40,20%** 283	**3,84%** 27	704
Risiko for påvirkning af lokalbefolkningens sundhed	**70,55%** 503	**20,34%** 145	**7,99%** 57	**1,12%** 8	713
Et fald i lokale ejendoms- og jordpriser	**72,92%** 517	**19,46%** 138	**5,78%** 41	**1,83%** 13	709
Fraflytning og/eller mindre tilflytning til området	**80,00%** 568	**14,37%** 102	**4,08%** 29	**1,55%** 11	710
Forringelse af områdets udviklingsmuligheder (herunder at det bliver mindre attraktivt)	**86,54%** 617	**9,40%** 67	**2,95%** 21	**1,12%** 8	713
Ingen af disse	**6,59%** 12	**2,75%** 5	**16,48%** 30	**74,18%** 135	182

Q15A HVIS ET ATOMAFFALDSDEPOT SKULLE ANLÆGGES I DIT LOKALOMRÅDE, HVOR BEKYMRET ER DU FOR AT FØLGENDE SKER? ANDRE BEKYMRINGER?

Besvaret: 122 Sprunget over: 653

Bekymring for, at kertinge mark bliver det nye udkants danmark. Stærk bekymring også for kulturarven på kertinge mark: Vikingeskibsgraven, som slet ikke bliver nævnt i noget materiale fra off. side
Bornholm forsøger at overleve sin position som 'udkantsdanmark' ved at udvikle sig til bæredygtig grøn ø (brught green Island) og oplever f.eks lige nu et meget positivt brand i forbindelse med lokalefødevareproducenter og gourmetkokke...Et stort atomaffaldsdepot modarbejder dennne overlevelsesstrategi. Det bekymrer mig også at samtlige udvalgte kommuner er 'udkantsdanmark'. Hvis affaldsdepotet ikke er farligt og ikke har nogen betydning, hvorfor skal det så ud i de tyndt befolkede områder, der i forvejen kæmper med fraflytning, dårlig transport, skolelukninger osv?
Bornholm har brandet sig som BRIGHT GREEN ISLAND og er efterhånden blevet godt kendt som en Gourmet ø m.m. Der er godt nok IKKE meget "gournet" over at have atomaffald gravet ned i jorden - og så fortælle om al det grønne og sunde vi har på øen! Det vil SMADRE Bornholm - fuldstændig - også turistmæssigt! Hvor mange turister vil det "tiltrække" at de skal gå ude i vores nye "atom-natur-område!!!
Der bliver lavet en lige så stor tikkende bombe under Danmarks fødevareproduktion som vi allerede har de resistente MRSA bakterierne
Der er intet der taler til fordel. området der er så uheldig at "vinde" det skidt, er dødsdømt.
Det virker dybt uproffesionelt at analysere på tidshorisonter der alene henvender sig på de kortlivede radioaktive komponenter. Dette når der vides at være lang levede isotoper, miljøfremmede grundstoffer og toksiske grundstoffer.
Et turist område ville ikke kunne overleve den psykiske påvirkning, som det ville have både på fastboende og tilrejsende. Når et af hovederhverve er turisme og det andet landbrug og dermed fødevareproduktion, kan man sige sig selv, at det vil være en katastrofe med et sådant depot
Fald i turisme
For andre relevante bekymringer skal I være velkomne til at tage kontakt
Forholdet til tyske NGO´s og de muligheder der knytter sig til Femern Tunnellen, herunder sikkerheden for hele området omkring tunellens landfæste der ligger i samme område som det udpegede deponi.
Hvos det ender i Rødby, bliver det en snarlig død for Fehmarnbroen.Tyskerne er stærkt bekymrede.
I det tilfælde, at der bliver anlagt et depot i mit eget nærområde, så vil jeg da meget overveje, at flytte fra, hvor jeg bor på nuværende tidspunkt. Men det vil da nok blive med et stort økonomist tab. For jeg vil da nok ikke kunne sælge mit hus.
Ingen turister tager til atomaffaldsdepot på ferie med sine børn eller sig selv. INgen flytter til et sådant sted. Bornholm er ved at dø allerede nu, hvor det ikke er her. Hvad hvis det kommer. Kan selvfølgelig være det er regeringens plan, da de så kan lukke bornholm og lave det til fuglereservat..
jeg tro, den bliver meget dyrt til kommuner, at har billig bopladser, fordi den folk den søger og flytter til billige boligområde, brug meget mere sotiale hjælp .
Jordskælv, klimaændringer med f.eks. oversvømmelser til følge, m.m.
Listen er lang. Fraflytning og færre arbejdspladser. Så lukker købmanden. Så lukker skolen. Ingen fritidsaktiviteter, da der ikke er folk nok. Vi kan ikke afsætte vores landbrugsvarer. Fiskeriet i Limfjorden vil uddø. Hele lokalsamfundet vil stille og roligt lukke ned.
Magtesløshed overfor beslutningeprocesser, ogbekymret over politikernes manglende indsigt
mere kræft hos folk end vi har i øjeblikket flugt fra ubrugelig Bornholm

Planen med et sådant slutdepot er at det før eller siden skal gå i stykker og at det affaldet er begravet i på magisk vis skal kunne holde radioaktiviteten inde (det er derfor lerjord eller salt er det de vil begrave det i) Men denne metode er aldrig testet ordentligt for vi har kun haft problemet med atomaffald i moderne tid så der er ingen garanti.
se pkt. 17 og 18
Vi lever af turisme på Bornholm, hvis atomaffaldet bliver placeret her, vil det betyde nedgang i besøgende turister.
Vores smukke kommune vil blive skændet af sådan et lager.
Ang. spørgsmål 14: Jeg føler mig i ekstrem høj grad personligt berørt. Mangel på information fylder meget.
At Danmark bliver årsag til en miljøforurening i 240.000 år.
At de ikke ved nok om det, at affaldet ikke må blandes. Ønsker et depot i dk som kan overvåges over jorden. Ikke i jorden.
At der ved deponeringen også er en usagt politisk afvejning, hvor udkantsdanmark ikke i samme grad som det øvrige land vægtes.
Bekymring for, at vi overhovedet ikke bliver hørt
Beslutningstagernes kynisme og tydeligt manglende interesse for at tage en beslutning om at sende atomaffaldet til et større land med stor mængde atomaffald. Her må de have ressourcerne til at handle forsvarligt - og så kunne Danmark betale sig fra den relativt lille mængde vi har i forhold til et stort atomaffaldsdepot
De turistattraktioner der er oparbejdet og er stigende.
Demonstrationer.
Der kendes ikke nok til håndteringen af affaldet
Der vil være den samme risiko her som der hvor det er nu, men der ingen grund til og lave et nyt sted. Man skal også tænke på den lange transport, det ligger ,mere centralt nu.
Det er for mig en totalt vanvittig idé blot tanken og hvorledes sikkerhed og ex- og intern logistik skulle kunne komme til at fungere i så tæt et befolket område, med de krav til afskærmning m.m. som det vil kræve, samt i særdeleshed de geologiske forhold, hvor et mindre jordskævl jo netop har fundet sted.
Det har meget lidt været fremme i debatten, at der kan opstå negative regionale konsekvenser. Hvem gider tage på ferie i Svaneke efter at Ulf Pilgård i Cirkusrevyen har gjort tyk grin med Bornholm med en geigertæller i hånden.
Det skal ikke være set udfra et økonomisk spørgsmål men et miljømæssigt.
det vil lukke området totalt - nul tilflytning, nul turister - ganske som politikerne tilsyneladende ønsker sig alt mere end 50 km fra København
Er bekymret for at den danske håndtering af affaldet er baseret på noget som vi i danmark slet ikke har nok kendskab til. Lad nogle udlandske eksperter håndtere det i stedet for, hvis det da ikke er muligt at sende affaldet til et af de steder som allerede er specialiseret i at håndtere det.
Et af det få områder som de udpejede "udkants" kommuner kan markere sig - og basere deres udviklingsstrategier - på er natur, renhed og livskvalitet. At lagre atomaffald ville målrettet undergrave disse bestræbelser, både ved at skabe deciderede risici (nedgravede tønder vil med stor sandsynlighed ruste og lække, som de gør i næsten alle indtil videre etablerede "sikre" nedgravingsdepoter), og dermed nå til miljø og grundvand), men ikke mindst også med at total ødelægge denne "brand".
færre turister dårligt image for lokalområdet
Fødevarerproduktion, husdyr og vildt etc.
generelle negative branding
Helhedssynet i Danmark ... Er Skive en ubetydelig koloni til København
Hvilken indflydelse vil det have på salget af vores afgrøder
I forhold til lokalbefolkningens sundhed er jeg ikke bekymret på kort sigt men det er bekymrende for de kommende generationer.
Indkomst fra i hvert fald turisme og al fødevareproduktion risikerer at lide alvorlig skade. Mht. fraflytning/mindre tilflytning så er det allerede et alvorligt problem uden et 'atom' stempel.
Jeg er ikke overbevist om at Danmark besidder viden til at etablere et sikkert slutdepot

under jorden.
Jo mindre transport jo bedre.
Landskabet (marker og natur) bliver ødelagt under etableringen og brugen af depotet.
lokalområdet, vil være ødelagt
Lokalområdets omdømme
Lolland er sårbar og tåler ikke et ry som øen med atomaffald. Vi har i høj grad brug for turismen og et ry som atomaffalds-ø vil helt sikkert ødelægge meget for os. Lolland er hård nok belastet økonomisk i forvejen.
Lukning af lokale arbejdspladser
Manglende ansvarlig politisk håndtering i forholdet til forsikringen af berørte borgere, og reel information vedrørende spredningen, ved en evt. læk, et uheld osv. - det er jo absurd at tale om en lokalt fokuseret sikkerhed. Affaldet skal jo blandt andet transporteres, eller har I opfundet beamingteknologi.
Politiker og embedsmandslede- vi taber tillid til "systemet". Sennepsgashistorien med en dyr bunker i midten af øen var en lille juleleg i forhold til denne sag. I dette tilfælde har dårlig rådgivning/beslutningstagning meget store konsekvenser.
problemer for turisterhvervet og Green Island-tiltag
Risiko for udslip efter depotet er lukket.
Spørgsmålet er dårligt formuleret. Mine svar kommer sandelig an på om vi taler om slutdepot eller om et jordnært mellemdepot.
Stor bekymring for eksisterende arbejdspladser forsvinder og ingen nye opstår
Stort privat økonomisk tab og stavnsbundethed
stort økonomisk tab ved et evt salg af hus
Turisme, vores fødevareindustri.
Turister forsvinder. I vil totalt ødelægge det område I måske udlægger som depotområde!!!! Hvis det bliver Bornholm, så ødelægger I hele Øen!!!!!
uanset hvor det måtte blive placeret vil det ske på et uoplyst grundlag, hvis der ikke kommer udenlandske eksperter på banen
Vi skal ikke have det depot i vores område !!!!!!!!!!!!!!
Vi ved simpelthen for lidt, gælder både den almene befolkning, det lokale politiske system samt hele Christiansborg.
Vil bidrage til opfattelsen af Lolland som et 'skod'-område, hvilket vil gøre det endn vanskeligere at løfte dagsordenen om de stedbundne kvaliteter - f. Eks. de smukke og frodige herregårdslandskaber, der er et besøg værd for turister og som det kan være attraktivt at bosætte sig i, hvis man er til stor natur og højt til himlen. Se endvidere Realdanias evaluering af projektet Mulighedernes Land (250 mill), som Lolland Kommune var en del af...
Ødelæggelse af den smukke og særegne natur - plante og dyreliv.

Q16 BESKRIV HVILKE LOKALE NATUR- OG MILJØFORHOLD SOM DU SÆRLIGT ER BEKYMRET FOR? (HVIS NOGEN)

Besvaret: 393 Sprunget over: 382

ALT
At det på lang sigt kommer til at påvirke grundvandet og her efter uddybning til Limfjorden
Bornholms fremtid
Brokholmsø, mosen, Limfjorden, vores egen sø og jord
Da ind- og udsivning ikke kan undgås iflg. forstudiet maj 2011, og da der er usikkerhed om hvordan de radioaktive stoffer optræder i forbindelse med de beholdere de er i og de omgivende jordlag, giver det anledning til bekymring for natur og miljø.
Den danske føde kæde.
Der er registreret jordskælvzone på Bornholm, og beboere i området har oplevet sådanne. Bonholm er desuden en turistmagent pga af sin særprægede natur og geologi. Et atomaffaldsdepot vil aldrig kunne være 100% sikkert, og det vil viluden tvivl præge naturturismen. Bekymring for fugle og dyreliv i området. nedsivning, vandgennemstrøming.
Drikkevand
Dyre og plante mutationer og udslip i grundvand og fjord.
Eksternaliserede forringelser grundet deponering
En skøn attraktiv styk Natur bliver en byggeplads og negativ forandret
Et enestående natur vil blive ødelagt og befolkningen vil undlade at komme i nærheden.
Evt. abnorme dyr og planter , ændringer af arveanlæg .
Fjorden og dens unikke dyreliv, kulturarven, særligt vikingeskibet og dets omgivelser, som kan blive unesco kulturarv. Generel bekymring for dyrelivet i området, som i dag er eminent.
Forurening af grundvand og luft
Grundvand, Paradisbakkerne, Bornholm
Grundvand/fjord
Grundvandet
grundvandsforurening. Risiko for en sænkning af grundvandsspejlet ved de massive udgravninger. forøget radonudstråling, Ødelæggelser af natur og fortidsminder ved den massive udgravning og anlægning af veje, der vil være nødvendige for at transportere grave, bygge og sprængningsmateriel. Uheld under transport af det radioaktive affald.
Grundvattnet
grunevand
Har jeg tidligere beskrevet. Bornholm er ved at blive en grøn/øko Ø. ikke selvlysende grøn ø. Ingen turuister, ingen tilflytter kun fraflytter og vi ender med en ø uden mennesker.
Hele øen ! At grave det ned i vores sprække fyldte granit undergrund - giver sig selv - det vil forurene vores grundvand - og ikke mindst smadre øens renomé for altid! VELKOMMEN TIL ATOM-ØEN I ØSTERSØEN - HER ER VI SELVLYSENDE - DØGNET RUNDT!!
Hele øens image.
Højradioaktivt materiale skal indkapsles i beton, som måske kan holde 75-100 år, hvornår betragtes materialet uskadeligt (før eller efter 100 år?). dette spørgsmål blev ikke besvaret på mødet. Der har været jordskælv på Bornholm, men ikke indenfor de sidste 75 år, derfor mener eksperterne ikke det kan ske eller være et problem på Bornholm ved et depot? Men det kan være et problem på Sjælland i følge eksperterne, hvordan hænger det sammen? Bornholms klipper har spalter, hvor der sker en vandtransport, hvordan påvirker det atom afffaldet og drikkevand, når beton beholderen nedbrydes indenfor 75 år?
Jamen selvfølgelig er det da en katastrofe for vores drikkevand. Landbruget og fiskeriet.
Jeg er bekymret for grundvandet. En bekymring der er udledt af at man ikke har udpeget områder på Sjælland, samt i nærheden af store byer. Rent grundvand har tilsyneladende

ikke ligeså stor betydning i tyndtbefolkede områder, som der har i tætbefolkede områder. Det er ikke betryggende.
Jeg er bekymret for Moder jord og alle de arter der lever på og af hende!!!
Jeg er da meget bekymret for fiske og dyrelivet i naturen her hvor jeg bor. Endvidere vil det da nok påvirke hele turistbranchen i mit område.
Jeg er særligt bekymret for udsivning, samt at man ved anlæggelsen får spoleret et ganske stort område ved opgravning og transport til og fra af opgravet materiale og byggemateriale. Når selve depotet er etableret vil en stor indhegning i det åbne landskab være meget skæmmende. Muligheden for arkæologisk arbejde i området vil begrænses ligesom specielt faunaen vil blive påvirket.
Jord- og grundvandsforurening.
Konsekvenserne for at udslip, er uoverskuelige
kulturarv, fjorden, områdets omdømme, de økologiske frugtavlere og landmænd, hele slow food tanken.
landbrug, fiskeri, private haver
markant forringelse
Meget utilstrækkelig tilgang på geologien. Alt for få egentlige støtte punkter og egentlig viden til at erklærer undergrunden stabil og inpermiabel.
Naturen
nedsivning og radioaktivitet til småkryb, som bliver spist af større kryb og fortsætter op i fødekæden til det til sidst ende på min tallerken eller i mit drikkevand.
Nedsivning til grundvand. At naturen tager skade under etablering m.m.
Nedsivning til grundvand?
Området der er udpeget lokalt (Lolland) ligger bag diger. Med ukendte havspejlsstigninger er hele områdettruet af oversvømmelseer inden for de næste 100 år.
se pkt. 17
se spm 15
Skove, søer og vsndløb. Fredede planter, jord der bruges til afgrøder
Tunge transporter på veje som ikke er dim. til dette. Ulykker/katastrofer i forbindelse med (sø)transport
Turismen, naturen
Udsivning til grundvand og videre til hav og overfladevande.
Udsivning til grundvandet og senere til havmiljøet. Hos os er der jo ikke langt fra overflade til havniveau.
Udsivning til åbne vandområder
Udslip i undergrunden og i Østersøen. Klipper er ikke 100%stabile og jordskælv sker også på Bornholm
Udslipsfølger.
Undergrunden
Vand,grundvand,kulturlandskab,dyr og mennesker.affolkning af området.beskæmmelse af landskabet og dets kulturværdier
Vandstandsstigning truer.
Vi vil ikke kunne beige vores natur på samme ubekymret måde som vi gør i dag
Vores skønne natur på Bornholm skal ikke bruges til affald, det er slemt nok at der ligger sennepsgas i Østersøen. Grundvandsforurening bekymrer mig også.
Afledt udslip
ALLE
Alle
Alle natur og miljøforhold.
Alt i Naturen-og lokalområdet-menneskenes helbred og lokalområdets fare for alt forringes
At det ødelægger vores grundvand og vores gode jord, som vi særligt skal sælge os selv på i fremtiden.
At vores natur ødelægges
Befolkningens sundhed - både dem, der bor på stedet og alle dem, der køber mælk og kød produceret i området. Jeg er også meget bekymret for grundvandet, og for, at det

bliver nødvendigt ad åre at tage grundvandsdepoter i området i brug.
Besvaret i spørgeskemaet
Bornholm er en grøn ø - derfor skal der ikke være depot for atomaffald. Brigth green - hvor lander vi så?
Bornholm har nogle helt særlige naturområder. Jeg frygter, at disse områder bliver ødelagt, hvis et depot skal ligge på Bornholm
Bornholm profilerer sig som Brigtht green Island og et atomaffaldsdepot vil ødelægge vores bestræbelser på at vende afvikling til udvikling. Uanset om det af eksperter vurderes som ufarligt vil det påvirke potentielle tilflyttere og turisters valg af destination i negativ retning. Vi på Bornholm har aldrig ønsket atomkraft og ønsker derfor heller ikke at ende op med Risøs affald.
Bornholms image som grøn ø.
Danmarks bedste landbrugsjord på Lolland skal ikke udsættes for forurening
Den skønne natur med en masse vildt på markerne.. De lokale landmænd.... Det er ikke så langt fra vandet...
Der er de samme som hvor de er nu..
Det dyremiljø der er omkring.
Det går ud over vores flotte natur omkring Skive
Det hænger ikke rigtig sammen med et område der vil slå sig op på økologi, rent vand og "RENT LIV"
Drikkevand
drikkevand og undergrund
Drikkevand, luft, etc.
Drikkevandet
Drikkevandsforurening og baggrundsstråling
Dyr og planteliv
Dyr og planter
Dyr, insekter mm. flora tager skade, Ingen vil handle med landmænd i kerteminde kommune
Dyrelivet vores grundvand specielt.
Dyrelivet, landbruget
Dyre-planteliv Samt erhvervsliv
En grøn ø - den skønne naturs tiltrækning af turisme og nye tilflyttere - fraflytning - og jordskælv.
Er overflødigt med de holdninger, jeg allerede har givet udtryk for.
Et depot vil skæmme landsskabet
Et nedgravet depot vil efter eksperternes udsagn med sikkerhed lække. Dette er allerede sket i Tyskland. Grundvands- og anden forurening vil have uoverskuelige konsekvenser.
Evt uheld ulykker eller udslip. Negativ påvirkning af områdets natur og miljørenomme
fjord, landbrugsproduktion
Fjorden
Fjorden/noret
for dyre og planteliv, hvis det siver ud
forurening
Forurening af grundvand
Forurening af grundvand og hav.
Forurening af grundvandet
forurening af jord
Forurening af jord, radioaktivt udslip, forurening af grundvand.
Fredede naturområder, herunder fuglereservater
Fugleliv, dyreliv på land og i fjorden. Støj og gener af store maskiner under byggeri af et slutdepot. Fare for skolebørn pga øget trafik af store maskiner.
grundvand
Grundvand
Grundvand

grundvand
grundvand
Grundvand Fjord,vandløb og fauna
grundvand .miljø -
Grundvand og affvand. til fjorden.
Grundvand og fjorden
Grundvand og Kertinge Nor
Grundvand og smittefare når det skal ligge i jorden.
Grundvand ved udsivning
grundvand, dyreliv , planter afgrøder
grundvand, dyrlivet, forurening af jord.
grundvand, fauna,
Grundvand, fjorden, afgrøder, befolkningens sundhed,skovene omkring
Grundvand, fredet natur og landbrug
Grundvand, havforurening.
Grundvand, jordforurening
Grundvand, natur og dyreliv som må tænkes påvirket af den øgede trafik og evt udslip.. Ødelæggelse af en af de smukkeste steder i dk - påvirkning af befolkningen i lokalområdet, men også de omkringliggende byer som både munkebo, Odense, Kerteminde mm
Grundvand, strålerisiko og risiko ved transporter m.m. Områdets unikke natur vil blive spoleret ved diverse anlæg af veje og beskyttelseszoner mod uvedkommende indtrængning.
grundvand, ødelægger naturen fuldstændig, da vi er en lille ø
Grundvand.
Grundvand.
Grundvand. Natur og dyreliv omkring et evt anlæg. Øget trafik
Grundvandaforurening. Strålefare ved transport af affaldet. Strålefare ved uheld ved håndteringen af affaldet.
Grundvandet
Grundvandet
Grundvandet
Grundvandet
Grundvandet og omlæggende natur
Grundvandet, da det vil påvirke os alle hvis det først kommer heri.
Grundvandet.
Grundvandet. Her på Bornholm kan vi jo ikke bare lige få vand fra en anden pumpestation hvis én bliver forurenet. Alt i alt er landbruget dog nok en større trussel, men det er jo ikke det der spørges til.
Grundvandsforholdene
Grundvandsforurening samt udtrængen til nærliggende søer, vandløb og hav.
Grundvandsreserver og udsivning til vandløb og Limfjord. Vi ved at der er salthorste i området som forskyder sig og undergrunden er hele tiden i forandring - så derfor vil der komme udsivning som kan skabe forurening
Grunvandet
Havvandet
Hele Bornholms fremtid med forurening,m fraflytning, fattigdom på iværksættere og andre ressourcepersoner, mangel på kvalificeret arbejdskraft. Bornholm vil uddø.
Hele Lolland har stor naturmæssig værdi.
hele området
Hvis der sker udslip til jord og vand. Hvad med dyr - både produktionsdyr og det vilde dyreliv
Hvis man vil placere det under jordens overflade, så bekymrer det mig, at det er et område, hvor der mildest talt er vand på alle sider.
Hvordan påtænkes transporten at sikres, og foreligger der også en eller anden tanke om økonomisk kompensation af alle langs denne rute? Eller mener I blot det skal foregå helt lokalt hvor affaldet deponeres, fordi så kan I evt. skabe en illusion om at det kun er

i det omfang der er en risiko. Er der eksempelvis foretaget lignende former for økonomisk kompensation omkring Risø? Det er jo helt absurd. Bekymringen er at beslutningstagere ikke formår at vælge at risikoen minimeres: kortest mulig transport til deponering eksempelvis.
Ingen
Især forurening af grundvand og drikkevand
Jeg er bekymret for at drikkevand og landbrugsjord forurenes således at vi intet kan dyrke.
Jeg er bekymret for det globale miljø. Der vil ske udsivning af radioaktive stoffer og vi kender ikke de andre tungmetallers påvirkning ved udsivningen.
Jeg er bekymret for vores natur, dyr og mennesker i det hele taget.
Jeg er ikke ekspert, så hvad skal jeg skrive. Det er vel OK at være "bekymret"
Jeg er ikke særligt nervøs for atomaffald generelt, det er som beskrevet ovenfor meget det politiske signal i at sende det herover (eller til andre udkantsområder for den sags skyld) som jeg opponerer imod. Jf. punkt 9.
Jeg er ret sikker på at der er dygtige folk, der kan sikre natur og miljø. Det er jo derfor materialerne ligeså godt kan stå på Risø som i en årrække har haft beskæftigelsesfordelene.
Jeg er sikker på at der med tiden vil forekomme udslip, bestråling og anden forurening, som vil påvirke flora og fauna lokalt og regionalt.
Jeg er stærkt bekymret for den påvirkning et sådant depot vil have på vores grundvand og for egnen i det hele taget - herunder vores museum i Ladby for den helt unikke vikingeskibsgrav. De planer, museet har ang. udvidelse bl.a. med aktiviteter for børn, kan man godt skrinlægge, hvis et depot for atomaffald anbringes i kort afstand herfra.
Jeg er særlig bekymret for udslip til vandet som omgiver kertinge mark. Derudover over er jeg bekymret for at den natur udvikling der er på tegnebrættet i relation til vikingeskibs museet bliver droppet
Jord og grundvand
Jorden, fjorden og drikkevandet
Jordskælv
Kertinge Mark er et naturområde som er belliggende ganske tæt på kertinge Nor, hvor et udslip, vil have katastrofale konsekvenser for dyre og planteliv.
Kertinge Nor og Kerteminde fjord er på grund af særlige forhold på vej til at blive et internationalt referencefarvand for marinbiologisk forskning placering af et affaldsdepot ved Noret og Fjorden vil være en totalt tilbageslag for disse bestræbelser der er grundvandsinteresser i området, som kan komme i fare ynglende havørne i området
Kertingemark ligger ved Kattegat og Kerteminde fjord med mindre end 500 meter til vand. Risiko for fisk og fugle liv ville blive skadet er højt. I området er der en mangfoldighed af mindre økologisk landbrug der vil tage skade og infrastrukturen skal tilrettes hvilket vil ødelægge områdets miljø (belastning). Derforuden ligger udgravning af vikingeskibe ved Ladby samt en kirke Kølstrup kirke der vil blive undermineret ved udgravning til atom lageret.
Landbrug og fiskeri. En frodig lille egn helt omgivet af vand.
Langsigtige konsekvenser på grundvand, bl.a. Transport er et svagt punkt, over hav hertil, flere omladninger.
Lolland falster har den bedste landbrugsjord i dk. Og mange økologiske tiltag som vil være fuldstændig spildt arbejde. Hvis depotet kommer til at ligge på Lolland.
Maribosøerne
menneskeheden, dyre og planteliv
min bekymring er at det skal lægge under jorden, og derved være i risiko for at kunne gå i vores grundvand, og at der kan ske ulykke ved at fjordens vand, kan blive forurenet til stor skade for vand og fugleliv.
Mine børns sundhed hvis affaldet trænger ned i grundvandet.
Naturen og Bornholm som en grøn Ø
Naturen og dyrelivet som Bornholm lever af... Det skræmmer da turister og andre besøgende.
Naturen og vandet

Naturen som helhed og grundvandet.
Naturen, grundvandet,
Ne hvad med dsivning til grundvandet
Nope.
Området omkring Thise Mejeri, da etablering af et atomaffaldsdepot der med sikkerhed ville have en stor negativ effekt for denne virksomhed.
Området som står i spild er et fantastisk naturområde, som bliver besøgt af rigtig mange både lokale og turister. Jeg kan være meget bekymret for hvad et depot vil gøre for naturen i området.
Primært grundvandet.
Påvirkning af grundvand.
Radioaktive stoffer er uheldige uanset, hvor de er - naturlig baggundsstråling kan vi ikke gøre noget ved'
Rent drikkevand, landbrug, fiskeri, rekreative aktiviteter
Rent grundvand og vandløb Ren luft Ren natur
Se 12
se 15
skader og ændringer på faunaen i dyrelivet i lokal området
Skive egnen er meget smuk og Thise er noget helt særligt.
skov, drikkevand, fraflytning fra området, landbydød
sundhed, drikkevand, natur-og dyreliv, pladetektonik
tæt på Limfjorden
Udsivning
Udsivning
Udsivning fra et underjordisk depot
Udsivning til grundvandet - udsivning i det hele taget, hvilket jo vil ske på et tidspunkt! Synes ikke det er nogen trøst, at det muligvis først vil ske om mange år!
Udslip
Udslip af en eller anden uforudset karakter.
Udslip til grundvand og andet vand.
Udslip til grundvand og fjord
udslip vil berører plante og dyreliv, for ikke at tale om mennesker
Udtrængning til grundvand og dermed hele Thyholm vil blive berørt.
Unik miljø omkring Kertinge No og de fremtider mulighed i området
Vand
vand og grundvand
Vand -og havmiljøet, grundvandet!
vand ressourcerne
Vand, jord og dyr
Vandet i undergrunden
vandmiljø
Vandmiljøet - lokalt Kertinge Nor (dyr- og planteliv) og grundvandet (drikkevandsressourcer).
vandmiljøet Udslip Tæring i fundamenter
Vandressourcer når det begynder at lække fra depot, og trafik forhold hvis depot skal bygges. Vejene dertil kan ikke klare det.
Ved udgravningen til depotet ødelægges jo meget smuk natur. Radioaktivt udslip både under transport og under placeringen i depotet. Radioaktivt udslip efter deponeringen er udført, så grundvandet kommer i fare, og dermed både mennesker og dyr.
Vi har en smuk natur,som beboer og turister nyder godt af, virsomheder det vil have indflydelse på,og landbrug.
Vi skal bare ikke have et slutdepot i vores land. Ved et jordnært depot er der ikke nogen særlige bekymringer, hvis vi altså kan regne med, at vi de næste100.000 generationer har råd til at holde øje med og vedligeholde depotet. Forestil jer ,at vandstanden stiger-klimaforandringer-bare 4-5 meter, måske mere ,da vil et depot ligge midt i Østersøen, og når det lækker, kan de fange radioaktive fisk i havet. Det er ikke rimeligt med

en sådan"gave" til kommende generationer. Vi ved ,at depotet vil lække efter ca.200år,men ved vi om vores lerlag kan holde på strålingen. NEJ. Tag ingen chancer Lad os kunne vedligeholde det.
vores dyr og planter
Vores egns største aktiv er vores grønne profil, udelivet og lokalt producerede fødevarer. Det er det turisterne kommer efter.
Vores grundvand.
vores grundvand/drikkevand, fjorden og dens dyreliv.
Vores Grønne Bornholm skal forblive grøn. Der vil være meget transport forbådet med at få lagret til Brnholm der ved ser jeg også mange svage led ved udslip m.m. som vil påvirke vores natur/miljø.
vores landbrugsproduktion. Fugle og naturlivet.
Vores vand og ellers naturområder
vores økologiske mejeri .
Ærgeligt at vi bor på Marguritruten og har ladbyskibet så tæt på, når man vil bygge noget der er så modsat gammelt bevaringværdige danefæ
ødelæggelse af Papadisbakkerne - både omdømme - Naturskønheden - og turisternes fravælgelse af hele Bornholm som feriemål plus alm. bekymring for fremtiden (erodering/udslip) alene tanken..

Q17 BESKRIV HVILKE SUNDHEDSFORHOLD SOM DU SÆRLIGT ER BEKYMRET FOR? (HVIS NOGEN)

Besvaret: 341 Sprunget over: 434

Alle
Alle der her med atomafffald at gøre. Særligt vores vand
Arbejdsmiljø ifbm. transport og lagring. Hvad med efterkommere om 1000 år eller 50.000 år? Hvordan advarer vi dem om de farer?
At om rådet bliver overset, når der er gået en tid.
Atomar forurening (udslip). Forurenet grundvand.
Befolkningens fremtidige liv i Danmark
Den udsivning, som man med sikkerhed ved VIL finde sted. Ikke nu men senere, og det er ikke at rydde op efter sig. Det er at give sorteper videre til kommende generationer, som kommer til at leve i et atomforurenet område.
Der findes ingen erfaringer med, hvordan et byggeriet af sådant depot og geologien vil udvikle sig over flere hundrede år. Det er derfor ikke et argument , at sige at det er 'sikkert'. Jeg er bekymret for udsivning, geologiske forhold der eroderer betonen, jordskælv, stråling, grundvand, påvirkning af bornholmske jordforhold. Man kan også være bekymret for at ingen om 200 år aner, at der ligger et atomaffaldsdepot der.
Det er jo ingen hemmelighed at kræft er en af de ting man tænker på som det første. Men alle tungmetallerne, de vil grave ned sammen med atomaffaldet, er jo heller ikke de sundeste.
Eksistensen af sådan et depot er i sig selv et alvorligt problem for øen.
En mindre del af affaldet er højradioaktivt og udgør en strålingsrisiko..
Forhøjet cancerforekomster. Forringet livskvalitet p.gr.a. frygt for følgerne af deponeringen
Forøget risiko for kræft.
Følger af et kommende udslip til grundvand eller luft
Grundvandsforurening med radioaktive stoffer, tungmetaller og tjærestoffer
Højradioaktivt materiale skal indkapsles i beton, som måske kan holde 75-100 år, hvornår betragtes materialet uskadeligt (før eller efter 100 år?). dette spørgsmål blev ikke besvaret på mødet. Der har været jordskælv på Bornholm, men ikke indenfor de sidste 75 år, derfor mener eksperterne ikke det kan ske eller være et problem på Bornholm ved et depot? Men det kan være et problem på Sjælland i følge eksperterne, hvordan hænger det sammen? Bornholms klipper har spalter, hvor der sker en vandtransport, hvordan påvirker det atom afffaldet og drikkevand, når beton beholderen nedbrydes indenfor 75 år?
Indvirkning på kroppen
Jamen HVEM vil besøge min føde ø Bornholm - og komme på ferie her, når man ved at der bliver gravet en masse giftigt affald ned - hver måned - sammen med Atom-affaldet ! Den psykiske faktor er jo skæbnesvanger i forvejen - folk vil sgu da ikke holde ferie på en ATOM-Ø ! MEN jeg har da heller ikke nerver til at blive boende - når jeg ved at det er ikke er sikkert at være i nærheden af atom-affald - der begynder at sive ud i undergrunden en dag...
Jeg er da meget bekymret for sundhedsforholdene for befolkningen i det område, hvor jeg bor, både ved korttids - og langtidspåvirkning ved udslip og radioaktiv stråling. Endvidere er jeg da meget bekymret for en eventuel påvirkning af de ernæringsprodukter fra det område, hvor jeg bor.
Konsekvenserne for at udslip, er uoverskuelige
KRÆFT barnløshed osv.
Kræft m.m.
Kræft og dyreliv
kræft og strålesyge.
Kræftformer og fostermisdannelser, ikke nu men i fremtiden når depotets estimerede levetid udrinder længe inden problemaffaldet mister sin farlighed.

Kun den generelle sænkning af sundhedsniveauet der rammer når de stærke familier flytter.
langsom strålepåvirkning
Langtidsvirkninger ,som ikke er ordentlig belyste og kendte , og som kan påvirke vores efterkommere .
Man skal sandsynligvis sænke grundvandstanden i al fald under anlægsarbejdet og måske permanent. Det betyder at mange mennesker i det berørte område vil få svært ved at blive naturligt vandforsynede med alle de risici det indebærer (specielt hygiejniske) og at dyrehold og planteavl vil blive påvirket. Hen ad vejen er der så også mulighed for radioaktivt udslip til grundvandet som jo siver langt videreend til det primært berørte område. Ved selve anlægsarbejdet er jeg bekymret for almindelig forurening (luft og støj) og efterfølgende som de problemer en stadig strøm til depotet af radioaktivt materiale (30 års åbent depot)
Mellem og høj radioaktivt stof (stråling) samt bly, cadmium, beryllium m.m. der forgifter omgivelserne og vil være giftigt for evig tid.
Mere velstillede vil flygte fra området og lavere stillede vil blive mere markant.
Primært at de radioaktive stoffer og andet giftigt affald kommer ud i grundvandet og optages i fødekæderne.
På lang sigt er jeg bekymret for, at depotet lækker.
Påvirkning af vores grundvand og strålingspåvirkninger
radioaktivt materiales indvirkning på omgivelserne i tilfælde af udslip - årsag ufortalt.
Risikoen findes i den måde som affaldet opbevares og håndteres på lige pt. Det skal være meget mere kontrolleret og sat i system så man undgår risiko for gennemtæring af containerne og dermed risiko for udsivning med de konsekvenser det kan have.
se spm 15
Strålefare
Stråling, vi har baggrundstråling nok her.
Stålningssmitta p.g.a inkompetens hos de DANSKA så kallade experterna.
Svag bestråling gennem lang tid er efter min opfattelse en overset risiko
Udsivning til grundvand.
udsivninger, som ikke opdages og påvirker dyre og planteliv, og naturligvis også mennesker i andet led. Terrortruslen er også en stor bekymring. Hertil risikoen for at depotet bliver åbent og kommer til at modtage løbende affald af farlig karakter; transportrisici herunder også.
Udsl I p og forurenet drikkevand
Udslip af radioaktive materialer mm
Udslipsfølger.
Uvidenheden om de langvarige virkninger.
vand
Virkninger, der først opdages om flere år, hvor det er for sent at rette jop
Ændringer i DNA og arvelige sygdomme
øget strålingsfare, vi har jo stor baggrundsstråling i forvejen
ALLE
Alle
alle
Alle
Alle form for kræft samt misdannelser af nyfødte.
Alt det, som radioaktivitet nu kan forårsage.
Alt hvad der overhovedet kan tænkes på
Alt levende
At det går i drikkevandet.
At mennesker får mere stråling end godt er.
At vores børn bliver berørte af det. Bare fordi man graver ting ned forsvinder det ikke, man udsætter bare problemet og gør det mere ukontrolleret
Bekrymeret over borgernes sundhed
bestråling

Bestrålingsfare og udslip til skade for vores grundvand, der er desværre flere spørgsmål end svar.
Borgernes sundhed som helhed
Cancer - fødselsdefekter mm
Cancer, imunforsvar, misdannelse mm
Canser
De forhold som vi endnu ikke kender men som kan påvirke os.
De langsigtede indvirkning på miljø for natur og mennesker og dyr, som vi ikke kender noget til
De langsigtede risikofaktorer ved at mennesker opholder sig i umiddelbar nærhed - mig bekendt kender man ikke nok til disse
De næste gererationer, kan de tage skade?
Det almene helbred
Det er ikke første gang der er rystelser på Bornholm! Hvis det lækker vil hele befolkningen miste deres hjem. En historisk ø ødelagt.
Det er ikke sundhedsforholdene som bekymrer mig mest, men på Bornholm har vi i forvejen en forhøjet radonstråling der påvirker os, så hvorfor skal vi udsættes for yderligere risiko?
Det ved vi ikke nok om. Det er problemet!
Direkte og udirekte sygdoms udbrud, cancer
Drikkevand - afgrøder ....
Drikkevandet
Drikkevandet.
Erfaringer fra udlandet påviser der i områder med radioaktivt udslip fødes misdannede børn
Et atomaffaldsdepot på en ø, der er beboet af så mange mennesker, at de ikke på nogen måde vil kunne evakueres i en fart, er en tåbelig ide.
Flere får cancer p.g.a atomaffald.
Flere sygdomstilfælde, især forskellige kræftformer og større sygelig blandt børn.
Forurening af drikkevand både fra det radioaktive materiale og de giftige stoffer der også planlægges at blive placeret i depotet
Forurening af grundvand, stråling
Forurening og stråling
Fysiske sundhed, stråle påvirkning
generel helbred blandt beborerne
Generelt alt omkring atom affald. Infrastrukturen er ikke gearet til massiv belastning og der vil komme ulykker på vejene i uset antal.
Genetisk påvirkning og sundhedsmæssigt i det hele taget
genfejl, misdannelser, hormonforsyrrelser,
Grundvand. Ikke- forudset fare i fremtiden.
grundvandsforurening yderligere eskalering af ulighed i sundhed, idet depotet vil endnu være en understregning af, at man i Udkantsdanmark som borger ses som affaldsmodtagere - afmægtighed og oplevelsen af uværdig behandling kan have helbredsmæssige konsekvenser
Grundvandsforurening og drikkevandsforsyning efterfølgende lukkes.
Helt klart at befolkningen bliver udsat for radioaktivitet. I forvejen er der høje forkomster af radon på Bornholm. Det vil være kastrofalt med yderliger udslip af en eller anden form for udslip.
Hvad sker derm hvis der er udslip
Hvordan person helbred kan påvirkes over tid og ved indtag af "forgiftet " vand/ grønsager
Hvordan vil det påvirke menneskerne der bor der
Håndtering af affald - strålingsfare ved uheld
I tilfælde af et nedgravet depot ville jeg være bekymret for udsivning fra atomaffaldet til vores grundvand.
Igen her den lange transport, risiko for udslip. Risiko for udstråling. Alt sammen noget

der kan påvirke vores sundhed.Både for mennesker og dyr.
Ikke specielt bekymret.
infertelitet og kræft
Ingen
Ingen
Ingen ved vel hvad det kan føre til
Ingen, såfremt der føres kontrol med forekomst af radioaktivitet og giftige grundstoffer/materialer, opbevaret i depotet, i alle vandboringer (inklusive private).
Især vores vandressourcer som ligger det sted, der er udpeget. Udslip og forurening af vandet som vi drikker. Medførerende deformiteter af nyfødte, øget cancerudbrud og lignende.
jeg er bekymret for om hvis der sker en ulykke, og der sker udslip, at det kan få konsekvenser, for børn og unges forplantnings evne.
Jeg er ikke ekspert, så hvad skal jeg skrive. Det er vel OK at være "bekymret"
Kan være meget bekymret for grundvandet.
kraft
Kroniske sygdom og kræft
kræft
kræft
Kræft
Kræft
Kræft
kræft
kræft
Kræft o.l.
kræft og andre lignende sygdomme
kræft og andre livstruende sygdomme, forplantningsevnen
kræft, foster skader, geneneralt befolkningens og vores efterkommeres sundhed.
Kræftsygdomme forårsaget af radioaktivt udslip til vandet.
Langtids konsekvenserne
Langtidseffekter F.eks cancer
Langtidspåvirkning af alle levende væsner.
Langtidsvirkninger på befolkningens helbred.
Man ved jo ikke 100% hvordan det på virker heldbredet og derfor mener jeg det skal blive hvor det er. Synes der mangler viden inden man traffer sådanne beslutninger.
Mine børn!
Misdannelser af fremtidige generationer. Da jeg ikke stoler på at vi i dk. har nok specialviden til at håndtere den slags affald selv.
Mit eget helbred, og den næste generation
Mulige udslip i grundvandet eller luften.
Mutationer, cancer og misdannelser af fostre. Sterilitet
måske kan det påvirke mennesker ved uheld
Nedsivning, samt det negative sundsforhold at det vil trække familier til der ikke har "råd" til at bo andre steder!
Nope.
Når udsivningen om 200-300 år begynder vil det på et tidspunkt nå havmiljøet og komme ind i vores fødekæde via fiskene.
Området vil fuldstændig miste det helt særlige, der er ved at komme i stand, efter at staten har plantet skov osv.
På kort sigt ingen, men man ved ikke hvad der sker på lang sigt
På sigt - forurening af vores drikkevand og der af sundheds problemer.
påvirkning af helbredet
radioaktiv påvirkning
Radioaktiv påvirkning.
Radioaktiv stråling
radioaktivitet

radioaktivitet er dræbende - fx v.hj.a cancer
Radioaktivitet i fødekæden.
Radioaktivt udslip.
risiko for radioaktivitet som kan medføre sygdom og misdannelser hos mennesker og dyr.
Samme som ovenstående
se 15
se ovenstående
Se punkt 16
selv om det er affald er der stadig en bestrålings fare
Stress pga usikkerhed og frygt for at noget skal gå galt.
Stråling
stråling
Stråling
Stråling
Stråling i naturen og de mennesker der leve tæt på det.
Stråling, der fører til genmutationer i dyre- og planteliv samt genmutationer og kræft hos mennesker.
Stråling-Madvare-luftveje-nedbrydelse af naturen-befolknings fraflytning.
Strålingsfare og drikkevandsforurening.
Strålingsfare, udslip/læk
Strålingsfarer , grundvandet,
Strålingsfarer og strålingsforurening af drikkevand.
Strålingsskader på mennesker og natur, når beholderne med affaldet lækker
sundhedsforhold som ingen kan forudsige
Sundhedsrisiko ved forurening af grundvandet
sundhedstilstanden i befolkningen i det hele taget, hvis der sker udslip
sygdom forårsaget af radioaktiv stråling
Sygdomme - hvad sker der med jorden i og omkring et affalds sted
Sygdomme relateret til radioaktivitet
Tænk på Tjernobyl
Udsivning af radioaktive stoffer.
Udsivning, stråling, grundvandsforurening
udslip .. stråler
Udslip så det kunne komme op til overfladen, eller i grundvandet så vi kunne komme til at drikke det
udslip-som kan være skyld i sygdomme
Udvikling af kræft hos borgere - især blandt børn.(videnskabelig bekræftet!!!)
uheld ved transport og håndtering
Umiddelbart grundvand of forureningspåvirkninger. På sigt helbredsmæssige konse-kvenser
Vandforsyningen og hvad deraf følger. Vil det overhovedet være forsvarligt for levende væsenet at leve i - ad åre - forurenet område som følge af affaldet og udsivningen.
Vandresourcer og bestråling. Ødelæggelse af vor natur og Landbrugsvarer.
Vi altid være bekymret for om der sker udslip under transport eller opbevaring.
vi bliver syge over længere tid
Vi ved for lidt om hvad det vil have af konsekvenser forsundhed hvis der sker udslip,det er vores ungdom og børn der kommer til at mærke de, hvis der sker noget.
Vores grundvand
Ændring af arveanlæg hos befolkningen.
Øget bestråling, så flere kræfttilfælde
øget risiko for især børne-leukæmi; og alle andre sundhedsrisici forbundet med kontakt med radioaktivitet.

Q18 BESKRIV HVILKE ØKONOMISKE UDVIKLINGSFORHOLD SOM DU SÆRLIGT ER BEKYMRET FOR? (HVIS NOGEN)

Besvaret: 377 Sprunget over: 398

Affolkning. Området bliver mindre attraktiv for tilflyttere og turister.
Afsætning af eksisterende boliger og afsætning af afgrøder
Allerede nu er området påvirket! Meget svært at sælge huse. Naboer kan ikke sælge. De er ældre og kan ikke længere klare vedligeholdelse m.m. De er fanget i en usikker fremtid!
Boligpriser, jordpriser, udvikling af by-og landmiljø.
Bornholm affolkes og turismen forsvinder. Det økonomiske grundlag for Bornholms eksistens forsvinder
Bornholm lukker helt ned.
Bosætning, turisme, landbrug, planteavl, imageplejen i vores kommune
De ovennævnte risici umuliggør dyrkning af afgrøder i nærheden af slutdepotet. Dertil kommer negativ imagepåvirkning.
De rige bliver rigere....
Den negative påvirkning det kan have for turismen, samt for forholdet imellem tilflytning og fraflytning, samt afledte effekter heraf på iværksætteri og virksomhedsudvikling m.v.
der bliver måske fraflytning- og mindre besøg af turister
Der vil kun være afvikling. Vi bliver alle stavnsbundet til vores lille område. Jeg kan simpelthen ikke overskue konsekvensen af et evt. atomaffaldsdepot som nabo.
Det er utilstedeligt at lokke udkantsområder med betaling for ar tage imod affaldet.
Det vil sætte gang i en negativ spiral med pessimisme, minde iværksætteri. Trange tider for turismen og fødevare afsætningen
Dödsstöten för Bornholms profil och huvudnäring Turism
Eks Skive Kommunes branding om Rent Liv er dødsdømt hvis Skive Kommune får det skidt, den kommune er enda så "Heldig" at have hele 2 udpegede steder. Det ene sted, enda lige op af landets største økologiske mejeri. Den er dømt til fallit, hvis de får et atomlager i baghaven
erhvervslivet vil tabe interesse for at forblive eller etablere sig i nærheden af et depot for atomaffald.
Et paria område/kommune skabes
Et udkantsområpde vil blive endnu mere udkant.
Fald i ejendomsværdi og turisme.
Fald i turisme og det unikke ved øen og dens natur.
Fald i turisme. Nedsat antal tilflyttere.
For Bornholm vil et affaldsdepot få væsentlig betydning for "Bornholm som grøn ø" og med reducerede indtægter fra turismen til følge
Fraflytning og manglende vilje hos investorer samt tyrister til at investere/besøge området.
Fraflytning, - nedadgående skattegrundlag. Manglende turisme, ingen indtjening - intet skattegrundlag.
Fraflytning, tuister der bliver væk, nedgang i salget og af bornholmske fødevarer, mangelende tilflytning med nedgang i børnetal og skolelukninger til følge, tomme huse og gårde i hele paradisbakkeområdet. At stat og privatliv ikke vil investere i Bornholm.
Huse vil blive udsalgsvarer. Lokale virksomheder lukker vi kan ikke sælge det korn vi høster
Huspriser og kontrasten til det udviklingsperspektiv vi har i Skive med RENT LIV, der netop sætter naturen, fjorden og kvalitetsfødevarer i centrum for økonomisk udvikling. Her er ikke tilsvarende teknologiske og videntunge potentialer på grund af fravær af længerevarende uddannelser. Udviklingspotentialerne er mere snævre end længere mod øst.
Hvordan vil et atomdepot på Bornholm påvirke turismen, påvirke brandet "En grøn Ø", påvirke salg/eksport af forædlede madvarer fra Bornholm? Alle eksperterne fra ministe-

riets borgermøde var udelukkende af naturfaglig uddannelse, og kunne derfor ikke besvare disse spørgsmål.
I et område som allerede kæmper for overlevelse, der er et stigma som et radioaktiv depot fabrikeret af andre, noget af en udfordring. Men er nu egentligt hele præmissen for at grave det ned og så glemme det jeg er modstander af.
I og med et område får et dårligt ry vil det påvirke specielt turisme og fødevareproduktion. Et dårligt ry vil nok også bremse tilgang af nye virksomheder, og i det hele taget være medvirkende til en almen pessimisme og dermed nedadgående økonomisk spiral.
Ingen tilflytningen og meget fraflytning
Jeg bor i nærområdet og ser det som en trussel mod øens eksistens som turistø.
Jeg er bekymret for, om området i fremtiden vil forfalde, om kertinge mark vil være et sted, hvor nye tilflyttere kun kommer, fordi husene er billige. Og jeg er bekymret for at blive stavnsbundet til en ejendom, som jeg ikke har lyst til at bo i, hvis min nærmeste nabo er atomaffaldsdepotet.
Jeg er hus ejer - jeg kan jo ikke engang sælge mit hus - hvis jeg flygter fra "atom-øen" ! Hvad med turisterne - vi er en turist-baseret ø - som samfund overlever vi på de mange gode turister der ELSKER vores vidunderlige natur ø ! De vil sgu da ikke komme i stride strømme - når øen er forgiftet!
Jeg kan da forestille mig en påvirkning af huspriserne i en negativ tendens. Endvidere en mulig fraflytning fra området, som så vil påvirke hele området i en negativ retning.
Jylland er ved at være et u-Danmark allerede, det vil da være en katastrofe hvis vi skal have Atomaffaldet hertil.
Mindre attraktiv sted at bo og mindre turisme = økonomisk nedgang for et lokalsamfund.
Når udsivningen bliver erkendt - det vil med usvigelig sikkerhed ske, kun et spørgsmål om tid - så vil udgifterne til opgravning med efterfølgende tætningsførsøg med alle mulige forslag - blive vanvittigt dyrt - og vil aldrig lykkes. Derefter vil det opgravede materiale blive deponeret i et overflade mellemlager...
Området blive et "Sort hul" i den daglive tale i DK. - Ingen vil bo der - Ingen vil flytte der til - Ejendomspriserne falder osv.
se spm 15
Som tidligere nævnt, bornholm lukker
Stor fraflytning og manglende tilflytning. Manglende turistindtægter = kommunens fallit.
Tourister kommer ikke mer, produkter fra landbrug og fiskeri kan ikke mer sælges, massiv fraflyttning driver håndværker og kommune i konkurs,
Turismen
voksende mistillid til øen.
Vækst i omegnen og faldende hus priser mm
økonomisk stabile tilflytter,barnefamilier og Sommerhus søgende vil valg andre pladser, turister,når de informeret vel også
"Bright green Island"..... image noget vel selvlysende, mht både tilflytning og turister. Dyrt og dårligt, jfr sennepsgassen.
Affolkning af hele kommunen og tab af arbejdspladser
Affolkning af vore område i endnu større grad end vil ser i øjeblikket. Og hvad med Thise Mejeri bl.a. hvis affaldet bliver placeret der
Afvikling af arbejdspladser
ALLE
Alle
alt i området vil forsvinde
Arbejdspladserne flytter på grund af manglende bosættelse osv.
At boligpriserne forringes yderligere end det er i forvejen, for hvis vi ikke er udkants Danmark, så bliver vi det i hvert fald
At Bornholm skal blive et øde, forladt og ikke atraktivt område. Jeg kunne frygte at turister ikke synes et depot for atomaffald vil være det mest charmerende at vandre rundt på, altså bliver de væk.
At den værdi vi har i form af skøn natur bliver forringet i udenforståendes øjne pga depotet

At det bliver svært at sælge huse i området. Endnu mere udkantsdanmark..
At det evt.skal blive etablere bl.a. pga. mulighed for kortvarig økonomisk gevinst.
At det vil påvirke lokale familier hvis det placeres i thise hvor mange arbejder og daler salget mister de deres job og har ikke råd til at bo her mere, skoler lukker, m.m.
At feks at Thisemejeri og andre virksomheder må lukke.Vi skal gerne bevare gode arbejdsplaser også uden for stor byerne.
At folk "flygter"
At ingen kan sælge ejendom hernede og ingen vil bo her.
at lokalsamfundet forsvinder og folk kommer til at stå med usælgelig huse og derfor ikke selv har mulighed for at komme væk fra et atombefængt område
At Lolland bliver HELT lukket land. Ingen tilflytning ---> ingen hussalg (økonomisk stavnsbundne)
At Lolland falder i værdi, bankerne vil ikke låne penge til huskøb og erhverv, folk flytter fra , folk flytter ikke til
At Lolland ville synke hen og blive et spøgelses område. Ingen turister, ville ligne endnu mere en udørk, end det gør i forvejen. Hvis man påstår det er så ufarligt, kan det jo blot opbevares i kælderen på Christiandnirg@
At man bare læsser endnu mere møg af på en kommune, der i forvejen er trængt. At ingen vil flytte her til.
At området bliver et nyt Harboøre
At vores egendom bliver usælgelig
At øen går helt i stå og bliver affolket.
bliver vanskeligt at sælge huse i området, manglende tilflytning og manglende skatte grundlag. manglende udvikling da området vil blive valgt fra pga. depotet. Ladbyskibets mulighed for at blive optaget på UNESCO verdens arvs liste, vil blive meget ringe.
Bornholm vil dø - og det ville være rigtig meget synd.
Bornholm vil miste sit image som en smuk og ren ø, hvilket vil ødelægge vores turisme og vor egen stolthed over vores rene og fine ø
brandingen som grøn kommune der vægter rent liv og naturen højt for turister bliver svært
Brnholm er en lille ø som har svært ved at få økonomien til at hænge sammen. Jeg tror at mange turister vil stpooe med at komme til øen da de ikke ønsker at holde ferie på en atom ø. Dette vil skade hele det bornholmske samfund. Vi risikerer også at folk flytter fra øen. Vi kan ikke bare vælge at flytte længere væk fra depotet. Skal vi vælge at flytte væk fra depotet skal vi flytte helt væk fra øen igen en stor økonomisk nedtur for øen.
Byer i forfald, fra flytninger, fald i huspriser
Da den bornholmske økonomiske udvikling er meget dårlig, bliver det ikke bedre med dette depot
dalene hus priser
De fødevarespecialiteter, der er på vej på Lolland får det meget svært. Ostene fra det økologiske jordbrug på Knuthenlund (Danmarkshistoriens største omlægning til økologi) får det svært når de skal markedsføres med et atomaffaldsdepot som nabo - hvem gider købe den slags ost, og hvordan skal man i det hele taget informere japanere og andre der er begyndt af aftage de lollandske fødevarespecialiteter at de kommer fra en ø, der er Danmarks atomlosseplads?
De lokale virksomheder vil lukke, da kunderne stempler produkterne som sundhedsskadelig (Thise Mejeri)
De områder, der er udpeget er alle økonomisk svage områder. Jeg er meget bekymret for, at det bliver endnu mindre attraktivt at slå sig ned f.eks. i Skive og at vi får svært ved at holde på virksomheder og befolkning. Specielt i Skive er det en stor udfordring hvis depotet placeres i nærheden af det økologiske Thise Mejeri
De økonomiske konsekvenser for i forvejen udsatte områder. Fraflytning. Umulig at sælge ejendomme.
Det bliver ikke muligt at sælge vores huse.
Det bornholmske samfunds muligheder for at klare sig som er selvstændig region ville blive kraftigt truet
Det er allerede nu svært at sælge huse i vores område. Det bliver sikkert ikke nemmere

når der kommer et atom affaldsdepot
det er iøvrigt for dyrt i forhold til varig energi
Det går ud over lokalsamfundet, hvis det bliver et sted som folk ikke ønsker at bo.
Det siger sig selv, at områdets økonomiske trivsel vil lide - også før udslippet er en realitet.
Det turde være indlysende, at der er ingen der vil bosætte sig og planlægge en fremtid i et område, som spoleres af en så omfattende "teknologilosseplads". Tænk på, at det er ikke muligt for øens beboere at flytte sig ret langt væk fra installationen. Folk vil flytte uden at få solgt deres ejendom, det vil have totalt uoverskuelige socioøkonomiske konsekvenser for alle på øen.
Det vil ikke være attraktivt med økologisk jordbrug
Det vil være mindre attraktivt at bo eller være turist på Bornholm.
Egnen vil gradvist affolkes, men Risø og lignende kan blomstre og smide affald ud i landområderne. Resultat "hovedlandet, Sjælland blomstrer" og landområdet med affald betaler prisen
egnsudvikling
Ejendomme bliver usælgelige, og ingen vil etablere arbejdspladser her.
Ejendomspriser
Ejendomsværdien på vores hus og det ikke kan sælges
Et atomaffaldsdepot har en elendig signalværdi for et område, der i høj grad skal leve af turisme.
Et område i afvikling
Et sådant anlæg kan påvirke bosætning, salg af ejendomme, turisme mv.
Fald af ejendomspriser, "uddødt" område.
Fald huspriser,fraflytning
fald i ejendomsvurdering, mindre tilflytning og svære at få solgt huse i området
Fald i huspriser
Fald i huspriser, Bornholm er mindre attaktiv for tilflyttere
Fald i huspriser, fald i afsætningen af afgrøder, turismefald, menneske og forretnings tomt, ingen fremtidssikring
Fald i turisme og udvikling af området
Fald i turismen
faldende boligpriser-mindre turisme
faldende huspriser - mindre turistme - m.v. Mindre tilflyttere - større fraflytning
Faldende huspriser og affolkning.
Faldende huspriser, fraflytning, fald i turismen, renomme,
faldende huspriser, manglende turister i lokalområdet
Flugt fra boliger i nærområdet. Flugt fra skolen etc
folk der bor i nærheden af (inden for 5 - 10 kilometer) af sådan et anlæg hvad enten det ligger over eller under jorden, er at de formentlig bliver stavns-bundet til deres ejendom. jeg kan være bekymret for om det kan påvirke turismen.
Forringede muligheder for udvikling af visse erhverv, f.eks fødevare . Affolkning af området. Færre turister.
forringelse af ejendomsværdi og på sigt dårlig kommunal økonomi
Forstærket affolkning, afvikling.
Fraflytning
Fraflytning betyder mindre beskatningsgrundlag. Fiskeriet trues. Landbruget trues. Huse kan ikke sælges.
Fraflytning fra kommunen, Skive kommune vil forvandles til en afsidesliggende kommune, hvor ingen med ressourcer ønsker at bo.
Fraflytning fra området
Fraflytning fra området - stagnering af hussalg m.m.
Fraflytning fra området, fald i huspriser
Fraflytning og frygt for bosættelse i området
Fraflytning og ingen tilflytning. Massive fald i huspriser Fjordfiskeri må ophører ingen køber atom rejer Turismen i Kerteminde kommune vil halveres eller sågar mere end

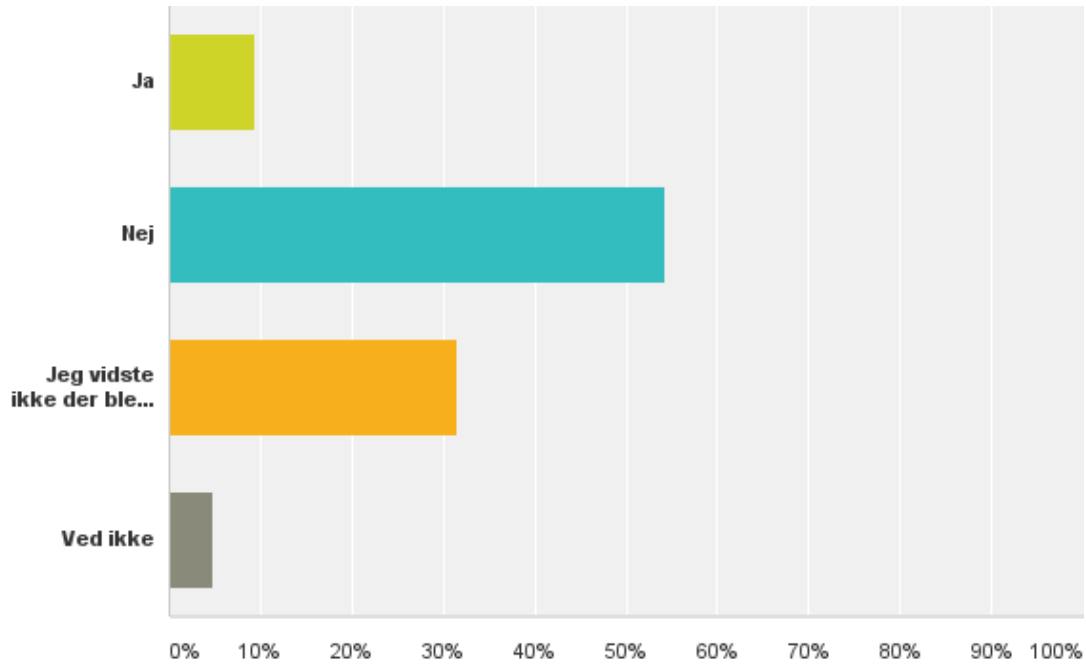
det.
Fraflytning og manglende tilflytning
fravalg af nye arbejdspladser og fravalg af turister
fuldstændig afvikling / stagnation af området
Færre tilflyttere og turister
generelle udviklingsmuligheder og turisme
Hele Bornholms eksistens som turistmål "Green Bright Island" vil lyde hult! For os bornholmere , der elsker naturen:katatrofalt!
Hele udviklingen i området vil stagnere. Der er rigeligt med problemer med at fastholde befolkningstal, lukningstruede skoler, butikker mm.
Hus- og grundpriser vil falde, indtægter fra turisme vil falde, faldende priser for frugtavl og landbrugsprodukter. Faldende priser på landbrugsjorden. Fraflytningen vil yderligere tiltage.
Huspriser
Huspriser
Huspriser. Turisme.
Huspriserne falder... Fraflytning fra kommunen... Ingen nye tilflyttere...
hussalg, turismus, skoler mm.
Hvem vil være nabo til et atom affalds depot. Vi har i forvejen alt for mange som flytter fra sydhavsøerne. Vi er i forvejen kendt for vores smukke natur, stor turisme. Tror turister vil holde sig væk, dvs. Tab af endnu flere arbejdspladser.
Hvis Bornholm forbindes med 'radioaktivitet'/'atom' kan det virke afskrækkende på alle, uanset sektor, der ikke forstår radioaktivitet. Umiddelbart husværdier, turisme, og fødevareproduktion. I øjeblikket har bornholmske fødevarer fået opbygget et renommé for kvalitet, så hvis Bornholm bliver kendt for 'atom' vil kunder ikke tænke 'kvalitet' når de kigger på bornholmske produkter.
Hvis jeg skulle vælge at bosætte mig i et nyt område, ville jeg nok fravælge et sted hvor der er nedgravet atomaffald. Der er jo så mange andre dejlige steder.
Igen, en arrogant tanke om at flytte affald, til en i forvejen landspolitisk forsømt del af danmark, som ikke efter min mening vil bedre udviklingen af lokalområdet
Industriens stop i området pga fraflytning
Ingen
ingen flytter her til huspriserne dør, jordbrugernes og fiskernes indtægter forsvinder
Ingen gider købe ejendomme på kanterne. Det er - ved jeg - umuligt at sælge, før der er en afklaring på planerne, og det kan jo trækkes i en uendelighed.
Ingen har lyst til at besøge Lolland, landbruget evt. Bliver forurenet vi har den bedste landbrugsjord i dk.
Ingen vil bo her, vi alle fraflytter
Ingen vil bo ved et atomdepot
Ingen vil leve og investere i et område med nedgravet atomaffald - alt går i stå.
Ingen vil med deres frie vilje købe hus/bosætte sig i nærheden når der er andre bosætningsmuligheder.
Jamen - INGEN vil da bo og investere i et " Strålende område"
Jeg er bekymret for at endnu færre mennesker vil bosætte sig på Bornholm, hvis vi fik atomaffald til øen.
Jeg er bekymret for om området går i stå, at vi ikke kan tiltrække turister og nye borgere.
Jeg er ganske overbevist om, at det ikke ligefrem vil øge tilflytningen til området, at der kommer et depot i baghaven. Jeg har temmelig svært ved at se det som et positivt indslag i såvel turistbrochure som i ejendomsmæglernes husbeskrivelser... "Smukt hus med atomdepot i baghaven sælges billigt..."
Jeg er ikke ekspert, så hvad skal jeg skrive. Det er vel OK at være "bekymret"
Jeg kan være meget bekymret for hvad det vil gøre for vores ø. Vil det holde turister væk og dermed grundlaget for udvikling? Vil det få folk til at flytte væk fra øen, hvilket også vil få store konsekvenser.
jeg tror Lolland bliver affolket der er ingen der vil bo på et affaldsdepot, så det bliver

kun dem der ikke har råd til at flytte der bliver her
Jeg vil være bange for at mit hus vil være usælgelig og at blive stavnsbundet til der hvor jeg bor.
kun fraflytning fra området ingen turister vil komme
Landbrug Turisme Fraflytning Økologi
Lokalområdet vil helt miste din attraktivitet. Kommunen har økonomisk hårdt behov for at vende affolkningstendensen, men depotet vil gøre det til et uinteressant sted. Dette betyder selvfølgeligt også at ejendomme bliver værdiløse, og hvem vil købe de kontaminerede fødevarer fra kommunens landbrug, gartnerier og øvrige næringsmiddelerhverv. Turisme er en af de vigtigste indtægtskilder for området. Depotet vil blokerer for enhver udvikling på oplevelsesområdet.
Lokalsamfundet dør ud, forringes. Huspriserne daler.
Lokalsamfundets udvikling. Danmark bliver fattigere hvis alle skal bo i byerne.
Lolland er yder område og svært at trække folk hjem igen, med atom affald s dumpnings sted vil endnu flere vælge fra.
Lolland har ikke brug for endnu et slag!
Lolland ville endnu engang bare blive opfattet som en udørk, hvor ingen har lyst til at bo eller flytte til frivilligt. Området kæmper med resten af Danmarks opfattelse af øen som et sted, hvor fra der oftest kommer dårlige nyheder. Et atom-affaldsdepot ville passe perfekt ind i dette billede.
Lollands udviklingsmuligheder som levested og mål for naturturisme bliver fuldstændig ødelagt
Man kunne frygte en affolkning og flytning af virksomheder, hvis et af de nævnte områder kommer til at modtage et depot.
manglende tilflytning, folk flygter og turisme
Manglende tilflytning, manglende skattegrundlag med deraf følgende økonomi
Mit eget hus. Helekommunens økonomi. Hele regionens økonomi.
Nedgang i turismen og tilflytning til øen.
Negativ indflydelse på tilflytning og udvikling, på turisme. Øget fraflytning
Nope.
Området bliver uattraktivt og derved vil udviklingen gå i stå.
området vil gå helt i stå; fraflytning, ingen tilflytning, ingen opstart af firmaer og eksisterende vil gå til grunde
Områdets muligheder inden for turisme og oplevelsesøkonomi.
Placering af et depot på Lolland vil forringe udviklingen hernede yderligere. Uanset hvor på øen, så er den så lille at hele øen vil blive belastet i forhold til udvikling af nye erhverv, uddannelse, tilflytning og ikke mindst turisme. Lolland kan under ingen omstændigheder tåle at blive til en "Affalds-Ø"
Privat er det egen økonomiske sikkerhed. Kommunalt er det at befolkningen flytter fra området. Nedgang i turisme som bla Noret og Ladbyskibet
Samfundet vil gå i stå
Se 12
se 15
Selv bor jeg ved Østermarie og det er i forvejen svært at sælge huse i området efter skolen er lukket. Med et atomaffaldsdepot i "baghaven" vil det i følge min overbevisning blive umuligt.
skaber usikkerhed i et lokalområde, hvis det flyttes
Socioøkonomiske påvirkninger på et område som i forvejen er sårbart og kæmper med fraflytning.
Spild af penge for at transportere det igennem hele landet eller rundt om for at komme af med atomaffald.
Stavnsbinding eller tvangsauktion én masse, når man ikke kan sælge sit hus/ejendom. Fraflytning fra egnen og økonomisk nedtur
Stavnsbinding fordi ejendomme ikke længere kan handles
Stavnsbundne forhold hvis ikke man vil sælge for en slik. Kæmpe fraflytning i det øjeblik der bliver givet "grønt lys". Ingen nye familier flytter til.

Stavnsbåndets genindførelse - usælgelige huse
Stor fraflytning, ingen turister alt vil gå i stå.
Store tab af turistindtægter, store tab ved salg af fast ejendom, måske usælgelige ejendomme!!!! Virksomheder vil vælge området fra på grund af faren for ukontrollerede udslip. Stor fraflytning.
Sværere at skabe bosætning i et stort område omkring depotet - og problematisk i forhold til eksisterende turisttilbud
Thise mejeri vil gå nedeom og hjem. Et økologisk mejeri ved et atomdepot. Den går ikke
Thises navn bliver svinet til
Thyholm er i forvejen et område, hvor det kan være svært at tiltrække tilflyttere, og debatten omkring et atomaffaldsdepot i de seneste år har absolut ikke været fremmende for tilflytning.
tilbageslag i forhold til turisme, som er en væsentlig lokal drivkraft tilbageslag for den bosætning som er ønskværdig, og som måske kan ses så småt i lyset af den spirende vækst i og omkring det tidligere Lindøværfts arealer Kerteminde er ved at blive kendt som et gourmetmekka, blandt gennem en række toprestauranter
total kollaps af turismen
Turisme, erhvervsudvikling, stor fraflytning, manglende skatteindtægter til området
Turisme, lokale råvare, erhversudviklingen i forbindelse med Femern...
Turismen er i farezonen
Turismen vil blive voldsomt påvirket
turisterhvervet, green island/økologi-branchen, demografi, og afsmitning på bolig-, bygge-,servicefag og detailhandel
Tursime og fødevare industrien, Vores største udfordring er faldet i befolkningsgrundlaget, det vil falde yderligere.
Ved et jordnært depot ingen. I øvrigt kan det jo iflg .seneste nye jo eksporteres.
vi bliver stavnsbundet til vores hus, fordi ingen vil bo i et område med atom affald
Vi har i forvejen lavt befolknings tal på Bornholm og jeg jeg tror desværre det vil gøre det endnu værre hvis vi også skal til at opbevare atomaffald.
Virksomheder lukker
Virksomheder vil ikke finde området attraktivt, borgere og særligt børnefamilier vil fraflytte i endnu højere grad og unge vil ikke vende tilbage efter uddannelse i hovedstaden, vi vil i endnu højere grad blive til udkantsdanmark , huspriser vil falde da de bliver endnu sværere at sælge og den befolkningsgruppe det vil tiltrække er langtfra ressourcestærke borgere, som politikerne så gerne vil tiltrække og som kan få erhvervsliv til at blomstre. Ingen stærke betalere i form af bla. borgere = ingen virksomheder vil finde området attraktivt= manglende arb. Pladser = yderligere fraflytning og færre tilflyttere = den onde cirkel bliver ikke som nu en udfordring men ubrydelig !!!
Voldsomt fald i huspriser og/eller helt umuligt at sælge et hus.
Vores familie fraflytter i samme øjeblik, en deponering får adr. på Lolland.
Vores lokale "udkants danmark" bliver endnu mere udkant, da ingen ønsker at starte virksomheder op her eller bosætte sig. Og at vores lokale økologiske Mejeri må lukke, da ingen ønsker mælk fra naboen til en "radioaktiv losseplads"
Ødelæggelse af området
Øen vil blive et forladt område med tiden .. og deraf dårlig økonomi i den lille kommune - mindre beskæftigelse generelt på sigt, som følge et atomaffaldsdepot i jorden.
Øget fraflytning, yderligere reduceret tilflytning, mangel på investeringer i området, yderligere faldende huspriser

Q19 HAR DU GIVET INPUT TIL SCOPINGEN AF MILJØVURDERINGEN? (DVS. INPUT TIL HVAD DER SKAL MEDTAGES I SELVE MILJØVURDERINGEN)

Besvaret: 709 Sprunget over: 66

Svarvalg	Besvarelser	
Ja	**9,45%**	67
Nej	**54,30%**	385
Jeg vidste ikke der blev lavet en miljøvurdering	**31,45%**	223
Ved ikke	**4,80%**	34
I alt		**709**

Q20 HVIS JA, HVILKE FORHOLD (FOR NATUR, MILJØ OG MENNESKER) HAR DU BEDT OM, BLIVER MEDTAGET I MILJØVURDERINGEN?

Besvaret: 62 Sprunget over: 713

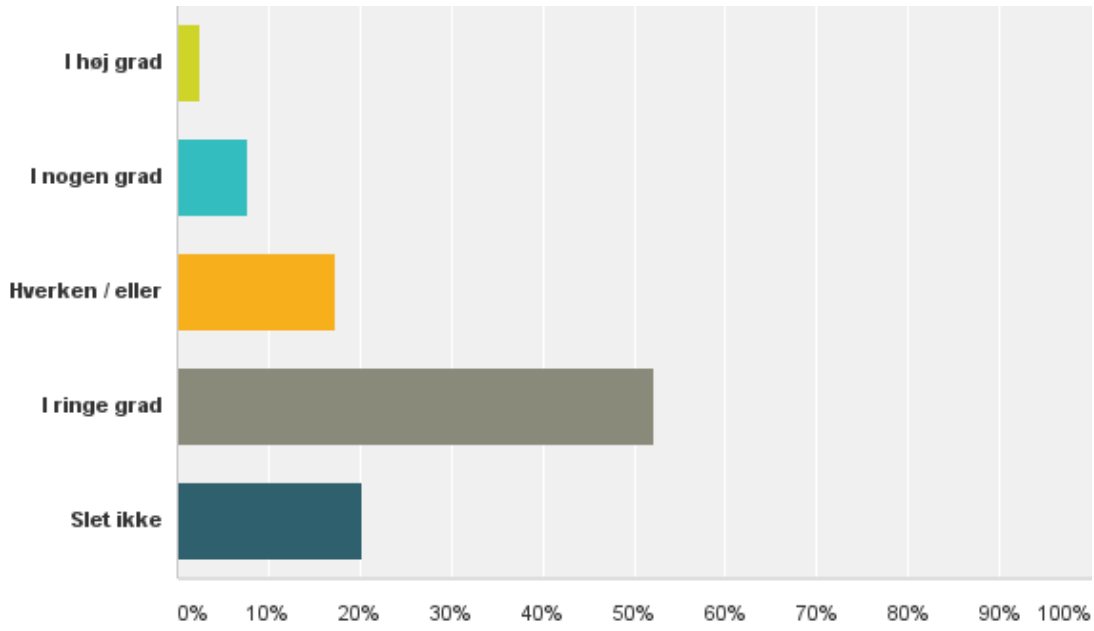
Den ansvarsløse holdning jeg har mødt omkring så farlig et emne som atomaffaldsdeponi. Mødet i Skive var meget chokerende med den manglende viden der er på området i Danmark.
Der henvises til høringssvar fra MORADS
Det bør tilføjes at i det tilfælde, at der skal foretages grundvandssænkning, skal der tages hensyn til vandstanden og vandkvaliteten i nærliggende vandindvindingsboringer og brønde, ligesom der skal etableres en beredskabsplan for eventuel fremtidig udsivning/udslip. Retningslinjer for hvorledes placeringen af slutdepotet må påvirke kommunen og de enkelte områder socioøkonomisk. Samtlige nærliggende Natura2000 områder skal medtages. Der er glemt nogle i rapporten. Det er ikke nok at bruge det eksisterende datagrundlag, til vurdering af den potentielle påvirkning. Flere områder kræver nærmere undersøgelser beskrivelser. Da det foreliggende rapport- og datagrundlag ikke behandler bl.a. sociale forhold, friluftsliv, landbrug, fødevareproduktion og -afsætning, erhverv og tryghed samt turisme og andre afledte socioøkonomiske forhold, bør disse forhold undersøges nærmere hvis de skal kunne blive fyldestgørende beskrevet og vurderet i miljørapporten. Negative effekter på turisme, salg af boliger i området samt til og fraflytning m.v. bør fremgå af miljøvurderingen. m.v.
Det var kun nogle detaljer, såsom at SUM havde glemt at orientere nogle stifter og Region Syd, da Kertinge Mark hører under Region Syd. Desuden havde SUM glemt Skt. Margrethe gårdkapel, der hører under Østermarie Sogn.
Drikkevand, infrastruktur,kulturlandskabet
har jeg beskrivet
Har været med til at udforme det input BOMA (Bornholm mod atomaffald) er kommet med
Her er hvad jeg har indsendt, dog uden vedhæftelser selvfølgelig: Til Rambøll Jeg indsender hermed nogle af de bekymringer, som jeg har i forhold til nedgravning af atomaffald i et slutdepot ved Hvidbjerg på Thyholm i Struer kommune. Som det ser ud nu, vil jeg blive nærmeste nabo til et evt. slutdepot på Thyholm, og det er jeg meget nervøs for. Ikke kun for mig selv og min familie, men for hele mit lokalsamfund, som min familie og jeg er meget engageret i. Jeg har på borgermødet, som SUM afholdte på Thyholm afleveret mange punkter til jer, men jeg vil gerne sende jer et par stykker her, hvor jeg har vedhæftet lidt fakta. For det første, er jeg meget bekymret for at grave atomaffaldet ned til vores drikkevand. På Hvidbjerg Vandværk henter vi vandet op 1500 meter fra det mulige nedgravede slutdepot i 80 meters dybde. Det er jo ikke fordi vandet bare ligger der, det løber jo til fra et stort område sikkert også fra området, hvor slutdepotet planlægges. Der er i området moler, som GEUS jo selv siger leder vandet rigtig godt. Med et borehul i 100 meters dybde til de 233 kg, vil det være en meget farlig kombination. Der står jo i raporterne, at der vil ske udsivning fra et nedgravet slutdepot, man ved bare ikke hvornår. Her er det ikke bare strålingen, jeg er bange for, men også de mange forskellige meget farlige metaller der kommer i slutdepotet. For det andet, betyder det meget for os at spise lokalt dyrkede grøntsager. Det vil vi ikke turde at fortsætte med, hvis et evt. slutdepot for atomaffald vil blive gravet ned på nabogrunden. Her tænker jeg også, på de dyr vi spiser. Der går i staldene og på markerne i området. Det korn der bliver lavet til vores brød. Det maltbyg der er berømt og leveres til Kina. De fisk, østers og muslinger der fanges i Limfjorden – som ligger lige op til et evt. nedgravet slutdepot på Thyholm. Det er også en stor indtægtskilde i hele lokalområdet, som kommer i fare. Vi er berømte i Europa for vores kvalitet af østers og muslinger. De bliver svære at afsætte, hvis de kommer fra et område, hvor der få hundrede meter fra Limfjorden ligger et nedgravet slutdepot for atomaffald og andet meget giftigt affald. For det tredje, vil et nedgravet slutdepot betyde grundvandssænkning i området, og det vil få konsekvenser for leve vilkårene for Stor Vandsalamander, som lever i vandhullerne i området. Stor Vandsalamander er beskyttet ifølge EF-habitatdirektivet og § 3 i na-

turbeskyttelsesloven. Jeg har vedhæftet de ting, I som minimum skal have undersøgt og have med i raporten. For det fjerde, har jeg vedhæftet et uddrag fra Beslutningsgrundlaget. Det viser tydeligt som i så mange andre raporter, at meget af det der bliver sagt og skrevet om sikkerheden i et nedgravet slutdepot, er teoretiske udregninger og ikke fakta fra eksperter – disse fakta og erfarringer findes nemlig ikke noget sted i verden. Det er meget bekymrende at lave et nedgravet slutdepot for atomaffald, der skal holde i hundrede tusindvis af år, ud fra nogle beregnede modeller. Til slut vedhæfter jeg et uddrag fra Omegnsstudier Raport nr. 4. Der er ingen tvivl om, at det vil have store økonomiske og meget store psykologiske konsekvenser for vores lokalsamfund at få en atomaffaldslosseplads i form af et nedgravet slutdepot i vores område. På Risø hvor affaldet ligger nu, er hele lokalsamfundet vant til at det ligger der. Som Ole Kastbjerg fra Dansk Dekommisionering sagde til borgermødet " Lige op af Risø ligger en af Roskilde kommunes fineste boligkvarterer ".Det vil derfor kun være til det bedre for lokalsamfundet ved Risø, hvis Folketinget tog beslutningen om at bygge et mellemlager til affaldet ved Risø. Der vil det kunne ligge mere sikkert i mere end hundrede år frem i tiden, uden der overhovedet er nogen i det område der vil tænke over, at det er der – de er jo vant til det.
Hvordan vil et atomdepot på Bornholm påvirke turismen, påvirke brandet "En grøn Ø", påvirke salg/eksport af forædlede madvarer fra Bornholm? Alle eksperterne fra ministeriets borgermøde var udelukkende af naturfaglig uddannelse, og kunne derfor ikke besvare disse spørgsmål. Højradioaktivt materiale skal indkapsles i beton, som måske kan holde 75-100 år, hvornår betragtes materialet uskadeligt (før eller efter 100 år?). dette spørgsmål blev ikke besvaret på mødet. Der har været jordskælv på Bornholm, men ikke indenfor de sidste 75 år, derfor mener eksperterne ikke det kan ske eller være et problem på Bornholm ved et depot? Men det kan være et problem på Sjælland i følge eksperterne, hvordan hænger det sammen? Bornholms klipper har spalter, hvor der sker en vandtransport, hvordan påvirker det atom afffaldet og drikkevand, når beton beholderen nedbrydes indenfor 75 år?
Mangler på giftighed, geologi og almen fornuft i forhold til at alt bare kastes i jorden istedet for at sorterer, genanvende og lave inteligent opbevaring der ikke rummer oplagt fejlmargin
Masser - da der er blevet skøjtet hen over os fra Sundhedsministeriets side af... Her et uddrag" VI (BOMA/Bornholm mod atomaffald, mener, at det udpegede område på Bornholm er så værdifuldt ,som fortidsminde og som naturområde, og så hyppigt besøg af både turister og lokale fastboende Bornholmere, at det er uacceptabelt at lægge et atom-affalds/gift-affalds-depot på dette sted" . Desuden er Bornholm i gang med at arbejde sig op til at være en grøn og sund ø - med økologi i højsædet, samt som gourmet brandet fødevare attraktion i Danmark - at det er det rene vanvid, at få tanken, om at ville grave atom-affaldet NED i vores undergrund - endsige at placere skidtet på vores smukke natur ø! Vi er jo en turist-ø - der LEVER af vores store turisme...det er jo ikke atom-affaldet disse turister kommer for at opleve!
menneskelige, psykiske forhold
Risiko for grundvandsforurening og atomar udslip. Lolland kommunes deroute/fallit grundet manglende skattegrundlag.
se mine besvarelser
Socioøkonomiske , huspriser, turismerter m.m.
Socioøkonomiske forhold. Den psykiske belastning. Det ødelæggende naturindgreb i et af Danmarks smukkeste og mest søgte turistmål
Vandstandsstigning, strålingsfare, transport,trafikuheld, affolkning.
Vikingeskibet i Ladby
Afstrømning fra depotet
At det bliver et kontrolleret mellemlager på Risø, hvor det ikke skaber frygt og signalforringelse !
At Kertinge Mark indeholder vitale drikkevandsressourcer
At man udvikler det allerede eksisterende område ved Risø, til også at kunne blive et blivende depot for affaldet, eller man bevilger det det koster at få affaldet deponeret forsvarligt i udlandet.

brandings værdien af området og grundvands problematikken
Både de miljømæssige forhold og konsekvenserne for lokal befolkningen
Danmarks naturfredningsforening Lolland afdeling kommenterer Forslag til "Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald" med tilhørende scoping Vi finder ikke grundlag for etablering af et slutdepot, uanset depottype, noget sted i Danmark. Vi anser det for uansvarligt at slutdeponerer og anbefaler et mellemlager indtil der er erfaringer med slutdeponering af mellemaktivt radioaktive stoffer. Et slutdepot- uanset depottype vil ikke kunne hindre udsivning af radioaktivt og tungmetalmateriale til Østersøen. Risikoaffald bør ikke graves ned, men holdes under konstant kontrol. Vi savner klarhed over mængden af de opridsede affaldstyper der skal opbevares og hvor radioaktivt affaldet er. Det er vigtigt, at der i miljøvurderinger inddrages en analyse af hvordan de deponerede stoffer reagerer i forhold til den geologiske membran, (ler, granit i forhold til tungmetaller eller i forhold til de radioaktive stoffer). Før miljøvurderingen er det nødvendigt at inddrage internationale eksperters kritiske bemærkninger, således at de kan inddrages i miljøvurderingen. Der er anført, "anlægget vil blive klima sikret mod oversvømmelser"- Området er beskyttet af et 4 meter højt dige. Vi ønsker klarlagt hvilke konsekvenser der vil være af et digebrud. Det udpegede område ligger i kystnærhedszonen, og blot 20 km fra Tyskland. En del af det vestlige område er endvidere udlagt til, over de næste årtier at være omfattet af byggeriet af Fehmarnforbindelsen. Den østlige del af området støder op imod et Natur 2000 område og fuglebeskyttelsesområder hvor bl.a. Lyttesholm naturcenter kan besøges.
De geologiske og seismiske forhold, samt image problematikken.
Deponi formen. Påvirkningen af de demografiske forhold. Påvirkningen af de økonomiske.
Drikkevand Undergrundens foranderlighed - udsivning til omgivende miljø Kommunens branding om rent miljø - økologi
drikkevand og transport
Jeg har ikke bedt - men har forslag til, som spm 16 nævner
Jeg har medvirket til Bornholms borgerforening mod atomaffald (BOMA) insdigelse. Rambøll's scoping-forslag er under al kritik, og svarer på ingen måde til internationale standarder. Transportrisikoen ved søtransport er slet ikke medtaget i tilstrækkelig grad; scenarierne er på ingen måde tilstrækkelige; selv eksisterende, tidligere studier (COWI) er der ikke taget højde for. Forlsaget indeholder helt latterlige vurderinger (à la: "lignende forhold i undergrunden har ikke givet grund til bekymring i Sverige" - selvom der bliver konstateret at grundfjeldet er gennemtrukket af sprækker, som det er åbenlyst betyder at læk i tønderne vil betyde en radioaktiv forgiftning af grund og vand!)
Jeg ved ikke hvordan jeg gør det !!!????
Jordskælv historisk set
Kerteminde fjord og Kertinge Nor som muligt internationalt referencefarvand i fremtiden. En undersøgelse af dette gennem kontakt til Biologisk Institut ved SDO og den marinbiologiske feltstation i Kerteminde En placering af et affaldsdepot på Fænø ved Middelfart blev afvist med begrundelsen, at der lå en befolkningskoncentration tæt på (Middelfart by). Kerteminde by har en lige så stor befolkningskoncentration lige så tæt på det eventuelle affaldsdepot på Kertinge Mark. Jeg har bedt om at få denne diskrepans udredt
negative Branding. Transport . Grundvandsforurening.
Som deltager i den lokale borgergruppe har jeg medvirket til at påpege flere forhold
specielt landbrugsproduktion
Udkantsdanmark problematikken.
Vandreservoir, vejene er ikke til store lastbiler og gravemaskiner v eventuel etablering af depot. Vores ladby museums omdømme. Fare når udslip kommer, forurenet vand og jord. Fare for sygdomme, øget cancerudbrud. Ikke kunne sælge husene her.

Q21 I HVOR HØJ GRAD VIL DU BESKRIVE PROCESSEN OP TIL MILJØVURDERINGEN STARTER (MARTS 2014) SOM GENNEMSIGTIG OVERFOR BORGERE?

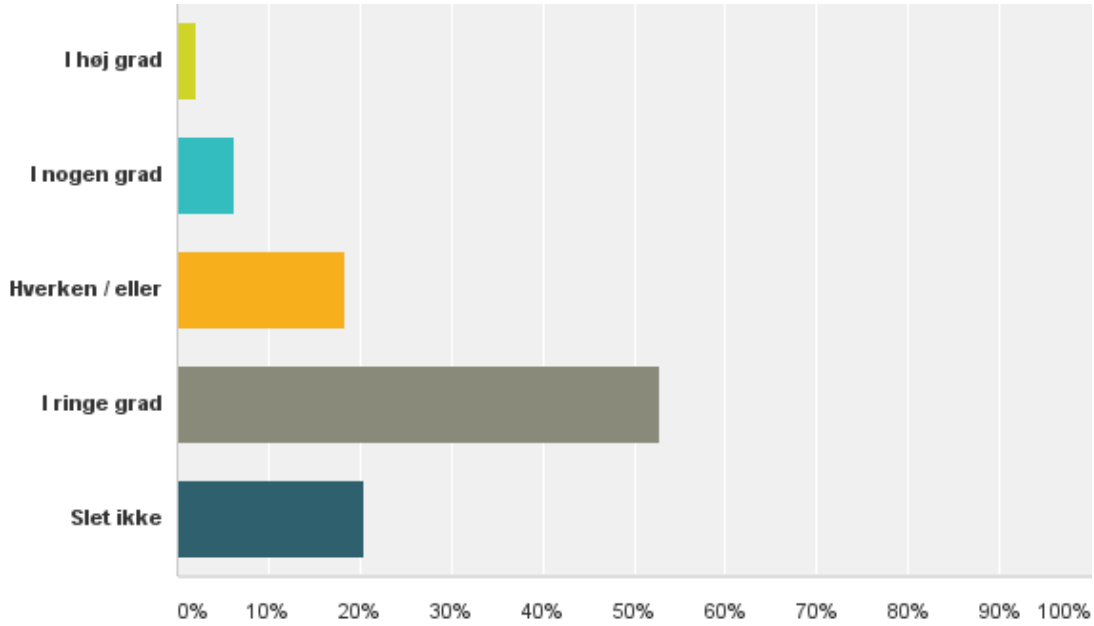
Besvaret: 652 Sprunget over: 123

Svarvalg	Besvarelser	
I høj grad	**2,61%**	17
I nogen grad	**7,67%**	50
Hverken / eller	**17,33%**	113
I ringe grad	**52,15%**	340
Slet ikke	**20,25%**	132
I alt		**652**

Q22 I HVOR HØJ GRAD VIL DU BESKRIVE PROCESSEN MED AT UDARBEJDE SCOPINGEN/MILJØVURDERINGEN I PERIODEN MARTS 2014 TIL JULI 2014 SOM GENNEMSIGTIG OVERFOR BORGERE?

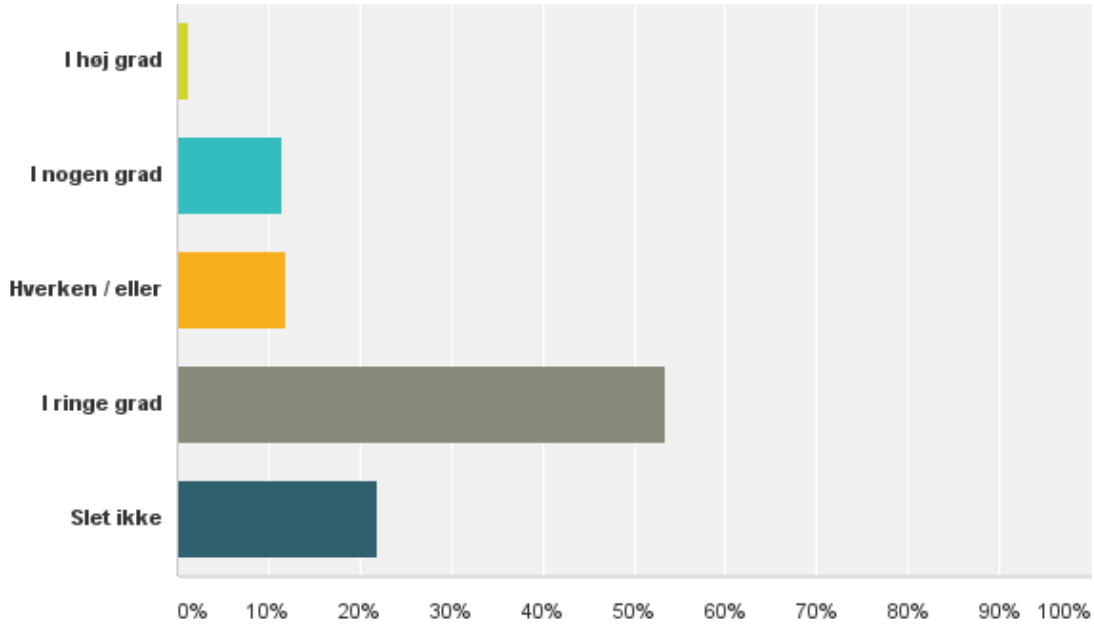
Besvaret: 651 Sprunget over: 124

Svarvalg	Besvarelser	
I høj grad	**2,15%**	14
I nogen grad	**6,30%**	41
Hverken / eller	**18,28%**	119
I ringe grad	**52,84%**	344
Slet ikke	**20,43%**	133
I alt		**651**

Q23 I HVOR HØJ GRAD MENER DU, AT MYNDIGHEDERNE I PROCESSEN FØR MILJØVURDERINGEN STARTER (INDTIL MARTS 2014) AKTIVT HAR INVOLVERET OG INDDRAGET BORGERNE?

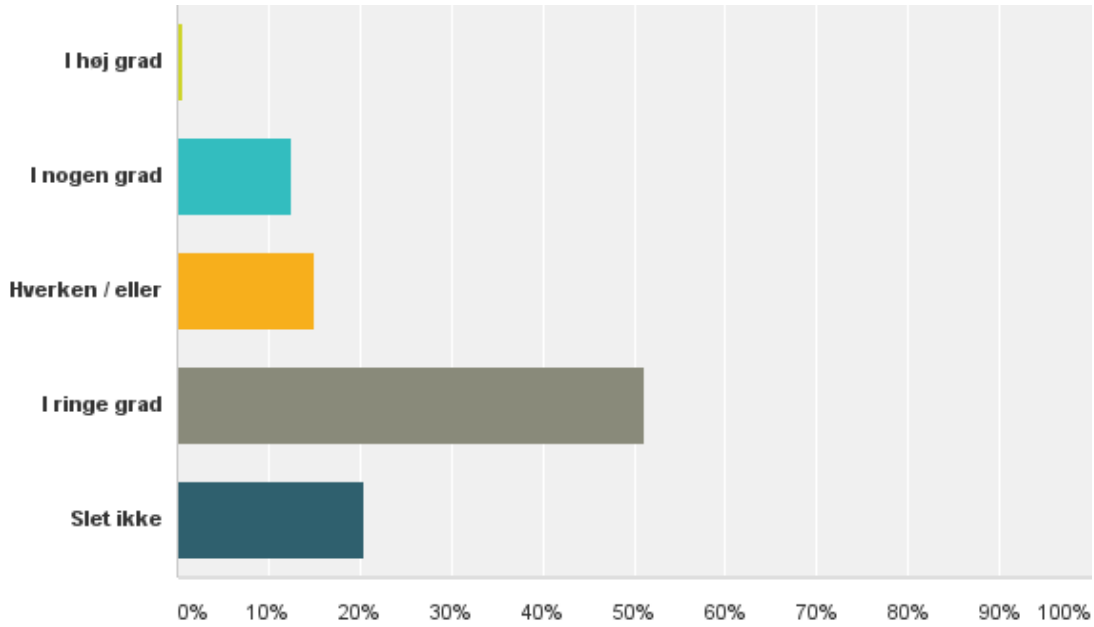
Besvaret: 654 Sprunget over: 121

Svarvalg	Besvarelser	
I høj grad	**1,22%**	8
I nogen grad	**11,47%**	75
Hverken / eller	**11,93%**	78
I ringe grad	**53,52%**	350
Slet ikke	**21,87%**	143
I alt		**654**

Q24 I HVOR HØJ GRAD MENER DU, AT MYNDIGHEDERNE I PROCESSEN MED AT UDARBEJDE SCOPINGEN/MILJØVURDERINGEN I PERIODEN MARTS 2014 TIL JULI 2014 AKTIVT HAR INVOLVERET OG INDDRAGET BORGERNE?

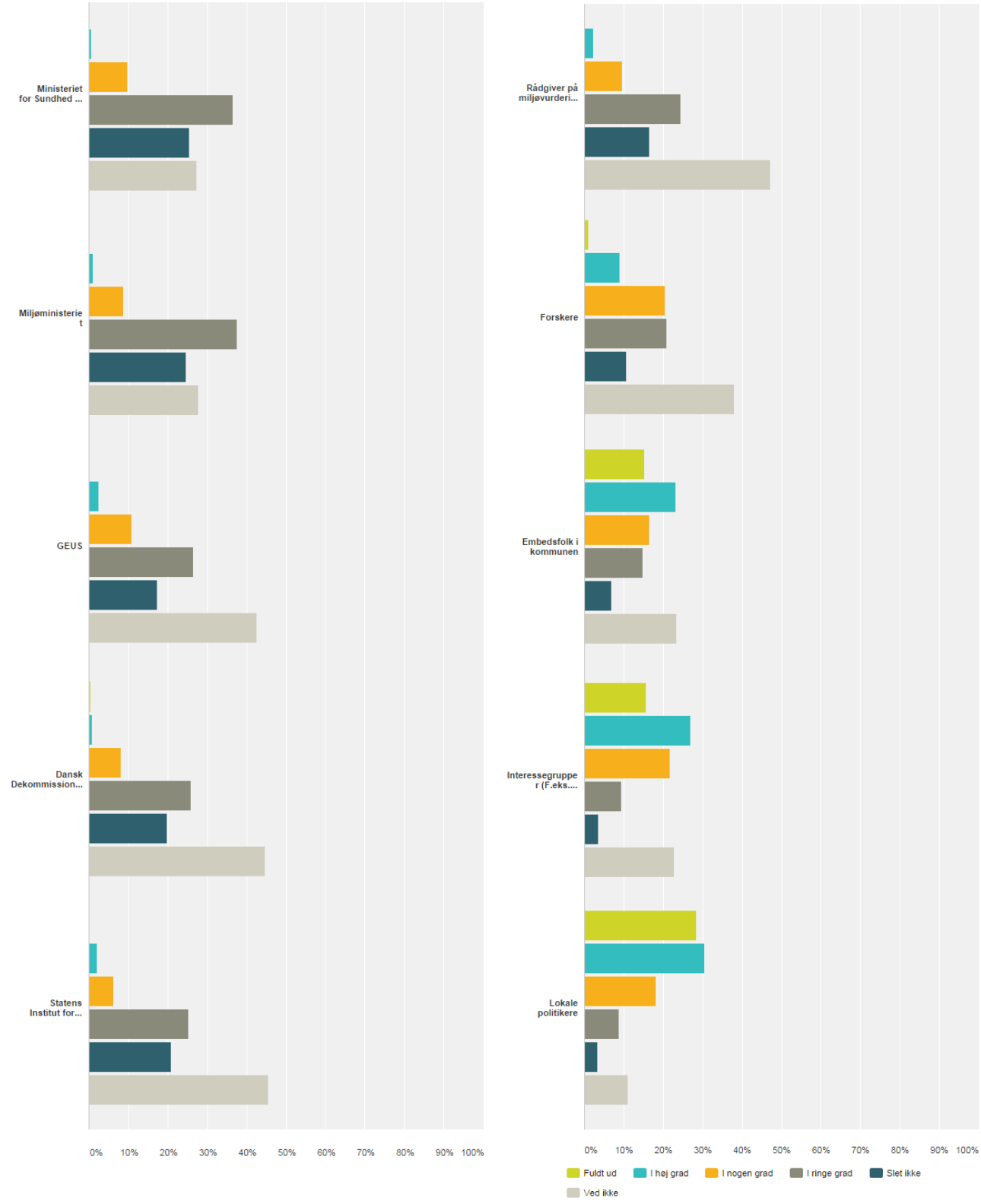
Besvaret: 652 Sprunget over: 123

Svarvalg	Besvarelser	
I høj grad	**0,61%**	4
I nogen grad	**12,58%**	82
Hverken / eller	**15,03%**	98
I ringe grad	**51,23%**	334
Slet ikke	**20,55%**	134
I alt		**652**

Q25 I HVOR HØJ GRAD HAR DU OPLEVET, AT BORGERNES IDEER, BEKYMRINGER OG TANKER ER MØDT MED RESPEKT OG INTERESSE AF FØLGENDE AKTØRER?

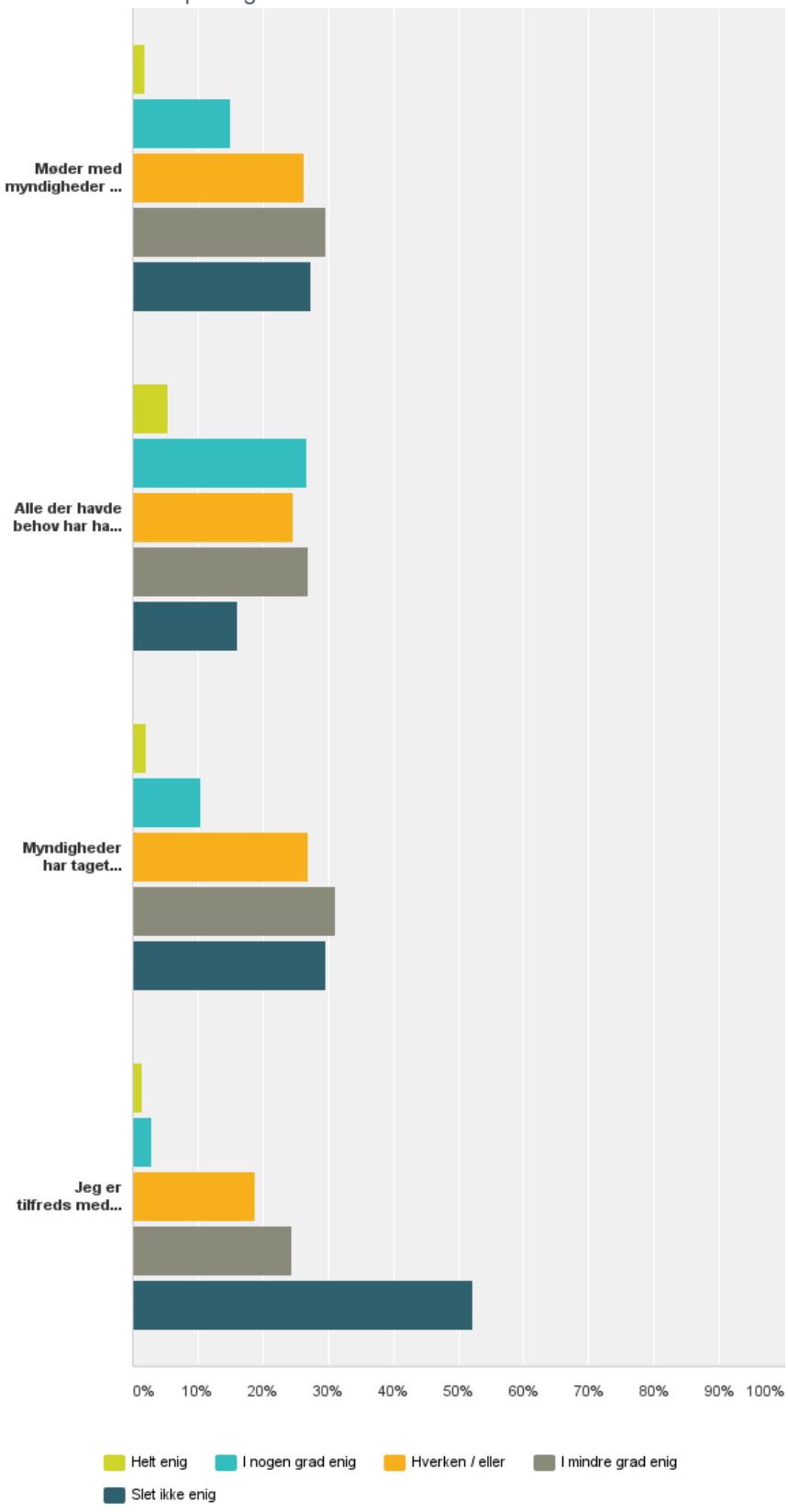
Besvaret: 653 Sprunget over: 122

	Fuldt ud	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke	I alt
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse	**0,15%** 1	**0,62%** 4	**9,88%** 64	**36,57%** 237	**25,46%** 165	**27,31%** 177	648
Miljøministeriet	**0,16%** 1	**1,09%** 7	**8,71%** 56	**37,64%** 242	**24,73%** 159	**27,68%** 178	643
GEUS	**0,16%** 1	**2,50%** 16	**10,78%** 69	**26,56%** 170	**17,34%** 111	**42,66%** 273	640
Dansk Dekommissionering	**0,47%** 3	**0,94%** 6	**8,13%** 52	**25,94%** 166	**19,84%** 127	**44,69%** 286	640
Statens Institut for Strålebeskyttelse (SIS)	**0,16%** 1	**2,05%** 13	**6,30%** 40	**25,20%** 160	**20,79%** 132	**45,51%** 289	635
Rådgiver på miljøvurderingen	**0,16%** 1	**2,20%** 14	**9,61%** 61	**24,41%** 155	**16,54%** 105	**47,09%** 299	635
Forskere	**0,96%** 6	**8,96%** 56	**20,48%** 128	**20,96%** 131	**10,56%** 66	**38,08%** 238	625
Embedsfolk i kommunen	**15,23%** 97	**23,08%** 147	**16,48%** 105	**14,91%** 95	**6,91%** 44	**23,39%** 149	637
Interessegrupper (F.eks. Danmarks Naturfredningforening)	**15,68%** 101	**26,86%** 173	**21,74%** 140	**9,32%** 60	**3,57%** 23	**22,83%** 147	644
Lokale politikere	**28,37%** 183	**30,39%** 196	**18,14%** 117	**8,68%** 56	**3,26%** 21	**11,16%** 72	645

Q26 HVOR ENIG ER DU I FØLGENDE UDTALELSER OM PROCESSEN?

Besvaret: 645 Sprunget over: 130

	Helt enig	I nogen grad enig	Hverken / eller	I mindre grad enig	Slet ikke enig	I alt
Møder med myndigheder har været kendetegnet ved dialog – dvs. to-vejs kommunikation	**1,87%** 12	**14,93%** 96	**26,28%** 169	**29,55%** 190	**27,37%** 176	643
Alle der havde behov har haft mulighed for at komme med input i debatten	**5,49%** 35	**26,80%** 171	**24,61%** 157	**26,96%** 172	**16,14%** 103	638
Myndigheder har taget borgernes input med sig i den videre proces	**2,04%** 13	**10,34%** 66	**26,96%** 172	**31,03%** 198	**29,62%** 189	638
Jeg er tilfreds med den måde processen har kørt på	**1,56%** 10	**2,97%** 19	**18,78%** 120	**24,41%** 156	**52,27%** 334	639

Q26A HVOR ENIG ER DU I FØLGENDE UDTALELSER OM PROCESSEN? ANDET DER KARAKTERISERER PROCESSEN?

Besvaret: 123 Sprunget over: 652

Astrid Kragh s personlige interesser
At man har skullet tilegne sig viden, for den er i hvert fald ikke blevet serveret for én
Atomaffald er meget farligt man tør simpelthen ikke oplyse om den reelle fare.
Beroligungspolitik , beslutning er truffet, bliver serveret i små bidder, ellers man vil siger, at man bygger den nuværende Depot optimal ud, og ikke nere tale om de 5 kommuner
De områder af DK, som ikke er truede, er påfaldende tavse, og derfor ser politikerne generelt ikke sagen som væsentlig
Den er topstyret på samme måde som beslutningen om at etablere Risø. Ihukommende marchen i 1960 ved Roskilde.
Den skjulte dagsorden til støtte for Roskilde
Det generelle indtryk er, at beslutningstagerne for placeringen af atomaffaldet er underlagt økonomiske interesser.
Det hele bære udbredt præg af, at beslutningen allerede er taget, å det er ren spil for galleriet.
Det virker som om de statslige myndigheder har en færdig plan, som de har haft hele tiden, og t undersøgleserne kun skal bruges til at legimitere den allerede trufne beslutning. Det er de rige muligheder ved et renset Risø, der tæller højere end udkantsområdernes legitime ret til at kæmpe for at udvikle sig sundt og på lige fod med resten af landet.
Envejskommunikation. Manglende respekt for borgernes synspunkter. Forhaling af processen. Placering af alle lokaliteter ligger i Udkantsdanmark så langt væk fra hovedstaden som muligt
Hele atom-affaldssagen vidner om, at man på intet tidspunkt har haft til sigte, at involvere borgerne i denne alvorlige sag - men der imod at "snige" processen igennem kattelemmen - så den kunne blive afsluttet hurtigst muligt - og at Roskildes Borgmester kan få sin vilje igennem - med at få fjernet "sit" affald fra Risø! Ingen tvivl om, at denne sag er en stinker på Sundhedsministerens bord - Astrid Krag var en katastrofe af samme årsag - fordi hun rent faktisk har opstillings-kreds i Roskilde - hvad der rent faktisk gør hende hamrende inhabil i hele denne beslutning om hvordan Risø affaldet skal ende sine dage...der er mere lusk i denne sag, end der tåler at komme for dagens lys!
Hele Danmarks befolkning bør ha' været inddraget i processen og ikke kun de 6 berørte kommuner, som er meget sent i processen. Havde vi været det, kunne vi ha' sparet en masse tid, da flest nok vil mene at affaldet skal blive hvor det er - på Risø!
hemlighed, uvidenhed hos ansvarlige miliøminister og folketingspolitiker, samt geos.
Hvorfor er ladbyskibets mulige placering blandt unesco kulturarv ikke taget med i materialet og vurderet særskilt som det tungtvejende argument, det er ????????
Lige nu kan vi jo ikke vide hvor meget f.ex. vores input til scopingen giver sig udtryk i miljøvurderingen
Man følte at beslutningen var taget på forhånd
Manglende forståelse for lokale behov. Dårlig ledelse af processen uden forståelse for betydningen af og fordelen ved at involvere parterne og tage deres input alvorligt. Al imødekommenhed er sket på baggrund af pres fra borgergrupper eller borgmestrene.
Manglende information og manglende ambition om relevant inddragelse af borgeren. Myndigheder er trænet til at foregive interesse, men hvis vi kigger os omkring, så er det kun på privat initiativ at der er blevet informeret om dette. Ensidig og privat. Alt er hamrende mangelfyldt i dette her.
Min følelse ved borgermødet var, at det kom bag på panelet af embedsmænd og rådgivere, at der var så stor modstand. Jeg tror heller ikke for alvor på at panelet gik hjem fra mødet og revurdere målet med processen.
Pkt. 2. Alle kunne jo komme til borgermødet, så alle har vel haft muligheden, men der blev ikke lyttet overhovedet fra myndighedernes side - så hvad var det værd. Pkt.3. Det

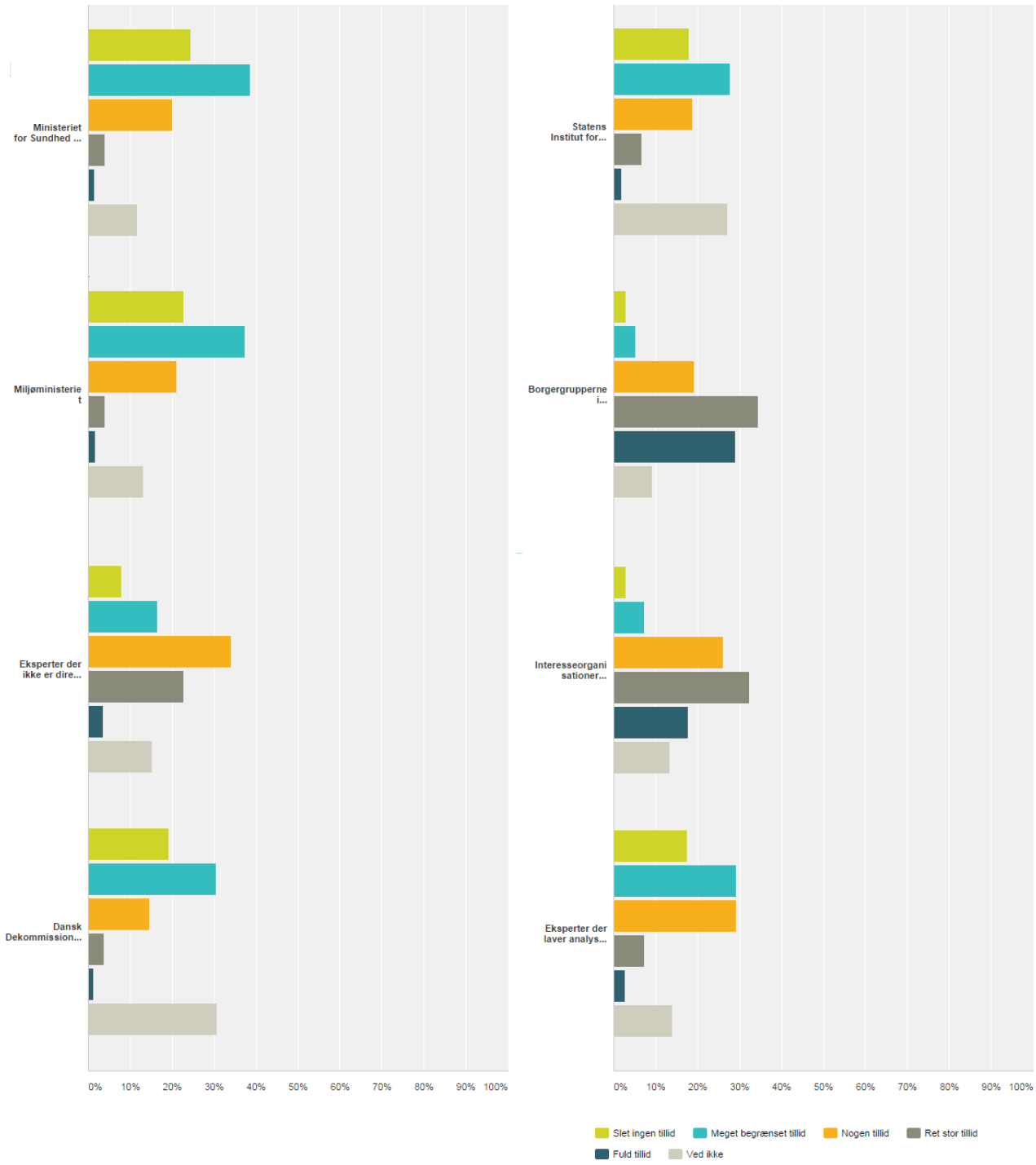
siger de jo de har til scoopingen, men tilliden er godt nok væk... Andet: Det lugter langt væk af at der har været lavet nogle aftaler med Roskilde for længe siden, så bruger de en masse penge på at ligge røgslør ud over hele processen, og atomaffaldet havner nok der de har haft bestemt helt fra starten af. Det ser jo underligt ud, at det sagtens kunne ligge andre steder i landet, men det må ikke ligge op af tættere befolkede områder.
Placeringen af et depot i udkants Danmark er taget på forhånd, så skal man bare finde den rigtige argumenter og undgå de "forkerte" spørgsmål/undersøgelser
skindemokrati
Som borger oplever jeg, at beslutningerne er taget og at de forskellige aktører må holde diverse møder for officielt at 'have inddraget borgerne'. Det seneste borgermøde på Bornholm i marts 2014 var under al kritik. Der er ikke mulighed for reel dialog, når flere hundrede borgere får en time til at gå i snak over 4-6 stande.Det betyder reelt, at ca 50 borgere på samme tid kan være dialog med 1 ekspert i ca 10 minutter, hved hver stand. Urealistisk og højst udemokratisk.
Statens information er meget teknokratisk. Et eksempel er at først var alle 22 områder næsten lige gode/dårlige. Pludselig er Risøområdet ubetinget det dårligste selv om vi har havt tre reaktorer liggende der i mange år! Almindelige borgere tror ikke på sådanne påstande og man kan ikke være troværdig på deltid.
Stik imod hvad der blev lovet i beslutningsgrundlaget er offentligheden ikke blevet inddraget. Der er ikke som lovet blevet oprettet kontaktforum, og der er ikke udarbejdet informationsmateriale, kun en overfladisk brochure i 2011 og Geoviden nr 2 2011. Processen har været præget af lukkethed, og det har været svært at få data. Jeg talte i telefon med den ansvarlige fra COWI for forstudiet 2011, og han oplyste, at DD skal give borgerne fakta. Dette har ikke været tilfældet. Ofte er svar fra SUM eller DD præget af fordrejninger og svarene er præget af at være copy-pastet fra gamle rapporter.
Ved det møde, jeg deltog i, havde ingen (eller kun få) af oplægsholderne rent faktisk fattet, hvad et affaldsdepot vil komme til at betyde for Bornholm
Alle væsentlige oplysningsinitiativer er taget lokale folk
Arrogance fra ministeriet, GEUS, Dansk dekommisionering og SIS
Astrid Krag er en meget arogant person. Abselut inkompetent til at lytte til andet end hendes egen mening.
At I allerede havde bestemt på forhånd med et slutdepot, der skal graves ned. Vi ønsker et mellemlager over jorden, som der kan holdes øje med. IKKE et slutdepot i jorden. Tænk alle de penge der er brugt på eksperter..
Beslutningerne var truffet inden lokalbefolkningen blev taget med på råd.
De høringer der har været, har bestået af de samme embedsmænd, der gentager, at de har fået i opdrag at undersøge undergrunden i de givne områder - der har ikke været nogen, der egentlig har været med i beslutningsprocessen - og ingen information overhovedet om alle de andre måder alle andre lande vælger til at behandle affaldet.
Det er ikke fra Danmarks Narurfredningsforening, vi har fået oplysninger, men derimod fra Morads i Skive Folkeblad og som medlem af denne forening. Derimod undrer det meget, at DN ikke har set det som sin opgave at kæmpe for at beskytte grundvandet i netop denne sag.
Det har taget urimeligt lang tid.
det har været en umulig opgave for forskere og politikere at indgå i en dialog med befolkningen, da hverken forskere eller politikere ved hvad de taler om, Helle Thorning sagde på et tidspunkt helt troskyldigt "det er jo ikke farligt" den udtalelse taler for sig selv
Det har været svært at finde oplysninger i løbet af processen. Dette er dog blevet bedre. Under borgermøder har jeg haft den fornemmelse, at det var besluttet at det skulle være et slutdepot og placeret under jorden, og der kunne overhovedet ikke være tale om anden løsning. Her har jeg følt, at folk blev fejet af.
Det hele er økonomisk... Så kommunen kan få nogen penge fra staten. Borgmesteren er ligeglad for hun flytter bare hjem til Jylland når det kommer...
Det sædvanlige spil for galleriet: Borgerne inddrages i pseudohøringer, beslutningerne er truffet på højeste embedsmandsplan forinden.
Det virker som om beslutningen er taget. Det er i mine øjne hyklerisk skin-demokrati.

Det virker som om beslutningerne allerede er truffet og div. møder bare er for at give befolkningen fornemmelsen af at de er blevet hørt.
En Christiansborg process. Forsøgt at trække noget ned over hovedet på nogle langt væk fra politikernes dagligdag.
En kæmpe beslutning i Danmark bliver lige nu forsøgt trumfet hen over hovederne på folk og uden reel mulighed for lokalbefolkningen at få indflydelse på beslutningen. Under al kritik!!
en supertanker på forkert kurs der ikke er til at vende...
Envejs kommunikation
Envejskommunikation. Det er fuldstændig korrekt at der er arrangeret nogle borgermøder, men de officielle repræsentanter har udvist mangel på empati.
Folketingspolitikkere er uvidende. Statsministeren sagde i 2013 på Folkemøde "Det er slet ikke farligt, det skal bare lagres på den rigtige måde"
Forvirring, Magtmisbrug.
Føler at beslutningen er taget over hovedet på en og at der ikke bliver lyttet..
Føler at det bare er noget der vil blive trukket ned ovre hovedet på os som bor i området
i forhold til det nationale
Inkompetence
Jeg er meget overrasket over at jeg ikke vidste noget om denne undersøgelse før jeg tilfældigt læste om den nederst i kommunens ugentlige annonce i ugeavisen . En uge før udløb af svarfrist.
jeg har ikke deltaget I møder.
Jeg har svært ved at udtale mig konkret, idet jeg ikke har orienteret mig til strækkeligt. Jeg har en forventning om at sådanne beslutninger, blot bliver ført igennem uanset, hvad lokalbefolkningen siger. Min hverdag er fyldt med allemulige andre ting, som jeg skal tage stilling til og derfor glider atomdebatten lidt i baggrunden for mig
Jeg skal starte med at sige at jeg ikke har være særligt engageret i processen, og derfor dårligt kan svare på spørgsmål 17-21, da jeg netop ikke har oplevet den del ret meget. Det er min opfattelse at man politisk har taget en beslutning engang for længe siden og nu skal den partout føres ud i livet. Da de sidste mange år i politik har været karakteriseret af spin - senest eksemplificeret af "oplysningskampagnen" om EU-patentdomstolen - forventer jeg kun spin fra politikere, samt de der arbejder for/på vegne af de politiske interesser og derfor kan influeres af politikere. Der har været masser af møder, hvor parterne har talt sammen, men en ægte dialog/to-vejs kommunikation forudsætter jo også at politikerne og deres repræsentanter er ægte interesseret, åbne overfor hvad der bliver sagt, og villige til at lade det indgå i planerne. Taktikken synes at være at lade som om man er interesseret - men kun for at befolkningen føler sig hørt, og det gør befolkningen så netop ikke fordi befolkningens input ikke tages med i den videre proces (måske fordi inputtet er usandt eller urealistisk, måske fordi resultatet allerede er besluttet, men hovedsagen er at det ikke kommer med - det er hvad der så opleves). Hvad der især har karakteriseret processen synes jeg er at man fra politisk og videnskabeligt hold helt har overset, at det i den brede befolkning drejer sig om følelser og opfattelse - ikke den naturvidenskabelige sandhed. Sandheden er at det ikke er farligt eller skadelig hvis det udføres korrekt (ikke nødvendigvis hvad videnskaben i dag mener er korrekt, for i Tyskland forsøger man jo nu desperat at tømme et depot for 100.000 ton lækkende affald før end depotet kollapser, men KORREKT), men det er bare ikke den opfattelse der er i den brede befolkning (både indenlands og udenlands), og så er slaget tabt på forhånd. Det vil sandsynligvis være dyrere at 'købe' befolkningens billigelse/tilladelse et sted i Danmark end at placere alt affaldet (ikke kun de 233 kg særligt langlivede affald - for der skelnes ikke når man ikke forstår det) i et eksisterende slutdepot i et andet land. Forsøg på at overbevise den brede befolkning om andet end de allerede opfatter som sandheden vil på dette tidspunkt sandsynligvis forstås som manipulation/spin, eftersom skyttegravene til udmattelseskrigen i vidt omfang allerede ER gravet.
Kan ikke svare.
kyniske eksperter uden evne til at formidle de samme automatbudskaber er leveret på

samlebånd ingen forståelse fra eksperternes side overhovedet af, at det her handler om borgere med følelser, kulturelle identiteter og ståsteder og også manglende respekt for borgere med viden, og indsigt
lukkethed, arrogance, bedrevidende, har ikke set på udenlandske eksperter
Mangel på fornuft og forståelse for yder områder
Manglende information
Manglende information/oplysning
Manglende offentligt fokus og opmærksomhed. Politisk bevågenhed har været på andre og mere spændingsmættede områder åbenbart. Vores politiske ledelse har i en tid med nedadgående fælles medieplatforme ansvar for at sikre en fælles og national debat omkring væsentlige emner for nationens sikkerhed, dette er på ingen måder lykkedes på dette område.
Mangler information fra de ægte videnskabsmennesker, de autodidakte selvlærde, kan ikke bruges i så vigtige spørgsmål.
Meget ringe information om de forskellige muligheder som er lovet undersøgt. Der tales hovedsageli om slutdepot
Min oplevelse er, at vi (alle berørte kommuner) er blevet pseudo-hørt. Altså at man har lyttet uden at der er blevet hørt efter alligevel - det har virket meget proforma. Ikke fra kommunens side skal tilføjes, men højere oppe i systemet.
overfladisk information
Panelet på borgermødet var stort set mødt op med en holdning der kun havde slutdepotet som endegyldigt løsning. (DD, Geus)
Politisk korrumperet. Skjult dagsorden. Arrogant.
Teori og manglende interesse - og slet ikke borgerinddragelse
Vedr 22 og 23: jeg oplever ikke den forfærdelige trynende skueproces i Rønne idrætshal som 'inddragelse'. Det var den værste slags en-vejs tryne-information, dårligt fremstillet - og helt afgørende uden politisk ansvarlige til stede???? HVAD ER DET FOR NOGET??? At sende embedsmænd og - så vidt jeg husker - en enkelt forsker, som er dårlige formidlere og totalt ligeglade med os, til at lade som om de vil os noget. Det var IKKE inddragelse. Det var (hvis man vil tage den på sig selv): ydmygende, Hvis man vil rette den udad: forargeligt og totalt respektløst. Meget, meget mærkeligt at nogen - staten - vil fremtræde sådan???? Meget , meget mærkeligt...
Vedr. spørgsmål 24: vi ved ikke endnu om der vil blive taget højde for svarene og indsigelserne til scoping-forslag. Ovenstående vurdering er derfor baseret på erfaring med processen hidtil. Vedr. spørgsmål 25: Forskere forstås som de forsker, som regeringen har valgt at inddrage. Ingen af disse er uvildig, men leverer bestillingsvare. Der er andre, også udenlandske forskere, der indtil videre har bidraget med deres viden og indsigt. Vedr. spørgsmål 26: Man kan sagtens komme med "input" - disse bliver bare overhoved ikke lyttet til.

Q27 HVILKEN TILLID HAR DU TIL KVALITETEN AF INFORMATION FRA FORSKELLIGE PARTER I PROCESSEN?

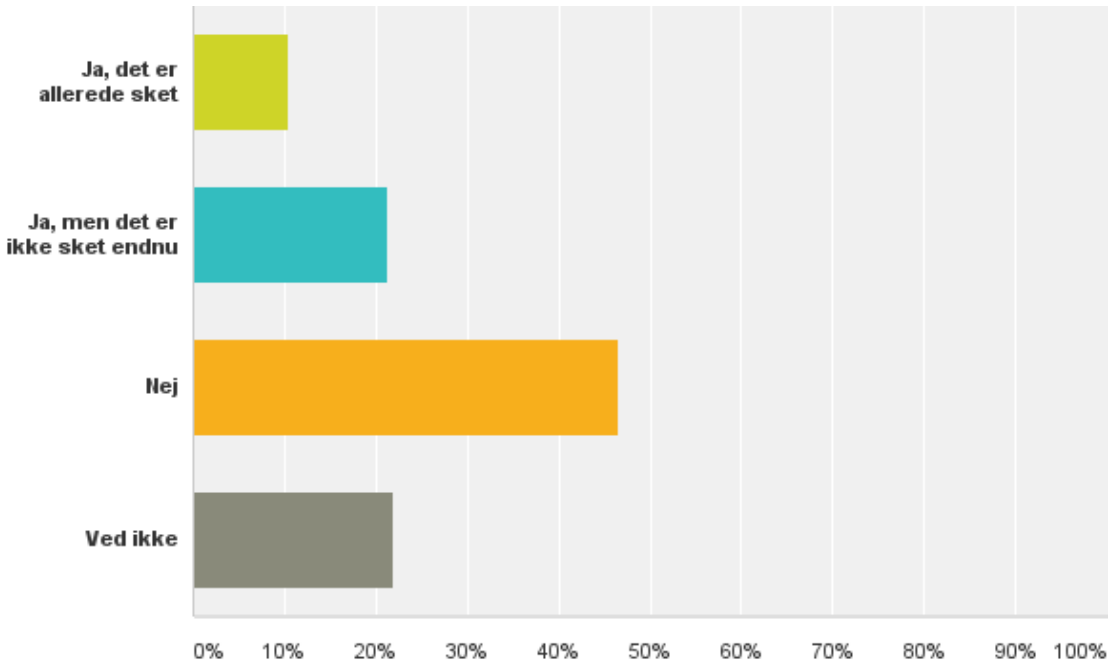
Besvaret: 647 Sprunget over: 128

	Slet ingen tillid	Meget begrænset tillid	Nogen tillid	Ret stor tillid	Fuld tillid	Ved ikke	I alt
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse	**24,38%** 157	**38,66%** 249	**20,03%** 129	**3,88%** 25	**1,40%** 9	**11,65%** 75	644
Miljøministeriet	**22,67%** 146	**37,27%** 240	**21,12%** 136	**4,04%** 26	**1,71%** 11	**13,20%** 85	644
Eksperter der ikke er direkte involveret i sagen	**7,98%** 51	**16,43%** 105	**33,96%** 217	**22,85%** 146	**3,60%** 23	**15,18%** 97	639
Dansk Dekommissionering	**19,15%** 121	**30,38%** 192	**14,72%** 93	**3,80%** 24	**1,27%** 8	**30,70%** 194	632
Statens Institut for Strålebeskyttelse (SIS)	**17,92%** 114	**27,83%** 177	**18,71%** 119	**6,60%** 42	**1,89%** 12	**27,04%** 172	636
Borgergrupperne i lokalområderne	**2,98%** 19	**5,18%** 33	**19,15%** 122	**34,54%** 220	**29,04%** 185	**9,11%** 58	637
Interesseorganisationer (F.eks. Dansk Naturfredningsforening)	**2,99%** 19	**7,24%** 46	**26,14%** 166	**32,44%** 206	**17,80%** 113	**13,39%** 85	635
Eksperter der laver analyser og miljøvurdering for myndighederne	**17,47%** 112	**29,17%** 187	**29,33%** 188	**7,33%** 47	**2,81%** 18	**13,88%** 89	641

Q28 MENER DU, AT LOKALOMRÅDET PÅ KORT ELLER LANG SIGT KAN FÅ NOGET POSITIVT UD AF DEN PROCES IGENNEMGÅR?

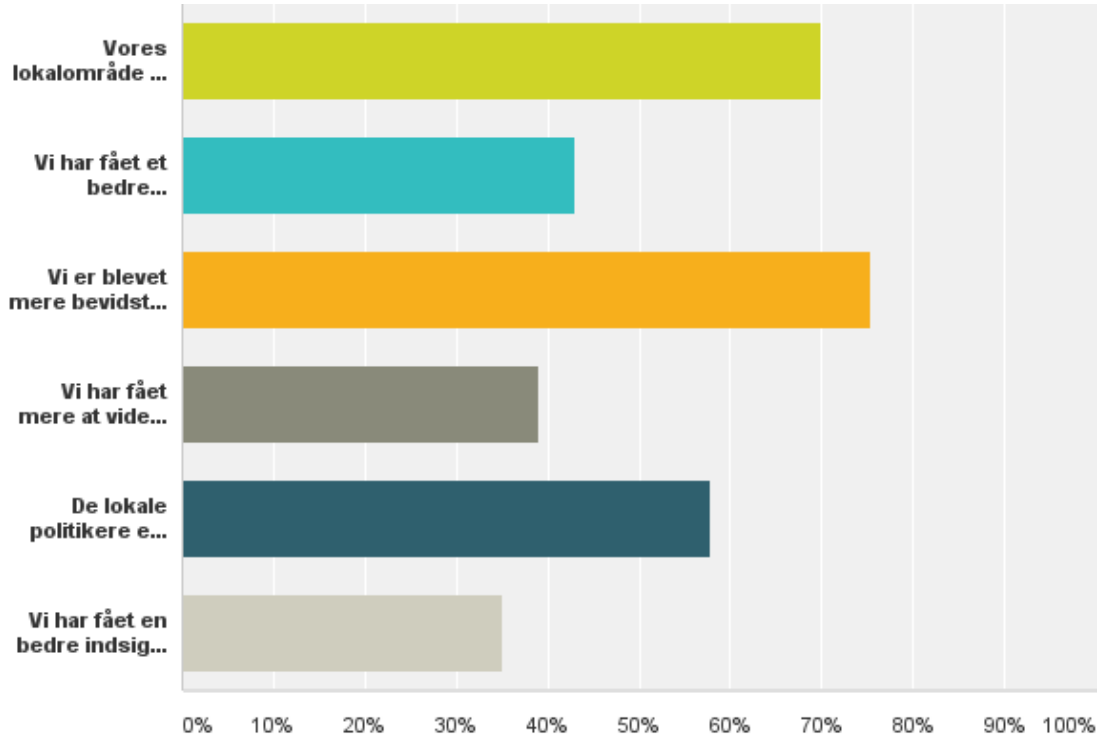
Besvaret: 645 Sprunget over: 130

Svarvalg	Besvarelser	
Ja, det er allerede sket	**10,39%**	67
Ja, men det er ikke sket endnu	**21,24%**	137
Nej	**46,51%**	300
Ved ikke	**21,86%**	141
I alt		**645**

Q29 HVIS JA, HVILKE POSITIVE EFFEKTER SER DU SÅ? (VÆLG GERNE FLERE)

Besvaret: 256 Sprunget over: 519

Svarvalg	Besvarelser	
Vores lokalområde har vist styrke, som vi kan bygge på senere	**69,92%**	179
Vi har fået et bedre sammenhold i vores område	**42,97%**	110
Vi er blevet mere bevidste om, hvor meget vi værdsætter vores område	**75,39%**	193
Vi har fået mere at vide om lokale miljøforhold	**39,06%**	100
De lokale politikere er trådt i karakter	**57,81%**	148
Vi har fået en bedre indsigt i hvordan en sådan proces fungerer	**35,16%**	90
Respondenter i alt: 256		

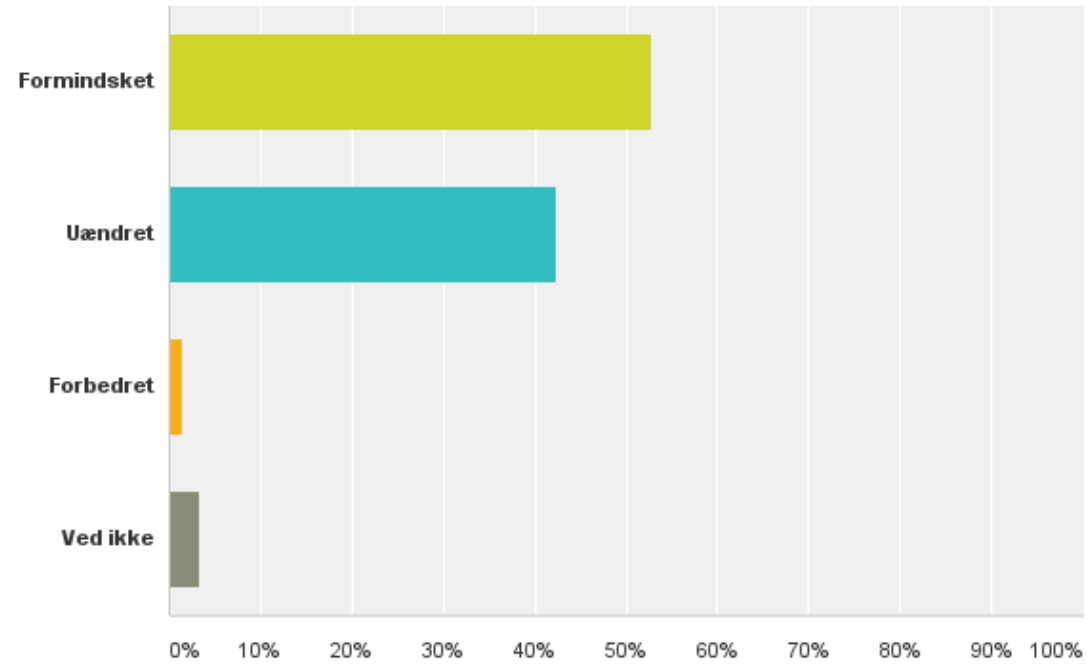
Q29A HVIS JA, HVILKE POSITIVE EFFEKTER SER DU SÅ? ANDRE?

Besvaret: 20 Sprunget over: 755

Det er alt sammen positive effekter, men skuffende med hensyn til det sidste spørgsmål. Det er en meget dyr baggrund at etablere et sammenhold på, og helt urimelig.
Fornuften og retfærdigheden sejrer.
Jeg tænker også at vi har vist, at ved at stå sammen har vi fået trukket processen lidt længere. Og det er lykkedes os at få mellemlager løsningen frem i lyset.
vi er imod
At projektet er på standby og man får valgt den rigtige løsning som vil gøre at affaldet opbevares på den mest hensigtsmæssige måde, så det ikke udgør en sundhedsrisiko for os, da det er det vigtigste.
Det er naturligvis positivt - men det er ikke statens måde at gribe sagen an på, der har skabt dette. Det er på trods af den
eller rettere hvordan processen ikke fungerer. Når vi ellers gerne vil have noget til Bornholm - f.eks. arbejdspladser, bedre færgeforbindelser o.a., så får vi det ikke. Men atomaffald - det må vi meget gerne få. MEN VI VIL IKKE HAVE DET
Fået bekræftet min følelse af at vi på Lolland bliver set ned til
Lokalpolitikerne opfører sig latterlige og uvidende. Den lokale aktionsgruppe opfører sig lige så uvidende og grinagtig.
Man kunne i forvejen sige at vi har vist styrke, fået bedre sammenhold, værdsætter vores område, er bevidste om lokale miljøforhold, har lokal politikere der er trådt i karakter og har fået indsigt i processer om mange tidligere begivenheder ... dette bliver blot endnu én i rækken. Nej, jeg tænkte mere i retning af at bornholmerne måske i fremtiden ikke ville være helt så økonomisk presset.
Min fornemmelse er at bornholmerene holder sammen. De er bevidste og værdsætter deres lille perle meget. Jeg synes vores politikere forsøger at komme ind i kampen.
stadig tilflytter
Stor respekt for de virkelig aktive personer i BOMA
Vi bliver - endnu engang - opmærksom på den total skævvridning i Danmark mellem det, politikerne ser som et interessant område (især de to "metropolitan areas" omkring København og Århus) hvor de store investitioner lægges, og så den rådne banan, dvs. alt andet, som så betegnes som "udkantsdanmark" (udkant set fra Rådhuspladsen?), som man kan bruge til losseplads. Hvem ved, måske fører denne process OGSÅ til en mere seriøs debat om, hvorfor Bornholm egentlig er del af Danmark.

Q30 MIN TILLID TIL MYNDIGHEDERS INDDRAGELSE AF BEFOLKNINGEN ER...

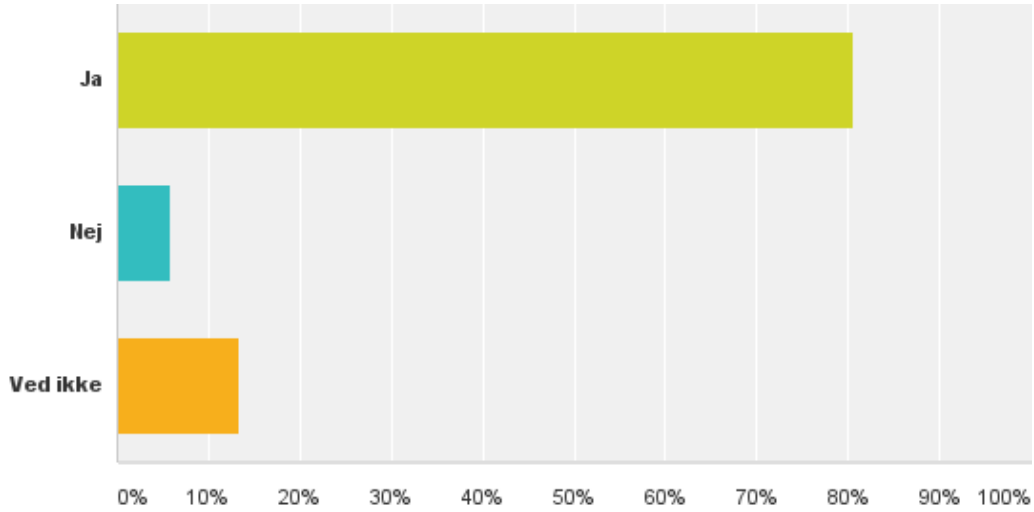
Besvaret: 643 Sprunget over: 132

Svarvalg	Besvarelser	
Formindsket	**52,88%**	340
Uændret	**42,30%**	272
Forbedret	**1,40%**	9
Ved ikke	**3,42%**	22
I alt		**643**

Q31 VIL DU I HØJERE GRAD FREMOVER VÆRE MERE VÅGEN OVERFOR MYNDIGHEDERS PLANER?

Besvaret: 641 Sprunget over: 134

Svarvalg	Besvarelser	
Ja	**80,66%**	517
Nej	**5,93%**	38
Ved ikke	**13,42%**	86
I alt		**641**

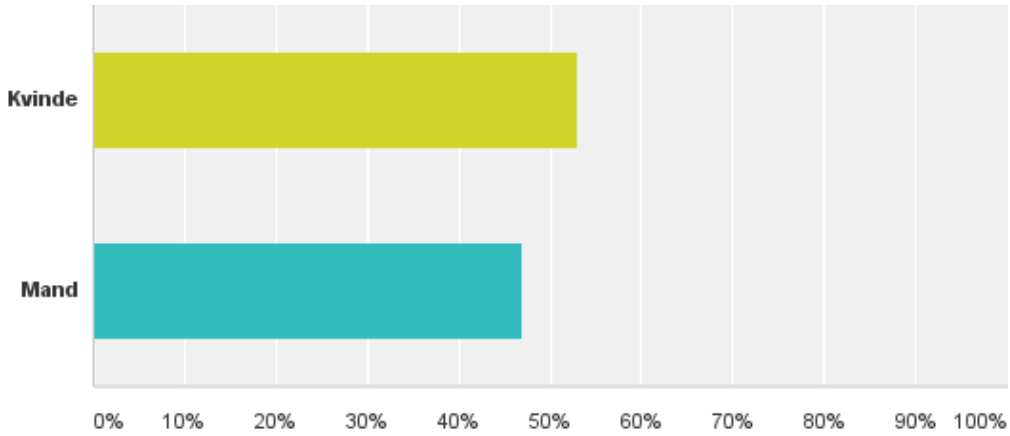
Q32 HVAD ER DIN ALDER?

Besvaret: 574 Sprunget over: 201

Svarvalg	Besvarelser	
Under 10 år	**0%**	0
10-19 år	**2,8%**	16
20-29 år	**4,2%**	24
30-39 år	**13,1%**	75
40-49 år	**25,8%**	148
50-59 år	**24,6%**	141
60-69 år	**22,6%**	130
70-79 år	**6,6%**	38
80-89 år	**0,2%**	1
90-99 år	**0,2%**	1
Over 100 år	**0%**	0
I alt		**574**

Q33 ER DU KVINDE ELLER MAND?

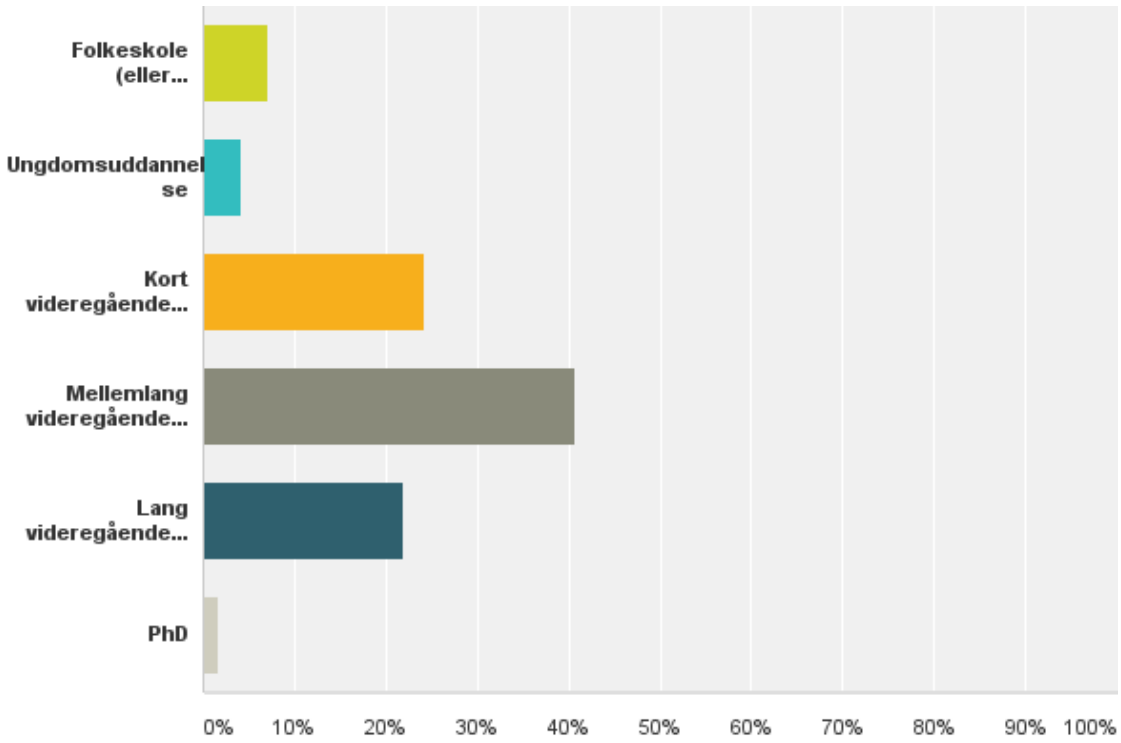
Besvaret: 641 Sprunget over: 134

Svarvalg	Besvarelser	
Kvinde	**53,04%**	340
Mand	**46,96%**	301
I alt		**641**

Q34 HVAD ER DEN LÆNGSTE UDDANNELSE, DU HAR GENNEMGÅET?

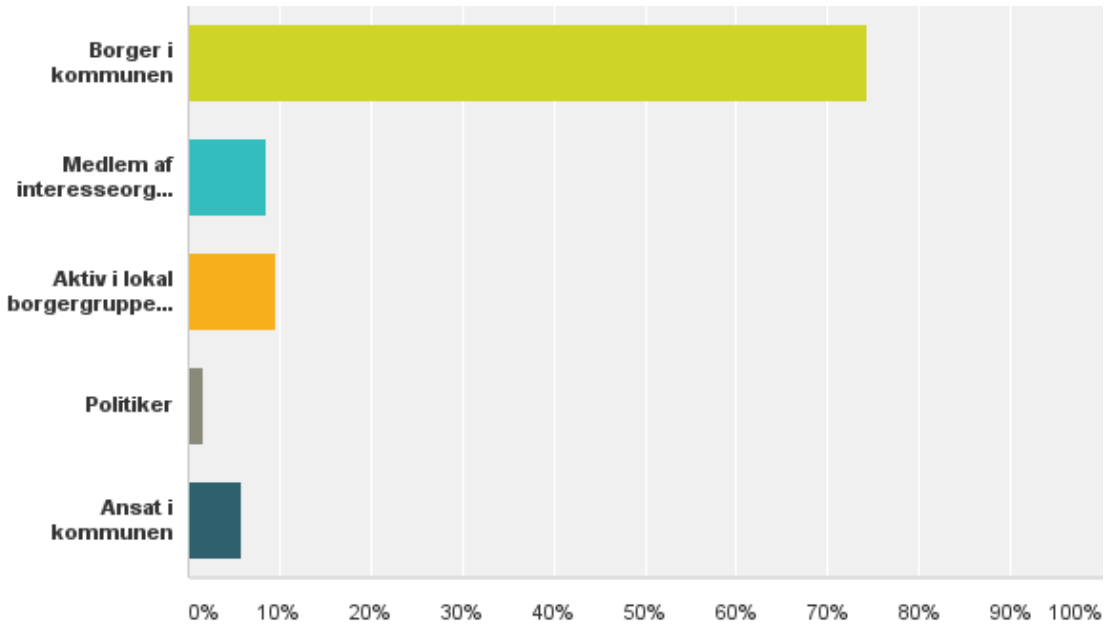
Besvaret: 645 Sprunget over: 130

Svarvalg	Besvarelser	
Folkeskole (eller lignende)	**7,13%**	46
Ungdomsuddannelse	**4,19%**	27
Kort videregående uddannelse (2-3 år)	**24,19%**	156
Mellemlang videregående uddannelse (4 år)	**40,78%**	263
Lang videregående uddannelse (5-6 år)	**22,02%**	142
PhD	**1,71%**	11
I alt		**645**

Q35 HVILKE AF FØLGENDE BESKRIVER BEDST DIN ROLLE I PROCESSEN?

Besvaret: 619 Sprunget over: 156

Svarvalg	Besvarelser	
Borger i kommunen	**74,31%**	460
Medlem af interesseorganisation	**8,56%**	53
Aktiv i lokal borgergruppe om atomaffald	**9,69%**	60
Politiker	**1,62%**	10
Ansat i kommunen	**5,82%**	36
I alt		**619**

Q35A HVILKE AF FØLGENDE BESKRIVER BEDST DIN ROLLE I PROCESSEN?

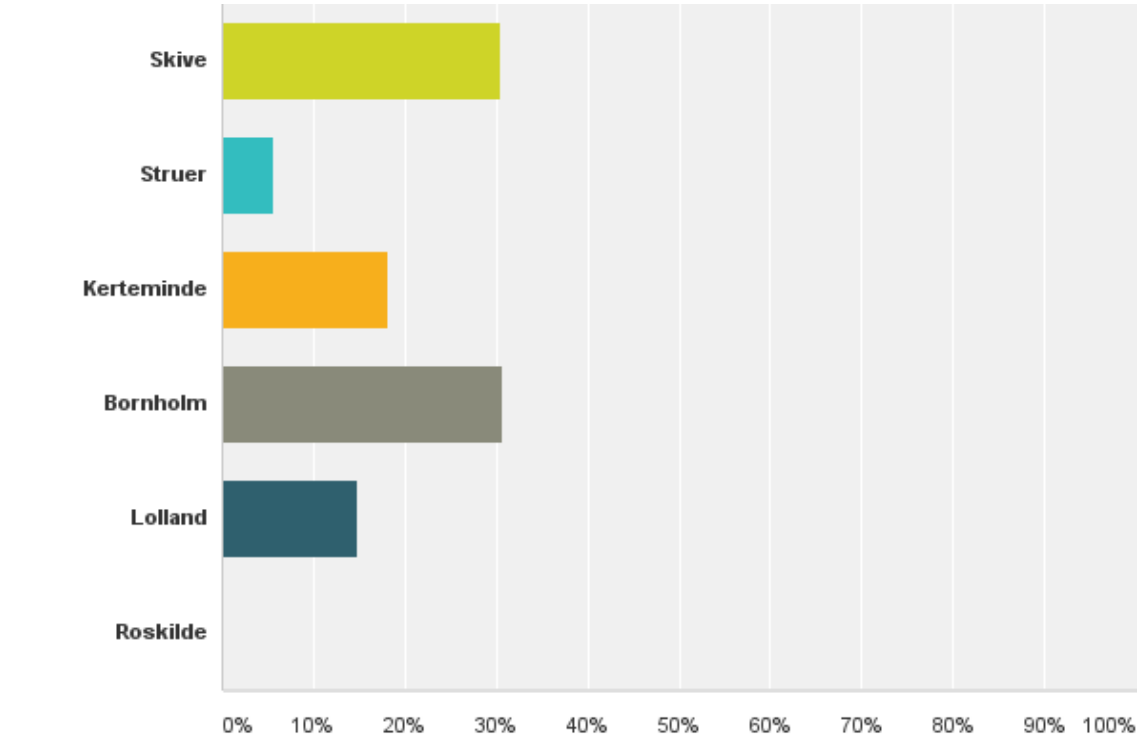
Besvaret: 62 Sprunget over: 713

aktiv med tilknytning til borgergrupperne
Aktiv politisk parti
aktiv, men kun siden maj, hvor jeg i desperation meldte mig på banen. Indtil maj d.å. har jeg været alm. borger med alm. tilgang til informationer!
alm. Borger
Ansat i kommunen
arbejder på Thise mejeri
bor tæt på en af de foreslåede områder i kommunen
Borger i Danmark
Borger nabo komuNer
borger og ansat i kommunen
Borger tæt på et af de foreslået områder....!
Bosat på Fyn
Bruger et udstillingsvindue til at gøre turister opmærksom på et muligt kommende over-greb.
delvis borger i kommunen
ejer hus i lokalområdet og færdes der
ER GLAD FOR BEGREBET___ GRØN Ø____
Er også involveret i den lokale borgergruppe pr. mail
Forhenværende borger i kommunen
Fraflyttet. Bor nu i Sverige, men følger stadig med i hvad der sker omkring mit barn-domshjem.
frivillig i kommunen
frivillig på det eventuelt berørte museum
Født og opvokset i kommunen, nu sommerhusbeboer.
geolog på et Museum i enaf de berørte kommuner
Har helårshus på Bornholm. Ønsker pension på øen.
Hyppig gæst på Bornholm og storforbruger af Thises økologiske produkter
Journalist i kommunen
lokalpolitisk engageret
Medlem af lokal borgergruppe og tidl. Politiker
Medlem af MORADS
Medlem af organitioner der kæmper for at bevare vores sund til eftertiden .
Menneske, dansker
Min familie bor i Skive
Mine forældre og søster bor i lokal området.
Og ansat men ikke i afdeling der har noget med det at gøre
partipolitisk neutral
sommerhusejer i kommunen
Tidl. borger i kommunen
Aktiv i borgergruppe og i DN
Beboer i det påtænkte depot område
bedstemor til børn i kommunen
BOMA, DN, Det Økologiske Råd, SF
borger i DK.
Borger i nabokommune
Borger i nabokommune Guldborgsund
Borger i staten
bosat i lokal område
Erhvervsdrivende i Maribo

Fraflytter fra kommunen
Fraflyttet bornholmer.
fritidsbolig og født på Bornholm
Har fritidshus
Interesseret borger
Jeg arbejder som dagligt som udviklingsrådgiver , og er chokeret over hvordan DK, som udenlandsk prækker participation, demokrati og borgerinddragelse herhjemme fremfører sig!
Kan risikere at skulle bo meget tæt på affald.
medlem af interesseorganisation
Nærmeste nabo til et af de 6 udpegede steder.
og ansat i kommunen
Sommerhusejer i kommune
thise
Tidligere borger i kommunen

Q36 HVILKEN KOMMUNE ER DU BOSAT I?

Besvaret: 594 Sprunget over: 181

Svarvalg	Besvarelser	
Skive	**30,47%**	181
Struer	**5,72%**	34
Kerteminde	**18,18%**	108
Bornholm	**30,64%**	182
Lolland	**14,81%**	88
Roskilde	**0,17%**	1
I alt		**594**

Q36A HVILKEN KOMMUNE ER DU BOSAT I? ANDEN KOMMUNE?

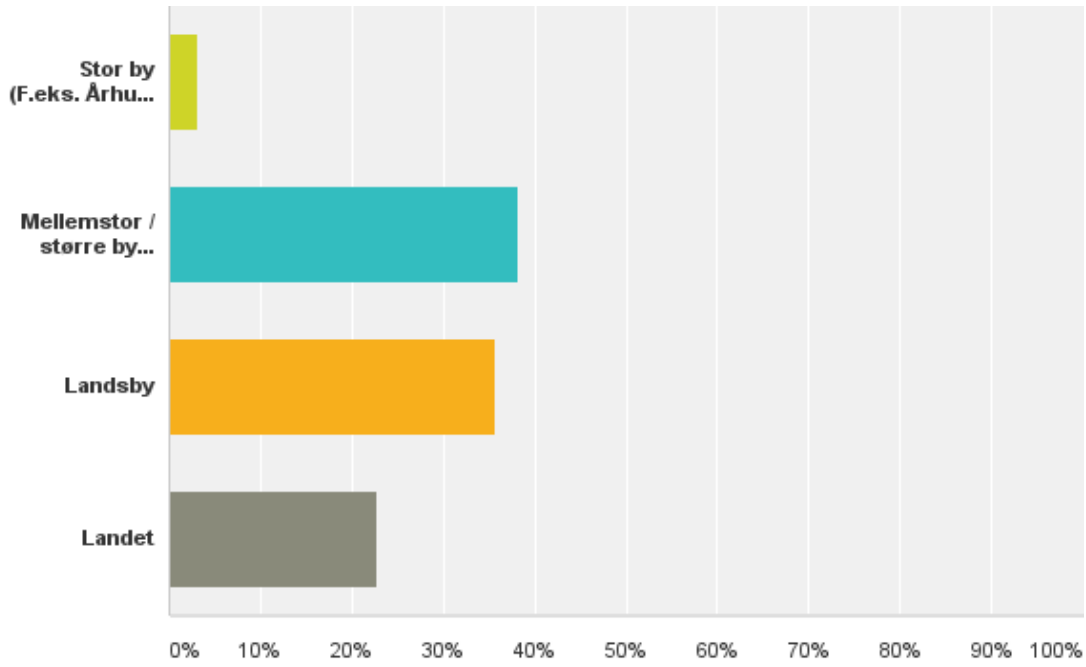
Besvaret: 61 Sprunget over: 714

Ballerup
Brøndby
Er som privatperson bosat i Odense, men min arbejdsplads ligger i Kerteminde
Fauerskov kommune om vinteren
Furesø
Faaborg midtfyn
gladsaxe
Guldborgsund
Guldborgsund
Guldborgsund
Göteborg, men kommer fra Kerteminde.
Hedder Bornholms Regionskommune
Hellerup
Herning
Holstebro
Holstebro
Holstebro
Holstebro
Jægerspris
København
København
København
København, men tidl. Bornholm
Lemvig Kommune.
Mariagerfjord
Nykøbing F
Odense
Odense
Odense
Odense
Odense/Bornholm
Ringkøbing-Skjern Kommune
Varde
Viborg
viborg
Viborg
Viborg
Viborg, men arbejder i Skive
Århus
Aarhus
7870 Roslev
Faaborg Midtfyns
Gladsaxe
Guldborgsund
Guldborgsund
Guldborgsund
Guldborgsund
Guldborgsund
helsingør
herning
Holstebor

Holstebro
Holstebro
Kolding
København S
Odense
Roskilde
Rødovre
Viborg
Viborg
Viborg

Q37 HVAD BESKRIVER BEDST DET OMRÅDE, HVOR DU ER BOSAT?

Besvaret: 649 Sprunget over: 126

Svarvalg	Besvarelser	
Stor by (F.eks. Århus, Aalborg eller København)	**3,24%**	21
Mellemstor / større by (F.eks. Skive eller Kerteminde)	**38,21%**	248
Landsby	**35,75%**	232
Landet	**22,80%**	148
I alt		**649**

DET DANSKE CENTER FOR MILJØVURDERING

Det Danske Center for Miljøvurdering (DCEA)er en del af Institut for Planlægning på Aalborg Universitet. DCEA driver uafhængig og kritisk forskning med et stærkt fokus på engagement med myndigheder, virksomheder og det omkringliggende samfund. DCEA blev etableret i 2010 ogbestår i dag af 20 danske og internationale forskere der alle beskæftiger sig med forskellige grene af konsekvensvurderinger.

KONTAKTOPLYSNINGER:

Det Danske Center for Miljøvurdering
Aalborg Universitet, Skibbrogade 5, 1 sal, 9000 Aalborg

Centerleder:

Lone Kørnøv
Tel: 9940 8287
Email: lonek@plan.aau.dk

Sekretær:

Lise Kirk Nordensgaard
Tel: 9940 2542
Email: lisekirk@plan.aau.dk

HØRINGSSVAR FRA
REN ENERGIOPLYSNING, REO

vedrørende

Offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

REO er en forening med følgende formål:

> *Foreningens formål er at arbejde for en saglig energidebat, der skal danne grundlag for valget af fremtidens energikilder. Derfor er REO også åben for alle energiproduktionsformer, blot de er forsvarlige både i forhold til økonomi, samfund og miljø.*

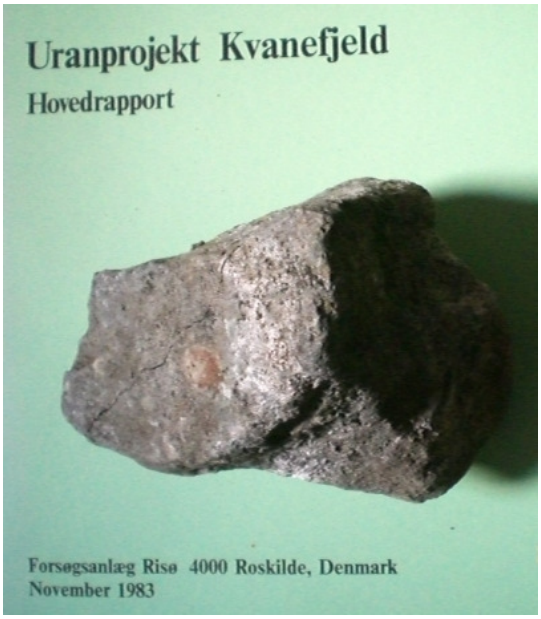
Alt arbejde i REO med undtagelse af regnskabsmæssig assistance udføres af frivillige. REO finansieres udelukkende af medlemmernes bidrag. Dette høringssvar er udarbejdet af pens. lektor, lic. scient. Bertel Lohmann Andersen og pens. lektor, civ. ing. Holger Skjerning.

REO KULSVIERPARKEN 71 | 2800 LYNGBY | info@reo.dk | WWW.REO.DK

HØRINGSSVAR vedrørende

Offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

December 2014

I 1983 kom rapporten om Risø's uran-projekt. Den viste, at der kunne udvindes godt 20.000 ton uran i Grønland. Det ville have været tilstrækkeligt til at dække Danmarks nuværende elforbrug i flere hundrede år, ved brug af generation IV reaktorer i flere tusinde år.

Nu ligger der på Risø 3.670 ton sten fra Kvanefjeldet som den her viste. Denne sten kan kun med besvær få en Geigertæller til at klikke. Alligevel overvejes det, om disse stumper fra naturen i Grønland skal deponeres i et dansk depot for radioaktivt affald. I så fald bør det vel overvejes, hvad der skal ske med resten af Kvanefjeldet, som ligger og stråler i Grønland?

Overordnede anbefalinger.

REO anbefaler, at der **ikke** etableres noget slutdepot for det pågældende affald, som indtil videre forbliver på Risø. Som årtierne går, vil man i ro og mag kunne finde andre løsninger, evt. i forbindelse med internationale projekter.

Derfor bortfalder miljøvurderingen.

Begrundelse:

Det er REO's opfattelse, at problemerne vedrørende etablering af et depot for radioaktivt affald i disse år er afkoblet fra de faktiske forhold, herunder den risiko, som et sådant depot vil udgøre for befolkningen i fremtiden. Det kan også udtrykkes således: den af befolkningen *opfattede risiko* ved deponeringen er væsentligt større end den *faktiske risiko*. Derfor bør der ikke etableres et sådant depot nu. Dertil kommer, at der uden tvivl vil være bedre muligheder for at det danske affald, der ikke kan bortskaffes på anden måde, kan indgå i en international løsning i slutningen af dette århundrede.

En gruppe borgere har i efteråret 2014 udsendt publikationen *"Atomaffaldsdeponering i etisk perspektiv",* som når frem til den samme konklusion ud fra andre præmisser:

På grundlag af det ovenstående kan man konkludere, at det giver mening at vente i stedet for at haste det tvivlsomme slutdepotkoncept igennem. Atomaffaldet bør placeres et mellemlager, hvor det er sikkert og kan overvåges, indtil bedre løsninger viser sig. Alternative atomaffaldsløsninger har brug for tid for at kunne udvikle sig. I mellemtiden bør ressourcer sættes til side til yderligere udvikling af atomaffaldshåndteringsmetoder – først og fremmest rullende forvaltning. Hvis ingen andre løsninger viser sig, kan risiciene ved mellemlagring vejes op imod risiciene ved slutdeponering.

Men der er ingen grund til at træffe en beslutning nu, der ikke kan omgøres, og som man senere får grund til at fortryde.

Kilde: NOAH 2014. Atomaffaldsdeponering i etisk perspektiv

Konkrete forslag vedrørende dele af affaldet

Særligt affald.

Dette omfatter 233 kg bestrålet nukleart brændsel, som blev anvendt til forsøg i Risø's Hotcell anlæg inden dette blev nedlagt, ligesom lidt senere al forskning og undervisning på området atomkraft blev nedlagt. Forsøgene var en del af den internationale forskning med henblik på at øge forståelsen af, hvordan nukleart brændsel opfører sig i en reaktor [1] , hvilket bl.a. er af betydning for reaktorernes sikkerhed. Det pågældende materiale indeholder såvel fissionsprodukter som uran og transuraner, herunder plutonium.

I årene frem til 1994 udvikledes i USA (i samarbejde med Japan) en ny type reaktor med et helt andet brændselskredsløb end det, der bruges ved de nuværende letvandsreaktorer. Da det var muligt at oparbejde det brugte brændsel i en bygning lige ved siden af reaktoren, så blev projektet kaldt *Integral Fast Reactor*, IFR. Projektet blev uden videre stoppet af Clinton administrationen i 1994 af rent politiske grunde. Men den udviklede reaktor var så lovende, at firmaet GE-Hitachi i årene efter har udviklet en kommerciel reaktor ud fra de samme principper. Den markedsføres under navnet PRISM[2], men firmaet har endnu ikke (november 2014) solgt nogen. En opsigtsvækkende egenskab ved denne teknologi er, at der ud fra brugt brændsel fra letvandsreaktorer kan fremstilles frisk brændsel til IFR. Herved omdannes det brugte brændsel til elektricitet og affald med en meget kortere halveringstid.

IFR reaktoren omtales i dokumentarfilmen Pandoras's Promise, som blev vist på CPH:DOX i 2013, uden at dette dog efterlod særlige spor i medierne. Se en amerikansk debat om filmen her (ca. 7 min.): http://www.youtube.com/watch?v=9kF6KAdqKX0 .

Selve filmen kan ses på: https://www.youtube.com/watch?v=QiNRdmaJkrM .

Læs om filmen og de personer, der medvirker:
http://www.reo.dk/images/files/pdf/PANDORAS-PROMISE-people-1.pdf

Forslag 1:

> Dansk Dekommissionering, DD, anmodes om at tage kontakt til **Ge-Hitachi** eller til DD's søsterorganisation i Storbrittanien, **Nuclear Decommissioning Authority**, NDA, for at forhøre sig om mulighederne for, at de 233 kg bestrålet brændsel indenfor de næste 50 år vil kunne behandles i en PRISM reaktor, evt. i Storbrittanien. Så længe dette spørgsmål ikke er afklaret forbliver stoffet på Risø.

[1] https://www.oecd-nea.org/science/wprs/fuel/ifpe.pdf
[2] http://gehitachiprism.com/what-is-prism/how-prism-works/

Et alternativt forslag er følgende:

Forslag 1a:

> Dansk Dekommissionering, DD, anmodes om at samarbejde med det nystiftede danske firma Copenhagen Atomics (http://www.copenhagenatomics.com/) med henblik på at afklare, om det bestrålede brændsel på Risø vil kunne behandles i firmaets "waste-burner". Eventuelt kan DD og DTU-Risø-Nutech samarbejde med Copenhagen Atomics med henblik på udvikling af projektet.

Potentielt affald.

Der er her tale om 3.670 ton naturlig klippe fra Kvanefjeldet i Grønland, som i Beslutningsgrundlaget betegnes som *Potentielt affald*. Skulle man beslutte sig for at anbringe naturlig klippe fra Grønland i et Slutdepot for radioaktivt affald i Danmark, så vil dette være en verifikation af REO's opfattelse:

> *at problemerne vedrørende etablering af et depot for radioaktivt affald i disse år er afkoblet fra de faktiske forhold, herunder den risiko, som et sådant depot vil betyde for befolkningen i fremtiden.*

Det pågældende materiale vil kunne anvendes til byggeopgaver af mange forskellige slags. F. eks. kunne det have været brugt i det store udfyldningsprojekt i Nordhavnen, der er gennemført i de senere år.

Forslag 2:

> Dansk Dekommissionering, DD, pålægges at afsætte de tilbageværende skærver fra Kvanefjeldet som byggemateriale, når danske skoler og uddannelsesinstitutioner har hentet, hvad de kan bruge i undervisningen. (Erfaringen viser, at ikke alle stumper kan få en Geigertæller til at give lyd fra sig!).

Mineaffald - tailings.

I det i forbindelse med høringen udsendte materiale hedder det bl. a.:

I forbindelse med forstudierne er det anslået, at det færdige depot skal rumme 5000-10.000 m^3 affald. Det store spænd i estimatet skyldes, at det endnu er usikkert, hvorvidt det oplagrede tailing-materiale fra uranudvindingsforsøg og det kontaminerede beton, som tailings opbevares i, skal i depotet.

Uran tailings er rester efter forsøg med udvinding af uran fra malm fra Kvanefjeldet på Grønland. Materialet indeholder Ra-226 og datter-produkter heraf. Stoffets potentielle risiko bestemmes af to radioaktive stoffer, radon og radium. Mængden er ca. 1.100 m^3. Som omtalt i REO's høringssvar i forbindelse med "Forslag til Beslutningsgrundlag for et dansk slutdepot for lav- og mellemaktivt affald" i februar 2007 findes der i flere lande i Centraleuropa ca. 100.000 gange større mængder af tilsvarende materiale efter minedrift[3]. Det forekommer derfor sandsynligt, at der i løbet af de næste 50 år vil kunne findes en aftale med andre lande om, at dette materiale indgår i en løsning i et andet land, eller at flere lande sammen finde en metode til anvendelse af materialet.

(Siden REO's høringssvar i 2007 er oplysninger om affald fra minedrift flyttet til: http://www.bfs.de/de/ion/anthropg/altlasten/altlaste/berg_altl)

Forslag 3:

> Dansk Dekommissionering, DD, pålægges at indlede forhandlinger med andre lande i Europa med henblik på i løbet af 50 år at finde en fælles løsning, som ikke nødvendigvis indebærer oprettelse af et depot.

En anden mulighed er, at vi her i Danmark forsøger at udnytte dette materiale til gavnlige formål. Flere steder i Europa findes anlæg, der tilbyder såkaldt **radon terapi** mod forskellige lidelser, bl. a. i Bad Gastein i Østrig.[4] For mange år siden fandtes tilløb til en sådan kur også på Bornholm [5], nærmere betegnet i Rødbjerg Kilde i nærheden af Hasle.

Vandet indeholder ca. 2 kBq/L af radon

[3] http://www.reo.dk/images/files/Ris%C3%B8-depot-REO-svar.pdf
[4] http://www.gastein.com/en/radon-therapy-austria
[5] http://bryggerisamling-bornholm.dk/index.php?side=billeder.php&type_id=1&tekst_id=40

Forslag 3a:

Dansk Dekommissionering, DD, opfordres til i samarbejde med Statens Institut for Strålebeskyttelse at undersøge, om der er konstateret negative virkninger på helbredet hos personale eller kunder i Bad Gastein og lignende centre. Såfremt dette **ikke** er tilfældet udbydes et Ph. D. projekt ved DTU-Nutech med emnet:

Mulig etablering af radonkur ved Rødbjerg kilde på Bornholm med anvendelse af en silo indeholdende tailings fra Risø's uranprojekt. Anlægget indgår i en samlet plan for udvikling af "wellness turisme" på Bornholm.

Det må formodes, at Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter vil være stærkt interesseret i at genoplive denne form for erhverv og turisme på Bornholm.

Figuren tjener udelukkende til illustration af det forhold, at radioaktivitet er et naturligt fænomen.

REO forestiller sig ikke, at radioaktivt vand skal indtages, men det kan evt. anvendes i bade - ligesom i Bad Gastein.

Evt. henvendelser: bla@reo.dk; info@reo.dk ; www.reo.dk

Kirsten Vestergaard Andersen
Havebakken 24 B
9200 Aalborg SV
e-mail: kirsvean@gmail.com

Aalborg, den 13. november 2014

Til
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen, e-mail: tk@sum
Med kopi til sum"sum.dk

Høringssvar i forbindelse med deponering af dansk radioaktivt affald.

- Nedgravning af radioaktivt affald eller deponering i undergrunden vil på sigt være for risikabelt, uanset hvor i Danmark.
- At sende radioaktivt affald til udlandet, vil være at give "det gloende jern" videre til andre hænder.
- Et lager bestående af tykke mure, til opbevaring af affaldet, er nødvendigt og rigtigst.

Dette lagermonument kan så stå til skræk og advarsel, og som en løftet pegefinger, mod at producere mere radioaktivt affald.

Venlig hilsen

K. V. Andersen

Dvs. vi skal begrænse vores forbrug. Afskaffe så godt som alle fly. Tage ferieintervaller på flere måneder af gangen. Lære hinanden at regne og læse, det koster ingen ressourcer. Dyrke græsmarker med grønsager og rodfrugter og proteinholdige afgrøder, der samtidig kan give beskæftigelse. Lave anlæg, som globalt renser røg fra fabrikker og kraftvarmeværker.

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att. Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

Rødbyhavn, den 1. december 2014

Høringssvar i forbindelse med slutdepot for atomaffald fra Risø

Vi har gennem de sidste par år fulgt debatten tæt, om hvor et slutdepot for atomaffald fra Risø kan placeres, da Rødbyhavn i Lolland Kommune er et af de 6 udpegede områder, der skønnes at være en passende lokalitet for slutdepotet.

Vi har læst artikler, rapporter, deltaget i høringsmøder o.s.v. for på den måde at få så meget viden som muligt omkring de natur- og miljømæssige konsekvenser, risikofaktorer m.v. Senest har vi fulgt med i skriverierne i pressen om den 225 sider lange miljørapport, som Rambøll har udarbejdet, og som nu er sendt i høring af Sundhedsministeriet.

Lalandia tager meget skarpt afstand fra, at der placeres et slutdepot med atomaffald i Rødbyhavn. Vi tager ikke stilling til, hvorvidt det faktuelt er nødvendigt at frygte risikofaktorer som strålingsfare, påvirkning af drikkevand m.v., men forholder os alene til det faktum, at bekymringen og frygten for risikofaktorerne lever i bedste velgående i folks underbevidsthed.

Vi er en af de største virksomheder i Lolland Kommune, og beskæftiger ca. 450 medarbejdere. I feriehusene ved Lalandia er der årligt mere end 500.000 overnatninger. Disse mange gæster, som udover at lægge penge i Lalandia, bidrager også til omsætning i forretningslivet udenfor Lalandia samt ved øvrige seværdigheder i Lolland Kommune. Vores primære målgruppe er børnefamilier, og for børnefamilier er tryghed en vigtig faktor, ikke mindst ved valg af feriested, hvor det er følelser, mere end fakta der er afgørende for en børnefamilies valg.

Hvis et slutdepot for atomaffald placeres få kilometer fra Lalandia, forudser vi, at dette vil påvirke udlejningen og besøgstallet i meget negativ retning. I folks underbevidsthed er atomaffald lig med det modsatte af tryghed.

Lalandia har planer omkring investering i en campingplads, og der er planer om etablering af en strandpark i forbindelse med Femern Bælt projektet. Den form for friluftsliv, der er forbundet med både camping og strandpark, er bestemt heller ikke noget, der i folks bevidsthed hører sammen med atomaffald.

En beslutning om at placere et slutdepot for atomaffald vil i høj grad få negativ betydning for antal arbejdspladser i Lalandia i Rødby, samt for omsætning i nærområdets forretninger og restauranter, samt betyde et mindre besøgstal ved Lolland Kommunes øvrige seværdigheder, der flittigt benyttes af Lalandias gæster. Konsekvensen vil uden tvivl være, at Lalandia fravælges til fordel for andre feriesteder, f.eks. Tyskland, som har mange feriecentre i stil med vores.

Efter vores opfattelse har et område som Lolland brug for positiv omtale, for at kunne arbejde sig ud af de mange kedelige statistikker, der findes om Lolland. Lolland har rigtig meget at tilbyde turister, og Lalandia er en af de meget stærke magneter i arbejdet med at trække turister hertil i form af mange børnefamilier. Vi har svært ved at få øje på, hvem der kan få fordel af at skræmme disse familier væk, ved at placere et slutdepot med atomaffald midt i deres ferieidyl.

Med venlig hilsen
LALANDIA A/S

Karsten Juhl
Centerdirektør

Kommentarer til Rambølls Miljørapport vedr. Plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Kaj Jensen

Skibdalvej 14

7790 Thyholm

Side 142:

Thyholm er også omgivet af produktionsområderne 2 og 4 (Nissum Bredning) og 6 (Oddesund) foruden det angivne område 23, som har udstrømning nord og syd om Jegindø til områderne 6 og 9 og til område 24 nord for Agerø. Alle disse farvande har lave vanddybder (typisk 0 til 5m). Se Fødevarestyrelsens kort over produktionsområder i Limfjorden vest:

http://www.foedevarestyrelsen.dk/Kontrol/Sadan_kontrollerer_vi/Muslingeovervaagning/Danmark/Kort_over_produktionsomraader/forside.aspx

Side 142 og 143:

Miljørapporten mangler en redegørelse for konsekvenserne af udstrømning af de giftige og kræftfremkaldene tungmetaller bl.a. bly, cadmium og beryllium og de afledte kemiske forbindelser. Det er velkendt, at et nedgravet depot vil blive udsat for indtrængning af vand og derfor også udsivning af opløste tungmetaller, som vil bevare deres giftighed for bestandigt. Det udsivede vand vil uvægerligt ende i grundvandet eller i Limfjorden.

Hvis affaldet alternativt anbringes i et mellemlager, vil en del af tungmetallerne kunne udtages og anvendes som industrielt råmateriale efterhånden som strålingsniveauet er faldet tilstrækkeligt, og dermed kan miljøforurening med giftige tungmetaller undgås.

Side 150:

I den del af Miljørapporten, der omhandler Thyholm, mangler jordskælvsrisikoen. Ifølge opgørelsen fra GEUS af jordskælv i Danmark siden 1930 er 22 jordskælv over 3 på richterskalaen registreret i det nordvestlige Jylland. I de seneste 60 år har der været 10 jordskælv med epicenter indenfor 50 km fra Thyholm med styrke over 3,0 og det nærmeste 20 km og med styrke 3,7 i 1982.
http://www.geus.dk/DK/nature-climate/natural-disasters/seismology/Sider/seismo_reg-dk.aspx

I 1841 forårsagede et jordskælv med formodet styrke 5, at bl.a. kirketårnet i Vestervig revnede (ca 30 km NV for Thyholm).

http://seis.geus.net/papers/forhhammer-1841april3.html (læs især sidste afsnit)

Side 144:

Miljørapporten fremhæver gentagne gange befolkningernes manglende indsigt i de tekniske problemer og foreslåede løsninger. For befolkningen på Thyholm er usikkerheden og uviljen mod at acceptere risikoen ved nedgravning af radioaktivt og giftigt kemisk affald dybt forankret i de katastrofale resultater af de ekspertudtalelser, der lå til grund for beslutningerne om at lade Cheminovas giftige affald og senere Landbrugsministeriets kviksølvholdige affald deponere i affaldsgruberne på Harboøre Tange blot 20 km vestpå. Konsekvenserne for fiskeriet i den vestlige Limfjord er et problem, og den efterfølgende manglende vilje fra det danske samfund til helhjertet at afhjælpe fejlene er måske endnu værre.

Resultatet har været, at næppe mange danskere forbinder andet end negative tanker med Harboøre Tange og Høfde 42. Det er derfor meget forståeligt, at befolkningerne er skeptiske og bekymrede i alle de områder, der er udpeget som mulige mål for udsigten til at blive hjemsted for et nedgravet giftdepot og dermed blive udsat for en negativitet, som er blevet virkeligheden for Harboøre Tange, Kærgård Plantage, Proms Kemiske m.v, hvor virkeligheden jo viste sig at blive en anden, end den eksperterne fortalte.

Med venlig hilsen

Kaj Jensen

KNUTHENBORG
SAFARIPARK
- EN OPLEVELSE VILDERE

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att. Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

Bandholm, den 2. december 2014

Høringssvar i forbindelse med slutdepot for atomaffald fra Risø.

Vi har fulgt debatten om hvor et slutdepot for atomaffald fra Risø kan placeres. Et af de seks udpegede områder er Rødby Havn i Lolland kommune. Vi har læst i pressen om den 225 siders miljørapport, som Rambøll har udarbejdet og som nu er sendt til høring i Sundhedsministeriet.

Knuthenborg Safaripark tager meget skarpt afstand fra, at der placeres et slutdepot i Rødby Havn. Vores primære målgruppe er børnefamilier og rigtig mange af disse overnatter i Lalandia, som ligger tæt ved det udpegede område. Vores holdning er, at bekymringen og frygten for skadelige påvirkninger fra atomaffald vil spille en rolle i børnefamiliernes valg af feriested. Vi forholder os ikke til, om det faktuelt er nødvendigt at frygte disse påvirkninger, men er af den opfattelse, at det bekymrer folk.

Vi er den største turistattraktion på Lolland med over 100 ansatte og har i denne sæson haft 238.000 besøgende. Som før nævnt er børnefamilier vores primære målgruppe, så vi har i de sidste par år investeret millioner i en vandlegeplads og senest Europas stejleste vandrutsjebane som et supplement til vores dyrepark.

Vi skaber omsætning i forretningslivet uden for Knuthenborg Safaripark og for alle de øvrige seværdigheder og overnatningssteder på Lolland-Falster. Vi har planer om flere nye investeringer både i dyreparken og på vandlegepladsen. Vi kan dog forudse, at et slutdepot for atomaffald vil have en negativ virkning på turismen på Lolland med faldende besøgstal.

Vi har rigtig meget at tilbyde vores gæster på Lolland og har brug for alt den positive omtale, vi kan få for at tiltrække turister til vores landsdel. Vi har ikke brug for negativ omtale og frygt for at holde ferie i et område med et slutdepot for atomaffald.

Med venlig hilsen

Christoffer Knuth
Adm. direktør

Knuthenborg Safaripark · Birketvej 1 · DK-4941 Bandholm · Tel + 45 54 78 80 89 · Fax +45 54 78 84 58 · www. knuthenborg.dk · info@knuthenborg.dk · CVR 47246814

FORENINGEN NÆRSAMFUND

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

Høringssvar fra foreningen NÆRSAMFUND vedr. slutdepot for atomaffald

Bestyrelsen i foreningen NÆRSAMFUND (1200 medl.) har modtagetog gennemgået "Plan for etablering af slutdepot og miljøvurdering af planen" i høring.

Vi har også modtaget høringssvaret fra Lolland kommune, hvis indhold vi langt hen ad vejen er enige i og derfor kan tilslutte os.

Atomaffaldet må under **ingen omstændigheder** etableres som slutdepot under jordoverfladen, hvor ingen har kontrol over det nedgravede atomaffaldsmateriale

Det er mere end vanskeligt at acceptere, at politikerne, når de vil skabe udvikling i Danmark, primært peger på de større byer, mens de, når der skal placeres (atom)affaldsdepoter, peger på områder længst muligt væk fra de samme større byer. Denne politik fremmer desværre i stedet for udvikling afvikling for de berørte lokaliteter i provinsen.

Foreningen/bestyrelsens grundholdning og standpunkt er, at atomaffaldet skal blive hvor det er nu – nemlig på Risø! Her kan der – med minimal investering – etableres et mellemdepot efter f. eks. den hollandske model.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen
Foreningen NÆRSAMFUND

Kurt O. S. Hansen
formand

- mennesket i centrum

Formand Kurt O. S. Hansen
Tlf. 54 94 86 67 - e-mail: kosh@privat.dk

Foreningen NÆRSAMFUND er en tværpolitisk forening. Primært dækkende den ny Lolland kommune, men også geografiske yderområder som helhed. Foreningens overordnede formål er at imødegå de centraliseringer, der forringer borgernes offentlige service. Herunder styrke indsatsen på sundheds- og sygehus-området, kultur- og uddannelsesområdet samt arbejde aktivt for at bevare arbejdspladser i yderområderne.

Ministeriet for sundhed og forebyggelse

Att. Tove Kjeldsen

tk@sum.dk , sum@sum.dk

Høringssvar fra Grundejerforeningen Østersøbadet vedr. slutdepot for atomaffald

Jeg har med kort varsel fået fremsendt anmodning om høringssvar, og derfor vil jeg forsøge kort at fremkomme med en kraftig indsigelse mod et sådant depot på Lolland.

Jeg skal gøre opmærksom på, at Grundejerforeningen under ingen omstændigheder er interesseret i at huse et slutdepot for atomaffald. Det er vores klare opfattelse, at en placering af et atomaffaldsdepot vil være særdeles skadelig for kommunens udvikling og fremtidige muligheder. I forvejen bliver området belastet af planlagte racerbaner og brobyggerier, der dog bringer arbejdspladser til området om end kun på lånt tid. Der er projekteret div. Som ikke er nogen fordel for områdets beboere

Grundejerforeningen finder endvidere, at det er en uhensigtsmæssig løsning, at etablere et slutdepot uanset hvor det placeres, idet det kan være svært at forudsige fremtidige konsekvenser af et sådan anlæg. Grundejerforeningen finder det langt mere hensigtsmæssigt i stedet at etablere et mellemdepot, således at fremtidige generationer har mulighed for at kontrollere og ændre anlægget, såfremt det måtte vise sig nødvendigt, eller når der bliver bedre tekniske løsninger mulige. Der må endvidere kunne findes løsningsmodeller til opbevaring evt. en isoleret stålbuehal som midlertidig løsning på stedet eller bearbejdning i lande, hvor man har atomkraft – hvilket Danmark jo ikke har.

Kommunen er på trods af det planlagte tunnelbyggeri beliggende i "udkantsdanmark" – og trods dette lidet flatterende ord, sker der tilflytning af sociale tilfælde grundet billig husleje i området, fraflytning fra området og søgning til større byer – en placering af et atomdepot vil efter vores overbevisning føre til yderligere borgerflugt samt væsentlig forringelse af den i forvejen ringe værdi på såvel huse som sommerhuse.

Grundejerforeningen er endvidere af den opfattelse, at turister vil fravælge området, såfremt et sådant depot etableres, og dermed vil en del af turistindustrien såvel som sommerhusudlejningen komme til at falde markant med store tab for både kommune og private til følge.

Grundejerforeningen er endvidere af den opfattelse, at en etablering af et sådant depot kan skade naturen, og da der ikke gives garantier for at det ikke gør det, vil dette forøge vægten af foreningens indsigelse mod depotet.

Området har nu en mulighed for at se lidt lys for enden af tunnelen, med det EU investerer i området, lyset kan meget nemt slukkes helt ved opførelse af et depot med atomaffald.

På vegne af

Grundejerforeningen Østersøbadet

Christian Harre, Formand.

FEMERNBELT DEVELOPMENT

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
sum@sum.dk
tk@sum.dk

Att.: Tove Kjeldsen

Dato 4. dec. 2014

Råhavegård
Maribovej 9
4960 Holeby

Tlf.: +45 5467 6140
Fax: +45 5467 6149

info@femern.info
www.femern.info

Høringssvar vedr. slutdepot for lav- og mellemaktivt affald

Femern Belt Development erfarer, at der pågår en offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald.

Femern Belt Development har læst Lolland Kommunes høringssvar og tilslutter sig kommunens høringssvar.

Især vil Femern Belt Development gerne fremhæve den skadelige virkning for områdets udvikling og fremtidige muligheder, der ville blive konsekvensen, hvis et slutdepot for atomaffald måtte blive placeret i Lolland Kommune.

Femern Belt Development arbejder sammen med mange andre aktører i hele Femern Bælt-regionens geografi, både i Danmark og i Nordtyskland, for at fremme områdets udvikling. Det handler bl.a. om arbejdspladser, befolkningssundhed, kompetenceudvikling, lokale virksomheders vækst og menneskers levevilkår. Nogle af de regionale satsninger på bl.a. turisme og fødevareproduktion ville få umulige udviklingskår, hvis der skulle opbevares atomaffald i nærheden.

Også på den tyske side af Femern Bælt er der en betydelig skepsis mht. placering af et atomlager ved Femern Bælt-forbindelsen. Dette ville kunne få modstanderne af en fast forbindelse over Femern Bælt til at komme med yderligere argumenter mod den faste forbindelse.

Femern Belt Development vil gerne opfordre til, at mellemlagerløsningen undersøges nærmere, og at Lolland Kommune og Femern Bælt-regionen i det hele taget ikke belastes yderligere ift. fraflytning og andre negative vækstkår med placering af atomaffald i området.

Med venlig hilsen

Svend Erik Hovmand
Bestyrelsesformand

Stig Rømer Winther
Direktør

Foreningen af fritidshusejere i Lolland kommune

Formand
Vivi Henningsen
Ellemosevej 39
4960 Holeby
Tlf. 54 60 66 28

Ministeriet for sundhed og forebyggelse
Att.: Tove Kjeldsen
tk@sum.dk
sum@sum.dk

Høringssvar fra Foreningen af Fritidshusejere i Lolland kommune vedr. slutdepot for atomaffald

Bestyrelsen i Fællesforeningen af fritidshusejere i Lolland kommune (1955 medl.) har gennemgået materialet "Plan for etablering af slutdepot og miljøvurdering af planen" i forhold til høringsprocessen.

Vi har også gennemlæst høringssvaret fra Lolland kommune. Indholdet er vi på langt de fleste punkter enige i og vil derfor bakke dette høringsvar op.

Atomaffaldet må – efter vores opfattelse – ikke flyttes og slet ikke etableres som slutdepot under jordoverfladen, hvor der ingen kontrol er, over det nedgravede atomaffaldsmateriale f. eks. overfor indtrængende vand eller forskydninger i jordoverfladen.

Placering af atomaffald i provinsen er stik imod det politikerne – med ministeren for by-, bolig- og landdistrikter i spidsen – fremfører om udvikling i yderområderne og "Et Danmark i balance". Atomaffald i nærområdet skaber afvikling i stedet for udvikling.

Placering af atomaffald meget tæt på sommerhusområderne på Sydlolland vil medføre afvikling i stedet for udvikling af sommerhusområderne, som der er hårdt brug for på Lolland! Der bør også ses på risikoen for forurening af grundvandet, som i forvejen er en mangelvare på Lolland.

Det kan også undre, at der ingen mulige placeringer af atomaffald/slutdepot findes på Sjælland og nærmere hovedstaden eller de større byer. Lad derfor atomaffaldet blive, hvor det er nu – nemlig på Risø! Her kan de bestående bygninger – for få økonomiske midler – omdannes til et mellemdepot.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen
Foreningen af fritidshusejere i Lolland kommune
Vivi Henningsen
Formand

Holeby, den 4. december 2014

Fra: Jørgen Marcussen <jcmas@c.dk>

Sendt: 5. december 2014 14:07

Til: Tove Kjeldsen; DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Emne: Slutdepot

Undertegnede vil ikke have atomaffald til LOLLAND.

Det kan blive hvor det er, eller det kan sendes til et

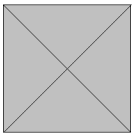
land som har magt over at behandle skidtet !!!

med venlig hilsen, Jørgen C. Marcussen .

Højrebyvej 96

4900 Nakskov

Jørgen C. Marcussen .

Denne e-mail er fri for virus og malware idet avast! Antivirus beskyttelse er aktiveret.

Fra: Jørgen Marcussen <jcmas@c.dk>

Sendt: 5. december 2014 14:13

Til: Tove Kjeldsen; DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Emne: VS: Slutdepot

Undertegnede frabeder sig alt atomaffald til LOLLAND.

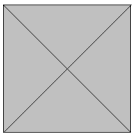
Det kan sendes ud af Danmark til et land som kan behandle den slags !!!

Med venlig hilsen, Anne Marie Marcussen .

Højrebyvej 96

4900 Nakskov

Anne Marie Marcussen.

Denne e-mail er fri for virus og malware idet avast! Antivirus beskyttelse er aktiveret.

Fra: John Clausen <clausenlemvig@gmail.com>

Sendt: 5. december 2014 13:17

Til: Sine Beuse Fauerby

Cc: Tove Kjeldsen; DEP Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Emne: Re: Endeligt høringssvar på VVM ang. atomaffald. den 5 12 2024

Hej Sine !

Jeg synes,det er et godt høringssvar !

Hilsen

John Clausen

Den 5. december 2014 kl. 10.59 skrev Sine Beuse Fauerby <sbf@dn.dk>:

Til: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse att. Tove Kjeldsen.

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar til "Offentlig høring om miljøvurdering af forslag til plan for etablering af slutdepot for dansk lav- og mellemaktivt affald."

Vh. Sine Beuse Fauerby.